

**ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ**

**ΙΩΑΝΝΟΥ
ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ
ΕΡΓΑ**

ΤΟΜΟΣ 39

ΠΕΡΙ ΕΙΜΑΡΜΕΝΗΣ ΚΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑΣ Α'—Ε'
ΠΕΡΙ ΕΙΜΑΡΜΕΝΗΣ
Τῇ ΚΑΤΑ ΓΑΣΤΡΙΜΑΡΓΙΑΣ ΣΤ'
ΕΙΣ ΤΑ ΘΕΟΦΑΝΙΑ
ΠΕΡΙ ΥΠΟΤΑΓΗΣ ΤΟΥ ΥΙΟΥ ΕΙΣ ΤΟΝ ΠΑΤΕΡΑ...
ΕΠΙΣΤΕΥΣΑ ΔΙ' Ο ΕΛΛΗΝΣΑ
ΔΕΙ ΓΑΡ ΚΑΙ ΑΙΡΕΣΕΙΣ...

Εισαγωγή - Μετάφρασις - Σχόλια
ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ Θ. ΝΙΚΑ
θεολόγου
ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ Ι. ΝΙΚΑ
θεολόγου

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	9
Περὶ εἰσαγωγῆς καὶ προνοίας Α'	11 (115) *
» » » » Β'	17 (131)
» » » » Γ'	24 (180)
» » » » Δ'	29 (185)
» » » » Ε'	38 (148)
Περὶ εἰσαγωγῆς ἢ κατὰ γαστρονομίας ΣΤ'	45 (153)
Εἰσαγωγικὸν Σημεῖωμα	53
Εἰς τὰ Θεοφάνια	55 (162)
Εἰσαγωγικὸν Σημεῖωμα	57
Περὶ ὑποταγῆς τοῦ Υἱοῦ εἰς τὸν Πατέρα... ..	69 (167)
Ἐπίστευσα δι' ὃ ἑλέγησα	88 (189)
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	97
Δεῖ γὰρ καὶ αἰρέσεις... ..	99 (189)
ΚΕΙΜΕΝΟΝ	115

* Οἱ ἐντός παρενθέσεων ἀριθμοὶ ἀναφέρονται εἰς τὰς ἀντιστοιχίας αὐτοῦ τοῦ κεφαλαίου.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Διαρκεῖς καὶ ἀτέρμονες εἶναι αἱ προσπάθειαι τοῦ ἀνθρώπου διὰ τὴν ἐξελίξιν καὶ προόδον τῶν παράγοντες, αἱ ὁποῖαι προ-
δικτυάζονται καὶ καθορίζονται τὴν πορείαν τῆς ἐπιγείου ζωῆς του.
Τὸ ἐρώτημα προβάλλει ἐκείνους ὁμιλικῶν καὶ ἐπαγωγῶν, ἀ-
ναμμένων ἀπάντησιν. Εἶναι ὁ ἀνθρώπος ἐλεύθερος νὰ δημιουργή-
σῃ τὰς προϋποθέσεις καὶ νὰ χαράξῃ τὸν ὁδὸν του διὰ τῆς γῆς;
Ἡ μήτηρ ἑλλείπει δυνάμεις ἀναθροῦν ἀντιστρατεύονται εἰς τὰς
προϋποθέσεις τοῦ ἀνθρώπου καὶ τὴν αὐτὴν δίδουν ὅπου αὐτὰ θέ-
λουν; Ἐλεύθερος, λοιπὸν, ὁ ἀνθρώπος ὁ ἀνθρώπος;

Βέβαιον, τὸ θέμα εἶναι ἀπέραντον καὶ ἡ παρούσα ἐπιχειρή-
σις σκοπὸν νὰ θέσῃ διεξοδικὰ ἀπάντησιν εἰς αὐτό. Τὰς με-
ν ἁπλοῦς ἀπαντᾷ ἐν δὲ τῇ ἀνθρώπινῃ ἐν γένει ὁρίσονται
τὸ ἥγημα αὐτῶν, ἀντιθέτως, διὰ τὴν πιστὴν Χριστιανὴν δι-
καιοσύνην ὅταν ὑπάρχῃ πρόδηλον ἐν προκειμένῳ. Ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ
εἶναι σωτὴς καὶ ἐν ἀρίστῃ περιβάσει διὰ τὴν διατύπωσιν αὐτο-
νομικῶν ἐκφράσεων καὶ παρακινεῖται ἀπὸ ἀπὸ. Ὁ ἦ-
σοδος ἀπεριφρόντως διακρίνεται. «Καὶ ἐν θέλῃ καὶ εὐνοίας
ἐπὶ μοι, τὴν ἀγάπην τῆς γῆς φάγεσθαι ἐν δὲ μὴ θέλῃ, μετὰ ἐ-
πιστολήν μου, μόλις ὅπως κατέβηται τὸ γὰρ σῶμα Κυρίου ἐ-
λέγχεσθαι ταῦτα» (1. 19-20). Ἐπίσης ὁ σὸς Σειρὸς σημειώνει:
«Ἀλλὰ ἐξ ἀρχῆς ὑπῆρχαν ἄνθρωποι καὶ ἀφῆκεν αὐτοὺς ἐν χειρὶ
διεσπλάς αὐτοῦ. Ἐν θέλῃ, ἀντικρίτως ἀντιπῶς καὶ πιστῶν κοι-
νῶν εὐδοκίας. Παρέθηκε σοὶ πῦρ καὶ ὕδωρ· σὺ ἐν θέλῃ, ἀντι-
πῶς τὴν χεῖρά σου» (11. 14-16).

Συνεπῶς, εἶναι δικαιοσύνη καὶ χρυσόπλοιν ἡ χριστιανικὴ θέσις
ἐπὶ σοὶ ὡς ἀνὴρ θέματος. Εἰς τὴν θέλῃ τοῦ ἀνθρώπου ἐναπόκει-
ται ἡ ἐκλογὴ καὶ ἡ προτίμησις τοῦ καλοῦ ἀντὶ τοῦ κακοῦ, χωρὶς
νὰ δεσμεύεται εἰς τὸ ἐπὶ ἀπολύτως ἐξισορροπῶν ἢ καὶ ἐγ-
γεῖς παρόντος.

Περὶ τὸ ἥγημα αὐτῶν στρέφονται καὶ αἱ ἐξ ὁμιλίας τοῦ Χρυ-
σοστόμου καὶ ἀποκαλύπτουν καὶ φέρουν τὸν γενεὴν ἐπὶ σοὶ εἰ-
σαγωγῆς καὶ προνοίας. Εἰς ταῦτα ὁ ἱερὸς Πατὴρ διερευνᾷ τὸ θέ-
μα ἀπὸ πάσης ἀποφάντος, ἀπολύτως κυρίως εἰς τὴν ἡθικὴν στή-
ρην καὶ τὴν πνευματικὴν οὐνοσφῆν. παρὰ εἰς τὴν δογματικὴν
ἐπιστήμην καὶ ἐκφράσιν τῆς χριστιανικῆς διδασκαλίας.

Συγκεκριμένως εἰς τὴν πρώτην προσπάθειαν νὰ θέσῃ τὰς ἀναγ-
καστάς κατευθύνσεις διὰ τὴν ὁρμὴν ἀξιολόγησιν τῶν ἐπιγείων
πραγμάτων, ὥστε ἡ ἐνὸς μὲν νὰ μὴ κατακρίνεται τὸν Θεόν,
ἐκείνης ποικίλοι διευκρίναι μὴς καταβλέψαν. ἂν ἐπὶ σοὶ δὲ νὰ μὴ

στηρίζομεν τὴν εὐτυχίαν εἰς τὰ ἐφήμερα καὶ βλικά πράγματα, ἀλλ' εἰς τὴν εὐχέλεια τῆς ψυχῆς καὶ εἰς τὴν ἐν γένει ἀρετὴν.

Εἰς τὴν δευτέραν τοῦκει δὲ ἡ πίστις εἰς τὴν εἰσαρμόσθη καὶ τὴν ἀναγκαιότητα πιστῶς σοβαρῶν ἐλασφημίων κατὰ τοῦ Θεοῦ, διότι ἡ σοφία τῆς θαύρας Προνοίας παραφρονεῖται ἀπὸ τὴν ἀντιληφθῆναι ποῦ ἐκμεταλλεῖται ἡ προσήλικος εἰς τὴν παραλόγως αὐτῆς ἰδέας, αἱ ὁποῖαι εἶναι τὸ μέσον τοῦ διαβόλου διὰ νὰ ἀποσπᾷ θάλλωι τοὺς Χριστιανοὺς ἀπὸ τὴν ἀγῶνα πρὸς ἡθικὴν τελειότητα καὶ νὰ τοὺς ρίπτῃ εἰς τὴν ἀδράνεια, τὴν ἀδιαφορίαν καὶ τὴν πνευματικὴν χυλινωσιν.

Εἰς τὴν τρίτην παρουσιάζει τὰς ἐκδηρῶς συνεπείας, τὰς ὁποίας θεὸς ἔχει δῆλ. τὴν πνευματικὴν ζωὴν τοῦ ἀνθρώπου ἡ πίστις δὲ οὐδὲν ἧτορ καὶ ἐκδηρῶς προέχεται ὅχι ἀπὸ τὴν ἰσχύϊν τοῦ διδόντος καὶ εἰλκυσιν, ἀλλ' εἶναι πρὸς τὴν ἀναγκαιότητα καὶ κατὰ συνέπειαν οὐδαμῶς εὐθύνῃ φέρει ὁ Θεός.

Εἰς τὴν τετάρτην, βότερα ἀπὸ δὲ ἀνέφερον εἰς τὰς προηγουμένας ἐπιπτώσεις καὶ τὴν ἐννοίαν τῆς εἰσαρμόσθη τῆς σοβαρότητος τῆς δοξαίας ταύτης καὶ τὴν ἀναγκαιότητα τῆς ἀναγκαιότητας ἐξ αὐτῆς, ὁποῖα καὶ τὴν πρῶτον, μὲ τὴν ἑκτον δὲ ἡμετέραν καὶ ἀπαλλοτρίωσιν ἀπὸ τὴν παράλογον αὐτῆν ἀνάλυσιν, λέγων δὲ μόνον ἡ προσευχὴ καὶ ἡ συνεχὴς ἐπικοινωνία μὲ τὸν Θεόν, καθὼς καὶ αἱ εὐσεβεῖς σκέψεις καὶ ἰδέαι καὶ ἰσχυρότερα ἡ πίστις εἰς τὴν ποτὶ Θεόν τὴν ζωὴν καὶ ἀναπαύσιν δὲ μὲ ἀποφυλάττειν ἀπὸ τὸ ἐκείνην αὐτό.

Εἰς τὴν πέμπτην ἐκτενέρεται καὶ συμπληρῶνται τὰ δὲ εἰρησιν εἰς τὴν τρίτην ἐπιπτώσιν, τοῦτο δὲ εἶναι ὅτι ἐκτενέρεται καὶ πλεονεκτήματα ἀνάλυσης ἀπὸ τὴν πίστιν εἰς τὴν εἰσαρμόσθη, ἡ ὁποία καθιστᾷ τοὺς ἀποβόλους τῆς ἐλασφημίας καὶ ἀσέβειας, παρακαλεῖ ἀγγεῖον καὶ παρακαλεῖ εἰς τὴν ζωὴν, ἀπεργάζονται πᾶσι ἀξίως καὶ ἀποκρίσεως τῆς ἐνεργείας τοῦ Θεοῦ, θεωρεῖται περικτὰς τὰς ἀποβόλους καὶ τὰς παρανοήσεις, τὰς πονηρίας καὶ τὰς ἐπιτημῆσεις, τὰς ἡθικὰς διατάξεις καὶ προτροπὰς καὶ ἐν γένει ἀποκρίσεως καὶ εἰς τὸν ἀποσκοπεῖ εἰς τὴν ἡθικὴν πρόεσιν καὶ τὴν ἀνέπτυξιν τῆς ἐκτενέστερας εἰς τὸν ἀνθρώπον.

Εἰς τὴν ἕκτην ὁ λόγος στρέφεται πρὸς μίαν σοβαρὴν ἀνέπειαν τῆς πίστεως εἰς τὴν εἰσαρμόσθη, τὴν γαστριμαργίαν.

Εὐτόπως προκαλεῖ τὴν συντομία τὴν εἰς ἐνὶ ἐξ ἐπιπτώσιν, ἡ ὁποία πικρὸν νὰ φεῖται εἰς τὸ γεγονός δὲ αἱ ἐπιπτώσεις αὐτῆς δὲν ἐξεργάζονται ἀπὸ τὴν μορφήν ποῦ μὲς αἰσθάνται, ἐπὶ αὐτῆς δὲν εἶναι ἀνταρτίαι ἐπιπτώσεις, ἀλλὰ μὲλλον ἀποτελοῦν ἀπὸ τὴν ἐκτενέστεραν ἐκτενέστεραν ἐκτενέστεραν τοῦ Χριστοῦ μὲ πρᾶξιν τοῦτο νὰ παρουσιάζουν συγκεντρωμένην τὴν ἐπὶ τοῦ προσημασμένου θέματος ἀδυναμία τοῦ ἱεροῦ Πατρὸς.

ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ

ΛΟΓΟΣ ΠΡΩΤΟΣ

ΠΕΡΙ ΠΡΟΝΟΙΑΣ

Α ἡ ζωὴ μας εἶναι γεμάτη ἀπὸ μεγάλῃν ταραχὴν καὶ θορύβους. Τὸ μεγάλο ὄμιος κακῶν δὲν εἶναι αὐτό, ἀλλὰ τὸ ὅτι αὐτοὺς τοὺς θορύβους καὶ τὰς ταραχάς, ἐνὶ δυνάμει ἢ νὰ τοὺς καταστήσωμεν ἐλαφροτέρους ἢ νὰ τοὺς ὑπομέσωμεν ἀλύτως, δὲν ἐφροντίσωμεν νὰ πράξωμεν οὔτε τὸ ἕνα οὔτε τὸ ἄλλο ἀπὸ αὐτὰ, ἀλλὰ διερχόμεθα ὅλον τὸν καιρὸν ἀπογοητευμένοι. Καὶ ὁ μὲν εἶναι θρηνεῖ διὰ τὴν πτωχείαν τοῦ, ὁ ἄλλος διὰ τὴν νόσον τοῦ, ὁ ἄλλος διὰ τὴν πληθύνει τὸν φροντίδων καὶ τὴν εὐθύνην τῆς οἰκογενείας, ὁ ἄλλος διὰ τὴν ἀνατροπὴν τὴν παιδῶν τοῦ καὶ ἄλλος διὰ τὴν ἀτεκνίαν τοῦ. Καὶ καὶ τὰς τὴν ὑπερβολὴν τῆς ἀφροσύνης, διότι δὲν θρηνοῦμεν ὅλοι διὰ τὰ βλαπτικά, ἀλλὰ θρηνοῦμεν ἐξ ἰσοῦ δι' ἀντίθετα. Ἐ καὶ ὅμως ἐάν ἡ φύσις τὸν πραγμάτων ἦτο εἰς ἡμᾶς αἰτία τὴν θρήνων, δὲν θὰ ἔπρεπε νὰ θρηνοῦμεν ἐξ ἰσοῦ διὰ πράγματα ἀντίθετα. Ἀλλὰ ἐάν ἡ ταῖα ἦτο πρᾶγμα κακὸν καὶ ἀφόρητον, αὐτὸς ποῦ εἶς εἰς τὰ πλοῦτη, δὲν ἔπρεπε ποτὶ νὰ ἀναγκασθῇ. Καὶ ἐν ἡ ἀτεκνία ἦτο κακόν, τότε αὐτὸς ποῦ χαίρει τὴν πολυτεκνίαν ἔπρεπε νὰ εἶναι πάντα εὐδαίμων. Ἐπίσης, ἐάν τὸ νὰ διεκδύνης τὰς δημοσίας ὑποθέσεις τῆς πόλεως, καὶ νὰ ἀπολαμβάνῃ πολλὰς τιμὰς καὶ νὰ ἔχῃ πολλοὺς ὑπηκόους εἶναι πρᾶγμα ζηλευτόν, ἔπρεπε ὁ ἀδρανὴς καὶ ἡσυχὸς θεὸς νὰ ἀποφεύγεται καὶ γενικά νὰ μισῶται ἀπὸ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους. Τώρα δέ, ὅταν ἴδῃς, ὅτι πλοῦτοι καὶ πτωχοὶ ἐξ ἰσοῦ θρηνοῦν, καὶ πολλὰς φορές ὅτι ὁ πλοῦτος τὸ κάμνει αὐτὸ περισσότερον ἀπὸ τὸν πτωχόν, ὁ καὶ αὐτὸς ποῦ χαίρει τὴν ἐξουσίαν καὶ ὁ ἀρχόμενος, καὶ ὁ πατέρας πολλῶν παιδῶν καὶ αὐτὸς ποῦ δὲν ἔχει κανένα ἀπολύτως, νὰ μὴ ἀποδίδωμεν τὴν αἰτίαν εἰς τὰ πράγματα, ἀλλὰ εἰς ἡμᾶς ποῦ δὲν δυνάμεθα νὰ τὰ χειρισθῶμεν ὅπως πρέπει καὶ νὰ ἀπαλλάξωμεν τὸν ἑαυτὸν μας ἀπὸ ὅλην αὐτὴν τὴν ἀθυρίαν. Διότι ἡ ταραχὴ καὶ ὁ θόρυβος δὲν εἶναι στοιχεῖον τὸν πραγμάτων, ἀλλὰ συνηθίζει νὰ τὴν γεννᾷ

ἡ ψυχὴ μας. Ἐπει δὲν ἐκεῖνη ἔχει καλὴν συγκρότησιν, ἀκόμη καὶ ἐν ἀπὸ παντοῦ σηκωθῶν τρικυμία, θά ἡσυχάζωμεν διαρκῶς εἰς τὴν γαλήνην καὶ εἰς τὸν λιμένα. 79³ Α Ὅπως καὶ ἀντιθέτως, ὅταν αὐτὴ δὲν εὐρίσκεται εἰς καλὴν κατάστασιν, ἀκόμη καὶ ἐν ὅλῳ μὲς ἐρχοῦνται εὐνοϊκά, δὲν θὰ ἀισθανώμεθα καλύτερον ἀπὸ ἐκείνους ποὺ ἐναυάγησαν.

Αὐτὸ δυνάμεθα νὰ τὸ ἴδωμεν καὶ εἰς τὰ σώματα. Ὅποιος ἔχει καταστήσει ἰσχυρὸν τὸ σῶμα του, καὶ ἐν συγκρούσει μὲ μυρίας ἀτμοσφαιρικὰς ἀνωμαλίας, ὅχι μόνον δὲν θὰ πάθῃ κανένα κακόν, ἀλλὰ ἐπὶ πλέον ἀποκτᾷ συνήθως μεγαλυτέραν ἰσχύϊν μὲ τὴν ἐξάσκησιν καὶ τὸν ἐθισμόν εἰς τὰς καρκίνας ἀνωμαλίας. Ἐὰν ὅμως ἔχῃ κακὴν σῶμα ἀσθενὲς καὶ ἰσχνόν, ἔστω, καὶ ἐν ἡ εἰς τὸ ὀριστον κλίμα, δὲν πράττειται νὰ ὠφεληθῇ καὶ νὰ κερδίσῃ τίποτε ἀπὸ αὐτό, διότι ἡ ἀσθενεία του ποῦ τὴν ἔχει μέσα του ἐξουδετερώνει καὶ καταστρέφει τὴν ἐνεργητικὴν ἐπίδρασιν τοῦ καλοῦ κλίματος. Ὡς τὸ ἴδιον παρατηροῦμεν καὶ μὲ τὰς τροφάς. Ὅταν δηλαδὴ ἡ κοιλία εἴναι ὑγιὴς καὶ ρωμαλέα, ὅ,τι καὶ ἐν δεξιῇ, ὅσον ἀκληρὸν καὶ ἐν εἶναι, ὅσον δὲσπεπτον, ἐν τούτοις μετασχηματίζεται εἰς καθαρὸν χυμόν, διότι ἡ φυσικὴ αὔξια ὑπερνικᾷ τὴν κακὴν ποιότητα τῆς τροφῆς. Ὅταν ὅμως ἡ κοιλία εἴναι ἀσθενὴς καὶ χαλαρά, τότε καὶ ἐν τῆς προσφέρει τὸ πλέον ἐδχμιον φαγητόν, τὸ μετατρέπεται εἰς τὸ χερίστου καὶ τὸ ἀχρηστεύει, διότι ἡ ἀσθενεία κατασπένδει τὴν ποιότητά του.

Ἐπει λοιπὸν καὶ ἡμεῖς, ὅταν βλέπωμεν ἀταξίαν τῶν πραγμάτων, νὰ μὴ κατηγορώμεν τὸν Θεόν, ἀγαπητοί. Ὁ Διότι αὐτὸ δὲν ἀποτελεῖ φάρμακον διὰ τὸ τραῦμα, ἀλλὰ νέον τραῦμα ἐπὶ τοῦ παλαιοῦ. Μὴ ἀποδίδωμεν τὴν διοίκησιν τοῦ κόσμου εἰς τοὺς δαίμονας, μὴ νομίζωμεν ὅτι τὰ παρόντα κινεῖνται εἰς τὴν τύχην χωρὶς πρόνοιαν, μὴ ἀντιπαροβέτωμεν εἰς τὴν πρόνοιαν τοῦ Θεοῦ τὴν τυραννίαν κάποιας μοίρας καὶ κάποιας ἐμφανήσεως. Διότι ἐλ' αὐτὰ εἶναι νεμόντα θλασφονίαν καὶ ἡ πραγματικὴ ταραχὴ καὶ ἀταξία δὲν συνίσταται εἰς τὴν φορὴν τῶν πραγμάτων, ἀλλὰ εὐρίσκεται μέσα εἰς τὴν ταραγμένην σκέψιν μας. Ἡ ὁποία καὶ ἐν εὐρίσκεται ἐν μέσῳ ἰδανικῆς εὐταξίας τῶν πραγμάτων, ἐν δὲν διαρῶση τὴν ἐσωτερικὴν τῆς ἀταξίας καὶ ταραχῆν, δὲν ἔχει νὰ ὠφεληθῇ τίποτε ἀπὸ τὴν εὐταξίαν τῶν πραγμάτων. Ὁ ὀφθαλμὸς, ὅταν νοσῇ, θὰ βλέπῃ σκότος καὶ ἐν μέσῳ φωτεινότητος μεσημβρίας D καὶ ἄλλα ἀντ' ἐλάν, καὶ δὲν ἔχουν δι' αὐτὸν καμμίαν ἀξίαν αἱ ἀκτίνες. Ἐνῶ δὲν εἴναι ὑγιὴς καὶ ρωμαλέος, καὶ κατὰ τὴν ἐστίαν θὰ

δυνήθῃ νὰ ὀδηγήσῃ μὲ σφάλλειαν τὰ σώμα. Τὰ ἴδιον καὶ ὁ ὀφθαλμὸς τῆς διανοίας μας, καθ' ὅσον μὲν εἶναι ὑγιὴς, ἀκόμη καὶ τὰ πράγματα ποῦ φαίνονται συγκεχυμένα, τὰ διακρίνει καλῶς. Ὅταν ὅμως εἴναι καταστραφένος, ἀκόμη καὶ ἐν τὸν ὀδηγήσῃ εἰς τὸν ὁρατὸν, καὶ ἐκεῖ θὰ διαπιστώσῃ μεγάλην ἀταξίαν καὶ ταραχήν.

Καὶ ὅτι τὰ πράγματα ἔχουν ἔτσι, θὰ σοῦ φέρω πολλὰ παραδείγματα καὶ ἀπὸ τὴν παλαιάν καὶ ἀπὸ τὴν σύγχρονον ἐποχὴν. Πόσοι ὑποφέρουν τὴν πένιαν ἐκδόλως, καὶ δὲν παύουν δι' αὐτὸ νὰ εὐχαριστοῦν τὸν Θεόν; Ἡ Πόσοι ποῦ ἔχουν πλοῦτη καὶ πολυτέλειαν, δὲν εὐχαριστοῦν ἀλλὰ θλασφονοῦν τὸν Κύριον; Πόσοι ποῦ δὲν ἔπαθον κανένα κακόν, κατηγοροῦν γενικά τὴν πρόνοιαν; Πόσοι ποῦ πέρασαν ἀπὸ τὴν ζωὴν τῶν εἰς τὴν φυλακὴν, ὑπομένοντες τὴν ταλαιπωρίαν τῶν ἐγκληματιῶν ἀπὸ ἐκείνους ποῦ ἐξησαν τὴν ζωὴν τῶν ἐλευθέρων καὶ ασφαλεῖς; Βλέπετε, ὅτι ἡ κατάστασις τῆς ψυχῆς καὶ ὅτι ἡ ἰδική μας σκέψις εἶναι αἰτία καὶ τούτων καὶ ἐκείνων, καὶ ὅχι αὐτὴ ἡ φύσις τῶν πραγμάτων. Ὅποτε δὲν ἐφροντίζομεν διὰ τὴν ψυχὴν μας, δὲν θὰ ὑπῆρχε ταραχὴ, δὲν θὰ ὑπῆρχεν ἀταξία, 714 Α δὲν θὰ ὑπῆρχε κανένα θένον, ἀκόμη καὶ ἐν τὰς πράγματα τῆς ζωῆς μας ἐφύοντο ἀνω κάτω, σφοδρότερον καὶ ἀπὸ ἀποικωδῆποτε ὀρμητικὴν παλίρροισιν.

Εἰπέ μου, διὰ τί ὁ Παῦλος εὐχαριστεῖ; Καὶ αὐτὸς θαδαίως εἶναι εἰς ἀπὸ ἐκείνους ποῦ διήγαγον τὸν βίον των ὀριστα, ἀπὸ ἐκείνους ποῦ ἐξησαν ὅλην των τὴν ζωὴν μαζί μὲ τὴν ἀρετὴν, ἀπὸ τοὺς ἐλαχίστους ποῦ ὑπέμειναν τόσα δεινά. Κανεὶς ἀπὸ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους τῆς γῆς δὲν ὑπῆρξε δικαιοτέρος ἀπὸ ἐκεῖνον, ὅτε ὑπέστη σκληροτέρας δοκιμασίας κανεὶς ἄλλος ἀπὸ τότε ποῦ ὑπάρχουν ἀνθρώποι. Ἀλλ' ὅμως, ἐνῶ ἐδλεπε πολλοὺς ποῦ ἔζων εἰς τὴν ἀμαρτίαν καὶ ἦσαν χαρούμενοι καὶ ἀπελάμβανον τὰ παρόντα ἀγαθὰ, ὁ ἴδιος εὐχαριστεῖ τὸν Θεόν καὶ προέτρεπε καὶ τοὺς ἄλλους νὰ κήνουν τοῦτο. Πρὸς ἐκεῖνον ἀποβλέψατε. Καὶ σὺ, ὅταν ἴδῃς τὸν ἀμαρτωλὸν νὰ χαίρῃ, Ὡς ὅταν τὸν ἴδῃς νὰ ὑπερηφανεύεται, ὅταν τὸν ἴδῃς νὰ κεῖ τοὺς ἐχθρούς, νὰ ἀπακραύη αὐτοὺς ποῦ τὸν ἐλύπησαν, νὰ μὴ ἔχῃ ὑποστῇ καμμίαν ζημίαν, ἀπὸ παντοῦ νὰ τρέχῃ τὸ χρῆμα, ὅλοι νὰ τὸν τιμοῦν καὶ νὰ τὸν κολακεύουν, καὶ σὺ νὰ εὐρίσκεσαι εἰς ἐντελὴς ἀντίθετον κατάστασιν, εἰς τὰς συμφοράς, τὰς συκοφαντίας, τὰς ἐπιβουλὰς, μὴ νομίζῃς ὅτι εἶσαι κανένας παραπεταμένος, ἀλλὰ ἀπὸ σκεφθῆς τὸν Παῦλον, ὁ ὁποῖος εὐρέθη καὶ αὐτὸς εἰς τὴν ἰδικὴν σου κα-

τάσασιν, θρῆναι τὸ φρόνημά σου, ἀνάκτῃς τὴν ὁρὴν σκέψιν, μὴ καταπέσῃς ἀπὸ τῆς ὁδοῦ.

Τὸν φίλον καὶ τὸν ἐχθρὸν τοῦ Θεοῦ, μὴ τὸν δοκιμάζῃς ἀπὸ τῆς εὐτυχίας ἢ τῆς δυστυχίας εἰς αὐτὸν τὸν κόσμον. Ἄλλὰ ἂν μὲν ἴδῃ κανένα πού ζῃ ἐναρέτως νὰ εἶναι ἐξουθενούμενος ἀπὸ τῆς ἀρρώστιας καὶ νὰ ἀποδέλῃ πρὸς τὴν εὐσέβειαν, μακάριζε τὸν καὶ νόμιζε τὸν ἀξιολύτου, Ὡς κ' ἂν εἶναι θαμνὸς μὲ μυριάς ἀλυσίδας, καὶ μὲν διὰ παντός μέσα εἰς τὴν φυλακὴν, καὶ ἂν ὑπηρετῇ ἀναξίτους, καὶ ἂν πένεται καὶ ἂν ἐργάζεται εἰς τὰ μεταλλεῖα καὶ ἂν ὑποφέρῃ ὁτιδήποτε δεινόν. Αὐτὸς εἶναι μακάριος, καὶ ἂν τοῦ ἐξωρῇ τοὺς διβαλμούς, καὶ ἂν καίεται, ἢ ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἀφανίζεται τὸ σῶμα του. Ἄν ὅμως ἴδῃ ἄλλον νὰ ζῇ εἰς τὴν ἀσελείαν καὶ τὴν ἀμαρτίαν καὶ εἰς τὰ ἔσχατα κακά, καὶ νὰ ἀπολαμβάνῃ μεγάλην τιμὴν καὶ νὰ ἀνέρχεται εἰς τὸν βασιλικὸν θρόνον καὶ νὰ φορῇ τὸ διάδημα καὶ τὴν ἀλουργίδα καὶ νὰ ἐξουσιάζῃ ἅλην τὴν οἰκουμένην, αὐτὸν κλάψε τὸν καὶ ἐλεηνολόγησέ τον. Ὁ Πράγματι, δὲν ὑπάρχει τίποτε ἀδλιώτερον ἀπὸ τὴν ψυχὴν πού εὐρίσκεται εἰς αὐτὴν τὴν κατάστασιν, ἀκόμη καὶ ἂν ἔχῃ ὑποταγμένη ἄλην τὴν οἰκουμένην. Τί τὸ ἀφελὸς νὰ εἶναι κανεὶς πλούσιος εἰς τὰ χρήματα, ὅταν εἰς τὴν ἀρετὴν εἶναι πτωχότερος ἀπὸ ὅλους; Καὶ τί τὸ ἀφελὸς νὰ ἐξουσιάζῃς τόσο πολλούς, ὅταν δὲν δύνασαι νὰ ἐξουσιάζῃς τὸν ἑαυτὸν σου καὶ τὰ πάθη σου; Ἄλλὰ ἂν ἴδωμεν σῶμα πολὺ καταβεβλημένον καὶ κείμενον ἀπὸ τοῦ πυρετοῦ ἢ κατατρυχόμενον ἀπὸ ποταλγίων ἢ ἀπὸ φθισιν ἢ ἀπὸ ἄλλων ἀθεράπευτων πάθων, θαυμάζομεν, καὶ ἂς εἶναι αὐτὸς ὁ πλουσιώτερος ἀπὸ ὅλους, καὶ τόσο περισσότερο θαυμάζομεν ὅσον πλουσιώτερος εἶναι. Διότι τότε γινέται δευτέρως ἡ αἰσθησις τοῦ δεινοῦ, ὅταν κανεὶς ἔχῃ ἀφθονὰ τὰ ἀναγκαῖα. Ἐκεῖνος πού ἐμποδίζεται ἀπὸ τὰς ἀπολαύσεως ἐξ αἰτίας τῆς πενίας του, ἔπαρηγορεῖται ἀπὸ τὴν ἰδίαν τὴν ἀνάγκην. Ἐκεῖνος ὅμως πού ἔχει τὴν δυνατότητα νὰ ἀπαλαύσῃ τὸ κάθε τι καὶ ἐμποδίζεται ἀπὸ τὴν ἀρρώστιαν, δι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν λόγον ὑποφέρει περισσότερο.

Πῶς λοιπὸν δὲν εἶναι ἀποπῶν, ἂν ἴδωμεν κάποιον πού κατατρυχέται ἀπὸ ἓνα σωματικὸν νόσημα, νὰ τὸν σκετίζωμεν καὶ ἂς εἶναι καὶ εὐπορος, ψυχὴν δὲ πού εὐρίσκεται εἰς κακὴν κατάστασιν, ψυχὴν πού ἴσως μὲ αὐτὴν δὲν ἔχομεν τίποτε ἄλλον, τίποτε πολυτιμότερον ἀπὸ αὐτήν, νὰ τὴν καλοτυχίζωμεν δι' ὀλίγα χρήματα ἢ διὰ πρόσκαιρον τιμὴν;⁷³³ Ἄ ἢ δι' ὁτιδήποτε ἄλλο ἀπὸ αὐτὰ πού μένουσιν

ἐδῶ μετὰ τὴν ἐδῶ ζωὴν ἢ μάλλον πολλὰς φορές μᾶς ἀνκαταλείπουσιν πρὶν νὰ φύγωμεν ἀπὸ αὐτὴν τὴν ζωὴν; Μὴ, σὺς παρακαλῶ. Αὐτὰ εἶναι πού μᾶς προκαλοῦν τὸν θάρον καὶ τὴν ταραχὴν. Διὰ τοῦτο πολλοὶ κατηγοροῦν τὸν Θεόν, διὰ τοῦτο νομίζουν ὅτι ὁ κόσμος δὲν διέπεται ἀπὸ τῆς θείας Πρόνοιας. Διότι, ἂν ἐγνώριζον ὅτι εἰς τὸν παρόντα βίον δὲν ὑπάρχει κανένα ἀγαθόν, παρὰ μόνον ἡ ἀρετὴ, ὅτε ὁ πλοῦτος, ὅτε τὰ χρήματα, ὅτε ἡ υγίεια, ὅτε ἡ ἐξουσία, ὅτε κανένα ἄλλο, καὶ ὅτι κανένα δὲν εἶναι κακὸν εἰς τὸν παρόντα βίον, παρὰ μόνον ἡ κακία καὶ ἡ πονηρία καὶ ἡ διαστροφή τῆς ψυχῆς, καὶ ἡ μαχηρότης καὶ αἱ συγκοφοντίαι, οὐκ ἔστιν ἡ πενία καὶ ἡ νόσος καὶ τὰ ἄλλα πού θεωροῦνται ὅτι εἶναι δεινά, δὲν θὰ ἔλεγαν ποτὲ αὐτὰ πού λέγουσιν τώρα, δὲν θὰ ἔζων ποτὲ εἰς τὴν ὁδοῦ, δὲν θὰ ἐμακάριζον ποτὲ ἐκείνους πού ἔπρεπε νὰ ἐλεηνολογῶν, Ὡς δὲν θὰ ἐλεηνολόγουν ποτὲ ἐκείνους πού ἔπρεπε νὰ μακαρίζουν, δὲν θὰ ἐκατίπταντο διὰ τοὺς ἀνθρώπους ὡς ἄλογα ὄντα. Διότι τὸ νὰ μακαρίζῃς τοὺς ἀνθρώπους διὰ τὴν πλοσυρκίαν καὶ τὸ πλούσιον παχὺ καὶ διὰ τὸν πολὺν ὄπνον δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο παρὰ νὰ τοὺς βλέπῃς ὡς ἄλογα ὄντα. Διότι καὶ ἐκείνων ἡ εὐτυχία εἶναι αὐτὴ, ἢ μάλλον καὶ εἰς τὰ ἄλλα ζῶα αὐτὸ εἶναι κακόν. Διότι πολλοὶ δοῦοι καὶ ἱερεῖς ἐχάθησαν ἀπὸ τὴν ἀργίαν καὶ τὴν ἀσηφάγϊαν. Ἐπειτα εἰς τὰ ἄλλα ζῶα, πού βλῇ ἡ ἀρετὴ τοὺς ἐγκτεῖται εἰς τὴν εὐεξίαν τοῦ σώματος, αὐτὸ εἶναι βλαβερόν. Εἰς δὲ τοὺς ἀνθρώπους, πού βλῇ τῶν ἡ ἀρετὴ εὐρίσκεται εἰς τὴν εὐγενεῖαν τῆς ψυχῆς θὰ τὸ θεωρήσωμεν ἀρετὴν καὶ δὲν θὰ ἀντραπώμεν τὸν οὐρανόν Ὡς καὶ τοὺς ἀγγέλους πού εἶναι συγγενεῖς μὲ τὴν ψυχὴν μας; Δὲν κοκκινίζεις καὶ μπροστὰ εἰς αὐτὴν τὴν φύσιν καὶ τὴν διάπλασιν τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος; Διότι ὁ Θεὸς δὲν διέπλεσε τὸ σῶμα μας ὥσάν τὸ σῶμα τῶν ἁλόγων ζώων, ἀλλὰ τὸ διέπλεσεν ἔτσι ὥστε τοῦ ἡρμοξε διὰ νὰ ὑπηρετῇ λογικὴν καὶ ἀθάνατον ψυχὴν. Διὰ τὸν Θεὸς ἐπλεσε τοὺς ὀφθαλμούς εἰς ὅλα τὰ ἄλλα ζῶα νὰ βλέπουν πρὸς τὰ κάτω, εἰς σὲ δὲ τοὺς ἐποποθέτησεν εἰς τὴν κεφαλὴν, εἰς θέσιν ὡστε νὰ εἶναι κατὰ κάποιον τρόπον ὡς ἀκρόπολις; Ὅχι ἐπειδὴ ἐκεῖνα δὲν ἔχουν τίποτε κοινόν μὲ τὸν οὐρανόν, εἰς σὲ δὲ ἐτέθη νόμος ἐξ ἀρχῆς ἀπὸ τὸν Θεόν καὶ ἀπὸ τὴν φύσιν νὰ ἀντιβλέπῃς πρὸς τὰ ἔσχατα; Διὰ τὸ εἰς σὲ μὲν ἐπλεσε τὸ σῶμα θρῆναι, Ὡς εἰς ἐκεῖνα δὲ πάλιν νὰ βλέπῃ πρὸς τὰ κάτω; Πάλιν διὰ τὴν ἰδίαν αἰτίαν δὲν σὲ διδάσκει καὶ μὲ αὐτὴν τὴν διάπλασιν νὰ μὴ ἔχῃς κανένα κοινόν μὲ τὴν γῆν μήτε νὰ προσκολλᾷσαι εἰς τὰ

παρόντα πράγματα;

Ἄς μὴ καταπραδύσωμεν λοιπὸν τὴν εὐγένειαν καὶ ἀλισθήσωμεν πρὸς τὸ γένος πᾶν ζώων, διὰ τὰ μὴ εἶπη καὶ δι' ἡμᾶς: «Ταλαίπωρος ἄνθρωπος! Ἐνῷ ἔχει πάρεϊ ἀπὸ τὸν Θεὸν τὴν ἀνυπόλογιστον τιμὴν τῆς λογικῆς τοῦ φύσεως, δὲν ἐσυμετίσθη! Διότι τὸ νὰ προσδιορίσῃς τὴν εὐτυχίαν τῆς ζωῆς ἀπὸ τὰς ἀπολαύσεως, τὸν πλοῦτον καὶ τὴν δόξαν καὶ γενεῶς ἀπὸ τὰ παρόντα πράγματα, δὲν εἶναι γνώρισμα ἀνθρώπων ποὺ ἀναλογίζονται τὴν εὐγένειαν τοῦ εἶδους, ἀλλὰ ἀνθρώπων ποὺ ἔχουν καταστήσει ἑπτοὶ καὶ δυοί. Ἀλλὰ εἴθε νὰ μὴ εἶναι παρόντες μετὰς μας τέτοιοι ἄνθρωποι, εἰς αὐτὸν τὸν ἅγιον χορὸν καὶ τὸ πνευματικὸν θέατρον καὶ τὴν θεοσεβῆ οὐναῖν. Ἐ. Διὰ τοῦτο ἀλλως τε καὶ ἡμέραν ἀπολαμβάνομεν τὴν θείαν ἀκρόασιν, διὰ νὰ περικόπταμεν μετὰ τὸν λόγον, ὡσὺν μὲ δρεπάνην, τὰ πάθη τῆς ψυχῆς ποὺ θρασυμονοῦν καὶ νὰ γινώμεθα καρποφόρα δένδρα καὶ νὰ φέρωμεν ὡρῶν καρπὸν, τὸν ὅποιον ν' ἀποθώσωμεν εἰς θαυμάσιαν ἀποθήκην, καρπὸν ποὺ φέρεται δόξαν εἰς τὸν κοινὸν Κύριον καὶ γεωργὸν τῶν ὁσίων μας ψυχῶν, καὶ εἰς ἡμᾶς τὴν ἀθάνατον ζωὴν, τὴν ὅποιαν εἴθε δλοι: νὰ ἐπιτύχωμεν, μετὰ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μετὰ τοῦ ὁποῦ εἰς τὸν Πατέρα μαζί καὶ εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα δόξα καὶ δύναμις καὶ τιμὴ ἀνήκουν, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ

ΠΕΡΙ ΠΡΟΝΟΙΑΣ ΚΑΙ ΕΙΣΗΡΜΕΝΗΣ

¹⁵⁴ Α. «Ἐκεῖνος ποὺ ἀφρίζει τὸν πατέρα του ἢ τὴν μητέρα του, νὰ τιμωρῆται μετὰ θάνατον», λέγει. Ὁ νόμος αὐτὸς ἐτέθη εἰς τὴν Παλαιὰν Διαθήκην, τότε ποὺ δὲν ὑπῆρχε μεγάλη φροντίς δι' ἐνάρπαιον θείου, τότε ποὺ εἰσῆλθον τὸ θεῖον, ποὺ τὰ παραγγέλματα ἦσαν παιδικὰ, τότε ποὺ ἦτο ἀκόμη τὸ γάλα, ὁ παιδαγωγός, ὁ λύχνος, τὸ προσέκτισμα καὶ ἡ σκιά. Τί δυνάμεθα λοιπὸν νὰ εἴπωμεν διὰ τοὺς σημερινούς ἀνθρώπους ποὺ ἔλαβον τὴν θείαν χάριν καὶ ἐγνώρισαν τὴν ἀλήθειαν τῶν πραγμάτων, καὶ ἐνῷ εὐρίσκονται εἰς τὴν γνῶσιν, κακολογοῦν ἔτι πλέον τὸν πατέρα ἢ τὴν μητέρα, ἀλλὰ τὸν Ἰσὺν τὸν Θεὸν τῶν ὁλῶν; Ποία τιμωρία τοὺς ἀναμένει; Ποία κόλασις θὰ εἶναι ἀρκετὴ διὰ τὸσον μεγάλῃν κακίαν; Ποίος ποταμός πυρός, ποίος ἀτελείωτος σκύλυξ, ἢ ποῖον σκότος ἐξώτερον, ποῖα βασμά, ποῖος θρυγμός, ποῖος κλαυθμός; Ὅλα τὰ βασανιστήρια, καὶ τὰ παρόντα καὶ τὰ μέλλοντα δὲν ἀρκοῦν διὰ ψυχὴν ποὺ εὐρίσκεται εἰς αὐτὴν τὴν κατάστασιν, ποὺ ἔχει περιέλθει εἰς τὴν κακίαν. Ὑπάρχουν δὲ πολλοὶ καὶ διαφοροὶ τρόποι βλασφημίας. Δι' αὐτὸ εἶναι ἀνάγκη νὰ τοὺς ἐκβῶμεν σήμερον, ὥστε οὔτε μετὰ τὴν θέλησιν μας νὰ περιπέσωμεν εἰς κανένα, μήτε νὰ ἀρῶμεν νὰ περιπέσῃ κανένας ἀπὸ τοὺς φίλους μας, ἀλλὰ μήτε ἑξῆς. Διότι δὲν ὑπάρχει, δὲν ὑπάρχει χειρότερα ἁμαρτία ἀπὸ αὐτή, ἀλλὰ οὔτε ἴση μετ' αὐτήν, ἀλλὰ ἀποτελεῖ πρᾶσθήκην κακῶν, διότι προκαλεῖ σύγχυσιν εἰς ὅλα καὶ συνεπάγεται σύγχυσιν καὶ ἀφῆρτον τιμωρίαν.

Ποιοὶ εἶναι αὗτοι ποὺ κακολογοῦν τὸν Θεόν; Ἐ. Αὗτοι ποὺ ἀντιπροσέτουν εἰς τὴν σοφίαν τῆς θείας προνοίας τὴν σύγχυσιν καὶ τὴν ἀναγκαιότητα τοῦ ματαίου. Καὶ τὸ νὰ ὑποφέρουν ἀπὸ τὴν νόσον αὐτὴν οἱ ἄπιστοι καὶ αὗτοι ποὺ χροῦν μπροστὰ εἰς τὰ μαρμάρια καὶ ἔβλιναν εἰδωλα καὶ τὰ λατρεύουν, δὲν εἶναι καθόλου παρόμοιοι. Τὸ νὰ ἀλισθαίνουσι ὅμως εἰς τὴν ἑσάλην αὐτὴν, εἰς αὐτὸν τὸν λογισμὸν καὶ τὴν μακίαν δδοὶ ἀπηλλάγησαν ἀπὸ τὴν πλάνην

αὐτὴν καὶ τὴν δουλείαν καὶ ἡξιώθησαν νὰ γνωρίσουν τὸν Θεὸν τῶν πάντων, τὸν ἀληθὲ καὶ πραγματικὸν Θεόν, ὡσὺν νὰ σύρῳνται ἀπὸ κάποιαν παλινδροκίαν, τοῦτο εἶναι τὸ φερόν καὶ ὄχιον πολλῶν θρησκυ καὶ δοκρυών. "Όταν δηλαδὴ αὐτοὶ ποὺ λέγουν, ὅτι προσκυνοῦν τὸν Χριστόν καὶ ἐκρίθησαν ὄχιον τῶσαν μυστηρίων, Ὡ καὶ ἐγνώρισαν τὰ ἀπόρητα δογματά καὶ τὴν σοφίαν ποὺ μᾶς ἤλθεν ἀπὸ τοὺς οὐρανούς, ὕστερον ἀπὸ τὴν τιμὴν ποὺ ἀπῆλθον ἀπὸ τοῦ Θεοῦ, κατακρημνίζον τὸν ἑαυτὸν των ἀκουσίως, ἀπαρνούμενοι μὲ πλήρη ἀπερίσκεψιν τὴν ἐλευθερίαν ποὺ τοὺς ἐχάρισεν ὁ Θεός καὶ ἀφ' οὗ ὑπέβαλον τὸν ἑαυτὸν των εἰς βαρυτάτην δουλείαν, πλάθον με τὸν λογισμόν τὴν φοβερὰν τυραννίαν, ποὺ δὲν ὑπῆρξε ποτέ, καὶ ἀποκόπτουν κάθε καλὴν ἐλπίδα καὶ ἐπιχειροῦν νὰ ἀποκόψουν τὰ νεῦρα αὐτῶν ποὺ δεκνύουν ζῆλον διὰ τὴν ἀρετὴν. Συχνὰ εἰς τὸν πόλεμον συμβαίνει τὸ ἐξῆς. "Ό ἐχθρός διακρίνει μερικὸς γενναίους στρατιώτας ἔ ποὺ εἶναι πρόθυμοι νὰ θυσιάσουν τὴν ζωὴν των ὑπὲρ τῆς πατρίδος. "Όταν δὲν δυναθῇ νὰ τοὺς καταβάλῃ με ἄλλον τρόπον, οὔτε νὰ τοὺς ἀποτρέψῃ ἀπὸ τὴν προθυμίαν των ν' ἀγωνισθοῦν ὑπὲρ τοῦ βασιλέως, οὔτε νὰ τοὺς καταστήσῃ δειλοὺς ἢ νὰ τοὺς νικήσῃ με ἄλλα μέσα, ⁷⁵⁷ Ἀ τότε προσκοβεῖ νὰ τοὺς ἱεραυτερώσῃ με διάφορον τρόπον, ἐπιχειρεῖ δηλαδὴ νὰ τοὺς πείσῃ, βτὶ ἀσκόπως καὶ ἀνευ λόγου καὶ μοταίως ἐπίδεικνουν τὸσαν μόχθον, ὡστε νὰ παραλύσῃ τὰς χεῖρας των, νὰ καταβάλῃ τὴν ῥωμὴν των, νὰ σῶσῃ τὴν προθυμίαν, καὶ, ἔτσι, με ὅλα αὐτὰ νὰ τοὺς θέσῃ ἐκτός μάχης καὶ γυμνοὺς καὶ ἀσπίλους νὰ τοὺς λάβῃ αἰχμαλώτους. Τὸ ἴδιον ἔκαμε καὶ ὁ διάβολος. Ἐπειδὴ ἐβλεπεν, ὅτι με τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ τὸ μεγαλύτερον μέρος τῶν κατοίκων τῆς οἰκουμένης κατεγέλων τὴν εἰδωλολατρικὴν πλάνην καὶ με ὅλην των τὴν ψυχὴν καὶ τὴν καρδίαν ἐπρέσβευον τὴν διδασκαλίαν περὶ τῆς εὐσεβείας καὶ ὅτι ἐκ τούτου ἐπροκαλεῖτο πολὺ ἐνδιαφέρον διὰ τὴν ἀρετὴν καὶ μεγάλη περιφρόνησις τῆς κακίας, Ὡ δοθαίως δὲν τοῖμα νὰ ἐλθῇ καὶ νὰ ἐπιτῇ εὐθέως ἐγκαταλείψατε τὸν Χριστόν, καταγελάσατε τὰ δόγματά του, ὅλη ἡ ἱστορία του εἶναι μῦθος καὶ πλάνη, εἶναι ἓνας πονηρός καὶ ἀπάνθρωπος. Διότι γνωρίζει, ὅτι με τὸν τρόπον αὐτὸν μάλλον θὰ ἀποσκρτήσουν ἀπὸ τὴν ἰδικὴν του τυραννίδα καὶ θὰ τὸν μισήσουν περισσότερο. Διὰ τοῦτο δὲν εἰσάγει εὐθέως τὴν κατηγορίαν, ἀλλὰ κινεῖται εἰς τὰς παρυφὰς ὅπου σπείρει κρυφίως τὸ δηλητήριον τῶν ἀσθεῶν δογμάτων του, ἀφῆκων μὲν ἐπιφρονεικῶς τὴν ἐντύπωσιν

ὅτι μέλει εἰς τὴν πίστιν, εἰς τὴν πραγματικότητά ὅμως τὴν ἐκρίωνει καὶ καταλύει ὅλα τὰ δόγματα τῆς ἀληθείας καὶ διαβάλλει μεγάλως τὸν Θεόν εἰς αὐτοὺς ποὺ πείθονται. Ὡ Δι' αὐτὸν τὸν σκοπὸν ἔχει παρασκευάσει τὸ δηλητήριον αὐτὰ καὶ τὰ θανατηφόρα φάρμακα τῆς κελυμαμένης, διὰ νὰ εἰσαγάγῃ λαθραίως ὅλα αὐτὰ ποὺ εἶπα, διὰ ν' ἀποδείξῃ ὅτι ἡ πίστις καὶ ἡ διδασκαλία μας εἶναι ματαια, διὰ νὰ πείσῃ τοὺς ἀνθρώπους νὰ ἔχουν πονηρὰν ἰδέαν περὶ τοῦ Θεοῦ. Πράγμα ποὺ τὸ ἔκαμε καὶ εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς δημιουργίας ἐπὶ τοῦ Ἀδάμ, ὅποτε διδάσκει τὸν Θεόν ὡς δάσκανον καὶ φθονερὸν. Σχεδὸν ἔλεγε τὰ ἐξῆς με αὐτὰ ποὺ προέτρεπε: Ἐγνώριζε, λέγει, ὁ Θεός, ὅτι θὰ ἀνοίξουν οἱ ὀφθαλμοὶ σας, ἐγνώριζεν ὅτι θὰ γίνετε ὡσὺν Θεοί, δι' αὐτὸ σὰς ἐφθόνησε καὶ σὰς ἐστέρησεν ἀπὸ μεγαλυτέρων τιμῶν. Ἄν καὶ δὲν προσέθεον αὐτὰς ἀκριβῶς τὰς λέξεις, Ὡ πάντως με ὅσα τοὺς ἔλεγε, τοὺς ὡδῆγει εἰς αὐτὴν τὴν ἰδέαν. Καὶ πρόσκει νὰ ἴδῃς τὴν κακουργίαν του. Ἀντέστρεψε τὴν ἀπόφασιν τοῦ Θεοῦ καὶ εἶπεν, ὅτι θὰ ἔχουν μεγάλα ἀγῶθὰ ἐάν δὲν ὑπακούουν εἰς αὐτόν, ὅπως π.χ. τὰ ἀνοήματα τῶν ἀσθαλῶν καὶ ἡ ἱσοθεὸν καὶ ἡ ἀνάλογος γνώσις. Δὲν προσέθεο δέ, ὅτι εἶναι πονηρός ὅποιος τὰ ἐμποδίζει αὐτὰ, διὰ νὰ μὴ φανῇ ὅτι ὀμίζει ὡς ἐχθρός καὶ πολέμιος, ἀλλὰ ὑπεδύσῃ πρόσωπον συμβούλου καὶ κηδεμόνος διὰ νὰ καταστήσῃ ἀποδοκτὴν τὴν παραισιάζν του, πράγμα ποὺ καὶ ἔγινεν. Διότι με αὐτὰ ποὺ ἔλεγε, δὲν ἤθελε νὰ τοὺς ὑποβάλῃ καμμίαν ἄλλην ἰδέαν παρὰ μόνον τὴν ἰδέαν τῆς ἀποστασίας ἀπὸ τὸν Δημιουργὸν Θεόν. Εἶναι δάσκανος καὶ φθονερός, μᾶς στερεῖ ἐκ φθόνου τὰ μεγαλύτερα ἀγαθὰ. Ἀλλὰ αὐτοὺς τοὺς λόγους δὲν τοὺς εἶπε φανερά. Ἐ Διότι ἂν τὸν ὑπακούοντο ὅτι ἦτο ἐχθρός, θὰ ἔφευγον. Τοὺς ἀφῆσε ὅμως νὰ ἐννοηθοῦν καὶ κατὰ τρόπον συγκαλυμμένον εἰσάγαγεν αὐτὴν τὴν δλεθρίαν συμβουλήν. Ἐτσι καὶ τώρα δὲν λέγει μὲν ἀποστατήσατε ἀπὸ τὸν Χριστόν, διότι τὰ θεῖα δόγματα εἶναι καταδικασμένα. Διότι γνωρίζει, ὅτι θὰ ἔλεγε ψεύδῃ καὶ δὲν θὰ ἐγίνετο πιστευτός. Ἀλλὰ με πανουργίαν ἀφῆκε τὴν ἐντύπωσιν, ὅτι μᾶς ἐπιτρέπει νὰ μένωμεν εἰς αὐτὰ καὶ ὅτι συμφωνεῖ πρὸς τὴν ἀλήθειαν, με ἄλλον τρόπον ὅμως, ἀνεπαίσθητως τοὺς ἐξαπρεῖ ἀπὸ αὐτὴν τὴν αἰώνιον κληρονομίαν. ⁷⁵⁸ Ἀ Ὅπως ἀκριβῶς κάποιος ποὺ ἔχει ἓνα γνήσιον καὶ ἐλεύθερον υἱόν, ἀλλὰ ἀφελὴ καὶ ἀπονήρευτον, δὲν τὸν ἀρπάζει ἀπὸ τὸ χεῖρ νὰ τὸν ἐκδιώξῃ ἀπὸ τὴν πατρικὴν οἰκίαν, ἀλλὰ τὸν συμβουλεύει νὰ πράξῃ ἐκεῖνα, τὰ ὅποια ἂν πρῶξῃ, ἐκὼν ἄκων, θὰ ἀποκλεισθῇ

ἀπὸ ὅλα τὰ πατρικὰ ἀγαθὰ.

Διότι δὲν εἶναι δαιμονίου, ὅχι, δὲν εἶναι, αὐτὸς ποὺ πιστεύει εἰς τὴν εἰμαρμένην, νὰ ἐπιτύχη τοὺς αἰρανοὺς ἢ μᾶλλον δὲν εἶναι δυνατὸν ν' ἀποφύγῃ τὴν γέννησιν καὶ τὴν κόλασιν. Διότι ἐπιτάσσει ὅλους νὰ πιστεύουν δόγματα ἐντελῶς ἀντίθετα ἀπὸ τὰ δόγματα τοῦ Θεοῦ. Ὁ Θεὸς λέγει: «Ἐάν θελήσετε καὶ μὲ εἰσακούσετε, θὰ φάγετε τὰ ἀγαθὰ τῆς γῆς. Ἐάν δὲ δὲν θελήσετε καὶ δὲν μὲ εἰσακούσετε, θὰ σὰς ἀφανίσῃ ἡ μάχηρα». Β. Αὐτὰ εἶπε τὸ στόμα τοῦ Κυρίου». Εἶδες πῶς ὁμιλεῖ ὁ Θεὸς καὶ ποίους νόμους θεσπίζει; Ἀκούει τώρα καὶ τὴν εἰμαρμένην, πῶς ὁμιλεῖ καὶ πῶς εἰσαίνει ἀντίθετους θεσμούς, καὶ μάθε, πῶς ἐκεῖνα μὲν λέγονται ὑπὸ τοῦ Πνεύματος, ἐνῶ τὰ λόγια αὐτῆς λέγονται ἀπὸ κάποιον παντὶν δαίμονα καὶ κάποιον ἀγρίον θηρίον. Ὁ Θεὸς εἶπε αὖθις θέλετε καὶ ἐάν δὲν θέλετε ἀρῆσαι εἰς ἡμᾶς τὴν ἐξουσίαν νὰ ἀκολουθῶμεν τὴν ἀρετὴν ἢ τὴν κακίαν, συμφώνως πρὸς τὴν θέλησίν μας. Ἐκεῖνος δὲ τί λέγει; Ὅτι δὲν δυνάμεθα νὰ ἀποφύγῃμεν τὸ πεπραγμένον, εἴτε τὸ θέλομεν εἴτε δὲν τὸ θέλομεν. Ὁ Θεὸς λέγει: «Ἐάν θέλετε, θὰ φάγετε τὰ ἀγαθὰ τῆς γῆς». Αὐτὴ λέγει: Καὶ ἂν τὸ θέλωμεν, ἂν δὲν μᾶς εἶναι δεδομένον, δὲν ὀφείλει εἰς τίποτε νὰ θέλωμεν. Ὁ Θεὸς λέγει: αὖθις δὲν θέλετε νὰ προσέχετε εἰς τοὺς λόγους μου, θὰ σὰς ἀφανίσῃ ἡ μάχηρα». Γ. Αὐτὴ λέγει: «Ἐάν δὲν θέλωμεν, εἶναι ὅμως δεδομένον εἰς ἡμᾶς, θὰ σωθῶμεν ὁπωσδήποτε». Δὲν λέγει αὐτὰ ἡ εἰμαρμένη; Τί δύναται νὰ γίνῃ σαφέστερον ἀπὸ αὐτὴν τὴν μάχην; Τί φανερώτερον ἀπὸ τὸν πόλεμον αὐτόν, τὸν ὅποιον τὸσον ἀναισχύντως ἀνέλαβον πρὸς τὰ θεῖα λόγια οἱ δαίμονες, ποὺ εἶναι διδασκαλὸς τῆς ἁμαρτίας;

Ἀλλὰ ὅπως εἶπα, δὲν εἶναι καθόλου παράδοξον τὸ ὅτι τὰ πιστεύουν αὐτὰ οἱ δαίμονες καὶ ἄνθρωποι ὅμοιοι μὲ δαίμονας, ἐνῶ τοὺς εἰδωλόλατρους. Τὸ χειρότερον ὅμως ἀπὸ ὅλα εἶναι τοῦτο, τὸ ὅτι δηλαδὴ οἱ ποὺ ἔχετε μίαν θέαν καὶ σωτηρίαν διδασκαλίαν, τὰ καταφρονεῖτε αὐτὰ καὶ προστρέχετε εἰς ἐκεῖνα τὰ παραλογώτατα ποὺ φέρουν τὴν ἀπώλειαν τῆς ψυχῆς. Δ. «Τί δουλειὰ ἔχω ἐγὼ νὰ κρίνω καὶ τοὺς ἔξω, τοὺς μὴ Χριστιανοὺς;»

Ἐγὼ ὁμιλῶ διὰ σὰς, τὰ μέλη τοῦ Χριστοῦ, τὰ τέκνα τῆς Ἐκκλησίας, ποὺ διδάσκαθε εἰς τὸν πατρικὸν οἶκον, ποὺ ἀπολαμβάνετε τὰ οὐράνια θεῖα δώματα, ποὺ ἐτιμῆθητε μὲ τὸσον μεγάλην τιμὴν. Διὰ τοῦτο στενάζω, διὰ τοῦτο

2. Ἠσ. 1, 19-20.
3. Α' Κορινθ. 5, 12.

δοκρῶ καὶ θρηνῶ. Πράγματι εἶναι ἀξιοθρήνητος καιρὸς, ὅταν πίπτῃ εἰς ἁμαρτήματα ποὺ δὲν εἶναι ὀφεία συγγνώμης. Διότι, εἰπέ μου, ποῖα συγγνώμη ὑπάρχει, ὅταν ὁ Θεὸς ἀποφασίζεται καὶ οἱ δαίμονες ἀντιλέγουν, καὶ οἱ ἄνθρωποι τοῦ Θεοῦ θεωροῦν ἀξιοπιστότερα τὰ λεγόμενα ἐκείνων; Δὲν θὰ ἀναλύσωμεν τώρα τὴν ἀμφισβήτησιν, ἀλλὰ θὰ ἀποδείξωμεν ἁπλῶς τὴν ἡμετέραν αὐτῶν ποὺ πιστεύουν εἰς ἐκείνους. Ε. Ὁ Θεὸς λέγει: «Ἐκώπιόν σου ἔθεσα φωτιά καὶ νερό, τὴν ζωὴν καὶ τὸν θάνατον. Ὅπου θέλεις δύνασαι νὰ ἀπλώσῃς ἐλευθερίαν τὸ χερί σου». Ὁ δαίμων λέγει, ὅτι δὲν δύνασαι οὐ νὰ ἀπλώσῃς τὸ χερί σου, ἀλλὰ αὐτὸ ἐξαρτᾶται ἀπὸ κάποια ἀναγκαιότητα καὶ δύναμιν. Καὶ τὰ θεωρεῖς αὐτὰ ἀξιοπιστότερα καὶ δὲν σκέπτεσαι τὴν διαφορὰν μεταξὺ τῶν συμβουλευόντων, ὅτι δηλαδὴ ὁ μὲν εἶναι Θεός, ἐνῶ ὁ ἄλλος εἶναι δαίμων. Δὲν ἐξετάζεις τὴν διαφορὰν τῆς συμβουλῆς, ὅτι ἡ μὲν μία εἶναι σωτηρία καὶ καλεῖ πρὸς τὴν ἀρετὴν, ἡ δὲ ἄλλη εἶναι πρῶγματι δαιμονική καὶ καλεῖ πρὸς τὴν κακίαν καὶ τὴν ἁμαρτίαν. 799 Α. Δὲν ἐξετάζεις τί ἔλαβες ἀπὸ τὸν Θεόν καὶ τί ἀπὸ τὸν δαίμονα, ὅτι ὁ μὲν Θεὸς σὲ ἠγάπησε τόσο, ὥστε ἐβύλισε καὶ τὸν μονογενῆ υἱὸν σου, ἀπὸ τὸν ὅποιον τίποτε πολυτιμώτερον δὲν ὑπῆρχεν εἰς τὸν Πατέρα, καὶ ἀκόμη σὲ ἀγαπᾷ, ὥστε σὲ παραίνει διὰ τὴν σωτηρίαν σου μὲ τοὺς ἀσπασμούς καὶ κάμνει τὰ πάντα. Ἐκεῖνος δὲ τόσο σὲ ἐμίσησε καὶ σὲ μοσεῖ, ὥστε σὲ παλμεῖ μὲ ὅλα καὶ ὅχι μόνον δὲν σοὺ παρέχει τίποτε καλόν, ἀλλὰ καὶ αὐτὰ ποὺ ἔλαβες ἀπὸ τὸν Θεόν, προσπαθεῖ νὰ σοὺ τὰ στερῇ. Ἐκεῖνος μὲν ἐπροσπάθει νὰ σὲ κάμῃ ἴσον μὲ τοὺς ἀγγέλους, ἐνῶ ὁ διώβολος σὲ κατέστησε ποταπώτερον καὶ ἀπὸ τὰ ἔρπετά καὶ σὲ ἔπεισε νὰ τὰ προσκυνῇς. Ὁ μὲν Θεὸς σὲ τραῖε πρὸς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν καὶ πρὸς τὰς ἄλλας τιμὰς, ὁ δὲ δαίμων σοὺ ἐστέρησε καὶ αὐτὴν ποὺ σοὺ ἐβόθῃ ἔδωκε καὶ δὲν ἀπεμακρόνη παρὰ ἀπὸ πρῶτα σὲ ἐξεδίωξεν. Καὶ ἂν δὲν δύνασθε νὰ διακρίνετε τὰ δόγματα ἐκείνου, ἂν καὶ εἶναι καθαρώτερα καὶ ἀπὸ τοῦ ἥλιου δι' ὅσους δὲν εἶναι καθαροί — εἴται τὰ δόγματα τοῦ Θεοῦ περιέχουν ὀλοφάνερα τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν σωτηρίαν καὶ τὰ δόγματα τοῦ δαίμονος τὴν κακίαν — ἂν, ἐπαναλαμβάνω, δὲν δύνασθε νὰ τὰ διακρίνετε, τοῦλάχιστον κρίνετέ τα ἀπὸ τοὺς φορεῖς τῶν καὶ ἐνόησατε τὸ σωτήριον καὶ τὸ θλαθερόν. Διότι πῶς δὲν εἶναι ἀποπν, εἰς τὰ ἄλλα πράγματα νὰ χρησιμοποιεῖς αὐτὴν τὴν μέθοδον, καὶ ἂν μὲν ὁ ἱερεὺς δώσῃ τροφὴν εἰς κάποιον, νὰ

1. Σαμ. Σαμ. 15, 16-17.

μή την εξετάζῃ περιέργως, ἀλλὰ νά τήν θέχεται ὡς συντελεστικὴν εἰς τὴν ὑγείαν, ἐὰν δὲ τὴν προσφέρῃ φαρμακευτὴς καὶ γόης, νά μὴ τὴν πολυεξετάσῃ, ἀλλὰ νά τὴν ἀποστρέφεται ὡς θλασθερὸν δηλητηρίον, καὶ διὰ τὸν Θεὸν νά μὴ χρησιμοποιῶμεν τὸν τρόπον αὐτόν; C Καὶ ὁμῶς εἶναι τὸσον μεγάλη ἡ διαφορά μεταξὺ τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ δαιμονος, παρὰ μεταξὺ τοῦ Ἰστροῦ καὶ τοῦ φαρμακευτοῦ, ὅση εἶναι ἀδύνατον νά τὴν ἐκφράσῃ κανεὶς, οὔτε νά τὴν παραστήσῃ μὲ τὴν σκέψιν καὶ τὸν λόγον. Πῶς λοιπὸν δὲν εἴναι δεχάτος παραλογισμὸς, ἐκεῖ πού ἡ διαφορά εἶναι ἐλαχίστη μεταξὺ αὐτῶν τοῦ παρέχον τὴν τροφήν, νά μὴ πολυεξετάζωμεν τὸ πρᾶγμα, ἀλλὰ νά χρησιμοποιῶμεν τὴν ποιότητα τῶν προσώπων ἀντὶ οἰκισθῆτε ἄλλης διδασκαλίας; ἔδω δὲ πού ἡ διαφορά μεταξὺ αὐτῶν πού συμβουλεύουν εἶναι τὸσον μεγάλη, νά χρειάζεται διδασκαλίαν νά μάθῃς, ὅτι τὸ μὲν ἓνα εἶναι σωτήριο, τὸ δὲ ἄλλο θλασθερὸν.

Μὴ, παρακαλῶ, ὅς μὴ εἴμεθα περισσότερον ὁλογοὶ καὶ ἀπὸ τὰ ἄλογα ζῶα, ἀλλὰ ὅς ἀπομακρυνώμεθα καὶ ὅς μὴ βίδωμεν προσοχὴν εἰς τὰ κηρύγματα ἐκεῖνα. «Αἱ κακοὶ συναναστροφαι φθείρουσι τὰ χρηστὰ ἡθῆ».⁵ Καὶ βραὶ ἀπατηθεὺς δὲν εἶναι δυνατόν νά τύχῃ σιγῆς. Διὰ ποίου λόγου δηλαδὴ ἂν ἴδῃς ἓνα μέρος ἀνθυγιεινὸν καὶ νοσηρὸν, ἀποφεύγεις νά διαμῆνῃς ἐκεῖ; D Ἀκόμη καὶ ἂν χίλια πρᾶγματα αἱ τραθεὺς νά ἐγκατασταθῇς ἐκεῖ, καὶ πρῶτός μὲς περισσότερον ἀπὸ ὅλα τὴν ὑγείαν τοῦ σώματος, βταν ὁμῶς μερικοὶ εἶναι γεμῆτοι ἀπὸ λόγον λοιμώδη καὶ ἀπὸ νόσημα, πού καταστρέφει ὅχι μόνον τὸ σῶμα, ἀλλὰ καὶ τὴν ψυχὴν, τὴν ὅποian καθιστᾷ χειροτέραν καὶ φαυλοτέραν, δὲν ἀποσκιρτᾷς; «Ἀκουσε», λέγει ἓνας σοφὸς ἄνθρωπος, «μὴ σταματήσῃς, ἐκτινάξου μὲ μεγάλα πηδήματα μακρὰν καὶ μὴ σταματήσῃς οὔτε ἐπ' ἐλάχιστον, φοβούμενος καὶ τὴν πλεόν συντομον διαμονήν».⁶ Αὐτὰ τὰ λέγομεν, ὅχι διότι φοβούμεθα τὴν ἰσχύϊν τῶν δογμάτων ἐκείνων, ἀλλὰ διότι φοβούμεθα τὴν ἰδικήν σας ἀδυναμίαν. Διότι μὲ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ, E τὰ πρᾶγματα ἐκείνων φαίνονται ἀσθενέστερα καὶ ἀπὸ τὸν ἰσὺν φραγῆς εἰς ἡμᾶς, πού ἡ πίστις μας εἶναι θεμελιωμένη, καὶ ἂν ἐπ' ἀπειρὸν ἐρεθίζουν τὰς ἀκούας μας, τὸσον περισσότερον γελοιὸί μας φαίνονται, ὅπως αἱ παράφρονες πού ἔχουν πάθει παράκρουσιν φρενῶν. Φοβούμεθα ὁμῶς τὴν ἰδικήν σας ἀδυναμίαν.

5. Α' Κορ. 9, 16, 28.
6. Παροιμ. 9, 18.

Καὶ αὐτὰ δὲν τὰ λέγω ἐναντίον ὧν, ἀλλὰ ἐναντίον ἐκείνων πού εἶναι ἑναχοὶ δι' αὐτὰ. τὰ A Διότι, καὶ ὁ Παῦλος, ὁ σκητὴς ὧν, ὅχι μόνον τὴν διδασκαλίαν, ἀλλὰ καὶ τὰς λογομαχίας πρὸς τοὺς ἀλλοτρίους δεικνύων πρὸς τὸν μαθητὴν Τιμόθειον, τὸν συμβουλεύει νά ἀποφεύγῃ τὰς κενολογίας.¹ Ὁ χρόνος τῆς ζωῆς μας εἶναι ὀλίγος, μικρὸν τὸ ἐφῶδιον τῆς σωτηρίας. Ἄν λοιπὸν αὐτὸν τὰ συντομον χρόνον, πού μας ἐδόθη διὰ νά μάθωμεν κατὰ χρῆσιν, τὸν καταναλώσωμεν εἰς περιττὰς καὶ ἀνωφελεῖς καὶ θλασθεράς ἀκροάσεις, πότε θά ἔχωμεν ἄλλον χρόνον νά μάθωμεν αὐτὰ πού εἶναι ἀναγκαῖα καὶ κατεπελγόντα; B Μάλιστα, καὶ μακρὰς νά ἦτο, ἐπρεπε νά τὸν ἀφιερώνωμεν πάντοτε εἰς τὰ χρήσιμα. Ὅταν ὁμῶς εἶναι καὶ ὀλίγος καὶ συντομος, πῶς δὲν εἶναι ἔργον ἐσχάτης ἀφροσύνης καὶ αὐτὸν τὸν ὀλίγον νά τὸν δαπανῶμεν εἰς τὰ δόγματα πού διασθερίζουν τὴν ψυχὴν μας; Τί ἀνάγκη ἔχεις διὰ φάρμακον; Μὴ δεχθῇς πληγὴν, διὰ νά μὴ ἀναλώσῃς τὸν χρόνον εἰς τὴν θεωρίαν αὐτῶν πού λαμβάνεις ἀπὸ ἄλλους. Ἐξασφάλισε τὴν ὑγείαν σου ἀπὸ τὰς θέας Γραφῆς, καὶ ἂν προσέλθῃ κανεὶς πού νά λέγῃ κατὰ ἄλλο, φράξε τὰ ὦτα σου, ἐκτινάξου μακρὰν μὲ μεγάλα πηδήματα, μὴ σταματήσῃς οὔτε ἐλάχιστον χρόνον. Καὶ ἂν γίνῃ καμμία σκευὴς ἐναντίον τῶν βασύλων, ἀκόμη καὶ ἂν δὲν μετέσχῃς τῆς συνεδριάσεως, ἀπὸ τὸ γεγονός ὅτι ἤκουσες τί ἐλάχθησαν, ἔστω καὶ ἂν δὲν εἴσῃ συμφωνὸς μὲ αὐτὰ, πάντως θά κινδυνεύσῃς ἀπωσθῆναι, C ὅταν λέγεται κατὰ ἐναντίον τοῦ Θεοῦ καὶ διαδίδεται δόγμα γεμῶτον ἀπὸ κατηγορίαν ἐναντίου τοῦ, δὲν θά τὸ ἀποφύγῃς, δὲν θά μισήσῃς τὴν θλάσθημον γλῶσσαν, δὲν θά φράξῃς τὰ ἄσθε στόματα; Καὶ πῶς θά δυνηθῇς μὲ παρησίαν νά προσεύχῃς πρὸς τὸν Θεόν, ὅταν μετέχῃς εἰς τὰς ἐναντίου τοῦ διαβολῆς; Μὴ, παρακαλῶ, ταῦτα δὲν τὰ λέγω πρὸς τοὺς παρόντας, ἢ μάλλον καὶ πρὸς τοὺς παρόντας. Διότι καὶ ἂν εἴσθῃς σείς ἀνεύθυνος, ὁμῶς βασὺς γνωρίζετε νά πάσχατε ἀπὸ αὐτῆς τῆς νόσου, μὲ αὐτὰ καὶ μὲ ἄλλα περισσότερα λόγια νά τρῶς ἀντιμετωπίζετε, ὥστε νά ἀκριζώσῃτε τὸ κακόν. Εἴθε δὲ νά γίνῃ, μὲ τὰς εὐχὰς τῶν ἁγίων καὶ τῶν φίλων τοῦ Θεοῦ (διότι δὲν ἔχουν τὴν δύναμιν οἱ λόγοι μας, D ὅσην ἔχει ἡ παρηγορία τῆς προσευχῆς ἐκείνων). ὥστε ὅλοι ἡμεῖς καὶ βραὶ ἀνέχου ἐἰς τὸ πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας, ν' ἀπαλλαγῶμεν ἀπὸ αὐτὰ τὰ κακὰ καὶ νά σταθῶμεν μὲ παρησίαν μπροστὰ εἰς τὸ θεῖον τοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὅποιον ἀνήκει ἡ δόξα. Ἀμήν.

1. Κορ. 14, 2, 16.

ΛΟΓΟΣ ΤΡΙΤΟΣ

ΠΕΡΙ ΕΙΜΑΡΜΕΝΗΣ

Ε Γνωρίζω, ὅτι προηγουμένως ὁμιλήσα περὶ εἰμαρμένης πρὸς τὴν ἰδεὴν σας ἀγάπην, ἀλλὰ τίποτε δὲν ἐμποδίζει καὶ σήμερον νὰ ἀπερώσω τὸν λόγον εἰς τὸ ἴδιον θέμα. Καὶ τοῦτο ὅχι διότι ἡ ἀσθένεια αὐτὴ εἶναι ἰσχυρά, ἀλλὰ ἐπειδὴ ἡ ἰδική σας ἀδιοφορία εἶναι ἀπίστευτος καὶ καθίστα μεγάλα καὶ τὰ μικρὰ ἀπὸ τὰ νοσήματα. Διότι εἶναι φανερόν καὶ εἰς τὸν τυφλὸν ἐκ φύσεως, ὅτι ὁ πιστὸς δὲν πρέπει νὰ ἔχῃ ἀνάγκην διδασκαλίας διὰ τὴν ἀποφυγὴν αὐτοῦ τοῦ κακοῦ. Ὅπως δηλοῦν αὐτὸν ποῦ κατοικεῖ τὴν χώραν μας καὶ διάγει συμφῶνως πρὸς τοὺς ἰδικούς μας νόμους 761 Α καὶ εἶναι ὑπὸ τοὺς αὐτῶν βασιλέων, δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ τὸν πείθωμεν καθὲς ἡμέραν, ὅτι δὲν πρέπει νὰ εἰσαγγῇ τὸν περσικὸν τρόπον ζωῆς, ἀλλὰ μόνον νὰ τὸν ἐμπαιξώμεν, ἔτσι καὶ ἐδῶ. Ἀπὸ τὰ ἁμαρτήματα δηλαδὴ ἄλλαι μὲν ἔχουν ἀνάγκην λόγου καὶ διδασκαλίας, ἄλλα δὲ εἶναι τόσο καταφανή, ὥστε νὰ ἐμποδίζονται μόνον με τὸν φόβον καὶ τὴν τιμωρίαν. Ὅπως π.χ. τὸ φονεῦν, τὸ μοιχεύειν, τὸ κλέπτειν, δὲ αὐτὰ δὲν χρειάζονται διδασκαλίαν. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ νομοθέτης δὲν θέσπισε διδασκαλίαν, ποῦ νὰ ἀντιγῇ διαρκῶς εἰς τὰ αὐτιά μας καὶ νὰ μᾶς υπενθυμίζῃ, ὅτι τὸ πρᾶγμα εἶναι ἁμαρτωλόν. Διότι δὲ προκατελάμβανε τὴν σκέψιν μας. 762 Α Ἀλλὰ μόνον ἔθεσεν ἀπαγορεύειν, καὶ μοιχεύσεις, καὶ φονεύσεις. Ὅταν δὲ ὁμιλῇ διὰ τὴν περιφρόνησιν τῶν χρηρῶν καὶ τὴν καταβολῆσιν παρακαταθηκῶν, τότε προσθέτε καὶ συλλογισμούς. «Νὰ ἐλευθερώτε τὴν χθρῶν καὶ τὸν ξένον, διότι κάποτε ὑπῆρξατε καὶ οἱ ξένοι, εἰς τὴν Αἴγυπτον.» Ε «Τὸ Σάββατον νὰ τὸ τιμᾷς με ἄργιαν.» Ἐπειτα προσθέτει καὶ ἐξηγήσεις.

1. Δευτ. 5, 17-18.
2. Δευτ. 10, 18.
3. Ἐξ. 20, 10.

Τὸ νὰ ἀπακρούς τὴν εἰμαρμένην δὲν εἶναι ἀπὸ τὰς περιπτώσεις αὐτὰς ποῦ ἔχουν ἀνάγκην διδασκαλίας, ἀλλὰ ἀπὸ ἐκείνας τὰς φανερὰς. Ὅπως δηλαδὴ εἶναι φανερόν, ὅτι εἶναι κακὸν τὸ φονεῦν καὶ ὅτι τὸ μοιχεύειν εἶναι φαῦλον, ἔτσι εἶναι φανερόν, ὅτι τὸ νὰ πιστεύῃς εἰς τὴν εἰμαρμένην εἶναι κακὸν καὶ ἀπηγορευμένον. Καὶ μὴ κρίνετε ἀπὸ μερικοῦ ποῦ πιστεύουν εἰς αὐτὴν καὶ νομίζετε, ὅτι αὐτὸ εἶναι ἀπὸ τὰ μὴ ἀπηγορευμένα. Διότι καὶ φόνος τολμᾶται, καὶ ὅμως ἀπαγορεύεται ἀπὸ τοὺς νόμους, καὶ αἱ μοιχεῖαι καὶ αἱ ὀρπαγαὶ εἶναι μετὰ τῶν ἀπαγορευομένων, ἂν καὶ διαπράττονται ἀπὸ τοὺς πολλούς. Ἐπειδὴ λοιπὸν εἰς τοὺς νόμους τῶν εἰδωλολατρῶν Δ εἶναι ἀπηγορευμένον τὸ νὰ πιστεύῃς εἰς τὴν γένεσιν (δημιουργὸν αἰτίαν), ὥπως ἀπηγορευμένον εἶναι καὶ ὁ φόνος, μήπως συνεπάγεται, ὅτι, ὅταν ἐμφανισθῇ κανεὶς εἰς τὸ δικαστήριον, κατηγορούμενος ὅτι ἐμοίχευε τὴν γυναῖκα τοῦ δέοντος καὶ εἴπῃ ὅτι δὲν πταῖ ἐγὼ ἀλλὰ τὸ φυσικόν μου, διότι ἐγὼ ἤθελον τὴν ἐγκράτειαν, ἐκεῖνο ὅμως μὲ ὥθησε καὶ μὲ ἐρρίψε εἰς τὸ παράπτωμα, δὲν δὲ καταδικασθῇ εἰς βαρυτέραν τιμωρίαν με μίαν τοιαύτην καταγέλαστον ἀπολογίαν; Μήπως δὲ τύχη καμὴς συγγνώμης; Καθόλου. Καὶ ὅμως ἔπρεπε νὰ τύχῃ συμφῶνως πρὸς ἐκείνους. Διότι ἐὰν ὅλα συμβαίνουν ἀπὸ τὴν μοῖραν καὶ ὅχι ἀπὸ τὴν ἐλευθέραν βούλησιν, τότε δὲν ὑπάρχει μεγαλυτέρα ἀπολογία ἀπὸ αὐτὴν. Ἐάν μὲν ἡ βούλησίς μας εἶναι ἰσχυροτέρα ἀπὸ τὴν μοῖραν, τότε, δὲν ὑπάρχει μοῖρα. Ἐάν, παρ' ὅσα ἐπινοήσῃ καὶ μελετήσῃ κανεὶς, C εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐκπληρωθῶν ὅπως οὐδέποτε αἱ ἐπιταγαὶ τῆς, τότε καταώς τιμωρεῖται αὐτός, καὶ δὲν δὲ τύχῃ συγγνώμης. Ἀλλὰ κανεὶς δὲν δὲ τὸν ἀκούσῃ ποτὲ ὅτε νὰ δικαιολογητῇ ὅτε νὰ συγχωρηθῇ. Ἐπὶ τὸ πρᾶγμα εἶναι εἰσαγγεῖται ἀπὸ ὅλους καὶ θεωρεῖται μῦθος καὶ φλυαρία.

Πολλοὶ ἀπὸ τοὺς ἄρχοντας (ἂν καὶ, ἂν κανεὶς ὑποστῇ εἰς ἀπὸ ἀνθρώπων, θὰ ἔρκει πρὸς ἀπολογίαν τοῦ κατηγορουμένου τοῦτο, ἢ μᾶλλον φαίνεται ὅτι δὲν ὑπάρχει καὶ ἀδίκημα), πολλοὶ λοιπὸν ἀπὸ τοὺς ἄρχοντας, ποῦ κατηγορήσαν διὰ φόνον ἄδικον, ἐμωμήθησαν, τοὺς δὲ δημίους, ποῦ διεκπεραιώνουν τὸν φόνον καὶ ἐνεργαῶν τὴν σφαγὴν με τὰ χεῖρά τους, ὅτε καὶ τοὺς αἰρεῖ κανεὶς εἰς τὸ δικαστήριον ὅτε ἐρευνᾷ τὸ πρᾶγμα, διότι δικαιολογούνται ἀπὸ τὴν ἀνάγκην καὶ ἀπὸ τὸ κῆρος τῆς ἐξουσίας καὶ ἀπὸ τὸν φόβον τῆς ὑποταγῆς. B Ἐπειτα γνωρίζουν νὰ συγχωρῶν ἀνθρώπων, ἐπειδὴ ἐδίδασθ νὰ διαπράξῃ τὸ

δικήμα από ανθρώπων αμόρφων και άμογενή. Αὐτόν που καταναγκάζεται από τὴν εἰμαρμένην, δὲν ἔπρεπε νὰ τὸν συγχωροῦν πολὺ περισσότερον, Δ ὅτι ἦτο ἀδύνατον ν' ἀποφύγῃ.

Ἐκείνης, καθὼς λέγουν, ἡ ἐξουσία εἶναι ἀκαταμάχητος, ὥστε καὶ ἂν κανεὶς μεταθῇ εἰς ἔρημον, καὶ ἂν μεταθῇ εἰς θάλασσαν ἢ ὅπουδήποτε ἄλλου, δὲν θὰ διαφυγῇ τὰ σχέδια τῆς. Πῶς λοιπὸν δὲν εἶναι ἀτοπὸν αὐτὸς μὲν ποὺ καταναγκάζεται ἀπὸ τὴν θίαν τῶν θαυμάτων νὰ ἔχη μεγάλην συγγνώμην, ἑκεῖνος δὲ ποὺ καταναγκάζεται ἀπὸ ἀνυπόστατον ὅπως λέγουσιν δύναμιν νὰ τιμωρῇται καὶ νὰ μὴ θυνάσθαι νὰ ἀπολογηθῇ ἐπικαλούμενος τὴν μοῖραν. Καλεῖς τοῦ ἐπρόβαλλον ὡς δικαιολογίαν τὴν εἰμαρμένην δὲν ἀπέφυγε τὴν τιμωρὴν διὰ τὰ παραπτώματά του, οὔτε ὁ καθ' ἑαυτὸν εἰς τὸ δικαστήριον, οὔτε ὁ δοῦλος εἰς τὴν αἰσάν Β' οὔτε τὸ παιδί εἰς τὸ σχολεῖον, οὔτε οἱ μαθητευόμενοι εἰς τὰς τέχνας. Πῶς λοιπὸν μερικὸν προσθεῖναι τὴν εἰμαρμένην καὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον τὴν ὕβριν, διότι δὲν ἀναγνωρίζουν καμμίαν συγγνώμην εἰς πράξεις ποὺ ἐγίναν ἀπὸ τὴν ἰδικὴν τῆς ἀναγκαιότητος. Ἔτσι ἐπέσθησαν ἀπολύτως διὰ τὴν ἀλήθειαν, ὅτι δηλαδὴ τὸ πρᾶγμα εἶναι μὴ ὅτις. Ὅταν δὲ πέρσων εἰς θαρρεὰ ἁμαρτήματα, προσθέτουν ἐπὶ πλέον καὶ ἓνα ἄλλο, ὅτι δηλαδὴ μετὰ τὴν εἰμαρμένην θὰ ἀποφύγουν τὴν τιμωρίαν ποὺ τοὺς ἀναμένει, καὶ δὲν θὰ ὑποστατοῦν βαρυτέραν τιμωρίαν. Διότι αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ τὸ ἁμαρτάνειν δὲν εἶναι τόσον θάρον, ὅσον εἶναι τὸ νὰ αὐθαδιάσῃς μετὰ τὴν ἁμαρτίαν καὶ νὰ κατηγορῇς τὸν Θεὸν διὰ τὰ ἰδικά σου κακά. Αὐτὸ εἶναι χειρότερον ἀπὸ κάθε ἁμαρτίαν. Πρᾶγμα τοῦ ἐπαθίωξαι καὶ ὁ δάσολος, ὥστε οὐ μόνον νὰ γίνωμεν ἀδιάφοροι πρὸς τὴν ἀρετὴν καὶ εὐδωλοῦμαι ἀπὸ τὴν κακίαν, ἀναθετὼν τὴν αἰτίαν ὅλων εἰς τὸν Θεόν, ἀλλὰ καὶ μετὰ ἐφρόντισαι νὰ καταστήσῃ θάλασφον καὶ τὴν ψυχὴν καὶ τὴν γλῶσσαν μας, μὲ τὸ πρᾶγμα τῆς δικαιολογίας νὰ κατηγοροῦμεν τὸν Θεὸν καὶ νὰ ἀποκρούωμεν τὴν κατηγορίαν ἀπὸ ἡμᾶς τοὺς ἰδίους, ποὺ ἐπράξαμεν τὰ παραπτώματα καὶ νὰ μεταθέτωμεν τὴν κατηγορίαν εἰς ἐκεῖνον ποὺ δὲν φέρει καμμίαν εὐθύνην. Καὶ ὁμῶς ἂν τοιμήσῃ κανεὶς νὰ τὸ καμῇ αὐτὸ εἰς ἀνθρώπους, ἀρκεῖ αὐτὸ μόνον διὰ νὰ κατηγορηθῇ καὶ νὰ καταστραφῇ. Ὅταν κάποιος δυσφημῇ ἕνα ἄλλον, μολονότι ὁ ἴδιος δὲν ἔπραξε κανένα κακόν, κηρύσσεται, ἑναρκος τιμωρίας διὰ τὸ ἐγκλημα ἐκείνου ποὺ τὸ διέπραξεν.

Καίτοι, λοιπὸν, πόσα κακά συνθέτῃ ὁ δάσολος μετὰ τὴν

εἰμαρμένην. Δ τὴν περιφρόνησιν τῆς ἀρετῆς. Διότι παραλύει τὴν ψυχὴν, ἀκόμη καὶ ἂν εἶναι πολὺ πρόθυμος πρὸς ἀγῶνας δι' αὐτήν, ὅταν τὴν πείσῃ, ὅτι ἵπποτε ἀπὸ τὰ γινόμενα δὲν ἐξαρτᾶται ἀπὸ ἡμᾶς, ἂν θὰ ἐμπέσωμεν θηλαδὴ εἰς τὴν κακίαν. Διότι, ὅταν κανεὶς μάθῃ, ὅτι, ἂν μοιχεύσῃ ἢ φονεύσῃ καὶ κάμῃ διάρρηξιν, δὲν εἶναι ἀξιοκατάκριτος, τότε δὲν θὰ παύσῃ, ὥσθι εἰς τόπον κατηγορικῶν φερόμενος με ἀρκῶν, νὰ δημιουργῇ σκοφάντας τῆς προνοίας καὶ νὰ γίνετα καὶ ὁ ἴδιος σκοφάντης κατὰ τοῦ Θεοῦ. Χειρότερον κακόν ἀπὸ αὐτό, εἶπέ μου ποῖον δύναται νὰ γνῇ, Ἄς ἀποφενγώμεν λοιπὸν, ἀγαθητοί, αὐτὴν τὴν εἰδωλολατρίαν. Εἶνα πρᾶγματι θάνατος εἰς τὸν λείψμα, καὶ καθ' ἑαυτὸν τοῦ ἀντλεῖ ἀπὸ ἐκεῖ καὶ ἐλάχιστον ἀπὸ τὰ διεφθαρμένα βόγματα, κατ' ἀνάγκην θὰ ἀποθάνῃ ὅπωςδήποτε, Ἐ ἂν δὲν ἐπαυέλθῃ εἰς τὸ ὄρθον δόγμα καὶ ἀπολαύσῃ τὴν καθάραν ὕγιαν. Διὰ τὴν μὴ θρησκείαν λοιπὸν ἀνωφελῶς ἐκ τῶν ὑπέρων, ὅταν ἐκλείψῃ ἡ προθεσμία τῆς μετανοίας μετὰ τὴν ἐκδημίαν μας ἀπὸ αὐτὸν τὸν κόσμον, ὅσον ἀκόμη ἐξαρτᾶται ἀπὸ ἡμᾶς, ὅσο μὲν κατελήφθημεν ἀπὸ τὴν νόσον, νὰ μετανοήσωμεν καὶ νὰ ἀναλαβώμεν ἀπὸ αὐτὴν, ὅσο δὲ εἰμεθα ὕγιεις, νὰ διατηρωμεν καθάραν τὴν ὕγιαν μας καὶ νὰ τεινώμεν χεῖρα βοηθίας εἰς τοὺς προσεσθλήθησαν ἀπὸ τὴν νόσον. Δ ὅτι, ἔάν δι' ὅσους νοσοῦν σωμνητικῶς ἐπιθεκνύωμεν τόσον ἐνδιαφέρον καὶ τὴν φροντίδα, 763 Α ὅταν πρόκειται δ' ἀπέναντι τῆς ψυχῆς καὶ τι ἀπ' ὅλα δὲν πρέπει νὰ πράττωμεν. Καὶ τί δὲν θὰ υπομεινωμεν, ὥστε τὸν ἀδελφὸν ποὺ συμπεριλαμβανέται εἰς τὰ μέλη τῆς ἰδίας κοινωνίας νὰ τὸν ἀνακτήσωμεν, ἀφοῦ ἄλλως τε ἀνήκε εἰς τὸ πλῆρωμα τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ σώματος.

Ἄς ἀναλαμβάνωμεν λοιπὸν τὸ πᾶν δ' αὐτό, ὥς καμῶμεν τὰ πάντα χάριν αὐτοῦ, ἐκδιώκοντες τοὺς σκύλους, τοὺς λύκους καὶ νὰ μὴ ναμίζωμεν, ὅτι μᾶς ἀρκεῖ μόνη ἡ σωτηρία μας. Διότι ὅπως ἀκριβῶς ἐλέγχετο ἐκείνους κλέπται, ἔτρεχες καὶ σὺ μαζί, τοῦ ὡς συνεργός του, σὺ μετεῖχες δὲ εἰς τὰς ἀβλήτους τῶν μοιχῶν, τὸ ἴδιον θὰ ἀκούσωμεν καὶ ἐδῶ. Ὅταν ἴδωμεν κάποιον ἀπὸ τοὺς ἀδελφούς μας νὰ κλέπτῃ με λόγους καὶ ψιθυρισμούς, τὸ ἴδιον θὰ ἀκούσωμεν Β' Ἡ Ἐκκλησία εἶναι οἶκος δεσποτικῶς πολιτείας, οὐκ εἶναι οἱ πιστοὶ Ὅταν ἴδῃς κανένα ἀπὸ

αὐτοὺς τοὺς εἶναι ἐξω ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ, νὰ θέλῃ νὰ ἀφαιρέσῃ κάποιον ἀπὸ τὰ ἀκείῃ, ἀκόμη καὶ ἐν σὺ μένῃς ἀπρόσβλητος, ἐπεὶ μὲν νὰ κινδυνεύῃς, ἐν ἀδιαφορήσει καὶ δὲν προσέλθῃς νὰ καταγγείλῃς τὸ πρᾶγμα εἰς ἐκείνους τοὺς ἔχουν τὴν δύναμιν νὰ τὸ διαρθώσουν, εἰσαί ἐνοχος διὰ τὴν ψυχὴν ἐκείνου, διότι βλέπεις τὸν κληπτὴν νὰ ἀκάπτη καὶ δὲν τὸν ἐμποδίζεις ἢ μόνως σου ἢ διὰ μέσου ἄλλου. Αὐτὰ δὲν τὰ λέγω διότι νομίζω, ὅτι ἐπικρέμαται εἰς σὲ ὁ κίνδυνος, ἀλλὰ διὰ νὰ σὲ ἀσφαλίσω, διὰ νὰ σὲ κάνω νὰ φροντίζετε ἐξ Ἰσου διὰ τὴν ἰδικήν σας σωτηρίαν καὶ διὰ τὴν σωτηρίαν τῶν ἄλλων διότι ἐστὶ θὰ δυνηθῶμεν νὰ ἐπιτυχώμεν καὶ τὰ ὑπεσχημένα ἀγαθὰ μετὰ τὴν χάριν τοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὅποιον ἀνήκει ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων Ἀμήν

ΛΟΓΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΣ

ΠΕΡΙ ΕΙΜΑΡΜΕΝΗΣ

«Τὸ νὰ σὲ λέγω διὰ τὰ ἴδια εἰς ἐμὲ μὲν δὲν προκαλεῖ ἀκηρίαν καὶ ἐνόχλησιν εἰς σὲ δὲ εἶναι ἀσφαλές» Ἐάν ὁ Παῦλος ἐχρησίζετο συνεχῇ διδασκαλίαν πρὸς τοὺς μαθητάς του, ὁ Παῦλος ποὺ ἐδίδασκε μετὰ τὴν χάριν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ μετὰ προσαγῆν ἐδίωκε τοὺς ἐχθρούς, ποὺ σήκωνε τὰ παθήματα ὅλων, ὁ Παῦλος ποὺ τόσον ἐτιμήθη ποὺ τὸν ἤκουον ὅλοι ὡς ἄγγελον ὅστις κατέβη ἀπὸ τὸν οὐρανὸν ἢ μᾶλλον ὡσάν τὸν ἴδιον τὸν Χριστόν, ἐάν λοιπόν, ἐπαναλαβείναι, ἐκεῖνος εἶχεν ἀνάγκην νὰ λέγῃ συνεχῶς τὰ ἴδια, πολὺ περισσότερον ἡμεῖς οἱ ἀσήμενοι. Διότι, πράγματι, εἶναι ἀσφαλές διὰ σὲ νὰ ἀκούετε πολλὰς φορές διὰ τὰ ἴδια θέματα. Δὲ καὶ ὅχι μόνον διὰ τὰ ἴδια θέματα, ἀλλὰ καὶ νὰ ἀκούετε τὰ ἴδια διὰ τὰ ἴδια θέματα. Ἄς μὴ δυσωοῦμεν τοὺς λοιποὺς κανείς, μήτε νὰ νομίζῃ ὅτι ἐνοχλεῖται ἀπὸ ἡμᾶς, ἐάν προέξῃ διὰ τὰ ἴδια θέματα νὰ λέγωμεν πάλιν τὰ ἴδια. Διότι, ἐάν μοῦ ἐπιτρέπετο νὰ ἔχω ἐμπιστοσύνην, ὅτι, ἀφοῦ τὰ ἀκούετε μίαν φοράν, θὰ ἀποβάλετε αὐτὸ τὸ νόημα τῆς ψυχῆς, ἀκόμη καὶ τότε δὲν ἔπρεπε νὰ σταματήσω, ἀλλὰ θὰ ἔπρεπε νὰ ἀμείνω περὶ αὐτῶν, ὥστε νὰ σὲς καταστήσω σταθερὸν καὶ δεδαίον τὴν ὑγίαν, καὶ σὲς νὰ εἰσθε ἀσφαλεῖς καὶ νὰ μὴ περιτέσετε πάλιν εἰς τὰ ἴδια ἔργα. Ἐπειδὴ δὲ ὑποπεινόμεθα, ὅτι ὑπάρχουν ἀκόμη μερικὰ λείψανα τοῦ κακοῦ εἰς τοὺς ἄκροατάς, εἶναι ἀναγκαῖα Ἐ καὶ δικαιολογημένη ἡ συνεχὴς παραίνεσις δι' αὐτά. Διότι σήμερον εἰσαί ἀναγκαῖον νὰ εἰπώμεν πῶς θὰ ἀπαλλαγώμεν ἀπὸ αὐτά.

Πῶς λοιπὸν δυνάμεθα νὰ ἀπαλλαγώμεν ἀπὸ αὐτά, Πρῶτον μὲν μετὰ προσευχὰς καὶ μετὰ τὴν συνομιλίαν μετὰ τὸν Θεόν, δεύτερον δὲ μετὰ τὰς εὐσεβεῖς ἀκρίβειας. Ἄν δηλαδὴ ἴδῃς ποῖο εἶναι τὰ μέλλοντα καὶ ποῖα τὰ παρόντα καὶ μορφώσης ὁρῶν γινώσκῃ καὶ διὰ τὰ μὲν καὶ διὰ τὰ δεῖ, ὅτι ἂν ποτὲ δὲν θὰ ἐγγίῃ τὴν ψυχὴν σου τὸ κακὸν αὐτό Ὅταν

λοιπόν ἴδης κάποιοι νὰ πλουτῇ παρ' ἄξιαν, μὴ τὸν μακαρισμὸς, μὴ τὸν θεωρήσεις ἀξιοζήλευτον μὴ καταδικάσεις τὴν πρόνοιαν τοῦ Θεοῦ, μὴ νομίσῃς ὅτι τὰ παρόντα κινούνται ἀσκοπῶς καὶ τυχαίως ἐπειδὴ ὁ θεὸς νὰ πλουτεῖ παρ' ἄξιαν ἔνθυμῃσαι τὸν λαζάρου καὶ τὸν πλούσιον, πῶς ὁ μὲν πλούσιος ἐβάσεν εἰς τὴν μεγίστην εὐπορίαν καὶ τρυφήν, ὃν καὶ ἦτο ὁμῶς καὶ σκληρὸς καὶ ἀπένθρωπος καὶ ἀγριώτερος καὶ ἀπὸ αὐτὰ τὰ σκυλιά. Ἀπὸ τὰ σκυλιά ἐλυπαῖντο τὸν πτωχὸν καὶ τὸν ἐθεράπευσαν χωρὶς νὰ διστάζουσι νὰ γλιψοῦσι μὲ τὴν γλῶσσαν τῶν τῶς πληγὰς τοῦ ὑπάρχοντος εἰς ὅλον τοῦ σώματος ἐνῷ αὐτὸς δὲν τοῦ προσέφερε οὔτε ψυχία. Ὁ Σκέψου λοιπὸν πῶς αὐτὸς μὲν εἶχε φθάσει εἰς τὴν μεγίστην εὐπορίαν, ἐκεῖνος δὲ ὁ πτωχὸς ὁ πραγματικῶς πλούσιος, κατέπεσεν εἰς τὴν ἐσχάτην πείναν καὶ ἐστερεῖτο καὶ αὐτῆς τῆς ἀναγκαιῆς τροφῆς, παλαίων καὶ μὲ τὴν νόσον καὶ μὲ τὴν διαρκή πείναν. Καὶ ὁ μὲν ἕνας εἶχε ὀλιγωτέρως ἀπὸ τὰς ἀνάγκας τοῦ, ὁ δὲ ἄλλος εἶχε πέραν τοῦ μέτρου. Ἀλλὰ δὲν ἠγωνάκησε, δὲν ἐπρόφερεν ἕναν λόγον ἀσεβῆ, δὲν κατηγορεῖ τὸν Θεόν, δὲν ἐμὲμφθη τὴν πρόνοιαν, δὲν ἀπέδωκε τὰ γενόμενα εἰς τὴν μοῖραν, δὲν εἶπε πρὸς κάποιον οὔτε πρὸς τὸν ἑαυτὸν τοῦ ἔγωγε μὲν χωρὶς νὰ ἔχω καμὲν κανένα κακὸν εἰδικῶς τιμωροῦμαι τὸσόν σκληρῶς καὶ ὑπομένω τὴν ἐσχάτην ταλαιπωρίαν. Ὁ λεωνὶ ἀπὸ τὴν πείναν, φθειρομαι ἀπὸ διακτάτην νόσον, σιγοσθόγω εἰς ἄλλαν κατάστασιν. Αὐτὸς δὲ πλουτεῖ καὶ ἀπολαμβάνει, εὐθυμῶν ἀπὸ τὰς συμφορὰς τῶν ἄλλων χλευάζει τὴν δυστυχίαν μου. Καὶ τὸν μὲν ἀπάνθρωπον καὶ ἀνιλεῖ καὶ ὠμόν καὶ πέτρινον ὁ Θεὸς τὸν κατέστησε κύριον τῶσων πολλῶν χρημάτων, ἐμὲ δὲ ποῦ οὔτε μὲ ἀπλῶς λάβεις δὲν τὸν ἐξωρίσας, μὲ ἀφῆσε νὰ βασανίζωμαι μέσας εἰς τόσα δεινὰ. Ποιαν σχέσιν ἔχουν αὐτὰ μὲ τὴν δικαιοσύνην. Πῶς εἶναι δυνατόν αὐτὰ νὰ εἶναι ἔργα προνοίας τοῦ Θεοῦ δι' ἡμᾶς. Ἐκεῖνος δὲν εἶπε τίποτε ἀπὸ αὐτὰ. Πῶς λοιπὸν δὲν εἶναι ἄτακτον, ὅταν οἱ ἴσοι τοῦ ὑπαφένου ἐυλογοῦν εἰς ὅλα τὸν Κύριον. Ὁ δὲ ποῦ εὐρίσκειται ἔξω ἀπὸ τὰς δοκιμασίας νὰ διασφηνίσῃ τὸν Θεόν δι' αὐτὰ διὰ τὰ ὅποια οἱ ἄλλοι τὸν εὐχαριστοῦν. Αὐτὸς μὲν τοῦ ὑπαφένου καὶ ὃν εἶπη κανένα λόγον σκληρὸν καὶ πικρὸν. Ὁ καὶ δὲν τυγχάνει τῆς συγγνώμης δοῆς τυγχάνει ἕνας ἄλλος πάντως, ἔστω καὶ μικροτέρας, τυγχάνει διωκτοῦ ὅποτε συγγνώμης. Ἐνῷ αὐτὸς ποῦ εὐρίσκειται ἔξω ἀπὸ τὰ δεινὰ καὶ διὰ τὰ εἶναι πράγματα καταστρέφει τὴν ψυχὴν του, ποίας συν

γνώμης δυνατὰ νὰ εἶναι ἄξιος, ὅταν διασφηνίσῃ τὸν Θεόν δι' ἑκείνα, διὰ τὰ ὅποια τὸν εὐχαριστεῖ αὐτὸς ποῦ τὰ ἐφίσταται, καὶ ποτὲ δὲν παύει νὰ τὸν ὁμῇ διὰ παντός.

Ὅταν ἴδης ἕνα δικαίον νὰ ὑπαφένῃ, ἐνθυμήσου αὐτὸ τὸ παράδειγμα. Διότι δὲν δυνατὰ νὰ μοῦ ἀναφέρῃς ἄλλον δικαιοτέρον. Ἐ καὶ πράγματι, τοῦτο εἶναι φανερόν ἀπὸ τὴν ὑπομονήν, εἶναι φανερόν ἀπὸ τὰ ἐπαθλα. Διότι τοῦ ἔλαχεν ὁ πρῶτος τόπος τῆς ἀναπαύσεως, ὅπου τιμᾶτε μὲ τὸν πατριάρχην Ἀβραάμ. Οὐδὲ ἄλλος ὑπέστη μεγαλύτερα κακὰ καὶ τὰ παρέδωκε τῶσων. Διότι τί ἔχεις νὰ εἴπῃς, ὅταν δὲν ἠδύνατο νὰ γευθῇ οὔτε τὰ ψυχραῖα τοῦ ἔπιπται. Ὅταν ἴδης μεγίστην κακίαν, σκέψου τί δυνατὰ νὰ εἶναι ὠμότερον ἀπὸ αὐτὸν ποῦ προσπερνᾷ διότι φανερὸν ἀνθρώπων εὐρισκόμενον εἰς τοιαύτην συμφορὰν. Ποῖον κακίαν ν' ἀναφέρωμεν, ἡ ὅποια δὲν εἶναι συνυφασμένη μὲ αὐτὴν τὴν Α. Καὶ τὴν δύναται νὰ εἶναι εὐπωριότερον ἀπὸ τὴν τράπεζαν ἐκείνην καὶ ἀπὸ τὴν μεγίστην πολυτέλειαν ἥς περιεβλήθη καὶ τὴν εὐπραγίαν. Πάλιν ὅταν ἴδης ἀκραὴ δικαιοσύνην, σκέψου τί δυνατὰ νὰ εἶναι θεοφιλέστερον ἀπὸ τὴν ψυχὴν ποῦ ὑπαφέρει αὐτὰ καὶ ὑπομένει γενναίως ὅλην τὴν ταλαιπωρίαν, διότι τί εἶναι ὀλγιώτερον ἀπὸ τὴν πείναν καὶ ἐκείνα τὸ ἀνίστατον νόσημα. Εἶπέ μου, ποῖον συγγνώμην ἔχεις, ὅταν σκανδαλίζω με ἄλλας. Μήπως τὰ πράγματα σταματοῦν εἰς τὸν παρόντα βίον. Περιμένε τὸ τέλος, καὶ τότε θὰ ἴδῃς ὁ καθένας νὰ ἀμείβεται κατὰ τὴν ἀξίαν τῶν ἔργων του. Ἐ μὴ θαυμάζῃς πρὶν ἀπονεμηθῶν τὰ βραβεῖα καὶ οἱ στέφανοι. Ὅταν τοὺς ἴδῃς καὶ τοὺς δύο νὰ εἰσέλθουν εἰς τὸ δικαστήριον καὶ νὰ τύχουν τῆς κρίσεως, τότε καὶ οὐ διατυπώσε τὴν γνώμην σου διὰ τὸν καθένα. Πόσοι τώρα ἐνεδρεύουν εἰς τοὺς δρόμους, πόσοι τρυποῦν το χεῖρας, πόσοι ἀνοσκόπτουν τάφους ἀποθαμένων, πόσοι ἐπεθούλευσαν ξένους γάμους, πόσοι ἐθανάτωσαν πολλοὺς μὲ δηλητήρια, Ἄρα γε δι' αὐτοὺς ὅλους κατηγοροῦμεν τὸν δικαστὴν. Καθόλου. Ἄν δεδῶκε τοὺς λάβῃ διὰ τὰ τοὺς κρίνῃ καὶ τοὺς ἀφῆσιν ἐλευθέρους, καὶ αὐτὸν μὲν ποῦ ἠδικήσῃ τὸν τιμωρήσῃ, αὐτὸν δὲ ποῦ ἠδικήσῃ τὸν τιμῇ καὶ ἀπὸ τὸν στεφανώσῃ τὸν ἀποπέμψῃ, θὰ εἶναι ὄντως ἄξιος κατηγορίας διὰ μεγίστην ἀδικίαν. Ὅταν ὅμως δὲν παρεδόθησαν ἀκόμη καὶ δὲν ἐπέστη ὁ καιρὸς τῆς κρίσεως, ἔ' καὶ αὐτὸς δὲν ζητῇ ἀκόμη εὐθυνος, σπεύδεις νὰ τὸν καταδικάσῃς ἐκ τῶν προτέρων.

Ἀλλὰ ἔπρεπε λέγει, νὰ τιμωρηθῇ διὰ τὰ ἐγκλήματα τοῦ ἔδω. Σκέψου τὴν δικίαν σου ζωὴν ἀνθρώπε, ἐρεύνησε

τὴν συνειδήσιν σου, καὶ θὰ ἀλλάξῃς γνώμην. Δὲν θὰ ἐπαυ-
νέσῃς αὐτὴν τὴν ἐπιστὴν ἄλλὰ θὰ ἐπιδοσκάψῃς τὴν μα-
κροθυμίαν τοῦ φιλονεικῶντος Θεοῦ. Διότι, θὲν ἐπρόκειτο
κοθύναις ἀμέσως νὰ δώσῃ λόγον καὶ νὰ τιμωρῇ διὰ τὰ
ἁμαρτήματά του, ἀπὸ πολλοῦ χρόνου θὰ εἶχεν ἐξαφαι-
νῇ τὸ ἀνθρώπινον γένος. «Ποῖος, πράγματι, θὰ καυχῇθῃ
ὅτι ἔχε ἀγνὴν καρδίαν ἢ ποῖος θὰ τολμήσῃ νὰ εἴπῃ ὅτι
εἶναι καθαρὸς ἀπὸ ἁμαρτίας.»² Ἀλλὰ ὅταν ἀνανοκτῇς διὰ
τὴν μακροθυμίαν τοῦ Θεοῦ, Ὁ ἀκέραιος με ἀκρίβειαν τὰ ἁ-
μαρτήματά σου καὶ θὰ τὸν εὐχαριστήσῃς διὰ τὴν ἀνοχήν
τοῦ ἀπὸ τὸν βαυκάσῃς διὰ τὴν ἀνεξικακίαν του. Θαρ-
δεῖσαι καὶ ἀνανοκτῇς, γινώσκεις τὰ πάντα ταράχην ἐπειδὴ
ὁ δεῖνα πλουτεῖ παρ' ἄξιαν καὶ τὸν περιποιῶνται οἱ παλ-
λοὶ. Ἐπειτα δὲν ἀκούεις τὸν ψαλμωδὸν τοῦ λέγει. «Ὡς
καταπλήσσει καὶ μὴ ταρασσέσθαι ψυχῶς, ὅταν ὁ ἀσε-
βὴς ἄνθρωπος πλουτίζῃ διότι ὅταν θὰ ἀποθάνῃ, τίποτε
δὲν θὰ πάρῃ μαζί του ἀπὸ τὰ πλούτη του, οὔτε ἡ δόξα
τοῦ θὰ κατεβῇ μαζί με αὐτὸν εἰς τὸν ᾄδην.»³ Δὲν ἀκούεις
τὸν προφήτην τοῦ φωνάζει δυνατὰ καθεὶ σάρξ εἶναι χόρ-
τον καὶ ὅλη ἡ δόξα τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ὡς τὸ ἄνθος
τοῦ χόρτου.»⁴ Δὲν βλέπεις ὅτι με τοὺς χρησμούς τῶν
προφητῶν συμφωνεῖ αὐτὴ ἡ ἀλήθεια τῶν πραγμάτων. Ἐ-
δὲν βλέπεις ὅτι ἡ πείρα καὶ ἡ ἐκδοσις τῶν πραγμάτων
ἐπιβεβαιώνουν αὐτὰ τοῦ ἐλέγχου σου. Δὲν ἐξουσιάζονται
ὅλα με τὸν θάνατον του, Ἄκουσε τὸν Ἰωβ τοῦ λέγει. τὸ ἴ-
διον. «Ὁ ὕμνος ἐξῆλθεν ἀπὸ τὴν κακίαν τῆς μητρὸς μου,
γυμνὸς καὶ θὰ ἀπέλθω»⁵ διότι ὅταν θὰ ἀποθάνῃ κανεὶς
δὲν θὰ λάβῃ μαζί του τίποτε. Ἄκουσε καὶ τὸν Παῦλον
τοῦ φιλοσοφῶν καὶ αὐτὸς τὰ ἴδια. «Τίποτε δὲν ἠέραμεν
εἰς τὸν κόσμον, ὅταν ἐγεννήθην. Καὶ εἶναι φανερόν, ὅτι
δὲν δύναμεθα νὰ πάρωμεν μαζί μας τίποτε, ὅταν θὰ ἐξέλ-
θωμεν ἀπὸ τὸν κόσμον αὐτοῦ διὰ τοῦ θανάτου.»⁶ Σὺ δὲ μα-
καρίζεις ἄνθρωπον τοῦ δὲν δύναται νὰ λάβῃ μαζί του εἰς
τὸν ἄλλον κόσμον τίποτε ἀπὸ ἐκεῖνα τοῦ ὠφείλον νὰ τοῦ
παρastoῦν κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς κρίσεως.⁷ Ἀ καὶ ποῖος
ἄλλος μεγαλύτερος λόγος δυστυχίας καὶ οἰκτου ὑπάρχει
ἀπὸ τοῦ νὰ ζῇς εἰς τὰς ἀπολαύσεις καὶ νὰ ἀπέλθῃ ἀπὸ
ἐδῶ ὡς ὁ ἐντελέστερος ὄλων, Σὺ δὲ ἐάν ἐδῶς εἰς τὴν

2. Ματθ. 20, 9.
3. Ψαλμ. 48, 17. 18.
4. Ψαλμ. 40, 4.
5. Ἰωβ. 1, 21.
6. Α' Τ. 1, 6. 7.

ἀγορὰν κανένα ἀπὸ τοὺς εὐπόρους καὶ ἀλαζονικοὺς ἀνθρώ-
πους, ποῦ νὰ ἀπολαμβάνῃ μεγάλην τιμὴν εἰς τὴν ζῆσιν
χωρὶν, νὰ τρέφῃ παρσίτους καὶ κόλακας, καὶ ὅταν ἐπα-
νῆλθεν εἰς τὴν πατρίδα του, δὲν τοῦ ἐπιτρέπη νὰ λάβῃ
μαζὶ του τίποτε ἀπὸ ὅλα αὐτὰ ποῦ εἶχε, ἀλλὰ ἐπέστρεψε
γυμνός, ὁδοσός, παρουσιάζων θέαμα χειρότερον καὶ ἀπὸ
ἐκεῖνο τῶν ἐπαρτῶν, ἄρα γε θὰ τὸν ἐδεύρεις ἀξιοζήλευτον
καὶ δὲν θὰ τὸν ὠκτιρῇς μάλλον δι' αὐτὸ καὶ θὰ τὸν ἡλέεις.
Τὸ ἴδιον κάμε καὶ με τοὺς πλουσίους.

Ἀλλὰ ὑπάρχουν μερικοὶ τοῦ, ὅταν προχωρήσωμεν εἰς
αὐτὰς τὰς ἀναλύσεις, προσηλωμένοι εἰς τὴν κοιλίαν ὡς
χοῖροι καὶ τράγοι. Ἐ καὶ δοῦλοι τῶν παρόντων πραγμάτων,
νομίζουσιν ὅτι δὲν ὑπάρχει τίποτε μετὰ τὸν θάνατον. Ἀλλοὶ
πάλιν νομίζουσιν ὅτι κατ' ὑπάρχει, προτιμοῦν ὁμῶς τὰ πα-
ρόντα ἀπὸ τὰ μέλλοντα. Πρὸς ἐκείνους ποῦ νομίζουσιν ὅτι
δὲν ὑπάρχει τίποτε, ἀλλὰ ὅτι μετὰ θάνατον θὰ σβύσῃ ἡ ψυ-
χή μας καὶ δὲν πρόκειται νὰ ὠρουν κανένα λόγον οὔτε ὁ-
τέχουν πλέον εὐθυνας, ἴσως εἶναι καὶ γελοῖον ν' ἀπαντή-
σωμεν, ὅπως εἶναι γελοῖον νὰ συζητῇς με παράφρονας καὶ
μωνοκοῦς. Διότι, καὶ ἂν κανεὶς, κατὰ τὴν ἡμέραν, ὁμι-
βάλῃ ὅτι εἶναι ἡμέρα καὶ ὁμισηθῇ ὅλα ὅσα ὀπίστελουν
κοινὴν πίστιν ὄλων, δὲν θὰ ἦτο καιρὸς νὰ προσταθῇς νὰ
τοῦ πείσῃς με τὸν λόγον καὶ νὰ τὸν κάμῃς νὰ δεχθῇ τὴν
ἀλήθειαν. Πλὴν, ἀλλ' αὐτὸ χάρις τῆς ἰσχυρῆς σὰς ἀνάτης,
θὰ εἴπωμεν καὶ πρὸς ἐκείνους, Ὅ ὅσα θὰ μᾶς δώσῃ ἡ χάρις
τοῦ Θεοῦ. Τί λέγεις, ἄνθρωπε, νομίζεις ὅτι δὲν ὑπάρχει τί-
ποτε πέραν ἀπὸ αὐτὴν τὴν ζωὴν, διότι εἶναι ἀνοηταῖον
νὰ τὸ εἴπωμεν αὐτὸ, πῶς δηλ. ὁ διάβολος αὐτοῦ τοῦ ἀπα-
ξήρατῃ ἀπὸ τὴν ἀλήθειαν, τὸν παροξίζει ὁλοένα καὶ εἰς
ἀσεβέστερον δόγμα, τρέκον τινὰ εἰς ἐνα ὁρμαθὴν κακῶν
κοίταξέ λοιπόν. Ἐπεὶ πρῶτα νὰ ἀμελήσῃς τὴν σωρο-
σύνην, τὴν δικαιοσύνην καὶ τὴν ἀλλὴν ἀρετὴν. Τίς κατέ-
στησε φαύλους εἰς τὴν ζωὴν, ὅπου συνέχουσιν πλέον με ἁ-
μαρτωλὴν συνείδησιν καὶ ἐχέουσιν νὰ μεταστέουσιν εἰς ἄλ-
λους τὴν τιμωρίαν διὰ τὰ ἁμαρτήματά των, ἐνὶ ἑπείρῃ νὰ
ἐγκαταλείψουν τὴν κακίαν. Ἀλλὰ δὲν τὸ ὅκαμον αὐτὸ, πα-
ρὰ ἔλασαν μὲν ἁμαρτωλὴν θεωρίαν, γινώσκοντες ὅτι ἀνα-
ριθμητὰ κακά, τὴν θεωρίαν τῆς εἰμαρμένης. Ὁ Ἐπειτα
μπροστὰ εἰς τὸν ἐλεγχον αὐτῆς τῆς θεωρίας των, κατὰ
τὸν ὅποιον ἀναγκάζονται νὰ συμφωνήσουν ὅτι τὰ παρόντα
δὲν εἶναι τίποτε, ἀνατρέπουν τὸ μέλλον καὶ ὁπορίσονται
τὴν διδασκαλίαν περὶ ἀναστάσεως ἰκανὴ ἂν πάλιν ἐλέγξω-
μεν καὶ τὴν θεωρίαν των αὐτῇ, μετατίπτοντες εἰς ἄλλο ὁ

σεβές δόγμα. Ἀλλά ἐν τῷ μεταξύ ἄς ἐλθῶμεν τὸ δόγμα τῶν που ἔχομεν ἐνωπιόν μας.

Δὲν ὑπάρχει τίποτε, ἀνθρώπε πέραν ἀπὸ τὴν ζωὴν αὐτὴν καὶ ἀντιμάχεσαι τὸ χριστιανικὸν δόγμα; Τόσας φιλοαρίας εἶπαν οἱ εἰδωλολάτρες, ἀλλὰ πρὸς τὴν ἀλήθειαν τοῦ δόγματος αὐτοῦ δὲν ἀντέστησαν. Ἀλλὰ καὶ ἂν ἀκολουθήσῃς αὐτούς, ὁμῶς ἐδέχθησαν καποῖαν ζωὴν μετὰ θανάτου καὶ λογοδοσίαν καὶ δικαστήρια καὶ τὸν δόξον, καὶ τιμωρίας καὶ τιμὰς, καὶ ψήφους καὶ κρίσεις. Ἐ. Καὶ ἂν ἐρωτήσῃς καὶ τοὺς Ἰουδαίους, ἢ καὶ τοὺς αἰρετικούς ἢ ὅποιονδήποτε ἄνθρωπον, θὰ ἐντραπή τὴν ἀλήθειαν τοῦ δόγματος καὶ, ἂν ὡς πρὸς τὰ ἄλλα ἔχουν διαφόρους ἀντιλήψεις, εἰς αὐτὸ ὁμῶς συμφωνοῦν ὅλο καὶ λέγουν, ὅτι ἐκεῖ ὑπάρχει λογοδοσία δι' ὅσα ἔγνων ἐδῶ.

Ἀλλὰ δὲν θέλεις νὰ πιστεύσῃς εἰς κανένα ἀπὸ αὐτούς, καὶ ἀνασχυντεῖς ἀπαξ καὶ παρεδόθῃς εἰς τὴν πλάνην. Λοιπὸν δι' ἐκείνους ποὺ διατηροῦν ἀκόμη τὴν νηφαλιότητά των, εἶνα ἀνάγκη νὰ ἀναπτύξωμεν τὸ θέμα. Διότι, αὐτοὺς ποὺ ὑποστηρίζεις, ὅτι δὲν ὑπάρχει τίποτε μετὰ θανάτου, κατ' ἀνάγκην πρέπει νὰ ὁμολογήσῃς ὅτι δὲν ὑπάρχει καὶ θεός. Βλέπεις αὐτὸ ποῦ εἶπα, ὅτι μετὰ τὸ πρῶτον δόγμα τὰ ἄλλα ποὺ ἀκολουθοῦν εἶναι ὅλο καὶ χειρότερα. 76^ο Α. Διότι ἂν πιστεύουν, ὅτι δὲν ὑπάρχει τίποτε μετὰ θανάτου, τότε δὲν ὑπάρχει οὔτε θεός, ἐφ' ὅσον, ἂν ὑπάρχῃ θεός, εἶναι δίκαιος. Ἐάν δὲ εἶναι δίκαιος, ὁπονίμει εἰς τὸν καθενα εἰς τὸ ἄξιζε. Ἐάν λοιπὸν δὲν ὑπάρχῃ τίποτε μετὰ θανάτου, ποῦ θὰ λάβῃ καθενας αὐτὸ ποῦ τοῦ ἀνήκε, κατὰ τὴν αἰτίαν του; Διότι, πρόσχευ. Πολλοὶ ὅπως ἀμολόγησαν καὶ οἱ Ἰσὼ, παρ' ἄξιαν ἐστεργετοῦνται ἐδῶ καὶ τιμῶνται, ἐνῶ ἄλλοι ὑποφέρουν καὶ τιμωροῦνται, καίτοι. Ζοῦν εἰς τὴν δικαιοσύνην. Ἐάν λοιπὸν δὲν ὑπάρχῃ περιθωριον ἀποκαταστάσεως μετὰ θανάτου, ὅ τότε θὰ ἀπελθῶν οἱ δίκαιοι ἀδικημένοι καὶ οἱ ἄδικοι εὐεργετημένοι παρ' ἄξιαν. Ἄν αὐτὸ δὲν ὑπάρχῃ τότε πῶς θὰ ἰσχύσῃ τὸ δίκαιον. Διότι εἶνα ἀνάγκη νὰ ὑπάρχῃ κάποιος χρόνος μετὰ θανάτου, κατὰ τὸν ὁποῖον καθενας ἀμολογεῖται ἐπαξίως πρὸς τὰ ἔργα του, ἐφ' ὅσον τοῦτο δὲν τὸ συναντῶμεν εἰς αὐτὴν τὴν ζωὴν. Διότι, ἂν δὲν ὑπάρχῃ καιρὸς, πῶς θὰ ἀπολάβῃ καθενας τὸ μερίδιόν του κατ' ἄξιαν, ἂν δὲ δὲν ἀπολαβῇ θάνην κανεὶς τὸ κατ' ἄξιαν, τότε κατὰ τὴν γινωμὴν σου καὶ ὁ θεὸς δὲν εἶναι δίκαιος. Ἐάν δὲ ὁ θεὸς δὲν εἶναι δίκαιος, τότε οὔτε θεὸς δὲν δύναται νὰ εἶναι. Ἀλλὰ ἡ εὐαγγελισμὸς ἄς πᾶσι ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτῶν τοῦ μᾶς

ἀναγκάζουν νὰ τὰ ἐπικωμεν αὐτά. Ὁ βλέπετε εἰς ποῖαν εὐαγγελισμὸν μᾶς ὠδήγησε τελικῶς ὁ λόγος.

Ἀλλὰ ὁμῶς ὅτι ὑπάρχει θεὸς βοῶν τὰ πράγματα. Εἶναι λοιπὸν καὶ δίκαιος. Ἐάν δὲ εἶναι δίκαιος, ἀπονέμει εἰς τὸν καθενα αὐτὸ ποῦ τοῦ ἀξίζει. Ἐάν δὲ ἀπονέμει εἰς τὸν καθενα αὐτὸ ποῦ τοῦ ἀξίζει, εἶναι ἀνάγκη νὰ ὑπάρχῃ μετὰ θανάτου κάποιος καιρὸς, κατὰ τὸν ὁποῖον καθενας θὰ ἀμειφθῇ κατὰ τὴν αἰτίαν του, καὶ θὰ τιμωρηθῇ, καὶ θὰ τιμηθῇ διὰ τὰ κατορθώματά του. Ὡς συνέλωμεν, ἀγαπητοί μου. Μερικοὶ δὲν ἀναγνωρίζουν τὸν θεόν. Ὡς συνέλωμεν, ἂς ἐπαγρυπνῶμεν. Ἡμάρτησες, μὴ προσθέτεις καὶ ἄλλας περαιτέρω ἁμαρτίας. Ἡμάρτησες, ἡσυχασε. Ἡμάρτησες, μὴ προχωρῇς καὶ εἰς δευτέραν ἁμαρτίαν. Ἡμεῖς δὲ προχωροῦμεν καὶ εἰς τρίτην καὶ εἰς τετάρτην ἁμαρτίαν, ὅταν εἰσάγωμεν εἰς τὰς ψυχὰς μας φόβον ἀπὸ τοιαύτης θεωρίας. Ὁ Ἡμάρτησες, ἀναγνώρισε τὸν Κύριον τὸν ἐλεήμονα, τὸν φιλόφιλον, τὸν ἀγαθόν, τὸν ἰατρόν, τὸν συγκραταστικόν, ποὺ συγχωρεῖ, ποῦ εἶναι εὐαγλισμένος. Δὲν ἡκουσες ὅτι κάποιος, ὁ ὁποῖος κατέφαγε μύρια τάλαντα καὶ ἀπατάσῃς ὅλην τὴν περιουσίαν τοῦ Κυρίου, ἐνῶ ἦτο εἰς τοῖς νὰ πωλήσῃ καὶ τὴν γυναῖκα καὶ τὰ παῖδά του, μόνον ἐπειδὴ ἐκλάυσεν, ἐπειδὴ μόνον ἔπασεν εἰς τοὺς πόδας του, εὗρεν ἀπαλλαγὴν ἀπὸ τὸ χρέος ἐκείνου καὶ συγχώρησιν, Ἐάν εἴπῃς, ὅτι ὑστερα ἀπὸ ὅλα αὐτὰ τὸν παρέδωκεν εἰς τοὺς βασανιστάς, γνωρίζουν τὴν αἰτίαν αὐτοὶ ποὺ κατέχουν τὴν ἰστορίαν. Μοῦ ὑπενθυμίζεις μιαν ἄλλην περίπτωση φιλαυθωπίας. Ἐ. Διότι, καὶ ἐς τὴν πρώτην περίπτωση τὸν ἤλεσε καὶ τὸν ἄφηκεν ἐλεύθερον, καὶ εἰς τὴν δευτέραν περίπτωση πάλιν τὸν ἤλεσε καὶ τὸν ἔρριψεν εἰς τὴν φυλακὴν. Ὅπως τότε ἔκαμεν αὐτὸ διὰ νὰ τὸν δοθήσῃ ἔτσι καὶ τώρα ἔπρεπε τὸ ἀντίθετον, πάλιν διὰ νὰ τὸν δοθήσῃ διὰ νὰ τὸν διαποικιστογῇ νὰ μὴ εἶναι σκληρὸς οὔτε ἀπάνθρωπος διὰ νὰ τὸν ἀπαλλάξῃ ἀπὸ τὴν θλίψιν καὶ τὴν ἀπάνθρωπὴν. Βλέπετε ἀγαπητοί μου. Ἐνῶ ἔλεγον αὐτὰ παλὺ καλῶς πέρασε ἀπὸ τὸν νοῦν μου ἡ ἐξέλιξις σκέψις, πῶς δὲ μόνον ἡ πλεονεξία καὶ ἡ ἀρπαγὴ προκαλεῖ τὴν γέννησιν, 78^ο Α. ἀλλὰ καὶ ἡ ἐλλειψὶς οἴκτου καὶ ἐλέους. Διότι, αὐτὸς παρεδόθη εἰς τοὺς βασανιστάς, οὐκ ἐπειδὴ ἔλασεν ὁδίκως τὰ ξένα ἀλλὰ ἐπειδὴ ἐξήτει τὰ ἰδικά του κατὰ τὸν τρόπον ἀπάνθρωπον. Διότι ἐλέχθη, ὅτι ἐκεῖνος ἦτο ἀπελάτης. Ἀλλὰ ὁ ἐκεῖνος ἦτο ἀπελάτης, ὥφελος καὶ αὐτὸ τὸ ἴσον χρέος καὶ ἔπρεπε νὰ τηρήσῃς τὸ ἴσον μέτρον δικαιοσύνης καὶ διὰ τὰς δύο περιπτώσεις. Διὰ τοῦτο σοὺ τὸ ἔχαρ

σε διὰ τὰ σοῦ δείξῃ τὴν φιλανθρωπίαν του, διὰ τὰ σὲ καταστήσῃ μιμητὴν τῆς δεσποτικῆς ἐπιεικείας. Ἐπειδὴ ὁμως, καίτοι εὐηργετήθη, δὲν ἔγινεν καλύτερος, σὲ διαρθώνει μὲ ἄλλον τρόπον, μὲ τὸν τρόπον τῆς τιμωρίας καὶ τοῦ κολασμοῦ. Ὅστε καὶ αὐτὸ εἶναι ἕνα εἶδος εὐεργεσίας. Τὸν παρῆλθεν εἰς τοὺς βασανιστάς διὰ τὴν ἐκτίωσιν τὴν κακίαν ἀπὸ τὴν ψυχῇ του, ὅπως κάμνῃ ὁ ἀριστος ἰατρός. Δὲν ὑπεχώρησεν ἡ νόσος σου εἰς εὐαφρόν φάρμακον. τότε χρειαζοσα. πλεον χειρουργικὴν ἐπέμβασιν καὶ καυτηρίασιν.

Β. Ὅταν τοῦ ἐχώρισε τὰ μύρια τέλαντα, ἐγνώριζεν, ὅτι εἶναι ὁμως καὶ ἀπάνθρωπος, ἀλλὰ ἐπερίμενε μὲ τὴν ἐκδοσιν τῶν πραγμάτων νὰ δικαιολογηθῇ εἰς σέ, πρᾶγμα τοῦ τὸ κάμνῃ, εἰς πολλὰς περιπτώσεις, ἂν καὶ γνωρίζῃ, ὅτι ἐνεργεῖ δικαίως. Ἀφοῦ ἔδικα ολονόηθι εἰς σέ, κάμνε αὐτὸ ποῦ ἔκαμε μὲ τὰ Σόδομα. Δὲν ἔρριψεν ἀπλῶς τὸ πῦρ, οὔτε ἐρήμωσεν αὐτάς τὰς πόλεις. Ἀλλὰ τί, «Κραυγαὶ πολλαὶ ἀπὸ τὰ Σόδομα καὶ τὰ Γόμορα». Καὶ δὲν ἐσταμάτησεν ἔως ἔδω, ἀλλὰ «θὰ καταθῶ ἐκεῖ διὰ τὰ Ἰδω». Καὶ οὔτε πάλιν ἐσταμάτησεν ἔδω, ἀλλὰ στέλλει τοὺς ἀγγέλους διὰ τὰ σοῦ δείξουν τὴν κακίαν τῶν κατοικούντων τῆς πόλεως, διὰ τὰ μὴ δύναται κανεὶς ἀπὸ τοὺς ἀναισχύοντους νὰ βλασφημῇ τὸν Θεόν διότι αὐτοί, οἱ ἀφιλόξενοι, οἱ ἀπάνθρωποι, οἱ παρανομοί, ὧ αὐτοὶ που ἠγνόησαν τὴν δικαιοσύνην καὶ ἀνέτριψαν τοὺς κοινούς νόμους τῆς φύσεως, αὐτοὶ που ἦσαν γεμίματα κακίαν ἐκρεπε νὰ ἀφανισθοῦν. Τί δύναται, νὰ εἶναι ἴσον πρὸς τοσόν φιλόφρονον καὶ εὐμενῆ Θεόν. Καὶ ὁμως, ἡμεῖς πολλὰς φορές ὅταν τι μωροῦμεν, δὲν κρίνομεν ἀξίον νὰ ἀναφέρωμεν καὶ τὰς αἰτίας. Ἐνῶ αὐτός, ἂν πρῶτα δὲν σὲ διδάξῃ, ἂν πρῶτα δὲν σὲ πείσῃ καὶ λάβῃ καὶ τὴν ἰδικὴν σου ψήφον, ὅτι δικαίως ἐπιφέρει τὴν τιμωρίαν, δὲν τι μωρεῖ αὐτοὺς ποῦ ἀπὸ μακροῦ ἦσαν ἀξιοὶ τιμωρίας καὶ κολάσεως καὶ εἶνα, ἔτοιμοι νὰ σοῦ ἀποδώσῃ λογαριασμὸν εἰς πολλὰς περιπτώσεις, καὶ κρίνεται ἀπὸ σέ καὶ δὲν διστάζει καὶ νὰ δικασθῇ.

Βλέπε εἰς τοὺς προφήτας γεμίτους ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς λόγους. Δ. Παντοῦ δικαιοσύνη τοῦ Θεοῦ μὲ τοὺς ἀνθρώπους καὶ πολλὰς φορές τοὺς ἰδίους αὐτοὺς που ἤδικησαν τοὺς καλὰς νὰ δικάσουν, παλλὰς φορές πάλιν τὴν ἰδίαν τὴν ἐπίσιν καλεῖ νὰ ἐκφέρῃ ἀπόφασιν, δεικνύων ἔτι τὴν λαμπρότητα τῶν δικαιωμάτων. Καὶ δὲν παραιτεῖται νὰ καλῇ εἰς

κρίσιν ὁ Θεὸς οὔτε αὐτὸν τὸν ἀντίδικον, οὔτε τὰ ἄψυχα. Πρᾶγμα που συνηθίζομεν ἡμεῖς νὰ κάμνωμεν, ὅταν ἔχωμεν ἀμπιστοσύνην εἰς τὸ δικαίον μας. «Ἀκούσατε σεῖς οἱ φάρμακες ἔως τὰ θεμέλια τῆς γῆς, διότι, ὁ Κύριος θὰ στήσῃ δικαστήριον πρὸς τὸν λαόν του». Καὶ πάλιν. «Ἀκούσατε οὐρανὸν καὶ ἀφουγκράσου γῆ, διότι ὠμίλησεν ὁ Κύριος». Πολλάκις πάλιν οἱ Ἰβιοὶ ἔλεγον «Σὺ ὁ λαός μου, τί σοῦ ἔκαμα ἢ τί σὲ ἤδικησα». Καὶ ὁ ἔρεμας πάλιν. «Ποῖον ὄφλημα εὗρον οἱ πατέρες σας ὅτι διέπραξα». Καὶ αὐτὸ δὲν τὸ κάμνει κατὰ πόλεις καὶ ἔθνη μόνον, ἀλλὰ πολλές φορές καὶ διὰ κάθε συγκεκριμένην περίπτωσιν ἀνθρώπου. Πρὸς τὸν Δαυὶδ κρίνεται διὰ τοῦ προφήτου, καὶ πρὸς τὸν ἄνθρωπον, που ἤρκειτο νὰ κηρύξῃ εἰς τοὺς Ἰσραηλῆτας, δικαιολογεῖται μὲ τὴν κολακύνθην. «Ἐάν σου ἐλυτήθῃς διὰ μὴ σου κολακύνθην, ἐγὼ νὰ μὴ λυπηθῶ διὰ τὴν Νινευί». Καὶ θὰ εὗρῃς τὰς Γραφὰς γεμάτας ἀπὸ πολλὰ τέτοια.

79 Α. Ἐχόντες λοιπὸν δὴ αὐτὰ ὑπ' ὄψιν μας, ἂς προσωνήσωμεν αὐτόν, ἂς τὸν θαυμάζωμεν, ἂς τὸν λατρεύωμεν μὲ ὅλας τὰς δυνάμεις μας. Διότι ὅσον τοῦ ἀξίως πράγματι δὲν δυνάμεθα. Ἀς φροντίζωμεν διὰ τὴν παρούσαν ζωὴν καὶ ἂς πιστεύωμεν, ὅτι ὁ Θεὸς προΐσταται καὶ ὅτι, τὰ πάντα κυβερνᾷ ἡ πρόνοια καὶ τότε εἶναι δυνατόν, ὅταν φύγωμεν ἀπὸ αὐτὸν τὸν κόσμον, νὰ ἐπιτύχωμεν τὰ ὑπερῆχ-μένα ἀγαθὰ, τὰ ὅποια εἶδε νὰ ἀξιώσῃμεν ὅλο, μὲ τὴν χάριν τοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνέκει. Ἡ βόεα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων Ἀμήν.

ΛΟΓΟΙ ΠΕΜΠΤΟΣ
ΠΕΡΙ ΕΙΜΑΡΜΕΝΗΣ

Β Κανένα δόγμα αγαπῆς μου, δὲν εἶναι τόσο πονηρὸν καὶ γεμῶτο σῆμιν ἀνίστου, ὅσον τὸ δόγμα τῆς εἰμαρμένης καὶ τῆς μοίρας. Διότι, ἀφοῦ ἐνσταλάξῃς εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ἡπατημένων ἰδέαν θλάσθημον καὶ ὀσέθῃ καὶ ὀλεθρίαν καὶ τοὺς περὶ αὐτὰ λέγουσι διὰ τὸν Θεὸν τέτοια πράγματα ποῦ δὲν τὰ λέγει κανεὶς οὔτε διὰ τοὺς δαίμονας, φέροι σύγχυσιν εἰς τὴν ζωὴν μας, τὴν ὅποιαν γεμίζει μὲ θόρον καὶ μεγάλην ταραχὴν. Καὶ ὅλα ὅσα διὰ τὰ διδάξουσι καὶ διὰ τὰ διορθώσουσι τοὺς ἀνθρώπους ἔχουσι εἰσαχθῇ ἀπὸ τὸν Θεὸν καὶ τὴν φύσιν καὶ διὰ τῶν προφητῶν καὶ διὰ τῶν ἀγίων ἀνδρῶν ὅλα τὰ ἀντιτρέπε καὶ τὰ καταλύει καὶ τὰ δείκνυσι περὶ τὰ. Καὶ κάμνει τὸ ἴδιον, ὥσαν ἐκείνον ποῦ ἐνὼ νοσεῖ τὸ σῶμα καὶ ἔχει ἀνάγκην φαρμάκων, καὶ ἐνῶ οἱ ἱατροὶ εἶναι παρόντες καὶ παρασκευάζουσι τὸ φάρμακον, πείθει, νὰ μὴ χρησιμοποιοῖται κανένα φάρμακον μῆτε φροντὶς νὰ ληφθῇ δι' ἀπαλλαγὴν ἀπὸ τοῦ νόσημα. Ὁ ἀλλὰ παραδίδωσι τὸν ἑαυτὸν τοῦ κανεὶς εἰς τὴν ἀδιαφορίαν καὶ τὴν ἀμέλειαν νὰ περιμένῃ τὸν ἀξιοθρήνητον θάνατον. Ἡ δὲν λέγει αὐτὰ ἡ εἰμαρμένη. Κανεὶς μὴ παρακινῇ κατὰ χρησίμουν, κανεὶς μὴ ἀκούῃ ἄλλον ποῦ παρακαλεῖ. Ματαίως ὑπάρχουσι οἱ νόμοι καὶ οἱ δικασταί, μάταια εἶναι οἱ ἐπιτιμῆς καὶ οἱ νουθεσίαι. Μάταιος ὁ φόβος τῆς τιμωρίας, μάταια αἱ τιμαὶ καὶ τὰ βραβεῖα εἰς τοὺς ἀγαθούς. Οὔτε, ἐὰν ἐπιδείξῃς προθυμίαν, ἔχεις κανένα ὄφελος, οὔτε ἐὰν ἀμελήσῃς, ἔχεις βλάβην. Οὔτε ὅταν εἶναι παιδί, νὰ γιγαντινῇ εἰς τὸ σχολεῖον, οὔτε ὅταν γίνῃ ἄνθρωπος νὰ ὑπακούῃ εἰς τοὺς νόμους, μῆτε νὰ διδῇ προσοχὴν εἰς χρησίμους συμβουλὰς καὶ νουθεσίας. Πῶς δύνηθ' νὰ φέρῃ ὁ κόπος; Ὅπως τὸ ἀνερμάτιστα πλοῖον ποῦ εἶναι ἔρημον ναυτῶν καὶ κυβερνητῶν. Δὲν εἶναι φέρεται καὶ αὐτὸς ἐγκαταλείπεται τὸ πηδάλιον τῆς διοικήσεως εἰς τὴν ὁρμὴν τῶν κυμάτων. Ἐπὶ μου θέλεις νὰ πιστεῦσάμεν εἰς αὐτὴν καὶ νὰ μὴ πράξωμεν τίποτε ἀπὸ ὅσα συντελοῦν εἰς τὴν σωτηρίαν τῆς ζωῆς μας.

Ἐν τῷ μεταξύ δὲ παραλείπωμεν τὰ σχετὰ μετὰ τὴν ψυ-

χὴν καὶ δὲ συζητήσωμεν διὰ τὴν παρούσαν ζωὴν. Πειθαρχοῦμεν εἰς τὴν εἰμαρμένην ποῦ μᾶς λέγει αὐτὰ καὶ δὲν θὰ τιμωρησώμεν οὔτε τοὺς δούλους ποῦ ἁμαρτάνουσι οὔτε τοὺς διεφθαρμένους ἀπὸ τὴν ἀσελγείαν δὲ φροντισώμεν νὰ τοὺς ἐπαναφέρωμεν, οὔτε δὲ ἀδελφώμεν εἰς τὸ δικαστήριον αὐτοὺς ποὺ ἀδικοῦν, οὔτε δὲ ὑπακούσωμεν εἰς τοὺς νόμους, θὰ ἤθελον νὰ γίνῃ αὐτὰ ἔστω δι' ἀλίγους, ἔ. ὥστε νὰ δύνηθῃ νὰ διαπιστωσέτε εἰς τὴν πράξιν τὴν ὀλεθρίαν καὶ ἐπὶ βλαβερὴν αὐτὴν διδασκαλίαν τῶν κακῶν. Ἐὰν εἶναι ἀνάγει νὰ γίνουσι ὅπωςδήποτε «τῆς μοίρας τὰ γραμμένα» εἴτε ἡμεῖς κοχθοῦμεν εἴτε κοιμώμεθα, τότε κανεὶς γεωργὸς νὰ μὴ ζεύξῃ τοὺς θούς, νὰ μὴ σὺρῃ ἄροτρον, νὰ μὴ ἀνοίξῃ ἀδελὰκα, νὰ μὴ ριθῇ σπόρον, νὰ μὴ περιμένῃ τὴν κατάλληλον ἐποχὴν τοῦ ἔτους, νὰ μὴ ἀντιμετωπίζῃ τὸ ψῆχος καὶ τὴν ἐνδοκίαν δροχὴν, καὶ τὰς ταλαιπωρίας καὶ τοὺς μύχθους καὶ τὰ τὸ δικαστήριον τοῦ χρόνου, νὰ μὴ ἀκονίσῃ δρεπάνον, καὶ νὰ μὴ βερίσῃ τὸν ἀγρόν. Ἄ νὰ μὴ τριφῇ τὰ ἀτάχιστα, νὰ μὴ φυτεύῃ καὶ νὰ μὴ καλλιέργῃ δένδρα, γενικὰ ν' ἀπορρίψῃ τὴν ἀσχολίαν μετὰ τὴν καλλιέργειαν καὶ νὰ καθήσῃ εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ καὶ νὰ κοιμᾶται ὅλον τὸν καιρὸν, διότι ὁ πωσθήτω ἀνὴρ εἶναι γραμμένος ἀπὸ τὴν μοῖραν καὶ ἀποφασισμένος θὰ ἔλθῃ μόνον τὰ ἀγαθὰ εἰς τὴν οἰκίαν. Ἐὰν δὲ ἡ Κλωθὴ στρέψῃ τὴν ἀτρακτοὶν πρὸς ἀντίθετον ἀπὸ τὸν καὶ δὲν κοπιάσῃ ἀπειρώς, δὲν θὰ εὕρῃ ποτὲ ἕνα τέλος εἰς τοὺς κόπους καὶ τοὺς ἰσχύτας τοῦ Διαβόλου λοιπὸν δὲν συμβουλευετὲ τοὺς ἀνθρώπους νὰ ἐνεργοῦν ἔστω, ἀνὰ φασκα πιστεύετε ὅπως εἰς τὴν εἰμαρμένην, διὰ τοῖον λόγον δὲν τὰ συμβουλευετὲ αὐτὰ, διὰ νὰ μάθετε ἐμπράκτως τὰ ἀγαθὰ τῆς εἰμαρμένης, θέλεις νὰ μοῦ δεῖξῃς τί πράγματι, ἔχει γραφῇ ἀπὸ τὴν μοῖραν. Κατάργησε τὴν γεωργίαν, ἀφάρεσε τὴν ναυτιλίαν ἐκρίνωσε ὅλας τὰς βιοτικὰς τέχνας καὶ κανεὶς μῆτε οἰκοδόμος, μῆτε χαλκουργός, ὅ μῆτε ὕφαντής μῆτε κανεὶς ἄλλος ἀπὸ αὐτοὺς ποὺ ἐξυπηρετοῦν τὴν καθημερινὴν μας ζωὴν, νὰ ἀσκήσῃ τὴν τέχνην τοῦ καὶ τότε θὰ ἴδῃς καλῶς ποῖα αἱ συνέπειαι τῆς εἰμαρμένης τότε θὰ τὴν ἀντιληφθῇ καλῶς, τότε θὰ διαπιστώσῃς τὸ μυστήριον. Καὶ λέγω αἱ τέχναι, ποὺ βαστάξουσιν ὅλην μας τὴν ζωὴν. Ἄς μείνουσι αἱ τέχναι καὶ καμμίαν νὰ μὴ καταργήσῃς καὶ νὰ παραμένουσιν ὅλα εἰς τὴν τάξιν των, ἀλλὰ ὁ καθένας νὰ μὴ φροντίζῃ διὰ τὰς ὑποθέσεις του, νὰ μὴ φροντίζῃ διὰ τὰς οἰκονομικὰς τοῦ ἀσχολίας, ἀλλὰ νὰ ἀναστῇ εἰς τὴν εἰμαρμένην νὰ κανονίσῃ ὅλας τὰς ὑποθέσεις του καὶ τότε θὰ μᾶθῃ τὴν ἀρετὴν αὐτῆς, ὅ ὅταν θὰ ὅσα

νίζεται και θα μαστιγώνεται διά να δωσῇ τοὺς φόρους καὶ, καθὼς δὲν θὰ ἔχη, θὰ κατακυβερνήσῃ εἰς τὴν δικαιοσύνην ἐκείνην, ἀλλὰ καὶ δὲν θὰ τὸν προσέχη.

Μέχρι πότε θὰ εἰμεθα παῖδά εἰς τὸ μυαλό. Ἔως πότε δὲν θὰ παύσωμεν νὰ φιλοσοφούμεν, ἔως πότε θὰ ἀγνοοῦμεν τὸν κοινὸν δεσπότην, ἔαν τοὺς κακοὺς καὶ τοὺς καλοὺς τοὺς κάμνῃ ἡ εἰσπραξιμένη, τότε διὰ ποῖον λόγον συμβουλεύεις τὸν παῖδα, διὰ ποῖον λόγον τὸν νοθεύεις; Ὅλα εἶναι, ἔαν λόγον καὶ μάταια. Ἐάν τοὺς πλουσίους καὶ τοὺς πτωχοὺς τοὺς κάμνῃ ἡ μοῖρα, τότε μὴ τὸν στέλλῃς εἰς τὰ σχολεῖα πρὸς ἐκπαίδευσιν, μὴ ἐξοικονομῇς χρήματα, μὴ κάμνῃς τίποτε ἀπὸ αὐτὰ πού δύναται νὰ τοῦ αὐξήσῃ τὴν περιουσίαν, ἀλλὰ ἀνάθεσε εἰς τὴν μοῖραν τὰ σχετικά με αὐτόν. Δὲν θὰ τολμᾷς. Βλέπεις πῶς ἐνὶ διαπιστώσει ποῖα εἶναι ἡ δύναμις τῆς εἰς τὰ μικρά, τὴν πιστεύεις ὅμως εἰς τὰ μεγάλα; Ἐάν ὑπάρχῃ πράγματι εἰσπραξιμένη, ἄρῃς τὰ παιδί σου νὰ συνωστιστῇ καὶ με κακοὺς ἀνθρώπους καὶ με τοὺς διαφωτισμένους νὰ διαφθερῇ. Διότι ἐν τῷ μέλλον του εἶναι καθωρισμένον ὁπωσδήποτε ἀπὸ τὴν μοῖραν, αὐτὸ θὰ εἶναι χρήσιμον καὶ διὰ σέ. Καὶ ὅπως, λέγε, ἔτσι εἶναι. Διὰ ποῖον λόγον λοιπὸν νὰ στενοχωρῇσαι καὶ σὺ καὶ νὰ στενοχωρῇς καὶ ἄλλους. Καὶ τί λέγω βῆτα παιδικά σου, θεοὺ δὲν ἀνέχεσαι νὰ τὸ πράξῃς αὐτὸ οὔτε καὶ διὰ τοὺς δούλους σου, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀπελεύς, καὶ τοὺς φοβίς, καὶ μετῶν καὶ καθὼς τρόπον νὰ αὐτὴν καλῶς ὁ δούλος καὶ δὲν ἐμπιστεύεται εἰς τὴν μοῖραν; Καὶ διὰ ποῖον λόγον, ὅταν γίνῃ κακός, τὸν τιμωρεῖς; Ἐξαιτίας τοῦ ἁμαρτήματος δὲν προήλθεν ἀπὸ αὐτόν, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν μοῖραν πού τὸν ὤθησεν. Διὰ ποῖον λόγον τὸν ἐπαινεῖς, ὅταν γίνῃ καλός, διότι τὸ κατὸρθωμά του δὲν εἶναι ἰδικόν του, ἀλλὰ τῆς μοῖρας. Μάλλον οὔτε καλὸς οὔτε κακὸς δύναται νὰ γίνῃ κανείς. Διότι αὐτὸς πού με τὴν ἰδίαν του θέλησιν δὲν κάμνει οὔτε τὸ καλὸν οὔτε τὸ κακόν, ἀλλὰ δέχεται ἀπὸ ἄλλου τὴν ἀνάγκην νὰ δράσῃ. Ἐτσι ἡ ἀλλέως, τότε οὔτε τὸ εἶναι θὰ εἶναι οὔτε τὸ ἄλλο. Διὰ ποῖον λόγον λοιπὸν ἐπαινοῦμεν ἀνθρώπους, διὰ ποῖον λόγον ἄλλους ἐπικρίνομεν, διὰ ποῖον λόγον ἄλλους καταρώμεθα καὶ δι' ἄλλους εὐχόμεθα, βλέπεις εἰς ποῖον παραλογισμὸν μᾶς ὠδήγησεν ἡ θεωρία περὶ εἰσπραξιμένης.

Κανείς δὲν εἶναι, σωφρον κανείς δὲν εἶναι ἀκόλαστος, κανείς δὲν εἶναι πλεονέκτης, κανείς δὲν εἶναι δίκαιος. Καταλύεται καὶ ἡ ἀρετὴ καὶ ἡ κακία καὶ εὐρέθηνεν ματαίως εἰς τὸν παρόντα διον, 771 Α ἡ μάλλον διὰ κακόν. Καὶ πῶς δὲν

εἶναι, ἀποπνι, ἀπὸ τὴν ἀνάγκην τῆς μοῖρας νὰ ὠθοῦμεθα εἰς τὴν κακίαν, καὶ πάλιν ἀπὸ τὴν δύναμιν τῆς ἰαίας μοῖρας νὰ τιμωρούμεθα με τὴν ἀσκήτην τιμωρίαν, ἐνῷ ἔπρεπε νὰ ἐλεηθῶμεν, καὶ μισοῦμεθα καὶ τιμωρούμεθα, ἐνῷ ἔπρεπε νὰ τιμωρούμεθα. Αὐτὸς πού ἀδικεῖται καὶ ὑπερστή τὴν δίκην, δὲν πρέπει νὰ τιμωρῇται, ἀλλὰ πρέπει νὰ τιμᾷται. Ἐνῷ ἡμεῖς καὶ ἀδικούμεθα καὶ ὑπαμείνομεν τὴν τιμωρίαν. Διότι τί δύναται νὰ ὑπάρξῃ περισσότερον παράλογον ἀπὸ τὸ νὰ ὑποφέρωμεν, διότι ὠθηθῇμεν ἀπὸ τὴν μοῖραν πρὸς τὴν κακίαν καὶ ἐπὶ πλέον καὶ νὰ τιμωρούμεθα δι' αὐτὸ. Ἡ εἰσπραξιμένη τὸν ἔκαμεν ἀνθρωποκτόνον ὁ καὶ καταδικάζει εἰς θάνατον αὐτόν πού ὑπέγκουσε εἰς αὐτήν. Ποῖον δόγμα δύναται νὰ γίνῃ θαυμάσιον ἀπὸ αὐτό.

Εἶναι ὥσάν νὰ ὤθησε κάποιος ἕνα εἰς τὸ δάσβαρον καὶ ἀφ' οὗ συνήντησε κατόπιν τὸν κρημνισθέντα, νὰ ζητῇ πάλιν νὰ τὸν τιμωρῇ δι' αὐτό. Ἡ πάλιν, ὥσάν νὰ παραδωσῇ κανεὶς κάποιον εἰς δάσβαρον κυρίαν διὰ νὰ βασανισθῇ καὶ νὰ ὑποστῇ ἀνυπόβλητα κακὰ καὶ ἔπειτα νὰ ἀπατῇ τὴν τιμωρίαν του διὰ τὴν δουλειαν καὶ τὴν σίχμαλωσιν του. Εἰπέ μου, δύναται νὰ ὑπάρξῃ πρῶγμα πλέον παράλογον καὶ ἀβέλωτερον ἀπὸ αὐτό. Ἐάν αὐτὰ ἔχουν ἔσο καὶ ἂν οἱ ἐχθροὶ καὶ πολέμιοι γνωρίζουν νὰ συγχωροῦν τοὺς ἐχθρούς των, ὅταν χωρὶς νὰ τὸ θέλουν ὁ πρῶτος καὶ ὁ δεύτερος ἐναντίον των, ἡ δὲ εἰσπραξιμένη τοὺς ὑπεγκόμει τῆς πού εἶναι πάντοτε πειθαρχικὴ ἡ μάλλον πού καταναγκάζονται εἰς ὑποκοήν, νὰ μὴ τοὺς συγχωρήσῃ ἀλλὰ δι' ἐκείνα πού τοὺς κατήνγκασε νὰ πράξουν, δι' αὐτὰ νὰ ζητῇ τὴν τιμωρίαν των. Πρὸς ὁδοδότην, εἰπέ μου, ποῖος λαβυρινθος, ποῖα ζάλη θὰ μνησθῇ αὐτὴν τὴν σύγχυσιν. Δὲν μοῦ ἤρκεσεν ἕνας τρόπος ἀδικίας, ὅτι δηλ. χωρὶς νὰ πράξω κανένα ἁμάρτημα, ἔχω ριφθῇ εἰς κακίαν καὶ ὅτι ἄλλος πού δὲν καταρώσῃ τίποτε, γίνετα καλός καὶ τιμᾷται. Δὲν ἀρκεῖ αὐτὴ ἡ ἀδικία. Δὲν ὅτι δηλ. ἄλλως καὶ παραλόγως καὶ ἐμὲ με ἔκαμε κακόν καὶ ἐκείνον τὸν ἔκαμε καλόν, ἀλλὰ προσθέτε. καὶ ἄλλην καὶ δὲν μνησθῇ οὔτε τὴν δικαίαν κρίσιν τῶν ἀνθρώπων. Ἀλλὰ οἱ μὲν ἀνθρώποι, εἶναι τόσοι φιλόδοξοι καὶ ἡμεροὶ ὥστε νὰ γεχωρίζουν τὰ ἐκουσία ἀπὸ τὰ ἀκούσια. Καὶ αὐτὴ ὡς κάποιος ἔρως διοικᾷ τὰ ἀνθρώπινα καὶ ὡς πονηρὸς δαίμων συγχέει κατ' αὐτόν τὸν τρόπον τὰ πάντα.

Ἐάν λοιπὸν δὲν ὑπάρχῃ θεὸς πού νὰ ἐποπτεύῃ τὰ πάντα, ἡ ἀποψις αὐτὴ δύναται νὰ ἐλεγχθῇ καὶ ἄλλως. Διότι δὲν εἶναι δικαίον μέσα εἰς τὴν τάξιν καὶ ἀρμονίαν

αν να μη υπάρχει πρόνοια. Διότι, εάν δεν υπάρχει (Θεός), πώς έγιναν όλα αυτά; Εάν δε υπάρχει (Θεός), πώς τα παραθέτει και τα περιφρονεί, διότι εάν τα εδημιουργήσεν αυτός. Ε καίτοι την ασέβειαν και την υπερβολικὴν ελασφημίαν. Εάν δε δεν τα εδημιουργήσεν, ἀλλὰ ἀπὸ εδημιουργήθησαν τα παραθέλει, πάλιν ἡ κατηγορία δεν εἶναι μικρότερα τῆς προηγούμενης. Βλέπεις πῶς ο διάβολος ἀπὸ παντοῦ περιέρχεται εἰς δύσκολον θέαν καθὺς ἐξώθει τοὺς ἀνθρώπους νὰ μαίνονται ἐναντὶ τοῦ ἀκατάτου, θέλεις νὰ με πείσης ὅτι ὑπακούεις εἰς τὴν ἐμαρμένην καὶ νουμίζεις ὅτι ἀληθῶς αὐτὸ εἶναι δόγμα. Μὴ κατηγορήσῃς τὴν γυναῖκα που μαχεύεται, μήτε νὰ ἐξοργισθῇς, ⁷⁷² Α μήτε νὰ ἀδύγησῃς τὸν μοιχὸν εἰς τὸ δικαστήριον. Ἄν ἴδῃς τοῖχον νὰ διαρυσσάται, νὰ μὴ συλλάβῃς τὸν διαρρήκτη καὶ νὰ μὴ ἀδικήσῃς τὴν τιμωρίαν τοῦ Διότην, δὲν τὸ ἔκαμε μὲ τὴν βέλαιν τοῦ, ὅπως λέγεις σὺ. Ἀμέλησεν ὁλας τὰς ὑποθέσεις σου διότι ὅπωςδήποτε θὰ συμβοῦν αὐτὰ τοῦ εἶναι γραμμένα ἀπὸ τὴν μοῖραν. Πέταξε τὸ χρυσάφι που ἔχεις. Ἀμέλησεν τὰς ὑποθέσεις τοῦ σπιτιοῦ σου, τῆς ἀγορᾶς, τῶν δούλων σου. Ἀπὸ τὴν ἀδιαφορίαν σου δεν πρόκειται νὰ βλαβῇ εἰς τι ποτε ἡ ἀδιαφορία τῆς μοῖρας. Ἀλλὰ δεν θὰ ἀνεχθῇς τίποτε ἀπὸ αὐτὰ, διότι, ἐπεισθῇς ἐκ τῶν πραγμάτων, ὅτι καταδικάσας τὰ δόγματα τῆς ἐμαρμένης διὰ ποῖον λόγον λοπτόν τὴν προβάλλεις, διὰ νὰ ἀμαρτάνῃς ἐνὶ ἀπὸ κάθε ἀποψίν τὴν καταδικάζεις. Βλέπεις, ὅτι τὸ δόγμα αὐτὸ δεν ἔχει εἰσαχθῇ παρὰ ἀπὸ τὴν ἀδιαφορίαν καὶ τὴν ἀμέλειαν. Ἐ καὶ τὴν παραίτησιν ἀπὸ τοῦς μόχθους ὑπὲρ τῆς ἰδίας τῆς ἀρετῆς. Εάν υπάρχει μοῖρα, δεν υπάρχει μέλλουσα κρίσις. Εάν υπάρχει μοῖρα, δεν υπάρχει πίστις. Εάν υπάρχει μοῖρα, δεν υπάρχει Θεός. Εάν υπάρχει μοῖρα δεν υπάρχει ἀρετή, δεν υπάρχει κακία. Εάν υπάρχει μοῖρα, ὅλα εἶναι μάταια, ὅλα τὰ κάμνομεν κατὰ ὑψιστάμεθα τυχαίως. Δεν υπάρχει ἔπαινος, δεν υπάρχει λόγος, δεν υπάρχει σεβασμός, δεν υπάρχει ἐντροπή, δεν υπάρχουν νόμοι, δεν υπάρχουν δικαστήρια. Ἀπὸ ποῖου αἵτιαν, θὰ εἴπῃς, ὁ τότε εἶναι πλούσιος καὶ ὁ δεῖνα εἶναι πτωχός, βεβαίως, εάν δεν ἐγνωρίζομεν τὴν αἰτίαν αὐτὴν ἥτο προτιμότερον νὰ μένωμεν εἰς τὴν ἀγνοίαν, παρὰ νὰ ἀποδεχώμεθα ἄλλο ἀμαρτωλὸν δόγμα. Διότι εἶναι καλύτερον νὰ ὀνοῶμεν καλῶς παρὰ νὰ γνωρίζωμεν κακῶς. Τὸ μὲν πρῶτον δεν ἐπ' αὐρὴ κατηγορίαν, τὸ ἄλλο πάλι στερεῖται συγγνώμης. Ὅμως τώρα, μετὰ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ ἔγινε φανερὸν ἐς ἡμᾶς, διὰ ποῖον αἰτίαν ὁ

μὲν ἓνας πλουτεῖ, ὁ δὲ ἄλλος πένεται. Πλουτεῖ δηλ. ἡ διότης, ἐκληρονόμησε πατρικὴν τερσοῖαν, ἡ διότης ἤσκησεν ἐμπόριον ἡ διότης ἤρπασε τὰ ξένα κτήματα, ἡ διότης ἤσκησε θίαν ἡ διότης συνέψχε πλούσιον γάμον ἡ διότης καλλιεργεῖ τὴν γῆν ἡ ἁκαί κάποιον τέχνην ἡ με κάποιον παρόμοιον τρόπον. Καὶ υπάρχουν πολλοὶ τρόποι νὰ πλουτηθῇ κανεὶς, ἄλλο, μὲν δίκαιοι καὶ ἄλλοι ἄδικοι. Τὸ ἴδιον καὶ νὰ εἶναι κανεὶς πτωχός. Ἡ δηλ. (εἶναι) κανεὶς πτωχός) διότι ἡθική θη ἡ εὐκακοφανήθη, ἡ διότης ἐξηπατήθη. διότι κατεσποτάλησεν τὸν πλούτον τοῦ ἡ διότης συζῆ μετὰ τὴν ἀγρίαν ἡ ἀπὸ ἀφροσύνης ἡ ἀπὸ κάποιον ἄλλον τρόπον. Διότι υπάρχουν πολλοὶ τρόποι νὰ γίνῃ κανεὶς πτωχός. Ὡ καὶ διὰ ποῖον λόγον, θὰ εἴπῃς, ὁ δεῖνα τρέφει, πόρους καὶ παραιοὺς καὶ κόλακας καὶ παραβάλλεται τὰ ξένα πράγματα καὶ ἐνὶ ἴῃ αὐτὸν τὸν ἔκλυτον καὶ ἀκόλαστον βίον, τρέχουν. Ὡ αὐτὸν συνεχῶς τὰ χρήματα, ὡς ἀπὸ πηγῆς. Καὶ ἄλλος πού συζῆ μετὰ τὴν ἐπιείκειαν καὶ τὴν σωφροσύνην καὶ τὴν δικαιοσύνην καὶ τὰς ἄλλας ἀρετάς δεν ἔχει οὔτε τὴν ἀνάγκαν τροφῆς. Ἐπειδὴ ὁ μὲν ἓνας εἶναι καλὸς καὶ ἐπρότιμης τοῦ ἐπιπονοῦν βίον τῆς ἀρετῆς, ὁ δὲ ἄλλος εἶναι κακὸς καὶ ἡκολούθησε τὸν ὀλισθηρὸν καὶ διαλελυμένον δρόμον τῆς κακίας. Διὰ ποῖον λόγον ὁ μὲν κακὸς πλουτεῖ, ὁ δὲ ἀγαθὸς πένεται, Ἐ διὰ νὰ λάβῃ ὁ μὲν πτωχὸς μεγαλύτερον τοῦ στέφανον καὶ τὴν ἀνταμοιβήν, ἀν' ὀπομένην ἐως τὸ τέλος μετὰ καρτερίαν ὁ δὲ πλούσιος διὰ νὰ λάβῃ μεγαλύτεραν τιμωρίαν καὶ καλοσμών, ἀν' ὅν ἀλλάξῃ, νὰ γίνῃ καλύτερος καὶ γνωρίσῃ τὸν Κύριόν τοῦ. Διότι καὶ ἀνέσεις πού δίδονται ἀπὸ τὸν Θεὸν εἰς αὐτοὺς τοὺς παραμένοντες κακοὶ μέλλοντες φέρουν θάρος καὶ ἡ ἀσθενὴ ἐπίσης πού δίδεται ἀπὸ αὐτὸν εἰς ἀκείνους πού δεν τὴν χρησιμοποιοῦν βούλως, γίνεται προσθήκη κατηγορίας.

Ἐτα λοιπὸν αἱ ἐλάψε καὶ αἱ στενωχεῖαι τῶν ἀγαθῶν, γίνονται, προσθήκη στεφάνων καὶ ἀν' ὅν κάποι παραπέσουν, διότι υπάρχει κάποια σχετικὴ συγγνώμη. Διότι, τὰ ἀμαρτήματα δεν κρινονται γενικῶς, ἀλλὰ ἀλλέως κρίνεται ὁ πλούσιος, ἀλλέως ὁ πτωχός. ⁷⁷³ Α Ὁ μὲν πτωχός με συγγνωμὴν, ὁ δὲ πλούσιος χωρὶς συγγνωμῆς. Παραθεγματος χάριν, ἔστω ἓνας κλέπτης καὶ ἓνας φλόδοξος, ὁ ἓνας πλούσιος καὶ ὁ ἄλλος πτωχός. Ὁ μὲν πτωχός, ἔχει, κάποιον, ἔστω καὶ ψυχρόν, καταφύγιον, τὴν ἀνάγκην πού προσέρχεται ἀπὸ τὴν πείναν, ἐνὶ ὁ πλούσιος δεν ἔχει καμμίαν εὐπρόσδοκον ἢ εὐλογον ἐκκαλογίαν νὰ καταφύγῃ. Ὡστε ὅσον κατώτερος εἶναι ὁ πτωχός εἰς τὸν παρόν

τα θίον, τόσοις ἀνωτεροίς εἶναι εἰς τὸν μέλλοντα θίον εἰς ἀγαθὰ ἔργα, καὶ ὁ πλούσιος εἰς ἁμαρτήματα. Μὴ νομίσῃς λοιπὸν, ὅτι ἀδικεῖται ὁ πτωχός, μήτε δι' ὑπερβολῆς ὁ πλούσιος. Ὅπως συμβαίνει καὶ μετὰ τοὺς κακοὺς, δοσὶ δηλ. τιμωροῦνται ἐδῶ ἢ ἀποτιμωροῦνται ὅλας τὰς ἁμαρτίας ἢ ἐκεῖ τιμωροῦνται ἡπιωτερον· ὁ δὲ ἐδῶ ἐτιμωρήθησαν καὶ ὑπέμειναν μεγάλας συμφοράς. Ἔτσι καὶ μετὰ τὰ ἀγαθὰ, δοσοὶ τιμῶνται ἐδῶ καὶ παραμένουν ἁμαρτωλοὶ, ἔχουν τὴν τιμὴν ὡς προδοθέντες αἰτίαν κολάσεως. Κοίταξε λοιπὸν πῶς ὁ Θεὸς παντοῦ ἀνενδίδει τοὺς κακοὺς δι' αὐτὰς τὰς ἐδῶ τιμὰς. «Ὁ δὲ δῶσα δὴν τὴν περιουσίαν τοῦ Κυρίου σου» καὶ πάλιν εἰς τοὺς ἱερεῖς τὴν τιμὴν ἐπὶ τῆς ἐπαγγελίας τοῦ Ἱθαί. Καὶ ἄλλου πάλιν «Ἀπὸ τοῦ νεωτέρου σου ἐξέλεξα τοὺς προφῆτας μου καὶ ἀπὸ τῶν παίδων σου ἐξέλεξα ἀνδρείους καὶ εἶναι ἀφιερωμένοι εἰς ἐμέ». Καὶ παντοῦ προβάλλει δοσὰ συνέδρασαν εἰς τὴν ἔρημον. Ὅστε, ὅταν ἴδῃς τὸν πλούσιον νὰ ἀδικῇ, νὰ εἶναι ὑπερβολῆς, νὰ ἀρπάξῃ, θρύνῃς τον δι' αὐτὸ κυρῶς, διότι κάμνει αὐτὰ, ἐνῶ εἶναι πλούσιος. Διότι, τιμωρεῖται μετὰ βαρύτερον κολασμὸν. Ὅταν ἴδῃς πτωχὸν ὁ πού νὰ φροντίζῃ πολὺ διὰ τὸ δικαίον θαύμασε τον διὰ τοῦτο κυρῶς, διότι εἶναι τέτοιος, καὶ τοὶ εἶναι πτωχός.

Ἄν αὐτὰ τὰ ἀποσκηνησῇς μετὰ ἀκριβείαν εἰς τὴν συνέδρανον σου, ποτὲ δὲν θὰ ἀναστατωθῇς μετὰ αὐτὰ ποὺ γίνονται, ἂν ὀλέπῃς πρὸς τὰ μέλλοντα ἂν πιστεύῃς ὅτι τὰ παρόντα δὲν ἔχουν καμμίαν ἄξιαν, ἂν ἐλπίζῃς πάντοτε ἐκεῖνα, ἂν ἀποχωρίσῃς τὸν ἑαυτὸν σου ἀπὸ αὐτὰ. Εἴθε σε νὰ ἐπιτυχῶμεν ὅλα τὰ ἀγαθὰ, μετὰ τὴν χάριν τοῦ Χριστοῦ. Ἀμήν.

1 B. B. 2. 18 R.
2 Ἀμὲς 9, 11.

ΛΟΓΟΣ ΕΚΤΟΣ

ΠΕΡΙ ΕΙΜΑΡΜΕΝΗΣ ἢ ΚΑΤΑ ΓΑΣΤΡΙΜΑΡΓΙΑΣ

Β «Ἄς φάγωμεν καὶ ἄς πῶμεν, διότι αὔριον ἴσως ἀποθάνωμεν», αὐτὸ τὸ ἔλεγον πολλοὶ μετὰ τῶν Ἰουδαίων κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν προφητῶν. Ἀλλὰ νὰ τὰ λέγουν αὐτὰ οἱ Ἰουδαῖοι «ποῦ ὡς θεὸν λατρεύουν τὴν κοιλίαν των καὶ δοσὰ των θεωροῦν πράξεις ποὺ φέρουν ἐντραπήν».* Δὲν εἶναι καθόλου παράδοξον. Τὸ νὰ ὑπάρχουν ὅμως μερικοὶ ἀκόμη καὶ σήμερον, μετὰ τὴν χάριν καὶ τὴν καταφρόνησιν τῶν παρόντων πραγμάτων, ὑστερα ἀπὸ τὴν τὴν τελειότητα καὶ ἀκριβείαν, νὰ διακηρύσσουν ἂν ὅχι μετὰ λόγους, πάντως εἰς τὴν πράξιν αὐτὰ τὰ ἴδια, πόσον ἀξιοκατάκριτον εἶναι. Διότι ὑπάρχουν, ὑπάρχουν πράγματι, ἐκεῖνοι ποὺ νομίζουν ὅτι ἤλθον εἰς αὐτὴν τὴν ζωὴν διὰ τοῦτο, διὰ νὰ ἀπολαύσων διὰ νὰ φουσκώσουν τὴν κοιλίαν των καὶ νὰ παχύνουν τὸ σῶμα των καὶ ἔτσι νὰ ἀπέλθουν ἀπὸ αὐτὸν τὸν κόσμον. Ἐὰν οὖν προετοιμάσων πλουσιωτάτην τράπεζαν διὰ τοὺς ἀκόλῃτας ἀπὸ τὰς ἰδίας των σάρκας. Καὶ εἴθε νὰ ἦτο τοῦτο μόνον τὸ δεινόν, ὅτι, ματαίως καὶ ἀνευ λόγου καὶ ὅχι ἐκεῖ ποὺ ἔπρεπε κατεδραπύνουν τὰ παρόντα. Ἄν καὶ ἡ περίπτωσις αὕτη δὲν εἶναι ἀπῆλλαιγμένη ἁμαρτημάτων καὶ κοτηγοριῶν. Διότι ὅταν τὰ χρήματα, ποὺ μᾶς ἐδόθησαν ἀπὸ τὸν Θεὸν διὰ τὴν διατροφήν τοῦ σώματος καὶ τὴν βοήθειαν τῶν ἐνδεών, τὰ καταναλωσώμεν εἰς τὴν ἀκολασίαν καὶ τὴν ἐπαρσιν καὶ τὴν ἐσχάτην ἂδ ἀφορίαν.¹ Ἄ ἡ χειρίστη αὐτὴ δαπάνη δὲν θὰ περάσῃ χωρὶς νὰ δώσωμεν λόγον, ἀλλὰ θὰ λογοδοτήσωμεν ὅπως ὅποτε καὶ ἡ παραβολὴ ποὺ ἐλέχθη διὰ τὰ πέντε τάλαντα καὶ τὰ δύο καὶ τὸ ἓνα εἶναι δυνατόν νὰ λεχθῇ καὶ διὰ τὰ χρήματα καὶ δὲ ὅλα τὰ ἄλλα.

Ὅπως λοιπὸν ἔλεγον, ὅτι ἀκόμη καὶ ἂν ἤλθομεν εἰς ζωὴν ἀσκόπως, οὔτε τότε διὰ τὸν τοιοῦτον τρόπον ζωῆς

1. Ἐσ. 28, 18.
2. Φίλ. 3, 18.

θὰ ἐμύομεν χωρὶς νὰ δώσωμεν λόγον. Τώρα δὲ ἐκτός τοῦ
του, θὰ ὑπάρξῃ καὶ ἄλλη τιμωρία. Διότι αὐτὸς που ζῇ εἰς
τὴν πολυτέλειαν καὶ ἐπιδίδεται, εἰς μέθην, καὶ τρέφει πα-
ρὰ τοὺς καὶ κόλακας που τρώγει ἀφειδῶς κρέατα καὶ πα-
ραδίδεται εἰς τὴν οἰνοποσίαν, κατ' ἀνάγκην ἀμαρτάνει πολ-
λὰς φορὰς χωρὶς νὰ θέλῃ ἄλλὰ καὶ μὲ τὴν θέλησίν του,
καὶ καθ' ὃν χρόνον ζῇ εἰς τὸν παρόντα κόσμον καὶ μετὰ
τὴν ἀναχώρησίν του ἀπὸ αὐτοῦ. Τὸ πλεον, ὅταν δεχθῇ
μεγαλύτερον φορτ.ον πρὸς μεταφορὰν ἀπὸ ὅσων δύναται
ἐκ τῆς κατασκευῆς του νὰ φέρῃ. Ἐδυνάμεθα ἀπὸ τὸ φορ-
τίον καὶ θυβίζετα. Ἔτσι καὶ ἡ ψυχὴ καὶ ἡ φύσις τοῦ σώμα-
τός μας, ὅταν δεχθῇ περισσότερὰν τροφήν ἀπὸ ἀκίνητην πού
δυναται νὰ ἀφομοιωσῇ ὑποφέρει καὶ καθὼς δὲν δύνα-
ται νὰ ὑπομείνῃ τὸ βάρος τοῦ τῆς προστεθῆ κατα-
πονητικῆς εἰς τὸ πέλαιος τῆς ἀπωλείας καὶ καταστρέφε-
μαζὶ καὶ κυβερνήτην καὶ ναύτας καὶ πλωρὰ καὶ ἐπιβάτας
καὶ αὐτὸ τὸ φορτίον μαζί μὲ ὅλους. Ὅπως λοιπὸν μὲ τὰ
πλοία που δρᾶσκοντα εἰς αὐτὴν τὴν κατάστασιν, οὔτε ἡ
γαλῆνι τῆς θαλάσσης, οὔτε ἡ γνώσις τοῦ κυβερνήτου, οὔ-
τε τὸ πλῆθος τῶν ναυτῶν, οὔτε ἡ κατάλληλος κατασκευὴ,
οὔτε ἡ καλοκαίρια οὔτε τίποτε ἄλλα δὲν ὠφελεῖ τὸ πλοῖον
πού χεῖμασεται, κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, τὸ ἴδιον γίνεται
καὶ μὲ ὅσους ζοῦν μέσα εἰς τὰς ἀπολαύσεις. Οὔτε τὸ πλῆ-
θος τῶν λανισμῶν, οὔτε ἡ βίβασκαλία καὶ ἡ παραίνεσις,
οὔτε οἱ νοθεύσεις καὶ συμβουλαι. Ὁ οὔτε τίποτε ἄλλο, οὔτε
ὁ φόθος τῶν μελλόντων, οὔτε ἡ ἐντροπὴ οὔτε ἡ κατηγο-
ρία τῶν παρόντων οὔτε ἄλλο τίποτε δύναται νὰ διασωσῇ
τὴν ψυχὴν που χεῖμασεται, κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον. Ἀλλὰ
τὰ ὑπερνικά δὲλα ἡ ἀμετρία καὶ τότε πλέον καὶ χωρὶς τὴν
θέλησίν του καὶ μὲ τὴν θέλησίν του καταθυβίξε αὐτὸν ὁ
ποῦ ἂν ὑποφέρει ἀπὸ αὐτὴν τὴν νόσον καὶ προκαλεῖ φοδερὸν
ναυάγιον ἀπὸ τὸ ὅποιον δὲν εἶναι εὐκόλως νὰ τοῦ ἀπελευ-
θῇ.

Καὶ δὲ, μόνον διὰ τὰ μέλλοντα καὶ τὴν λογοδοσίαν εἰς
τὴν ἄλλην ζωὴν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν παρούσαν ζωὴν ὁ ἀνθρω-
πος αὐτὸς γίνεται ἀχρηστος καὶ ἀκατάλληλος διὰ τὸ κάθε-
τὸ, ἀλλὰ παντοῦ εἶναι καταγελαστός, καὶ εἰς τὰς δημωσίας
καὶ εἰς τὰς ἰδιωτικὰς ὑποθέσεις. Καὶ ὅταν χρειάζεται νὰ γίνῃ
κάτι ἀπὸ τὰ κατεπείγοντα, ὁ θὰ εὐρεθῇ νὰ μὴ ἐκπλ. καμ-
ν. πρὸνοιαν, καμν.αν διοικητικὴν ἱκανότητα, εὐκόλως λεί-
ων ἐχθρῶν του, ἀχρηστος εἰς ὅλους τοὺς φίλους καὶ συ-
γενεῖς. Ἐνῶς τέτοιο ἀνθρώπος δὲ μόνον εἰς τοὺς κινδύ-
λους καὶ τὰς συμφορὰς ζημιωνετα εὐκόλως, δὲ μόνον εἰ

να ἀσάφης, ὅταν τὰ πράγματα εἶναι γαλῆναια καὶ ἡσ-
χα, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς δυσκολίας λόγω τῆς ἀμετρίας του θὰ
εἶναι ἀνωφελὴς δι' ὅτ. τύχη νὰ συμβῇ. Διότι ἐκεῖ, εἰς τὴν
δυστυχίαν ἐννοῶ, θὰ τὸν καταλάβῃ ἡ δειλία καὶ ἡ ἀναδρία
καὶ ὁ ἀμετρος φόθος καὶ πολλὰ ἀδουλία. Ἐδῶ δὲ τὸ θρά-
σος καὶ ἡ ἀδιαφορία καὶ ἡ ἀκολασία καὶ ἡ ἀμετρία καὶ ἡ
ἐταροσις καὶ ἡ ἐλαζονεία περισσότερον παρὰ τὰ προηγού-
μενα τὸν καθιστοῦν δυσκολώτερον εἰς ὅλους. Ἐ τῶν ἀνθρώ-
πων που εὐρίσκονται εἰς αὐτὴν τὴν κατάστασιν δὲ μόνον
τὰ σώματα εἶναι δυσμορφα καὶ πλάσφα καὶ διάδροχα, κα-
γεμῶτα ἀφάρτητον δυσωδίαν ἀπὸ κάθε πλευρᾶν, ἀλλὰ καὶ ἡ
ψυχὴ γίνεται, πολὺ περισσότερον δυσμορφος παρὰ τὸ σῶ-
μα, διότι, ἐδέχθη πολὺ μεγαλύτερα νοσήματα ἀπὸ ἐκεῖνα
ἐξ αἰτίας τῆς τρυφῆς. Ὅπως δηλ. τὸ σῶμα, δὲν ἀπορρί-
πτει τὰ φυσικὰ περιπτώματα μόνον, ἀλλὰ ἀκούει καὶ ἄλλα
πολύ περισσότερα καὶ ἀπὸ κάθε μέρος. ²⁷⁵ Α. Καὶ πράγμα-
τι, οἱ ὀφθαλμοί, καὶ οἱ ῥίνες, καὶ τὰ στόματα ὅταν τὰ ἐντό-
θια θαρυνθῶν ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἀφθονίαν, γεμίζουν ἀπὸ ἔ-
να χυμὸν χειριστον καὶ διεσθαρμένον καὶ αὐτὴ ἡ φύσις
τῆς σαρκὸς γίνεται περισσότερον χαλαρὰ ἀπὸ τὴν φυσικὴν
τῆς κατάστασιν, ὡσάν νὰ ἐγέμισε ἀπὸ θερμούςους καὶ ἀκα-
θαρτα τέλματα, γίνεται δυσώδης καὶ ταυτοχρόνως ἀχρη-
στος καὶ ἀκατάλληλος διὰ πᾶν ἔργον ἀγαθόν. Ἀλλὰ καὶ
αὐτὴ ἡ γῆ, ὅταν καταπονηθῇ ἀπὸ τὴν τῶσιν ἀφθονίαν κα-
χόση τὴν ἰδικὴν τῆς ἐμφυτον θερμότητα, χάνει μαζί καὶ
τὴν ἰσχύν της καὶ οὔτε διὰ καλλιεργεῖαν εἶναι κατάλληλος
ἢ οὔτε διὰ τὴν γονιμότητα.

Δι' αὐτὸν τὸν λόγον ὅσοι οὐλοῦν μὲ διαρκὴ τρυφήν
προσβάλλονται ἀπὸ βαρεῖα καὶ ἀνίατα νοσήματα. Καὶ πρά-
γματι προσβάλλονται, ἀπὸ τρέμον, ἀπὸ παράλυσιν καὶ φθί-
σιν καὶ κόρυζαν καὶ πόδαλγιάς καὶ χειρᾶλγιάς καὶ πολλὰ ἄλ-
λα, που ἀναφέρουν οἱ ἱατροί. Ἔτσι, καὶ ὅταν δὲν ὑπῆρχε γέννηα
οὔτε κόλασις, οὔτε ἐσχάτη καταδικὴ ἀπὸ τὸν Θεόν, οὔτε κα-
τάκρισις ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, οὔτε ἡ ἔσκατος δαπάνη, οὔ-
τε οἱ ἀναριθμηταὶ ἄλλαι συνέπειαι τῆς τρυφῆς, καὶ ὑπῆρχε
μόνον αὐτὸ, δὲν θὰ ἦτο ἱκανὸν νὰ ἀποτρέψῃ ὅλους ἀπὸ
τὴν τρυφήν. Αὐταὶ οἱ τράπεζαι δὲν εἶναι καθόλου καλυτε-
ραι ἀπὸ δηλητήρια ἢ μέλλον. Ἐν πρὲτι νὰ εἴπωμεν τὴν
ἐλήθειαν, εἶναι καὶ πολὺ χειρότεροι. Διότι τὰ δηλητήρια,
ὅταν τὰ λάβῃ κανεὶς τὸν καταστρέφουν ἀμέσως καὶ προκα-
λοῦν τὸν θάνατον ἀνεπαίσθητως, ὡστε νὰ μὴ πανέσθῃ δ'
αὐτὸ οὔτε ὁ ἀποθανών. Αἱ ἀπολαύσεις δὲως τρέφουν μίαν
ζωὴν χειρότερον ἀπὸ μυρίους θανάτους δ' ἐκείνους που ἐ-

τιβίδονται εις αὐτάς, μίαν ζῶντην δὲ, μόνον ἀξιοδορήτητον, ἀλλὰ καὶ ἐπαυχύνον καὶ καταγέλαστον. Διότι αἱ ἄλλαι παθήσεις προκαλοῦν τὴν συμπάθειαν πολλῶν ἀνθρώπων, οὐκ ὅμως προέρχονται ἀπὸ τρυφῆς καὶ μέθης δὲν ἀφίουν τοὺς ἄλλους, ἀκόμη καὶ ἂν θέλουν, νὰ συμπονέσων, καθὼς βλέπουν αὐτοὺς ποὺ κατεβλήθησαν ἀπὸ τὰς παθήσεις αὐτάς. Ἀλλὰ ἡ μὲν ὑπερβολὴ τοῦ κακοῦ προκαλεῖ τὸν οἰκτον, ἡ αἰτία ὅμως τῆς νόσου, ὅταν γίνῃ γνωστὴ, προκαλεῖ τὴν ἀγανάκτησιν. Διότι καταλαμβανόμεθα ἀπὸ κάποιο ἀμφιβολίου αἰσθημα, ὃ δὲν αἰσθανόμεθα διὰ οὗτοι οἰκτον εἰς αὐτοὺς, ἐφ' ὅσον τὸν ἀποκλείει. ἡ αἰτία τῆς νόσου. Οὕτε πάλιν ὀργίζομεθα βλὼν δὲν τὸ ἐπιτρέπει τὸ μέγεθος τῶν θειῶν, ἀλλὰ ἡ στάσις μας εὐρίσκειται. Μεταξὺ κατηγορίας καὶ συγγνώμης. Ἄσπερ δὲν ἐδρανοιάθησαν ἀπὸ τὴν φύσιν, ὅπως ἐκεῖνοι, οὕτε ἐπεβουλεύθησαν ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ οἱ ἴδιοι μόνον τῶν ἔργων δημιουργοὶ τῶν νοσημάτων τῶν, μὲ τὴν θέλησιν τῶν ἑρρήων τὸν ἑαυτὸν τῶν εἰς τὸ δόραθρον τῶν κακῶν. Ὅπως λοιπὸν δὲν οἰκτεῖται ῥομαι πολὺ αὐτοὺς ποὺ περνοῦν τὴν θηλειὰ εἰς τὸν λαὸν τῶν, ἡ ῥίπτονται εἰς κρημνοὺς καὶ ὅσους αὐτοκτονοῦν μὲ ξίφος, ἔτσι καὶ αὐτοὺς θεῶ. Καὶ ὅμως, ἂν πρέπει κάποιον νὰ τυχον συγγνώμης, πρέπει μᾶλλον νὰ εἶναι ἐκεῖνοι παρὰ αὐτοὶ ἐδῶ. Ἐν καὶ ἐκεῖνοι εἶναι μᾶλλον ἀσυνχώρητοι. Διότι ἐκεῖνοι, μὲν ἡ ἐξ οὐσίας συκοφαντικῶν ἢ χρηματικῆς ζητίας ἢ ἀπὸ τὸν φόβον ἐπικειμένου κινδύνου ἢ πληγμάτων διὰ νὰ ἀπαλλαγῶν ἀπὸ μεγαλύτρα κακὰ καταφεύγουν εἰς τὴν παρηγορίαν τοῦ θανάτου, σπεύδοντες πρὸς τὸν θάνατον ὥσπερ εἰς ἀσφαλὲς μέρος ἢ ὅπως σπεύδουν εἰς ἕνα ἱσυχον λιμένα ἐν θυφῇ, μεγάλης τρικυμίας. Αὐτοὶ ἐδῶ ὅμως, χωρὶς νὰ δύνανται, νὰ εἰπουν κατὰ τίποτα, παραδίδουν τὸν ἑαυτὸν τῶν εἰς μὲν ζῶντην χειρότερον ἀπὸ μωροὺς διαποιοὺς θανάτους. 776 Ἀ. Ἐδῶ εἶναι κατάλληλος ἡ περιστάσις νὰ ἀναφέρωμεν τοὺς λόγους ἐκεῖνους τοῦ σοφοῦ. «Ποῖος θὰ λυπηθῇ καὶ θὰ βεῖξη οἰκτον πρὸς τὸν μάγον, ποὺ γοητεύει τὰ φθῖα μὲ τὰ δαιμάτα του, ὅταν τὸν δαγκώσῃ τὸ φίδι, ἢ πρὸς τοὺς θηριοδαμαστές, οἱ ὅποιοι πληγαῖζον τὰ θηρία;» Διότι ἡ τρυφὴ εἶναι θηρίον, θηρίον φοβερόν καὶ ἀτίθασον, καὶ ὁ σκορπιός ἢ ὁ ὄφις ποὺ ἐπικάθηται εἰς τὰ σπλάγχνα μας δὲν τὰ λυμάνετα ὀλοκληρωτικῶς τὸσον, ὅσον τὰ ἀνατρέπει καὶ τὰ ἀφανίζει. ἡ ἐπιθυμία τῆς τρυφῆς.

Διότι ἡ ἐπιθυμία τῶν θηρίων ὁρίων περιορίζεται, μόνον εἰς τὸ σῶμα. Ἐνῷ αὕτη, ὅπου ἐγκατασταθῇ, μαζί μὲ τὸ σῶμα καταστρέφει καὶ τὴν ψυχὴν. Διὰ τοῦτο δὲ τὴν ἀποφυγόμεν, ἀπευθύνομε, πρὸς ἀνθρώπους μὲ φρόνησιν. Ἐάν εἰς αὐτὴν ὑπάρχῃ κατὰ χάρισμα, δὲ μὴ τὴν ἀνεχόμεν, δὲ μὴ ὑπακούωμεν. Ἐάν δὲ αὐτὰ ποὺ ἐλέγχθησαν εἶναι, ὁληθῇ καὶ τὸ πρᾶγμα εἶναι καταστροφή τῶν πάντων, καὶ ἐσχατος κατάγελως, λυπηθῇ τὸν ἑαυτὸν σας, τὴν σωματικὴν σας ρώμην καὶ τὴν ψυχικὴν ὑγείαν. Δὲν λέγω νὰ σκληραγωγηθῇτε, ἂν δὲν θέλετε. Ἀλλὰ δὲ ἀπορριφόμεν τὸ περιττόν, δὲ περικώμεν δ.τ. εἶναι πέραν ἀπὸ τὰς ἀνάγκας μας. Ποιαν συγχώρησιν θὰ ἔχωμεν, ὅταν ἄλλοι μὲν δὲν ἀπολαμβάνουν οὐτὲ τὰ ἀναγκαῖα, ἐνῷ δύνανται, ἡμεῖς δὲ προχωροῦμεν καὶ πέραν ἀπὸ τὰς ἀνάγκας μας. Ὅριον εἰς τὴν τροφὴν μας δὲ εἶναι αὐτὸ ποὺ δὲν θλάττει, αὐτὸ ποὺ δύνανται νὰ καταπαύσῃ τὴν πείναν μας, χωρὶς νὰ προκαλέσῃ θλάσθην, καὶ νὰ μὴ ζητῶμεν τίποτε περισσώτερον. Μᾶλλον δὲ, ἂν πρέπει νὰ εἴπωμεν κατὰ παράδοξον ὁ καὶ παρὰ τὴν ἀντιλήψιν τῶν πολλῶν, διὼς ἀληθές, καὶ ἂν ἐπικητῶμεν τὴν ἡβονήν, θὰ τὴν εὐρωμεν μᾶλλον εἰς τὴν αὐτάρκειαν παρὰ εἰς τὴν τρυφὴν. Ἀκούσε πῶς αὕτη ἡ ἡβονὴ εἶναι μεγαλύτέρα καὶ ἰσχυροτέρα ἀπὸ ἐκείνην. Διότι ἡ ἡβονὴ τῆς τρυφῆς εἶναι ἀδύνατον πλέον νὰ συσταθῇ, οὕτε εὐρίσκει ἀντάλλαγμα πρὸς τοῦτο τὴν φύσιν τῶν τροφῶν ἐνῷ ἡ ἡβονὴ τῆς αὐτάρκειας εἶναι δυνατόν νὰ συσταθῇ ὁκόμα καὶ ἀπὸ τὰ ἀντίθετα στοιχεῖα. Ποῖος τὸ λέγει αὐτό, Αὐτός ποὺ τὴν ἀπῆλause περισσώτερον ἀπὸ ὅλους. «Εἰς ἕνα πεινασμένου ἀνθρώπου, λέγει, καὶ τὰ πικρὰ ἀκόμη φαίνονται γλυκὰ καὶ νόστιμα. Ἐνῷ ἀνθρώπος ποὺ εἶναι χορτασμένος μὲ τὸ παραπάνω, περιφρονεῖ καὶ αὐτὴν ἀκόμη τὴν κρηττότητά μὲ τὸ μέλι». Ὁ δὲν εἶναι ἐπιθυμώμεν τὰς κρηττότητας, τότε τί δύνανται νὰ εἶναι ἀπὸ ὅλα καὶ ἀπὸ τὰ πάντα, αὕτη δὲ καθόλου; Ὁ Διότι ἐάν δὲν ἐπιθυμώμεν τὰς κρηττότητας, τότε τί δύνανται νὰ εἶναι ἀπὸ ὅλα δὲν δύνανται πλέον νὰ μᾶς προσφέρῃ εὐχαρίστησιν, τότε ποῖον εἶναι ἐκεῖνο ποὺ θὰ διευθῇ νὰ μᾶς εὐχαριστήσῃ;

Ὡστε ἐάν ζητοῦμεν ἡβονήν θὰ τὴν εὐρωμεν μᾶλλον ἐδῶ. Καὶ πῶς δὲν εἶναι ἔργον βλαπτικῆς ἀφροσύνης, τὴν γράψαν ἢ ὅποιον προσφέρει καὶ ἡβονήν καὶ ὑγείαν καὶ ὅλα

τὰ ἀγαθὰ καὶ εἶναι προσφιλεῖς εἰς τὸν Θεόν· νὰ τὴν ἀποφεύγωμεν, νὰ ἐτοιμάζωμεν ὁμῶς ἄλλην, γεμάτην ἀπὸ μυστικῆς συμφορᾶς, δυσάρεστον καὶ λυπηρὸν καὶ νοσήει, καὶ τὸ χειρότερον ἀπὸ ὅλα, τράπεζαν ἣ ὅποια ἐξαργίσει τὸν Θεὸν μας, Ἐ Διότι ἐὼν καὶ χήρα ποὺ σπαταλᾷ τὴν ζωὴν τῆς εἰς τὰς ἀπολαύσεις, ἔχει ἀποθάνει καὶ ἄς ἴψῃ, τότε τί νὰ εἴπωμεν διὰ τοὺς ἀνθρώπους, τὸ πρῶγμα αὐτὸ ἔχει ἀπαγορευθῆ εἰς τὴν Παλαιὰν Διαθήκην μετὰ τὴν αὐστηρότητα καὶ ὁ προφήτης καταφέρεται, μετὰ σφοδρότητα ἐναντίον αὐτῶν ποὺ ζοῦν εἰς τὰς ἀπολαύσεις. Καὶ ὁμῶς, μάλιστα δι' ἓνα εἶδος τριφυλῆς ποὺ δὲν εἶναι πολὺ διαπνηρὸν οὔτε πρόγιναι ἄνθρωπον «Ζεῖς οἱ ὅτιοι, τρώγετε», λέγει, «ἐκλεκτὰ ἐρίφια ἀπὸ τὰ ποίμνια καὶ μοσχάρια γάλακτος ἀπὸ τὰς ἀγέλας τῶν βοῶν, πίνετε ἐκλεκτὸν διωλιγμένον οἶνον, χρίσθε μετὰ τὰ πανάκριθα μύρα, ποὺ κοιμᾶσθε ἐπάνω εἰς κλῖνας πολυτελεῖς, ἐλεφαντίνους, καὶ κατασπαταλάτε χρήματα διὰ στρωμάτων καὶ πολυτελῆ σκευάσματα»⁶. Ἐὰν αὐτὰ ἦσαν εἴδη κατακρίσεως 777 Α τότε ποὺ ὅλα ἦσαν σαρκικά, καὶ δὲν ἐγένετο κανεὶς λόγος διὰ τὸν οὐρανόν, ἔσαν τὰ ἁπλῶς οὐδαίκα εὐρισκόντο εἰς τὸ στάδιον τῆς παιδαγωγίας, τότε τὸ δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν διὰ τὴν σημερινὴν μαλακότητα, Διότι, ἐὰν διαβάλλῃ αὐτοὺς ποὺ παύουν ἐρίφια καὶ μοσχάρια γάλακτος, μετὰ τὴν ἐντίληψιν ἔτ' οὕτω διαγοῦν ἕνα διὰ τὸν πόσον ἀμετρον καὶ ἀκόλαστον, τότε τί νὰ εἴπωμεν δι' ἐκεῖνους ποὺ διερευνοῦν τοὺς μυχοὺς τῆς θαλάσσης καὶ τὰς ἐσχάτιας τῆς γῆς, οἱ ὅποιοι κυνηγοῦν τὰ παντός εἶδους πτηνὰ καὶ τοὺς παντοειδῆς ἰχθύς, ποὺ ἀπὸ πανταῶν φροντίζουσιν νὰ τὰ συλλέγουν διὰ τὸν ἑαυτῶν των. Ἐὰν κατακρίνωμεν αὐτοὺς ποὺ πίνουν ἐκλεκτὸν διωλιγμένον, οἶνον, τότε τί δύνασται νὰ εἴπῃ δι' ἐκεῖνους ποὺ στέλλονται εἰς ὑπερπόντια ταξίδια δι' οἶνον καὶ κῆνον τὸ πᾶν, ὥστε νὰ μὴ τοὺς διαφύγῃ κανένα εἶδος ἀμπέλου, ὥσάν νὰ ἐπράκειτο νὰ λογοδοτήσουν ἢ νὰ καταδικασθοῦν εἰς τὴν ἐσχάτην τῶν πονῶν, ἂν δὲν δοκιμάσουν ὅλα τὰ εἶδη τῶν οἶνων; Ἐ Ἐὰν ἦτο ἀξιοκατάκριτον τὸ νὰ κοιμῶνται ἐπάνω εἰς πολυτελεῖς, ἐλεφαντίνους κλῖνας, τότε αὐτοὶ ποὺ τὰς ἐπενδύουσιν μετὰ πολὺν ἄνυρον ἢ μάλλον τὰς κατασκευάζουσιν ἐξ ὀλοκλήρου ἀπὸ ἄνυρον, καὶ ὅχι μόνον τὰς κλῖνας τῶν, ἀλλὰ ἁκόμη καὶ τὰ ὑπόδημα καὶ τοὺς λέβητας καὶ τὰ ἀγγεῖα καὶ τὸ δοχεῖον τῆς νυκτός, ποῖας συγγνω-

6 Α. Τ. 1, β. 11.
B. Ἰωάν. 8, 1-6.

μης δύνανται νὰ τῶνται. Τί μικρόν ἢ μεγάλο θὰ δυνηθῶν νὰ εἴπωμεν κατὰ τὴν λογοδοσίαν ἐκεῖνην;

Εγὼ δὲ προσθέτω εἰς αὐτὰ τὸ χειρότερον ὅλον, ἔτ' δηλοῦν ὅλα αὐτὰ, αἱ ἀπολαύσεις ἐξασφαλίζονται, ἀπὸ τὰς συμφορᾶς τῶν ἄλλων. Καὶ ὁμῶς ὁ προφήτης αὐτὸ δὲν τοῖς εἶπε, ἀλλὰ μόνον κατέκρινε τὴν τρυφήν. Ὅταν διώκῃς προστεθῇ καὶ αἰτία, χειρότερα ἀπὸ τὴν ἰδίαν τὴν τρυφήν, τότε ποῖος θὰ ἐξαργίσει ἀπὸ τὴν ἐσχάτην κόλασιν ὅσους κάμνουν αὐτὰ, Ὁ Ποῖος Νῶε θὰ παρασταθῇ, ποῖος ἰώδ ποῖος Δανιήλ, Οὐδεὶς ἀπολύτως. Ἀλλὰ δι' αὐτοὺς δύναται νὰ ληθῇ τὸ «θὰ ἀνάβῃ ὁ θυμὸς μου ὡσάν καπνός»⁷. Δὲν εἶναι λογικόν, παρακαλῶ, νὰ φροντίζῃ κανεὶς ἀπὸ φοβερὰν ὀργὴν καὶ νὰ διαρραγῇ, ἔσαν ὁ ἄλλος δὲν ἀπολαμβάνει οὔτε τὴν ἀναγκαίαν τροφήν, οὐδὲ τὸν πόσον ἀλόγως καὶ ματαιῶς χρησιμοποιεῖς τὸν ἄνυρον εἰς κατασκευὰς ποὺ δὲν εἶναι ἀναγκαῖαι, αὐτὲς καὶ πρὸς ἐπίδειξιν, Ὅτε δι' αὐτὸν τὸν σκοπὸν θὰ σοῦ εἶναι χρήσιμος, ἀλλὰ μάλλον θὰ συμβῇ τοῦναντίον. Σὺ μὲν θεοβαίως τὸ κάμνεις αὐτὸ διὰ τὴν ἀποδοῆς ὀνομαστός καὶ ἐνδοξός, συμβαίνει, ὁμῶς τὸ αὐτὸ ἔσαν διότι δὲν εἶσαι ἕνας ὀνομαστός καὶ ἐνδοξός, Ὡς ἀλλὰ ὅλο σὲ διαβάλλουν δι' ὁμῶς καὶ πλεονεξίαν καὶ διὰ τὰ ἐσχότα κακά. Διότι πόσος εἶναι ὁ φθόνος, πόση ἡ βασκανία, πόσον τὸ μίσος ὅλων, πόση εἰς ὅλους ἡ ἐπιθυμία μεταβολῆς, Παραλείπει δὲ τὰς θλασθημίας πρὸς τὸν Θεόν, τὰς ὁποίας γεννᾷ αὐτοῦ τοῦ εἶδους ὁ πλοῦτος. Ἄν καὶ αὐτὸ εἶναι χειρότερον ἀπὸ ὅλα καὶ τὸ πρῶν ἀπὸ αὐτοῦ, καὶ ὅποιο καὶ ἂν εἴπῃς, θὰ εὐρῃς τὸ ἕνα χειρότερον ἀπὸ τὸ ἄλλο. Ἀλλὰ δὲν εἶναι ἔτσι ἡ κανονικὴ καὶ μετρία ἰσκή μας τράπεζα, τὴν ὅποιαν οὔτε προφήτης κατακρίνει, οὔτε ἄνθρωπος μέμψεται, οὔτε ὁ Θεὸς κατηγορεῖ, οὔτε τὸ πῦρ τὴν καλᾷ, οὔτε τὴν ἀποστρέφεται κανεὶς, δὲν τὴν μισᾷ, δὲν τὴν βασκαίνει, ἀλλὰ τὴν ἀποδέχεται μὲν ὁ Θεός, Ἐ μετέχουν αὐτῆς οἱ ἄγγελοι, τὴν ἐπιπνοῦν δὲ οἱ ἄνθρωποι καὶ τὴν δέχεται ὁ οὐρανός. Αὐτὰ αἱ τράπεζαι ἐδέχθησαν ἀγγέλους, Εἰς αὐτὰς φθάνει ὁ Χριστὸς καὶ ὅχι εἰς ἐκείνας τοιαῦται ἦσαν αἱ τράπεζαι τῶν προφητῶν, τοιαῦται αἱ τράπεζαι τῶν ἀποστόλων τοιαῦται ἦσαν αἱ τράπεζαι τῶν δικαίων.

⁷ Ἀλλὰ αἱ τράπεζαι τῶν τυράννων καὶ φερόνων ποὺ πλοῦτον ἐπὶ γῆς μετὰ ἀπαράδεκτα μέτρα, ἔχουν χορευτὰς καὶ τοὺς ἄλλους ἐξ ἐκείνων ποὺ ζοῦν διὰ τὰς λυκαίνοντας τῶν

κόσμον, ληστές και μάγους και τιμωρούς. 77^α Α "Ο-
των παραθέσης τέτοιαν τράπεζαν, ὁ μὲν ἄγγελος ἀποσκιρ-
τῆς, ὁ Θεὸς ἐξοργίζεται, χαίρει δὲ ὁ ἄρχηγος τῶν δαιμό-
νων. Τὴν ἀποστρέφονται δὲ καὶ τὴν μισοῦν καὶ τὴν φθο-
νοῦν οἱ ἄλλοι, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ τοῦ φανόντα μὲ
καλῶς διαθέσεις, αἱ ὁποῖαι κατατρώγονται περισσότερον
ἀπὸ τὸν φθόνον παρὰ ἀπολαμβάνουν τὰ παρόντα. Ὅταν
δὲ παραθέσῃ κανεὶς ἐκείνην τὴν σάφονα καὶ κανονικὴν του
δὲν ἔχει καμμίαν περὶ τὴν πολυτέλειαν, ἀν εἶναι εὐχάριστος
καὶ καταδεκτικὴ εἰς ὅλους τοὺς φίλους, καὶ εἰς τὸν Θεόν
καὶ εἰς τοὺς ἀγγέλους καὶ εἰς τοὺς ἀνθρώπους, καταφθα-
νεί καὶ ὁ Μονογενὴς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ. Διότι ὅπως ἀποφεύγε
τὴν ἔπαρσιν καὶ κάθε ἀλαζονίαν καὶ τὸν ὄργιστον, ἔτσι τοῦ
εἶναι προσφιλὲς ὁ ταπεινὸς καὶ τὸν σιμνοστρέφεται πάν-
τοτε, καὶ τὸν περιτείχει, καὶ τὸν ἀσφαλίζει ἀπὸ παντοῦ.
Καὶ ὅταν καταφθάνῃ διὰ τὴν παραστῇ ὁ Χριστὸς, δὲν
πρέπει, νὰ ἐπιζητῶμεν τίποτε ἄλλο.

Ἐχόντες λοιπὸν αὐτὰ ὑπ' ὄψιν, ἀγαπητοὶ μου, ὡς ἀ-
ποφύγωμεν ἐκεῖνοι, ὡς ἐπιδοσκώμεν αὐτά, διὰ νὰ ἐπιτύ-
χωμεν καὶ τὰ παρόντα καὶ τὰ μέλλοντα ἀγαθὰ, μὲ τὴν
χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χρι-
στοῦ, μετὰ τοῦ ὁποῖου δοξα καὶ τιμὴ εἰς τὸν Πατέρα, μαζί
καὶ εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἀνέκουν, τώρα καὶ πάντοτε, καὶ
εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟΝ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Ἡ ἐκδόθησας ἐμὴν τελευταία ἀνέκδοτος καὶ ἀνεκδοτὸς μέ-
χρι τὸ 1971, ἐδημοσιεύθη ἀπὸ τοῦ Χρυσοστομολογικοῦ Ἀντοίνε Wen-
ger εἰς τὸν ὅποιον ἐπελέγησαν ὡς 8 (ἐκ τῶν ὁποίων ἡ μία ἦτο ἔξω
γνωστὴ)· κατηγορίαι τοῦ Χρυσοστομολογικοῦ, αἱ ὁποῖαι, ἐξεδόθησαν¹ διὰ
πρώτην φοράν τὸ 1957 καὶ αἱ ὁποῖαι, περιελήφθησαν μὲ μετὰφρα-
σιν εἰς τὸν ἑξῆς ὅσον τὴν παρούσῃ, σειράς τῶν ἀπάντων
τῶν ἐκδόσεων Χρυσοστομολογικοῦ.

Ἡ ἐμὴν αὐτὴ εἰς τὰ ὁποῖα ἐκδόθηται μὲ ἄλλα ἐκτὸς
σχολικὰ ἀνήκοντα εἰς τὴν συλλογὴν καὶ κα 491 (τοῦ 8ου 9ου αἰ-
ώνου), τὸν ὅποιον ἐπελέγησαν ὁ A. Wenger δημοσιεύσας τὰ συμ-
περάσματα του καὶ αὐτὴν τὴν ἐμὴν εἰς τὸ περιοδικὸν Revue
des études byzantines, 1971, σελ. 17-121. Τὸ καίμενον ἔχει
καθαρὸς ὑπομνηματιστὴν χειρογράφη μὲ ἀντισημειωμένην τὴν χωρίον
ἐπιφάνειαν τῆς ἡμέρας τοῦ Θεοῦ πιστηρίας πᾶσι ἀνθρώποις, πε-
ρισσότερον ἡμέρας (Γεν. 2, 11). Ἐν αὐτῇ πρόκειται περὶ ἐμ-
βλίας, λαχθείσης κατὰ τὴν ἐκδοτὴν τῶν Ἐπιστολῶν, πρῶτον
καὶ ἐπὶ φράσεις αὐτῆς (No 9) ἀποδεικνύει ὅτι τὸ χωρίον Tit.
2, 1 ἀπέτελε, μέρους τοῦ ἀποστολικοῦ ἀναγκασμοῦ τῆς ἐκδοτῆς
τῶν Ἐπιστολῶν.

Ὁ ἱερός Χρυσοστομολογικός διὰ τῆς ἐμὴν τοῦ ἐξῆς τὸ νόημα
τῆς Ἐκδόσεως, ἡ ὁποία εἶναι ἡ πρώτη τοῦ Χρυσοστομολογικοῦ καὶ τὸ
ἐκδοτὸς του καὶ ἡ δεύτερα παρούσα του καὶ ἀναλίσκει τὴν σημα-
σίαν τῆς χάριτος διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ ἀνθρώπου. Καὶ ἐπὶ τοῦ
προκειμένου ὁ μεγαλύτερος ἱεροκλήρις τοῦ Χρυσοστομολογικοῦ καὶ τῆς
μεγαλύτερης ὑπομνηματιστῆς τοῦ ἀποστολικοῦ Παύλου ἐκδόθη, τὴν
σχετικὴν παύσαν ὅσον ἀν πλημύνοντος τῆς, τὴν ὁποίαν ἡ σω-
τηρία μας εἶναι κυρίως ἔργον τῆς χάριτος καὶ οὐκ τῆς προσο-
κῆς μας ἀρετῆς. Τὸ ἀποστολικὸν ἡ ἐμὴν ἀποσπᾷ καὶ ὅλην ἐκδο-
τὴν ἀποσπᾷ ἐπὶ τῇ, ὡς ἀποδεικνύει εἰς ἐκδοτῆς, αἱ ὁποῖαι
ἐπὶ τῇ ἀποσπᾷ νὰ τῶν πελαγιστικῶν εἰς τὸν Χρυσοστομολογικό.

ΣΤΥΛ Γ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

Ἐκτ. Καθηγητῆς Παιδείας

1. Ἀπὸ εἰς δημοσιεύθη ἀπὸ τοῦ A. Ιωαννιδίου, Βαρσοβίας, Varis
musica sacra Petropolitae 1909, σελ. 155-186.

2. Iohannes Chrysostomus huius Catecheses baptismales, ineditas
(sources chretiennes No 50), Paris 1957.

ΟΜΙΛΙΑ

ΕΙΣ ΤΟ «ΕΦΑΝΕΡΩΘΗ Η ΧΑΡΙΣ ΤΟΥ ΘΕΟΥ» ΚΑΙ Ε.Σ. ΤΑ ΘΕΟΦΑΝΙΑ

1. Πρός ὀλίγου, σὰς ἐμίλησα περὶ σωφροσύνης ὅπως ἐνθυμίσαι καὶ μάλιστα ἀνεγνωσάμεν τὸν Θεὸν Νόμον, ὁ ὁποῖος ἔχει ὡς ἐξῆς «Κάθε ἄνθρωπος τοῦ θά κοιτάξῃ τὴν γυναῖκα διὰ τὴν ἀπολαύσιν σαρκικῶς, τὴν ἔχει ταυτοχρόνως, μετὰ τὸ πονηρὸν κοίταγμα τοῦ μοιχεύει μέσα εἰς τὴν καρδίαν του». ¹ Ἔστι φοβερός ὁ λόγος, διότι καὶ τὸ πάθος ἀναισχυντον φοβερὰ ἢ ἀπόφασις ἐκείτη εἶνα ἰσχυρὰ καὶ φοβερὰ ἀμαρτωλὴ ἡ ἐπιθυμία.

2. Ὅπως λοιπὸν ὅταν ἔχη κανεὶς ἓνα σκυλὶ δγριὸν τοῦ ἐπιτίθετα, εἰς τοὺς διερχομένους, θέν τὸ ἀφήνι. Λυτὸν καὶ ἐλεύθερον, ἀλλὰ, μετὰ αἰσίδα σιδερένια ἀφ' οὗ τὸ θέσῃ, τὰ παροδῖαι. εἰς τὰ χεῖρα τῶν ὑπηρετῶν διὰ τὸ φυλάττειν καλά, ἔστω καὶ ὁ Θεός, τὰ μάτια τοῦ ἐπιτίθενται ἀδ. ἀντροπα εἰς τὰ ὡραία σώματα, θέν τὰ ἄφρονες λυμένα, ἀλλὰ, σάν μετὰ σιδερένια αἰσίδα τοῦ φόβου τῆς ἀμαρτίας μετὰ τὴν νομοθεσίαν τοῦ αὐτοῦ ἀφ' οὗ τὰ ἔδωκε, τὰ ἔδωκεν ὑπὸ τὴν ἀγρυπνίαν καὶ ἀσφαλὴ φυλάξιν τοῦ νοῦ καὶ τοῦ αὐστηροῦ λογισμοῦ, ἀφ' οὗ πρέπει καὶ ἐφόβησεν ὅτι, ἐάν κανὲν πονηρὸν βλέμμα ἤθελε ξεφύγει καὶ ἐπιπέσει καὶ ὀρμήσει εἰς κομιάν ἐκ τῶν διερχομένων γυναικῶν, θά ἀπαιτήσῃ τὴν τιμωρήσῃ ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς, σάν μοιχὸς. Ναι, διότι, ὅποιος μετὰ πονηρὸν βλέπει εἰς διερχομένην γυναῖκα διὰ τὴν ἀπολαύσιν σαρκικῶς, τὴν ἔχει ἤδη μοιχεύει μέσα εἰς τὴν καρδίαν του».

3. Μετὰ αὐτὴν δὲ τὴν ἀπευλὴν ἐφοβήριον ὁ Θεός, διότι, λυτῶται αὐτοὺς τοῦ βλέπειν καὶ κοιτάξου πονηρὰ. Διότι, ὅταν τὸ σκυλὶ δαγκώσῃ κανένα ἄνθρωπον, θέν πληγώνεται τὸ σκυλὶ τοῦ δαγκώσεν, ἀλλὰ ὁ ἄνθρωπος τοῦ ἐδαγκώθη. Δὲν συμβαίνει ὁμοίως ἔστω, καὶ μετὰ τὰ μάτια τοῦ

1. Τίτ. 2. 11.
2. Ματθ. 5, 28.

δλεπόντων πονηρά τὰς δλεπομένης γυναίκας, διότι, ὅχι, αἱ δλεπόμεναι γυναῖκες, ἀλλ' οἱ δλέποντες πονηρά πονηροὶ ἄνθρωποι, πληγύνονται. Ἐκεῖ —εἰς τὴν περίπτωσιν σκύλου καὶ ἀνθρώπου— ὁ δαγκωθείς ἄνθρωπος ἐπληγώθη καὶ πονεῖ. Ἐδῶ —εἰς τὴν περίπτωσιν πονηροῦ δλεμπίτος καὶ δλεπομένης γυναίκας— ὁ ρίψας τὸ πονηρὸν δλέμμα ἐπαρμακώθη καὶ ἐδηλητηριάσθη ἀπὸ τοῦ κοίτημα.

4. Δ' αὐτὸ, τὰ μάτια τὰ θέτει εἰς ἀσφάλειαν, δι' αὐτὸ δλεπασαὶ καὶ δλεφορίδας γύρω γύρω θέσεν ὁ Θεός, διὰ νὰ μὴ ἔχῃς πάντοτε ἀνοικτὰ τὰ μάτια σου σάν ἄλλες ἀνοικτὲς θύρες ποὺ μποροῦν νὰ μπαίνουν αἰσθητοὶ ὅποιοιδήποτε. Διότι ὅταν αἱ θύραι εἶναι πάντοτε ἀνοικταί, ὁ ληστής μὲ πολλὴν εὐκολίαν εἰσέρχεται καὶ μὲ πολλὴν ἐξουσίαν παίρνει τὸν θησαυρὸν τῆς σωφροσύνης. Δι' αὐτὸ τὰ κινητὰ μέρη τοῦ μοῦ οὐ δορυμάζονται, κόραι, διὰ νὰ μάθῃς, ὅτι πρέπει νὰ ἐντρέπῃσαι καὶ νὰ κοκκινίξῃς ὅπως αἱ παρθένοι κόραι, καὶ δὲν ἔχουν περὶ γάμου καὶ μένουν μέσα εἰς τὸν παρεμβάνον τους θάλαμον, δὲν ἀνέχονται οὔτε τολμοῦν μὲ ἀνοίξειαν καὶ ἀπρέπειαν καὶ τοὺς συγγενεῖς τῶν ἀκόμῃ νὰ κοιτάξουν. Ἔτσι καὶ τὰς κόρας τῶν ματιῶν, πρέπει σάν παρθένας κόρας ποὺ εἶναι ἀπειρα γάμου, καὶ ἄγνοι μένου μέσα εἰς τὸν θάλαμον τοῦ ὀφθαλμοῦ καὶ αὐταί, νὰ μὴ τὰς ἀφῆκωμεν ἀδιάντροπα καὶ πονηρά νὰ προσδλέπουν παντοῦ, διότι ἔτσι, δὲν θὰ εἶναι παρθένοι κόραι ματιῶν, ἀλλὰ σκυλὶ ἀδιάντροπα καὶ ἀνοιδεστάτα.

5. Ἀλλὰ περὶ σωφροσύνης ἀρετὰ ἐλεγχθῶσαν καὶ τότε καὶ τώρα εἰς αὐτοὺς ποὺ ἀκούουν προσεκτικὰ. Σκοπὸς δὲ τοῦ κηρύγματός μου εἶναι, ὅχι νὰ διδάσκω ἐγὼ συνεχῶς καὶ εἰσεῖς νὰ ἀκούετε, ἀλλὰ νὰ κατορθωθῇ κατ' ἑκάστην καὶ ἐκ μέρους μου ὡς διδάσκοντες, καὶ ἐκ μέρους σας ὡς διδασκαμένους καὶ ἀκροαμένους, ὥστε ὁ λόγος τοῦ κηρύγματος νὰ ἀποθῇ εἰς ζωὴν ἰδικὴν σας καὶ εἰς ἰδικὴν μου θόδαν καὶ καύχημα, εἰς δοξολογίαν τοῦ Θεοῦ, διὰ νὰ ἡμιτορέσω καὶ ἐγὼ κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς κρίσεως νὰ καυχῶμαι ἀπὸ τὰ τῆς πνευματικῆς ζωῆς σας πνευματικὰ κατορθώματα καὶ νὰ εἴπω· «Ἰδοὺ ἐγὼ καὶ τὰ παιδιά ποὺ μοῦ ἔδωκεν ὁ Θεός»⁴.

6. Οἱ λόγοι μου αὐτοὶ ἂς γίνωνται ἔργοι ἀπὸ σας. Διότι, καὶ μὲ τοὺς γεωργούς αὐτὸ συμβαίνει. Δὲν ἔχουν σκοπὸν μόνον νὰ ζεῖν τὰ θόδια ποὺ ὀργάνουν τὴν γῆν καὶ νὰ ἀνοίξουν δασυὰ ἀυλάκι καὶ νὰ εἰσὼν ἐκεῖ τοὺς διαφόρους

σπόρους, ἀλλὰ νὰ ἐμφανίσουν καὶ νὰ δεῖξουν εἰς ὅλους, καρποφόρα τὰ χωράφια, καὶ τὸ ἀλῶνι γεμάτο δαμάτια, ἵνα, ὅταν ἔλθῃ ὁ Θεὸς εἰς τοῦ ὅποίου τὸ χεῖρ ὑπάρχει τὸ φυτόν, διὰ νὰ ληψὴ εἰς τὸ ἀλῶνι διὰ νὰ καθαρῇ τὸ ἄχυρον ἀπὸ τοῦ σιτάρι, ποῦθενά νὰ μὴ εὕρῃ ἄχυρον, ἀλλὰ παντοῦ εἰς ὅλον τὸ ἀλῶνι νὰ εὕρῃ σιτάρι παντοῦ ὥρμον καρπὸν νὰ εὕρῃ διὰ νὰ ἡμιτορέσῃ νὰ τὸν μεταφέρῃ εἰς τὰς βασιλικὰς τοῦ ἀποθήκας. Ναι, διότι θὰ ἔλθῃ καὶ θὰ ἔλθῃ ὅπως ὁπότε, αὐτὸς ποὺ μᾶς βαπτίζει μέσα εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, καὶ μέσα εἰς τὸ πῦρ. Καὶ τὸ μὲν σιτάρι, θὰ συμμαζεῖται εἰς τὰς ἀποθήκας, «τὸ δὲ ἄχυρον θὰ τὸ κάψῃ τελείως μὲ τὴν φωτιάν ποὺ ποτὲ δὲν σβήνει»⁵. Μενάλη αὐτὴ ἡ τιμωρία ἀλλὰ εἶναι εἰς τὸ χεῖρ μας, ὅν θέλωμεν νὰ ἀποφύνομεν τὴν τιμωρίαν αὐτὴν καὶ νὰ μὴ τὴν ὑποστώμεν καὶ νὰ μὴ εἰμεθα ἄχυρα.

7. Τέτοιο δυστυχὲς πρῶγμα εἶναι ἡ ἁμαρτία. Ὅπως τὰ ἄχυρα εἶναι τροφὴ εἰς τὰ ἄλλα ζῶα καὶ καταναλίσκονται καὶ κατατρώγονται ἀπὸ τὴν φωτιάν, ἔτσι καὶ ἡ ἁμαρτία εἶναι τροφὴ τῆς μελλούσης φωτιᾶς. Θέλεις νὰ μάθῃς πῶς ἁμαρτία κατατρώγεται ἀπὸ τὴν φωτιάν, «Ἐάν κανεῖς —λέγει ἡ Ἁγία Γραφή— οἰκοδομῇ ἑπάνω εἰς τὸ θεμέλιον τοῦτο, χρυσόν, ἀσημέν, πολυτιμοὺς λίθους, ξύλα, χορτάρι καλὰ, τοῦ καθενὸς τὸ ἔργον αὐτοῦ τῆς ἐποικοδομῆς θὰ φανερωθῇ, διότι θὰ τὸ φανερώσῃ ἡ ἡμέρα ποὺ θὰ φανερωθῇ σάν φωτιά. Ἐάν κανεῖς τὸ ἔργον ἥθελε κατακαθῇ σάν ἄχυρον, αὐτὸς θὰ ζημωθῇ»⁶. Νὰ πῶς ἡ ἁμαρτία καταδραπνύεται κατατρωγμένη καὶ κατακαυμένη ἀπὸ τὴν φωτιάν τῆς καλῆσεως.

8. Ἀκούσε ἀκόμῃ πῶς ἡ ἁμαρτία εἶναι καὶ ἀφροσύνη καὶ τῶν παραλόγων παθῶν τροφὴ. Ἀκούσε πῶς τὸ λέγει αὐτὸ ὁ Δαβὶδ· «Αἱ ἁμαρτίαι μου ἀνέθηκαν ἐπ' ἐμοῦ ἀπὸ τὸ κεφάλι μου σάν βαρὺ φορτίον μὲ θαρύνουν ἐσάπουν αἱ πληγαί καὶ τὰ τραύματα ποὺ μοῦ ἐπροξένησαν αἱ ἁμαρτίαι μου ἐθρῆκην ἀπὸ τὴν πολλὴν ἀνοήσιαν μου»⁷. Τὸ ἄχυρον εἶναι, ἐλαφρὸν καὶ ἀδειονδὸν ἀπὸ καλόν, καὶ ὡς ἐκ τούτου κινεῖται εὐκόλα, καὶ μὲ τὸν ἐλαφρότατον ἀέρα ποὺ θὰ φυσήσῃ γρήγορα ἀνεβαίνει ψηλὰ καὶ περιφέρεται παντοῦ. Ἔτσι, ὁμοιάζουν, καὶ αὐτοὶ εἶναι ἐκεῖνοι οἱ ἄνθρωποι, οἱ ὅποιοι εὐκόλα ἀπὸ τὴν ὀργὴν καὶ τὸν θυμὸν ἐξάπτουν.

3. Ἐφρ 2, 13.

4. Λουκ. 5, 10-11.
5. Α. Ἐφρ 3, 12-13, 15.
6. Ψαλμ. 37, 6-8.

ται και οι οποίοι φουσκώνουν και υπερφανεύονται από την έλλειψιν σώφρονος μυαλού. Δι' αυτό συμβουλεύει, και ποιος και λέγει: «Νά μη λυχνίζης σέ κάθε άνεμον», διά να μη μείνης έχυρον· αλλά γνωρίζε να στήριζεσαι επάνω εις την πέτραν, ή όποία είναι ο Χριστός»⁷.

9. Δι' αυτόν τον σκοπόν και λόγον έγινετο άνθρωπος ο Θεός Ιησούς Χριστός όχι μόνον διά να καταργήση τά παλαιά άμαρτήματα, αλλά διά να μάς διορθώση ώστε να μη άμαρτάνωμεν εις το μέλλον. Αυτό και ο Άπόστολος Παύλος διά να μάς δείξη, ότι, όχι διά τά παλαιά άμαρτήματα αλλά και διά να μάς βοηθήσῃ εις κατορθώματα πνευματικά εις τό μέλλον φωνάζει σήμερον «Έφανερώθη ή χάρις του Θεού διδάσκουσα ήμάς»⁸. Άλλά σκιασθήτε δι' ότ' πάλιν ανοίγωμεν έμπρός σας και προσφέρομεν τούς θησαυρούς των λόγων της Άγίας Γραφής, πάλιν τούς πνευματικούς μαργαρίτας επιδεκνύομεν κανείς λοιπόν να μη χάσῃ τό κάλλος των λεγομένων θείων λόγων. «Ήλθεν, έφανερώθη και έφωτισεν ή χάρις, ο Χριστός»⁹.

10. Διαιτί δι' όν ειπεν έδόθη ή χάρις, διά να γνωρίσῃς ότι, πρό του να φανῇ ή φωτιστική χάρις, ο Χριστός, ή ψυχική και διανοητική κατάσταση των ανθρώπων εύρισκετο και έμενεν εις τό σκοτάδι της άγνωσίας του Θεού. Δι' ότ' ο Χριστός σκορπίζε, τό φώς του εις τούς ανθρώπους που κάθονται και μένουν εις τό σκοτάδι, πράγμα τό όποιόν ο Προφήτης Ησαΐας προεκήρυξεν «Ο λαός —λέγει ο Προφήτης— που κάθεται μέσα εις τό σκοτάδι είδε μεγάλο φώς»¹⁰. Έφάνη ή χάρις του Θεού που σώζει»¹¹. Είδεν πώς συμφωνούν και οι Άποστολοι και οι Προφήται, «Ο λαός που κάθεται, κα μένει, εις τό σκοτάδι», λέγουν, τέτοια είναι ή ιδιότης και ή φύς του σκοτούς. Σε όποιον σημείον ήθελεν εἶρε τούς ανθρώπους, τούς καθίζει, εκεί άμέσως, και δέν τούς άφίνει να προχωρήσουν, αλλά και άν προχωρήσουν ή πορεία των θα είναι σκοτεινή κα' ο δρόμος έπικινδυνός. Άφού λοιπόν ή χάρις του Θεού μάς καθόδηγεί πρὸς την άρετήν, και, την ίδιαιογχεσίαν μας που είναι, χωρίς ένέργειαν την πορομαί εις τό καλόν, λέγει «Ο λαός που κάθεται μέσα εις τό σκοτάδι, είδε τό μεγάλο φώς τό φώς του Θεού κα, μπορεί να δοδίζῃ πρὸς τό φώς»¹².

1. Ή λέξις «έφανερώθη» που ειπον οι Άποστολοι και

7. Λευ. 5. 9
8. Ψα. 8. 2
9. Τιτ. 2. 11

οι Προφήται, δέν μάς δείχνει μόνον τά ως άνωτέρω καλά, αλλά μαζί με αυτά και κάτι άλλο. Ποίον δέ είναι αυτό; Αυτό είναι τό ότι δέν εύρομεν ήμείς τό φώς δι' ότ' έζητήσαμεν, αλλά αυτό τό φώς ήλθε και έφανερώθη δέν ήλθομεν ήμείς πρὸς αυτόν, τον Χριστόν, αλλά αυτός, ο Χριστός, ήλθε πρὸς ήμάς. Φανερώνε δι' αυτό ο Χριστός όταν λέγῃ «Δέν με έξελεξατε σεις, αλλά' εγώ σας είχον εκλέξει»¹³. Και ο Άπόστολος Παύλος μαζί με αυτά τά λόγια του Κυρίου, έβροντοφωνεί. Τότε θα άνογνωρίσω όπως με άνεγνώρισαν τώρα δι' όν έγνωρίσα, αλλά' ο Ίδιος έγνωρίσθην»¹⁴. Όταν δι' έγγραφε πρὸς τούς Φιλιππησίους έλεγεν «Επιδιώκω και άγωνίζομαι, μήπως ήμπορέσω να αρπάξω, όπως και, ο Ίδιος ήρπάγη»¹⁵. Με αυτά όλα θέλει να φανερώσῃ ο Άπόστολος Παύλος ότι δέν είναι Ίδιόν μας κατορθώμα ή σωτηρία μας, αλλά διά της θείας χάριτος έσώθημεν, πράγμα τό όποιόν και εδώ εις τά λόγια αυτά τό λέγει «Έφανερώθη ή χάρις του Θεού, ο Χριστός»¹⁶.

12. Ποία δι' χάρις. Δι' ότ' και ή Παλαιά Διαθήκη είναι χάρις, όπως ο Ιωάννης έλεγε μεγαλοφώνως, «Χάριν επάνω εις την χάριν ελάσσομεν»¹⁷. Και πράγματι, ή χάρις της Παλαιάς Διαθήκης είναι χάρις. Τότε, απήλλαξεν ο Θεός τούς Ισραηλίτας εκ των χειρών των Αιγυπτίων. Τώρα, από την δουλείαν των δαιμόνων μάς ήλευθέρωσεν τότε, από της δυνατής όργης του Φαραώ έσωσεν τώρα, από την κυριαρχίαν του διαβόλου μάς έπήρε τότε, διά του Μωυσέως ένεργούσε τώρα, διά του μονογενούς Υιού τότε, διά της ράβδου, τώρα διά του Σταυρού τότε διά της Έρυθράς θαλάσσης, τώρα διά του Άγίου Βαπτίσματος. Τότε από της λάσπης και της κατασκευής πλινθίων έρερεν έξω εις τό φώς, τώρα από του θανάτου και της άμαρτίας. Τότε εις την γήν που έρεε τό μέλ και τό γάλα, τώρα εις την θαλάσσαν των ούρανών εισήγγονεν.

3. Πραγματικώς έφανερώθη ή χάρις του Θεού ή όποία μάς έσωσεν. Άλλά, διαιτί, ο μακάριε Παύλε, τόσο πολλά καλά τά ένωνεις εις μίαν λέξιν, χάρις. Φανέρωσας εις έμέ την χάριν αυτήν και μιλήσέ μου διά την άφθάνιαν των άγαθών της. Όλα λέγει— δύναται να τά εκθέσῃ και να τά περιγράψῃ ή φιλανθρωπία του Θεού, ή όποία έδωκε την

10. Ψα. 15, 16
11. Α. Κορινθ. 13, 12
12. Φιλιπ. 3. 12
13. Ψα. 1, 15.

χάριν Διότη. ὅταν εἶναι χάρις τοῦ Θεοῦ, εἶνα χάρις ἁμε-
τρος. Ἐφανέρωθη τώρα ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ ὁ Θεὸς ἐγένετο
ἄνθρωπος, διὰ αὐτὸν τὸν ἄνθρωπον πῆρε τὴν μορφήν τοῦ
δοῦλου διὰ σέ, διὰ νὰ κάμῃ ἐλευθέρον σὲ τὸν δούλον καί,
ὅπως ἓνας κύριος, ὅταν πολλὰ ἀγαθὰ ἕνα ὑπηρετή, φορεῖ
τὸ φόρεμα τοῦ ὑπηρετοῦ. ἔτσι καὶ ὁ Χριστὸς, ἐπειδὴ ἀγα-
θὰ πολλὰ τὸν ἄνθρωπον, τὴν ἀνθρωπίνην ἰδιότητά του ἐπὶ
ρε καὶ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν ἐφόρεσεν. «Τοῦ ἀνθρώπου ἡ
εὐσπλαγχνία φάνηκε, μόνον τὸν πληροῦν τοῦ τοῦ Θεοῦ δ-
μῶς ἡ εὐσπλαγχνία φάνηκε ὅλους τοὺς ἀνθρώπους»¹⁴ Εἶδες
πῶς καὶ τὸ μέγεθος ἐδείξε τῆς χάριτος καὶ τῆς γενικότητος
τῆς δωρεᾶς, ἀνομάσας τὸν δωρητὴν.

14. Ἀλλ' ὅς ἴδωμεν διατί εἶναι καὶ λέγεται σωτήριος ἡ
χάρις αὐτή. Αἱ χάριτες λαμβάνουν τὰ ὀνόματά των ἀπὸ
τὰ ὀνόματα αὐτῶν ποῦ τὰς δίδουν ἢ τοι, ὅταν ὁ ἄρχων
δώσῃ χάριν ἢ χάρις αὐτὴ ἀνομάζεται ἀρχοντική, ὅταν βα-
σιλεὺς δώσῃ χάριν, ἡ χάρις αὐτὴ ἀνομάζεται βασιλική.
Ἐπειδὴ λοιπὸν ἐδῶ ὁ Σωτὴρ ἔδωκε τὴν χάριν, ἡ χάρις
αὐτῆς τοῦ Σωτῆρος ἀνομάζεται σωτήριος. Δι' αὐτὸ καὶ λέ-
γε ἡ Ἁγία Γραφή «Θὰ ἀνομάσῃς τὸ παῖδιον ποῦ θὰ γεν-
νηθῇ ἡμεῶν, διότι αὐτὸς θὰ σώσῃ τὸν λαόν τοι ἀπὸ τῶν
ἁμαρτιῶν τοῦ»¹⁵

15. Καὶ πῶς, λέγει, εἶναι εἰς ὅλον τὸν κόσμον ἡ χά-
ρις καὶ εἰς ἐκάστην τὴν οἰκουμένην ἔδωκεν τὴν δωρεάν
τοῦ αὐτοῦ, μόνον τὸν Ἰουδαϊκὸν λαόν νὰ σώσῃ ὑπεσχέθη.
Διότι, τότε μόνον ὁ Ἰουδαϊκὸς λαὸς ἦτο προσηλυμένος ἀπὸ
τὸν Θεόν. Ἀλλὰ δὲν ἔμενε πλέον ὁ λαὸς ὁ προσηλυμένος,
διότι μετὰ τὰς τῶσας δωρεὰς τοῦ Θεοῦ, πρὸς αὐτόν, εὐ-
ρέθη ἀνάξιος τῆς τιμῆς αὐτῆς, καὶ ἡ φιλικὴ ἀνταπόδοσις ἐδό-
θη ὑπὸ τοῦ Θεοῦ εἰς ὅλην τὴν κοίτικον γῆν.

16. Ὅτι δὲ πᾶσι ἡμεῖς εἰμεθα λαὸς τοῦ Θεοῦ, ἔκου-
σαν τοῦ Προφήτου Ἰσαΐε ὁ ὁποῖος καθαρὰ λέγει, καὶ ὁ Ἀ-
πόστολος Παῦλος ἐρμηνεύει «Θὰ ἀνομάσω τὸν λαόν ποῦ
δὲν εἶνα λαὸς μου, ἰσὺν μου λαόν»¹⁶ Ὅτι δὲ ὁ ἡμεῖς ἐλέ-
χθη αὐτὸ, εἶναι φανερόν ἀπὸ αὐτὴν τὴν Παλαιάν Διαθή-
κην. Ἡμεῖς εἰμεθα οἱ ἄνθρωποι ποῦ δὲν ἀπετελοῦσμεν
τὸν λαόν τοῦ Θεοῦ ἡμεῖς τώρα ἐγενόμεθα λαὸς τοῦ Θε-
οῦ Ἄκουσε δὲ καὶ ἄλλαν ρητὴν ποῦ εἶνα ἀπὸ αὐτοῦ ποῦ
ἀνέφερε φανερώτερον «Καὶ θὰ γίνῃ ὥστε εἰς τὸν τόπον

ὅπου ἐλέχθη εἰς αὐτοὺς ὅτι σεῖς δὲν εἰσθε λαὸς μου, σεῖς
ἐκεῖ θὰ ἀνομασθῇτε παῖδιά τοῦ Θεοῦ τοῦ ζώντος»¹⁷ Εἰς
ποῖον τόπον; Εἰς τὴν Ἰουδαίαν λέγει, διότι ἐκεῖ οἱ Προ-
φῆται ἔλεγον πρὸς τοὺς Ἰουδαίους ἐξ ὀνόματος τοῦ Θε-
οῦ, δὲν εἰσθε λαὸς μου, καὶ ἐκεῖ ὁ Χριστὸς ἔλεγεν εἰς τοὺς
μαθητάς του «Εἰς τὸν ὄρομον ποῦ ἀγγεῖ πρὸς τὰ εἰδα-
λογατρικὰ ἔθνη νὰ μὴν ὑπάγεται»¹⁸ Ἀλλὰ μέσα εἰς αὐτὴν
τὴν Ἰουδαίαν πάλιν ὁ Χριστὸς εἶπεν «Νὰ ὑπάγετε καὶ νὰ
διδάξετε τὴν διδασκαλίαν μου εἰς ὅλα τὰ ἔθνη»¹⁹ Εἶδες
πῶς εἰς τὸν τόπον ποῦ ἐλέχθη εἰς αὐτοὺς δὲν εἰσθε λαὸς
μου, ἐκεῖ ἀνομασθήσαν τὰ ἔθνη παῖδιά τοῦ Θεοῦ τοῦ ζών-
τος, δι' αὐτὸ λοιπὸν λέγει ἡ γραφή «Αὐτὸς θὰ σώσῃ τὸν
λαόν ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν τοῦ»²⁰

17. Πραγματικῶς, εἶναι μεγάλη ἡ σωτηρία. Διότι, δὲν
εἶναι τὸσον μεγάλο πρᾶγμα νὰ ἀπαλλαγῇ κανεὶς ἀπὸ τὸν
θάνατον, ὅσον μεγάλο πρᾶγμα εἶναι νὰ ἀπαλλαγῇ ὁ ἄν-
θρωπος ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν. Διότι, ἐπειδὴ ὑπάρχει καὶ ἐπι-
τελεῖται ἡ ἁμαρτία, παρουσιάζεται ὁ θάνατος, καὶ οὐχὶ διὰ
τοῦ θανάτου ἔρχεται καὶ ἐμφανίζεται ἡ ἁμαρτία. Διὰ νὰ
μάθῃς δὲ ὅτι, εἶναι μεγαλύτερα αὐτὴ ἡ ἀπαλλαγὴ ἀπὸ τῆς
ἁμαρτίας καὶ, τῆς ἁμαρτίας μὴ ὑπαρχούσης εἰς ἡμᾶς, δὲν
εἶναι φοβερόν ὁ θάνατος, ἔλαπε αὐτὸ, ἀπὸ τὸν σωματικὸν
θάνατον τοῦ Δεσπότου Χριστοῦ.

18. Τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ δὲν ἡμάρτησε, καὶ διὰ τοῦ-
το, ὅταν ἔπεσεν εἰς τὰ χεῖρα τοῦ θανάτου, πόνους πικροὺς
τοῦ ἐπροξένησεν, καὶ τοῦ ὥσπασε τὴν κοιλίαν, ὅταν ὁ θά-
νατος τὸν κατέπειν καί, οὐχὶ μόνον δὲν ἡμάρτησε νὰ τὸν
κυνήσῃ, ἀλλ' ὁ Χριστὸς τὸν κατέστρεψε καὶ τὸν ἠράνκει
ὀριστακῶς. Καί, ὅπως ὁ Δαν ἤλ' ὅταν ἐνθάδην εἰς τὸ στό-
μα τοῦ θηρίου κριθὸν ψυγὴ, κατέστρεψε τελείως τὸ θη-
ριον, ἔτσι καὶ ὁ Χριστὸς, ἀπὸ ὅπου ἀφῆκε νὰ ριφθῇ τὸ σῶμα
τοῦ εἰς τὸ στόμα τοῦ θανάτου, διέσχισε τὴν κοιλίαν τοῦ
θανάτου. Διότι τὸ κεντρί τοῦ θανάτου²¹ εἶναι ἡ ἁμαρτία.
Ἀπὸ ἐξουθενώσε τὸ κεντρί τοῦ θανάτου, ἔφησε τὸν θάνα-
τον χωρὶς δύναμιν καὶ ἐνέργειαν.

19. Ἀλλὰ καὶ αὐτὸ ποῦ θέλωμεν νὰ μάθωμεν εἶναι, τοῦ
τοῦ διατὶ ὅταν λέγῃ «ἀφανερώθη ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ ποῦ εἶ-
ναι ἡ σωτηρία, προσέθετεν ὅτι ἡ σωτηρία αὐτὴ μᾶς πε-

17. Ἰω. 9:1 = 4 Πέτρ. 2:10.

18. Ματθ. 10:6.

19. Ματθ. 28:20.

20. Α. Κορινθ. 10:26.

14. Ἰωαν. 18:39.

15. Ματθ. 1:21.

16. Ἰω. 1:9 — Ρωμ. 9:25.

θεύει.²¹ Διότι, ἡ χάρις δὲν παιδεύει, ἀλλὰ συγχωρεῖ τὰ ἁμαρτήματα· δίδε συγχωρησὶν χωρὶς καὶ διδῇ μάθημα. Μὴ φοβείσθαι, ὅμως τὸ ὄνομα τῆς τιμωρίας· παιδείας. Εἶναι παιδεύει με τὴν ἔννοιαν τῆς τιμωρίας, ἀλλὰ ἐννοεῖται καὶ παιδεύει με τὴν ἔννοιαν τῆς διδασκαλίας. Διότι, «λέγει ἡ Ἁγία Γραφή— ἀσπασίαν ὁ Κύριος ἀγαπᾷ τὸν τιμωρεῖ ὅποιον δὲ ἀναγνωρίζε, ἰδικὸν τοῦ υἱοῦ τὸν μαστιγώνει».²² Ἐδῶ, ἡ παιδεία ἐννοεῖται καὶ εἶναι τιμωρία. Ἀκούσε δὲ πῶς εἰς ἄλλο μέρος τῆς Ἁγίας Γραφῆς, ἡ παιδεία νοεῖται καὶ εἶναι διδασκαλός. «Μακάριος ὁ ἄνθρωπος τὸν ὁποῖον μορφώνει, Κύριε, καὶ με τὴν διδασκίαν καὶ διδασκαλίαν τοῦ νόμου σου, θά τὸν συνεπίσῃ».²³ Καὶ δ' αὐτὸ λοιπὸν, ἐφανερώθη ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ σωτήριος, παιδεύουσα ἡμᾶς.

20 Καὶ πῶς διδάσκει, ἡ χάρις; Διότι, ἡ χάρις θά εἰλεγε κανεὶς μόνον ἁμαρτίας συγχωρεῖ καὶ ἐξαλείφει. Ἀλλὰ, αὐτὴ αὐτὴ ἡ συγχώρησις τῶν ἁμαρτημάτων εἶναι, διδασκαλία πρὸς διόρθωσιν καὶ θελπίωσιν. Διότι ἡ παρεχόμενη δὲ τῆς χάριτος συγχώρησις τῶν ἁμαρτημάτων εἰς τοὺς ἀνθρώπους ποῦ ἔννοον τί θά πῃ συγχώρησις, διδάσκει καλύτερα ἀπὸ δ, τι αἱ μαστίγιες καὶ τὰ κτυπήματα. Ὅταν λοιπὸν ὁ ἄνθρωπος ποῦ ἔχει ἁμαρτήσῃ, ἴδῃ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Θεοῦ τοῦ τὸν συνεχώρησεν, καταβάλλει, προσπάθειαν νὰ εἶναι ἀκριδὴς τηρητῆς τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ, καὶ νὰ κάμῃ καταρθώματα τῆς ἀρετῆς. Καὶ ἔτι, αὐτὸν τὸν ἁμαρτωλὸν διδρῶν τὸν διδάσκει περισσότερον ἡ χάρις διὰ τῆς συγχωρήσεως τῶν ἁμαρτιῶν του, παρὰ ἡ τιμωρία διὰ τῆς ἁμαρτίας του. Διότι κοκκὺν ἐκεῖ καὶ ἐντρέπεται νὰ ξαναπέσῃ πάλιν εἰς τὴν ἁμαρτίαν, παρακαλεῖ δὲ καὶ ἵκετεύει τὴν μεγάλην δωρεάν τοῦ Θεοῦ, καὶ ἔτσι γίνεται διδασκαλία καὶ παιδαγωγία εἰς Χριστόν, ἡ τοῦ Χριστοῦ χάρις.

21 Θέλετε νὰ μάθῃς καὶ ἀπὸ ἄλλο παράδειγμα, πῶς καὶ χάρις εἶναι, ἡ χάρις, καὶ ἐντολὴ καὶ παιδαγωγίαι, καὶ πῶς, καὶ χάρις ἔδωκεν ὁ Χριστὸς καὶ ἐπαιδαγωγῆσεν με τὴν χάριν, Κοίταξτε τὸν παρόντα ἐνεδυναμώσαν τὰ παραλελυμένα νεύρα, ἐξεδύκας τὴν ἀσθενέαν, ἐπανέφερεν εἰς τὴν πρωτὴν τοῦ ὕγιος κατάστασιν τὸ ἀρρωστημένον σῶμα του, καί, ὅταν μετὰ ἀπὸ αὐτὰ τὸν ἐπαινεῖτε, τοῦ εἴπετε με αὐστηρὸν τόνον. «Νᾶ. Ἐγίνεαι ὕγιος». Αὐτὸ εἶναι, χάρις.

21. 1Τιμ. 2, 14.
22. 2Πέτρ. 2, 18.
23. Ψαλμ. 119, 12.

«Νᾶ μὴ ἁμαρτάνῃς πλέον».²⁴ Αὐτὸ εἶναι παιδαγωγία καὶ διδασκαλία. Καὶ εἰς τοὺς μαθητάς του ἔδωκε καὶ τὰ δύο αὐτὰ χαρίσματα. Ἀφοῦ τοὺς εἶπε «νᾶ ὑπάγετε καὶ νᾶ βαπτίζετε ὅλα τὰ ἔθνη εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος», τὴν χάριν ἐφάνησεν ὡς συγχώρησις τῶν ἁμαρτημάτων. Ὅταν δὲ προσέθεσαν τὸ «Νᾶ διδάσκετε εἰς αὐτοὺς νὰ κάμνουν ὅσα ἐκέλευε εἰς σᾶς», τὴν διδασκαλίαν φανερώνει. Αὐτὰ δὲ μάθημα καὶ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος διδάσκων, ἔλεγεν. «Ἐφανερώθη ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ ἡ ὁποία σώζει καὶ παιδεύει ἡμᾶς».

22 Δι' ὅλα δὲ αὐτὰ δις εὐχαριστήσωμεν τὸν Θεόν καὶ νὰ ἔχωμεν πάντοτε εἰς τὸν νοῦν μας τὴν χάριν τοῦ αὐτοῦ διότι καὶ σκοτισμένους ἂν εἴσαι, ἡ ὑπερήφανος ἡ καὶ ἐν χαίρεις ἑκάστη, θὰ σὲ διδάξῃ ἡ χάρις νὰ σκέπτεσαι τὸ ὁρῶν μέτρον. Διότι, ὅταν καταλάβῃς καὶ γνωρίσῃς ὅτι ὁ Θεὸς τῶν Ἀγγέλων ποῦ εἶναι συνδράσκων με τὸν Πατέρα, ἔγινε ὁμοιος με τὸν βαῦλον, κανένα πάθος οὔτε τῆς ὀργῆς οὔτε τῆς παραφορᾶς εἶναι θὰ μπορῇ νὰ κυριαρχήσῃ εἰς τὴν ψυχὴν σου.

23. Ἐπειὶ λοιπὸν καὶ ὁ Παῦλος, τὴν ταπεινοφροσύνην μᾶς διδάσκει, φανερῶν ὅτι αὐτὴ ἡ τοῦ Θεοῦ πρὸς ἡμᾶς δωρεά, εἶναι καὶ χάρις καὶ διδασκαλία, καὶ δι' αὐτὸν τὸν λόγον τὴν χάριν ὑπενωμίζε προσηγουμένως. Καὶ ποῦ τὸ λέγει αὐτό, τὸ λέγει, ὅταν γράφῃ πρὸς τοὺς Φίλιπποιούς καὶ θέλει νὰ τοὺς πείσῃ νὰ παραχωροῦν μεταξὺ τῶν τῶν πτωχῶν, καὶ τοὺς συμβουλεύει, ἔτσι «διὰ τῆς ταπεινοφροσύνης νὰ θεωρῇτε ὅτι εἰσὶν οἱ ἄλλοι ἀνωτεροὶ ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν σᾶς καὶ ἔτσι νὰ τὸν παραδέχεσθε καὶ νὰ τὸν τιμᾶτε».²⁵ Ἐπειτα προσέθεσεν τὴν διδασκαλίαν ἀπὸ τὴν χάριν τοῦ Χριστοῦ καὶ εἶπεν. «Αὐτὸ πρέπει νὰ εἶναι τὸ φρόνημά σας, ἡ ταπεινοφροσύνη δηλαδὴ, ποῦ τὴν εἶχε καὶ ὁ Χριστὸς ὁ ὁποῖος καίτοι Θεὸς ἴσως μετὰ τὸν Θεὸν Πατέρα, δὲν εἶχε τὴν Θεότητα ἀπὸ ἀρπαγῆν ἄλλ' ἢ το Θεὸς κατ' οὐσίαν, δὲν ἐφοβήθη μὴπως τὴν χάσῃ ὅταν ἱταπεινωθῇ καὶ ἔγινεν ἄνθρωπος, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν πολλὴν τοῦ ἀγάπην πρὸς τὸν ἄνθρωπον, κατεδέχθη νὰ γίνῃ ταπεινὸς ἄνθρωπος παρὰ τὴν δόξαν καὶ τὸ μεγαλεῖον τῆς Θεότητός του».²⁶

24 Εἶδες λοιπὸν πῶς μᾶς ἐξηγεῖ ὅτι ἡ χάρις εἶναι καὶ

24. 1Ιω. 5, 14.
25. Ματθ. 23, 19-20.
26. Φιλιπ. 2, 8.
27. 1Πέτρ. 5, 2.

διδασκαλία. Όταν λοιπόν μᾶς παρακινή προς τὴν ἀγάπην, υπενθυμίζει τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ, τὴν φανέρωσιν δηλαδή τοῦ Χριστοῦ εἰς τὸν κόσμον, καὶ λέγει: «Ὅπως ὁ Χριστὸς μᾶς ἠγάπησεν, καὶ διὰ τὴν σωτηρίαν μας παρέδωκε τὸν ἑαυτὸν τοῦ εἰς ταπεινώσεις, ὀδρεῖς, σταυρικὸν θάνατον», ²⁵ ἔτο, καὶ αἰς τὴν ἀγαπήσθε μετὰξὺ σας. Ἄς διδασκώμεν λοιπὸν ἀπὸ τὴν φανέρωσιν τοῦ Χριστοῦ καὶ τὴν φανέρωσιν τοῦ αὐτοῦ εἰς τὸν κόσμον, καὶ ἂς εὐχαριστήσωμεν τὸν φιλόνητον Θεόν, καὶ διὰ τὴν δωρεάν τοῦ Χριστοῦ τοῦ καὶ διὰ τὴν χάριν καὶ διδασκαλίαν αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ, διότι διὰ τῆς χάριτος, καὶ ἀπὸ τὰ πρῶτα ἁμαρτήματα μᾶς ἠλευθέρωσεν ὁ Θεός, καὶ διὰ τὴν κατορθώσωμεν μελλοντικῶς τὰς ἐντολάς τοῦ Θεοῦ, ἔχοντες τὴν θεοειότητα δι' ὅλα αὐτά, ἀπὸ τὴν γενομένην συγχώρησιν τῶν ἁμαρτημάτων μας.

25. Καὶ ὅπως διὰ τοῦ καθρέπτου, ἔτσι καὶ διὰ τῆς διδασκαλίας τοῦ λόγου τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ, ἂς κατανοήσωμεν τὴν ζωὴν μας καὶ τὴν παρατηρούμεν μὲ προσοχὴν καὶ ἂς κανονίζωμεν σύμφωνα μὲ τὸ θέλημά του τὸ θεῖον αὐτὰς τὰς πράξεις μας τὰς ὁποίας παρημελήσαμεν. Καί, αὐτὸ παῦ κάνουν οἱ ἄνθρωποι, ὅταν κουράζονται εἰς τὰ κουρεῖα, μετὰ τὸ κούρευμα, ἀπὸ πάλιν τὸν καθρέπτην εἰς τὸ θεῖον χεῖρ παρατηροῦν γύρω γύρω τὸ κεφάλι τῶν μὲ προσοχὴν, μήπως ἔγινε κανένα λάθος ἀπὸ τὸν κουρεῖα, αὐτὸ κάμει καὶ οὐ' ἄλλο παρ' αὐτοῦ τοῦ καθρέπτου, τὴν διδασκαλίαν τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ, βλέπει καλὰ μέσα εἰς τὴν ψυχὴν σου καὶ ἂν ἴδῃς κανὲν σφάλμα ἀμέσως διορθώσῃ το.

26. Τὸ ἴδιον καὶ αἱ γυναῖκες κάμνουν. Ὅταν ἐξυπνησούν, ἀπὸ ἀπαρακρυβούν ἀπὸ τὸ κρεβάτι τῶν, ἀμέσως νίπτουν καὶ περιποιοῦνται τὰ πρόσωπον διευθετοῦν τὰ μαλλιά τῶν καὶ βλέπουν μέσα εἰς τὸν καθρέπτην καὶ ἐξετάζουν καὶ προσέχουν τὴν ὄψιν τοῦ προσώπου νὰ εἶναι ὡραία καὶ νὰ μὴ ἐξαργύγη τίποτε, ἔστω καὶ τὸ ἐλάχιστον τοῦ νὰ μὴ τὸ τακτοποιήσουν διὰ νὰ εἶναι ὡραία. Καὶ οὐ' λοιπὸν, ἀπὸ πάλιν τὸν καθρέπτην τῆς διδασκαλίας τοῦ Χριστοῦ, κάμνει ὡραῖον μορφήν καὶ ὄψιν, καὶ σχηματίζει καὶ ἀπεικονίζει τὸ κάλλος τῆς ψυχῆς σου σύμφωνα μὲ τὸ κάλλος τῆς διδασκαλίας τοῦ Χριστοῦ· διότι ἔχεις καὶ οὐ' νυμφίον εἰς τὸν ὁποῖον πρέπει νὰ ἀρέσῃ ἡ νύμφη, ἡ ψυχὴ σου. Ὅπως αἱ γυναῖκες τίποτε δὲν κάνουν πρῶτον ἂν δύν

25. Πρὸς. Ἰω. 18, 34 καὶ Κόλ. 2, 20.

καλλωπισθοῦν, τὸ ἴδιον κάμει καὶ οὐ' τίποτε μὴ προτιμᾷς ἀπὸ τὸ νὰ βάλῃς καὶ νὰ προσπαθῇς νὰ ἐτοιμάσεις διὰ νὰ ἀρέσῃς εἰς τὸν Χριστόν. Ἔστω καὶ ἂν ἴδῃς ὅλον τὸ σπῆτι καὶ ὅλα νὰ εἶναι ὡραῖα κάτω, πρῶτα ἐτοιμάσου νὰ ἀρέσῃς εἰς τὸν νυμφίον Χριστόν καὶ ὕστερα ὅλα τὰ ἄλλα φτιάξε καλὰ. Ὅτι δὲ καὶ σὺ ἔχεις νυμφίον, ἄκουσε τὸν Παῦλον ὁ ὁποῖος λέγει: «Σὺς συνέδεσα μὲ δύο ἄνδρα, τὸν Χριστόν διὰ νὰ σὺς τοποθετήσω ὡς παρθένον πλησίον του» ²⁷ «Ὅσον δὲ μεγαλύτερα εἶναι ἡ ἀξία τοῦ Χριστοῦ ἢ τὸν ἄλλον κόσμον καὶ ἀπὸ τοὺς ἄλλους ἁνθρώπους, τόσον μεγαλύτερα πρέπει νὰ εἶναι ἡ ἰδιότης μας θιασώτη, νὰ συναντηθῶμεν καὶ ἐνωθῶμεν πνευματικῶς μὲ τὸν νυμφίον μας Χριστόν. Διότι ὁ Χριστὸς εἰς τὸ κάλλος τῆς ψυχῆς ἀποδίδει καὶ τὴν ψυχὴν ὅψιν θέλει νὰ καλλωπίσῃ καὶ ὁμορφύνῃ· ἐκείνη δὲ ἡ δόξα τῆς θυγατρὸς τοῦ βασιλέως Θεοῦ, τῆς ψυχῆς μας δηλαδή, εἶναι ἑνωθεῖν» ²⁸

27. Αὐτὴν λοιπὸν τὴν δόξαν νὰ ὁμορφαινῶμεν καὶ ἑξωραϊζώμεν, τὴν δόξαν τῆς ψυχῆς, διὰ νὰ ἀπολαύσωμεν τῆς θσανάτου καὶ σκῆνου τιμῆς μαζί μὲ τὸν βασιλέα τῆς δόξης, διὰ τῆς χάριτος καὶ φιλονηρωτικῆς τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μετὰ τοῦ ὁποῖου εἰς τὸν Πατέρα εἶναι ἡ δόξα, καὶ μαζί μὲ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

27. Β Κορινθ. 11, 2.

28. Φιλιπ. 44, 14.

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟΝ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Ἡ ἀκολουθοῦσα ὁμιλία, ἀρνησθη εἰς τὰς παλαιὰς καὶ νεώτερας συλλογὰς καὶ ἐκδόσεις ἔργων τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου, ἐκδόθη το 1907 διὰ πρώτην φοράν ὑπὸ τοῦ Γερμανικοῦ Haidacher εἰς Zeitschrift für Katholische Theologie 31 (1907) 160-171 ἀπὸ γε ρόγραφου καὶ καὶ τοῦ Basel (Βερολίνου).

Πρὸς τοὺς περὶ ἐξηγητικῆς ὁμιλίας πρὸ ἀντιλήψεων τὸ Α' Κορ. 16, 28 «ὅταν ἐκ ὑποταγῆς αὐτῶν τὰ πάντα, τότε καὶ αὐτοὶ ὁμοῦς ὑποταγήσονται τῷ ὑποτάσσοντι αὐτῶν τὰ πάντα, ἵνα ὡς ὁ θεὸς πάντα ἐν καθ' ἡμῶν. Τὴν ὑποταγὴν τοῦ Ἰησοῦ ὁ Χριστὸς ὡς ἐκκλησιαστικὸς καὶ ὄχι δογματικὸς» Ἀπλῶς ἰσχυρῶς ἡ ὑποταγὴ τοῦ Ἰησοῦ ἐκτείνεται οὕτως πρὸς καὶ ἄνθρωπον καὶ ἐπειδὴ πρὸς τὸν κατεστῆσαν καὶ οἱ μικροὶ πνευματικῶς ἐκκλησιαστικοὶ ἄνθρωποι. Ἀλλὰ καὶ τὴν ὑποταγὴν τοῦ Ἰησοῦ κατὰ τὴν θεότητα αὐτοῦ, διότι εἶναι ὁμοούσιος τοῦ Πατρὸς Ἀπόστολος ἡ ὑποταγὴ, περὶ τῆς ὁποίας γίνεται λόγος εἰς τὸ πάλαιον χωρίον, ἀποτελεῖ τὸν τύπον τῆς ὑποταγῆς πρὸς ἐκκλησίαν εἰς τὸν Χριστόν.

Ἡ μαρτυρία, εἰς τὴν ὅσων ἐκτείνεται καὶ ἐπεκτείνεται τὸ καθεῖναι τῆς ὁμιλίας καθὼς καὶ διὰ σημειώσεως περὶ τὸ μέσον καὶ τὸ τέλος) εἰς αὐτὰ ἀποδεικνύουν, ὅτι τὴν ὁμιλίαν ἐκτελεῖται εἰς τοὺς νεώτερους, οἱ ὅσοι παρεκλήθησαν ἐν παλαιῇ καὶ πάντοτε τῇ Ἐκκλησίᾳ ὡς ὁμοῦς εἶναι αὐτῶν ἐκ τοῦ παλαιού, χωρὶς καὶ διὰ τὴν ἐκτελεῖται ἐν τῶν νεώτερων.

Τέλος, ἡ ὁμιλία ἀποτελεῖ ἀπὸ τῶν εἰς τὴν ἀπόφασιν τῶν Ἀποστόλων, πρὸς τοὺς ὁμοῦς καὶ πάλαιον ἀπὸ τῆς καὶ διὰ τὴν ἀνέστησαν τὸν ὅσον εἶπε τοὺς περιττοὺς κατὰ Ἀποστόλου καὶ περὶ Ἀποστόλου τοῦ Θεοῦ Λόγου τοῦ.

Ἡ ἐκτελεῖται τοῦ ὅσον τῆς μαρτυρίας καὶ τῆς θεολογίας τοῦ καθεῖναι οὐδεμίαν ἀμφιβολίαν ἀρῆται, περὶ τῆς γενεᾶς τοῦ καὶ, περὶ τοῦ ἐκτελεῖται ἐκτελεῖται ὑπὸ τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου.

Σ. Γ. Π.

ΟΜΙΛΙΑ

ΕΙΣ ΤΟ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΟΝ ΠΡΩΤΟΝ «ΟΤΑΝ ΕΙΣ ΑΥΤΟΝ ΘΑ ΥΠΟΤΑΧΘΟΥΝ
ΛΙΑ ΤΑ ΔΗΜΙΟΥΡΗΜΑΤΑ ΤΟΤΕ ΚΑΙ ΑΥΤΟΣ Ο ΥΙΟΣ ΘΑ ΥΠΟΤΑΓΗ
ΕΙΣ ΤΟΝ ΘΕΟΝ Ο ΟΠΟΙΟΣ ΥΠΕΤΑΞΕ ΕΙΣ ΑΥΤΟΝ ΤΑ ΠΑΝΤΑ»¹ ΚΑΙ
ΕΙΣ ΤΟ «ΤΙΠΟΤΕ ΔΕΝ ΚΑΝΩ ΑΠΟ ΜΕΡΟΣ ΜΟΥ»² ΚΑΙ ΕΙΣ ΤΗΝ
ΑΓΙΑΝ ΤΡΙΑΔΑ ΚΑΙ ΕΙΣ ΤΟ ΟΤΙ ΕΙΣ ΤΙΜΗΝ ΤΗΣ ΤΡΙΑΔΟΣ, ΤΡΕΙΣ
ΠΑΤΗΡΕΣ ΚΑΙ ΤΡΕΙΣ ΥΙΟΙΣ ΤΡΕΙΣ ΒΑΣΙΛΕΙΣ, ΤΡΕΙΣ ΑΡΕΤΑΙ ΜΗΝ
ΜΟΝΕΥΟΝΤΑΙ.

Χθές, ὀδῆγοι, ἐγένετο εἰς σὰς λόγος περὶ τῆς αἰωνίου
δοσιλείας τοῦ Χριστοῦ. Ὁ λόγος μου εὐρισκόμενος εἰς τὴν
ἀκμὴν τῆς προσεκτικῆς παρακολουθήσεώς σας ἔδωκεν ἀρ-
κετὴν ἀποδείξιν τοῦ εἰς τοὺς ἀκροατὰς λέγω δὲ ἀρ-
κετὴν ἀπόδειξιν ἔδωκεν ὁ λόγος μου, ὅχι, ὡς πρὸς τὴν ἀξί-
αν καὶ τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ θέματός μου, ἀλλὰ ὡς πρὸς τὸ
ἴσον ἡδύνατο ὁ κήρυξ νὰ ἀποδείξῃ. Διότι, τίποτε δὲν βύ-
ναται ἀρκετὰ καὶ ἀξία νὰ ἀμύνησιν τὴν πολυμνητον τοῦ
μονογενοῦς Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ ἀξίαν, οὔτε εἰς τὴν γῆν οὔτε
εἰς τὸν οὐρανόν. Πολλὰ ὄντως διὰ τῶν προφητῶν ἔχουν
προσκυφυνθῇ καὶ λεχθῇ περὶ τῆς Θεοφανείας καὶ ἐνανθρω-
πήσεως τοῦ Κυρίου, πολλὰ εἰς τὸν Μωσαϊκὸν Νόμον ἔχουν
θεσπισθῇ, πολλὰ διὰ τῶν Ἀποστόλων ἔχουν κηρυχθῇ,
πολλὰ διὰ τῶν Εὐαγγελιστῶν ὠρίσθησαν καὶ ἀνεφέρθησαν
καὶ παρ' ὅλα αὐτὰ, κανεὶς εἰς τὴν ἀξίαν τοῦ μυστηρίου τῆς
Θεοφανείας τοῦ Κυρίου δὲν ἡδυνήθη νὰ φθάσῃ, νὰ ἀποδεί-
ξῃ καὶ νὰ ἐρμηνεύσῃ. Ἐάν δι' τόσας πολλὰς καταμαρτυρίας
τοῦ Ἁγίου Πνεύματος τοῦ ἔχοντος ἀσκήρευτα καὶ καθαρὰ ρευ-
ματα ὁσπτος, δδιδασκάν μὲν τὴν δυνάμιν των τὴν ἀνθρωπί-
νην, τίποτε ὅμως ἰσάξιον τῆς Θεῆς δυνάμεως τοῦ μυστη-
ρίου δὲν εἶπον, τοῦ μὴ ποτε νὰ φανῇ ἡ μικρὰ σταλαγματιὰ
τοῦ λόγου μου, ὅταν πρόκειται νὰ ἐρμηνευθῇ θέμα τόσο
μεγάλῃς ἀξίας λόγου, δὲν δύναται, γλώσσα θνητὴ νὰ ὑμνή-
σῃ τὸν φῶσιν δὲν φθάνει λόγος ἀνθρώπου τὸν Θεὸν Λό-
γον ὁ ὁποῖος ἐδημιούργησε τὸν κόσμον, νὰ τὸν ἐγκωμιάσῃ

¹ Α Κορ 15, 28.
² α 8, 28.

ὅπως πρέπε καὶ ὅπως ἀρμόζει. Τί λοιπόν; Ἡμεῖς κηρύττομεν ὅσον δυνάμεθα, καὶ τοῦτο, διότι, ὅσον ὀφειλομένην νὰ κηρύττωμεν, δὲν ἐπαρκούμεν. Καὶ εἰς μὲν τοὺς ἄλλους ἀγῶνας αὐτοὶ οἱ ὁποῖοι νικῶν λαμβάνουν τοὺς στεφάνους· εἰς δὲ τοὺς περὶ τὴν Θεολογίαν καὶ τοὺς κάπους καὶ τοὺς μόχθους αὐτῆς ἀγωνιζομένους, αὐτοὶ οἱ ὁποῖοι ὁμολογοῦν ὅτι νικῶνται, λαμβάνουν στεφάνους ἐπικεικίας. Ἄς ἡττηθῶμεν λοιπόν ὁμιλήσαντες καὶ ἄς μὴ κατακριθῶμεν σκωπῆσαντες.

Ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ αἰώνιον τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ τὸ φέρωμεν εἰς φῶς καὶ τὸ δὲ θὰ παραδῶμεν τὴν βασιλείαν εἰς τὸν Θεὸν Πατέρα ὁ Ἰησοῦς Χριστός, θὰ παραδῶσιν δηλοῦν τὴν οἰκουμένην ἢ ὅποια κάποτε ἐδουλεύετο καὶ ἐτέλε ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῆς ἁμαρτίας, ὅστερον δὲ ἐτέλει ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν καὶ βασιλείαν τῆς χάριτος τοῦ Χριστοῦ. ἔχει δὲ ἀρεθῇ χωρὶς ἐρμηνείαν τὸ «Ὅταν θὰ ὑποταχθῶν εἰς αὐτὸν τὰ πάντα, τότε καὶ αὐτὸς ὁ Υἱὸς θὰ ὑποταχθῇ εἰς τὸν Θεόν, που ὑπέταξεν εἰς αὐτὸν τὰ πάντα», εἶνα, ἀνάγκη νὰ εἰπώμεν τὰ ὅσα διηγεῖται διὰ νὰ μὴ προξενήσῃ ἡ σκωπὴ μας, γλιστρήμα καὶ πῆμα εἰς τοὺς ἀμαθεῖς. Πρέπε ἰδὲ νὰ γίνῃ γνωστὸν εἰς ὅλους σας, ἀδελφοί, ὅτι ἐγώ, ὅχι διότι ἠθέλων, εἶχον παραλείψῃ τὴν ἐρμηνείαν τοῦ ὡς ἀνωτέρου λόγου, ἀλλὰ ὡς τέλειον καὶ πληρὺς ἐρμηνευμένον ἀπὸ τοῦ παρεδῶκα καὶ ἐκήρυξε τὸν λόγον ὅλον ἀπὸ τῶν προηγουμένων μου κηρυγμάτων, ἐνόμισα ὅτι εἶχε διευκρινισθῇ καὶ ἐξηγηθῇ τελειῶς καὶ αὐτὸ πού ἐμεινεν. Ἔνας εἶναι ὁ σκοπὸς καὶ ἓνας ὁ λόγος ὁ ὁποῖος, καὶ ἐκεῖνα πού εἰπομεν νὰ τὰ ἐξηγῇ καὶ αὐτὰ πού πρόκειται νὰ εἰπωμεν νὰ διευκρινίσῃ. Εἶνα, δὲ, διὰ τὴν τοῦ Ἀποστόλου οὐκ ἀκατάσταν πρὸς τοὺς ἀκούοντας, ἔχουν λεχθῇ αὐτά. Καὶ ὅπως εἰς ἐκεῖνο τὸ σημεῖον τῆς Ἁγίας Γραφῆς, τὸ νὰ παραδῶσιν δηλοῦν ὁ Ἰησοῦς Χριστός τὴν βασιλείαν εἰς τὸν Θεὸν Πατέρα, πρὸς τὴν ἑνωσίαν καὶ τὸ νόημα τοῦ σκοποῦ τοῦ κυρυγματος δὲν συμφωνεῖ, ἀλλὰ λέγεται ἡ λέξις ἐπ' ἐκτετακῶς καὶ ὅχι κατ' ἐννοίαν καὶ κατὰ θάθος, καὶ τοῦτο διότι ἀδυνατοῦν νὰ ἐνηλώσῃ ἐκεῖνο οἱ ὁποῖοι προτιμοῦν νὰ αἰσθάνονται εἰς τὴν πλάνην τῆς πολυθείας δ' αὐτοὺς δὲ λέγει τὸ «Γὰρ ὅς ἔδωκα νὰ πιστέ καὶ οὐχὶ φραγῆτον νὰ φάγῃ», ἔτσι καὶ πῶρα δι' αὐτὸν τὸν λόγον καὶ ἡ ἰδική μου ἐρμηνεία γίνετα κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον. Διότι εἰς ὅλα τὰ μέρη τῶν ἐπιστολῶν τοῦ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος σκο-

3. Α. Κορινθ. 3. 2

πεύει νὰ μὴ δείξῃ πούθεν δ.η.ρημένην τὴν θεϊαν φύσιν τοῦ Θεοῦ Πατρὸς, οὔτε ὡς πρὸς αὐτὴν τὴν ἰδίαν οὔτε ὡς πρὸς τὸν Θεόν Ἰησοῦν Χρ.στὸν νὰ ἀντιτίθεται καὶ νὰ εἶναι ἀντίπαλος τοῦ Θεοῦ Πατρὸς κατὰ τὴν ἀσθεῖ γνῶμην τῶν ὁδοίων διότι αὐτοὶ ἔλεγον ὅτι ὁ Χριστὸς δὲν εἶναι ἀπεσταλμένος παρὰ τοῦ Θεοῦ Πατρὸς καὶ εἶναι ἕνας πρὸς Αὐτόν, διότι καταργεῖ τὸ Σάββατον. Μίαν λοιπὸν γνωρίζει εἰς ἡμᾶς φύσιν χωρὶς διχόνοιαν καὶ ἀντίθεσιν, μίαν ὁμνούναν ἓνα λόγον ἓνα θέλημα, μίαν ἐξουσίαν ἓνα Θεὸν εἰς πάντας καὶ εἰς ὅλα, ἵνα νὰ ἐκρίνῃ τὸν θλαστὸν τῆς πλάνης καὶ πιστεύει εἰς τὴν πολυθεῖαν. Διότι ἀπέδειξα ὅπως ἐνθυμούμεθα, οἱ προσεκτικοὶ ἀκροαταί, δὲ, ὁ ἴδιος λόγος τοῦ Ἀποστόλου ὁ ὁποῖος μαρτυρεῖ τὴν ἀξίαν τοῦ Θεοῦ Πατρὸς, καὶ αὐτὸς τὰς ἰδίας λέξεις καὶ συλλαβὰς κηρύττει καὶ τὴν ἰδίαν μετὰ τὸν Θεὸν ἀξίαν τοῦ Χρ.στοῦ. Καὶ ὅπως εἰς ἐκεῖνο τὸ μέρος εἶπεν «ὁ δὲ νὰ εἶναι, ὁ Θεὸς ὅλα καὶ εἰς ὅλα», ἔτσι καὶ, διὰ τὸν μονογενῆ Υἱὸν τοῦ Θεοῦ τὸν Χρ.στὸν λέγει «Ἀλλὰ τὰ πάντα καὶ εἰς πάντα εἶνα, ὁ Χριστός».

Τ λοιπόν τὸ θέλει καὶ τὸ λέγει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος τὸ δὲ, θὰ ὑποταγῇ ὁ Χριστός, φάριμακον ἐτοιμάζει, δὲ νὰ θεραπεύσῃ τὴν ἀρρωσίαν τῆς πολυθείας. Δὲν εἰσάγει νέον δόγμα εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ἀλλὰ τὴν ὑποτίθει τὴν εἰδωλολατρικὴν τῆς πολυθείας ἀποδοκίμα. Ἐὰν δὲ πρέπε νὰ μεταχειρισθῶμεν ἐλευθέρως τὸν λόγον, ὅς λέγομεν δὲ, ὑποταγὴν τοῦ Χριστοῦ λέγει καὶ ἐνωσίς ὁ Ἀπόστολος τὴν ὑποταγὴν τῆς Ἐκκλησίας τοῦ. Καὶ τοῦτο διότι, ὅταν ἡ Ἐκκλησία ἀποθάλῃ κάθε νοθευμένον καὶ μὴ γνήσιον ὡς πρὸς τὴν πίστιν καὶ τὸ δόγμα τῆς καὶ ὑποταχθῇ ἔτσι καθαρὰ καὶ ἀνοθεύτως, θὰ προσφέρῃ ἐαυτὴν καὶ τὴν ὑποταγὴν τῆς τὴν γνῶσιν εἰς τὸν Θεόν. Ὅσον μὲ εἶναι καὶ ὅχι φυσικὰ ἀλλὰ περισσώτερον κατ' ἀνάγκην φαίνεται νὰ λέγῃ τὸν λόγον αὐτὸν καὶ διὰ τοῦτο δὲν φαίνεται ὅτι ἡμπορεῖ νὰ πείσῃ εὐκόλως τὸν ἀσυνετόν, τὸν δύσπιστον καὶ τὸν ἀμαθεῖ. Λοιπὸν διὰ νὰ μάθῃς δὲ ὅσα τέτοια λόγια καὶ νοήματα λέγοντα καὶ ἀπαριθμῶνται εἰς τὸν Χριστόν, εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ ἀφοροῦν αὐτὸν ἐγὼ τὸν Κύρον τῆς Ἐκκλησίας, τὸν Ἰησοῦν Χριστόν, θὰ φέρω ὡς μάρτυρα.

Ἀλλὰ ὅς ἀναγνωσκόμεν ὅλιγον παραπάνω, διὰ νὰ εἶναι ἀποφάνερα τὰ λεγόμενα Ὅσον ἦτο εἰς τὸν κόσμον αὐ-

τὸν ἐπὶ ὃ Χριστὸς ὡς ἄνθρωπος, ἱκανοποιῶν τὴν πρόνοιαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν φροντίδα τοῦ διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ κόσμου, διὰ τὸν λόγον αὐτὸν καταδιώκετο καὶ ἐξεδιώκετο ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων καὶ τῶν ἐχθρῶν τῆς ἀληθείας ὁ Σωτὴρ τοῦ κόσμου διὰκλήρου καὶ ἀπελάμβανεν ἀχαριστίας ἀπὸ αὐτῶν τὸν κόσμον εἰς τὸν ὁποῖον ἐδίβητο ἡ ἐργασία ἀπὸ τὴν τῆν τῆς ἐργασίας, τὸν Χριστόν. Ὅταν πάλιν μετὰ τὰ πάθη τοῦ καὶ τὸν σταυρικὸν θάνατόν τοῦ ἱκανοποιῆσε τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ Πατρὸς διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ ἀνθρώπου, ἀνέβη εἰς τοὺς οὐρανοὺς κόσμους μετὰ τὸ ἀφάρταν πάλιν ἀνθρώπινον σῶμα τοῦ, διὰ τῆς πραγματικότητος δὲ αὐτῆς καὶ αὐτῆς τῆς ἀληθινῆς ἀσκασιᾶς τοῦ, ἀφοῦ ἐτελείωσε τὸ σωτήριον ἔργον τοῦ καὶ ἀφοῦ προσέλαβε καὶ ἔφερεν εἰς τὸ ὄψος αὐτὸ τὸ οὐράνιον μαζί μετὰ τὴν θεῖαν φύσιν τοῦ καὶ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν τὸ ἀνθρώπινον σῶμα τὸ ὁποῖον ἀνέβη, «ἐκείθεν εἰς τὰ δεξιὰ τῆς θεῆας μεγαλω- ἐκεῖ ὑψηλὰ», ὅχι ὥσάν να ἔλαβε ἡ ἐπιπρὸς ἐξην δο- ξαν διὰ τὴν τιμὴν μετὰ αὐτὴν, ἀλλὰ εἰς τὸ ἑνὶν ἀνθρώπινον σῶμα τοῦ προσέβησε τόσῃν μεγάλῃ καὶ ὑψηλῇ ἀξί- αν. Μετὰ λοιπὸν τὴν ἀνάληψιν τοῦ αὐτοῦ εἰς τοὺς οὐρα- νους καὶ τὴν ἀπαλλαγὴν τοῦ ἀπὸ τὰ ἐν τῇ γῇ πάθη τοῦ, μετὰ τὴν πολυμνητὸν ἀνάστασιν καὶ τὴν εἰς οὐρανοὺς μετάστασιν καὶ ἀναβῶν τοῦ, ἀπὸ ὅλης τῆς τάξεως τῶν ἀγγέ- λων προσκυνούμενος, παρισταμένης ὅλης τῆς ἀγγελικῆς δόξης, δὲν ἦτο πλέον οὔτε μεταξὺ τῶν θλιβομένων, οὔτε μεταξὺ τῶν διωκόμενων οὔτε μεταξὺ τῶν ἀποδιωκόμενων καὶ ἐκδιωκόμενων. Ὅταν δὲ εἶδε τὸν Παῦλον νὰ δάλλῃ κατὰ τῆς Ἐκκλησίας τοῦ, καὶ μετὰ ὁμὴν μεγάλῃν καὶ ἀργὴν καὶ θυμὸν νὰ διωκῇ τοὺς Χριστιανοὺς, λέγει πρὸς αὐτόν ὁ Χριστὸς, ὁ ὁποῖος δὲν ἐδίωκετο πλέον ἀπὸ κανένα, μετὰ τὸ σταυρικὸν πάθος, καὶ ἐς τόσῃν τιμὴν καὶ θεϊκὴν δόξαν εὐ- ρισκόμενος «Σαούλ Σαούλ, τί με διώκεις;». Καὶ λοιπὸν, δὲν διώκω σέ, Χριστέ! Πῶς νὰ σέ διώξω ἀφοῦ βασίλευεις εἰς τοὺς οὐρανοὺς. Καὶ ὁμῶς ὁ Χριστὸς λέγει, «Τί με διώ- κεις, Κάμνει ἰδικὴν τοῦ τὴν συμφορὰν τῆς Ἐκκλησίας τοῦ ὁμῶς. «Σαούλ Σαούλ, τί με διώκεις;». Βλέπεις, ὅτι ὁ διωγμὸς τῆς Ἐκκλησίας ἀποδίδεται εἰς τὸν Χριστόν καὶ αὐτὸς ὁ Χριστὸς αἰσθάνεται διωκόμενος, διότι αὐτὸς εἶνα ἡ κεφαλὴ τῆς Ἐκκλησίας Του, Ὅπως λοιπὸν ὅταν διωκε- ται ἡ Ἐκκλησία ὁ Χριστὸς αἰσθάνεται καὶ θεωρεῖ τὸν ἑαυ-

ἡ. Ἐβρ. 1, 3
* Πρὸς 9, 4

τὸν τοῦ διωκόμενου, ἔτσι καὶ τώρα ὁ Παῦλος λέγει, ὅτι, ὅταν βὰ ὑποταχθῇ ἡ Ἐκκλησία εἰς τὸν Θεὸν Πατέρα, καὶ ὁ Χριστὸς βὰ ὑποταγῇ.

Πάρε λοιπὸν καὶ ἄλλην ἀπόδειξιν τοῦ λόγου αὐτοῦ λέγει ἡ Γραφή. «Μετὰ τὴν μαρτυρίαν δυο ἢ τριῶν μαρτύ- ρων θὰ δεδικωθῇ καὶ θὰ ἀποδοιχθῇ πιστῶς κάθε λόγος». Λέγει, δὲ αὐτὸ ὅχι διότι ἡ τοῦ Κυρίου φωνὴ ἔχει ἀνάγκην ἄλλης μαρτυρίας καὶ θεβαιώσεως ἀπὸ τῆς ἰδικῆς τοῦ, ἀλλ' ἐπειδὴ ὅταν ὁ Χριστὸς ὁμῶς εἰς πιστοὺς γίνεται πιστευ- τός, εἰς δὲ τοὺς ἀπίστους δὲν γίνεται πιστευτὴ ἡ τοῦ Κυ- ρίου μαρτυρία, φέρομεν αὐτὸ τὸ παράδειγμα καὶ, δὲν θέ- λουμε νὰ δεῖξωμεν ὅτι, πρέπει, καὶ ἄλλοι τρεῖς νὰ μαρτυρή- σουν ὥς νὰ κατοχυρωθῇ ἡ τοῦ Κυρίου μαρτυρία καὶ ἡ κρί- σις, ἀλλὰ κλείομεν τὸ στόμα τῶν κακοδόξων καὶ ἀφρόνων. Αὐτὸς ὁ ἀπόστολος Παῦλος, ἀφοῦ ἔμαθε παρὰ τοῦ Κυ- ρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅτι ὁ διωγμὸς τῆς Ἐκκλησίας αὐτὰ νακλὰ εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ Χριστοῦ καὶ, ἀποδίδεται καὶ ἀφορὰ εἰς αὐτόν τὸν Χριστόν, ἀφοῦ ἐγνωρίσε καὶ ἐπεσθῇ ὅτι, πλέον κάθε κακὸν τὸ ὁποῖον ἤθελε πάθει ἡ Ἐκκλησία, εἰς τὸν Χριστόν ἔσοπῃ, θαδίζων ἐς τὰ ἀχνάρια τῶν λό- γων τοῦ Χριστοῦ τοῦ θεοῦ λέως τῆς Ἐκκλησίας, λέγει κα- που εἰς μίαν ἀπὸ τὰς ἐπιστολάς του «Ἀναπληρῶ καὶ ἀν- τικαθίστῶ τὴν ἑλλειψιν τῶν θλίψεων τοῦ Χριστοῦ». Νὰ λοι- πὸν καὶ ἀπὸ αὐτὸ τὸ παράδειγμα ἡμῶς νὰ ἐλθῇ ὁ Χριστὸς μετὰ τὴν εἰς οὐρανοὺς ἀνάστασιν καὶ δόξαν τοῦ ἐ- κεῖ. Ἀλλὰ κυττάξτε καὶ τὰ παρακάτω. «Ἀντικαθίστῶ καὶ ἀναπληρῶ τὰ ὑπόλοιπον τῶν θλίψεων τοῦ Χριστοῦ εἰς τὴν σάρκα μου, διὰ τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ τὸ ὁποῖον εἶνα, ἡ Ἐκκλησία». Βλέπεις πῶς οἰκιοποεῖται καὶ κάμνει ἰδι- κά τοῦ καὶ τὰ παθήματα καὶ τὴν τιμὴν τῆς Ἐκκλησίας ὁ Χριστὸς, Ἐτιμῶς τὴν Ἐκκλησίαν. Τὸν Χριστόν ἐτιμῶ- σες, Ἐδίωξες τὴν Ἐκκλησίαν, Ἄν καὶ ὅχι μετὰ πραγμα- τικὸν διωγμόν, ἀλλὰ μετὰ γνωμὴν καὶ λόγον τὸν Χριστόν ἐδι- ωξες. Ἀνάγκη νὰ καταλάβῃς πῶσον κινδυνὸν διατρέχουν αὐτοὶ οἱ ὁποῖοι θλίβουν τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ πόση ἡ δόξα καὶ ὁ στέφανος αὐτῶν που τιμοῦν τὴν Ἐκκλησίαν «Ὅποι- ος ἀρνείται καὶ ἀπορρίπτει σὰς τοὺς ἀποστόλους ἐμὲ ἀρ- νείται καὶ ἐμὲ ἀπορρίπτει». Ὁ λέγει ὁ Σωτὴρ Γνωρίζω, ὡ- δέσποτα Χριστέ, τὴν φωνὴν σου, ἡ ὅποια ἀκολουθεῖ τὴν φωνὴν τοῦ Θεοῦ Πατρὸς σου. Διότι καὶ ὁ Θεὸς Πατὴρ αὐτὸ

Α. Δευτερον. 19, 15
9. Κολλοσ. 1, 24
10. Λουκ. 10, 16.

περί τῶν παλαιῶν Προφητῶν του ἔλεγε κάμνει ἰδικήν του τὴν προσβολὴν τῶν εὐσεβῶν. Ὅταν ὁ Ἀδριμέλεχ, ὁ βασιλεὺς τῶν Φυλιστινῶν, ἔπαρνε τὴν γυναῖκα τοῦ Ἀδραάμ τὴν Σάραν, ὁ Θεὸς εἶπεν εἰς αὐτόν «Νὰ δώσῃς πίσω τὴν ναῖκα εἰς τὸν ἄνδρα της, διότι εἶνα Προφήτης καὶ θὰ προσευχηθῇ γὰρ σένα». Ὁ δὲ βασιλεὺς ἔλεγεν ἀπολογούμενος «Κύριε, δὲν ἐγνώριζον ὅτι ἦτο γυναῖκα του, με καθάραν τὴν καρδίαν τὸ ἔκαμα αὐτό». Τ. εἶπε λοιπὸν πρὸς αὐτόν ὁ Θεός, «Καὶ ἐγὼ ἐγνωρίζω ὅτι με καθάραν τὴν καρδίαν ἔκαμες αὐτό καὶ σ' αὐτὸ σὲ ἐλυπήθηκα καὶ σὲ ἐπρόλαβα ὥστε νὰ μὴ ἁμαρτήσῃς εἰς ἐμέ». Ἐχε ἀποδεχθῇ λοιπὸν ἀπὸ ὅσα ἀνεφέραμεν, ἀδελφοί, ὅτι, ὅλα ὅσα γίνονται εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, εἰς τὸν Χριστὸν ἀντανακλῶν καὶ εἰς αὐτὸν ἀποδιδόντα λέγει λοιπὸν ὁ Ἀποστόλος θὰ ὑποταγῇ εἰς τὸν Πατέρα ὁ Υἱός, δηλαδὴ ἡ Ἐκκλησία θὰ ὑποταχθῇ εἰς αὐτὸν πού ὑπέταξε δι' αὐτοῦ τὰ πάντα.

Ἀλλὰ εἶνα, καὶ ἄλλος ὁρμὸς κακῆς σκέψεως εἰς τὸν ἁμαθῆ καὶ ἀσυνετόν. Διότι λέγει ὁ ἀσυνετός. Τ. λοιπὸν: Ἡ Ἐκκλησία δὲν ἔχει ὑποταγῇ ἀλλὰ θὰ ὑποταγῇ τότε μετὰ τὴν ἀνάστασιν. Ὁ Ἰσὺς λόγος θὰ σοῦ εἴπῃ καὶ θὰ σοῦ γίνῃ μομφή καὶ ντροπὴ, κακόδοξε ἄνθρωπε. Διότι εἰπὲ εἰς ἐμέ, ὁ Χριστὸς δὲν ἔχε ὑποταγῇ τώρα ὅπως λές ἐσύ, διότι τό, «ὅταν θὰ ὑποταχθῶν εἰς τὸν Θεόν τὰ πάντα τότε θὰ ὑποταχθῇ», θὰ εἶχε καρὸν μέχρι τότε, ἐὰν εἰς τοῦ παρόντος καιρὸν δὲν ἦτο ἐν ὑποταγῇ πρὸς τὸν Θεόν Πατέρα. Ἐὰν δὲ ὅπως λέγεις σὺ ἀρετικὲ πάντοτε εἶναι ὑπὸ τὴν ὑποταγὴν καὶ οὐδέποτε ἀντιστέκεται εἰς τὸν Πατέρα περιπτὸν εἶναι νὰ εἴπῃ τό «ὅταν ὑποταχθῶν εἰς αὐτόν τὰ πάντα τότε θὰ ὑποταχθῇ». Διὰ τῶν λέξεων ἐμμελῶς περὶ τῆς ὑποταγῆς καὶ εἰς ἄλλο μέρος ἐπικυλῶσας εἰς πάλιν δευτέραν τοῦ Χριστοῦ ὑποταγὴν. Ἐὰν ἀκούσῃς τοῦ Χριστοῦ ὁ ὁποῖός σε λέγει «Δὲν ἤλθον νὰ κάμω αὐτὸ πού θέλω ἐγὼ ἀλλ' αὐτὸ πού θέλει ὁ Θεὸς Πατὴρ πού με ἐστειλεν», ὁσποῦμίσεις ἀμέσως ἀνέμυστον καὶ αὐθάδῃ τὴν ἀσθεῖάν σου καὶ λέγεις. Βλέπεις πῶς ἔχε ὑποταχθῇ εἰς τὸν Πατέρα. Ἐὰν πάλιν ἀκούσῃς τοῦ Χριστοῦ πού λέγει «Ἐγὼ ἀπὸ τὸν ἐαυτὸν μου δὲν λένω τίποτε, ἀλλὰ ὁ Πατὴρ ἔδωκεν εἰς ἐμέ ἐντολὴν πὶ νὰ εἴπω καὶ νὰ κηρύξω», ἀμέσως πιάνεις ἀπὸ τὴν λέξιν καὶ ἐπιμένεις καὶ διατινέεις ὅτι ἐξουσία σου δύνανται δὲν ἔχει ὁ Χριστός, ἀλλὰ εἶναι ἐν ὑποταγῇ. Ἐὰν πάλιν ἀκούσῃς τοῦ Χριστοῦ πού λέγει «Ἐγὼ δὲν κρίνω

κανένα ὑπάρχει αὐτὸς πού κρίνει καὶ κρίνεις»,² ἀμέσως ἀποστὰς διὰ τῆς θίρας ἀπὸ τὴν φράσιν τὴν ὑποταγὴν τοῦ Χρ. στοῦ. Δι' ὅλων αὐτῶν, ἄφω δειχνεῖς τὸν Χριστὸν ὅτι εἶνα εἰς τὴν ὑποταγὴν τοῦ Πατρὸς, διὰ τοῖον λόγον φέρεις ἀσυνετόν θέμα καὶ ἀντικείμενον συζητήσεως καὶ λέγεις χωρίς νὰ σκεφθῇς, ἐγὼ συμμορφώμαι μετὰ τὴν λέξιν καὶ ἔτο ἐξηγῶ καὶ δὲν με μέλει διὰ τὴν οὐσιαστικὴν καὶ πραγματικὴν ἔννοαν καὶ σημασίαν, ὅτι, τότε θὰ ὑποταχθῇ ὁ Χριστὸς ὁ ὁποῖος πάντοτε ὑπῆρξε ἐν ὑποταγῇ χωρίς νὰ ἔχη καμμίαν ἐξουσίαν. Τ. λοιπὸν θέλει νὰ πῇ τὸ νόημα καὶ ποία εἶναι ἡ σημασία τῶν λεγομένων ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, εἰς ὅλα τὰ μέρη τῶν Ἐπιστολῶν του ὁ Παῦλος ἔχει σκοπὸν μετὰ ὅσα γράφε, νὰ ἀποβάλῃ τὴν πλάνην καὶ νὰ προκαλέσῃ τὴν διακοπὴν τῆς ταραχώδους φύσεως τῆς πολυθεΐας καὶ νὰ ἀποβάλῃ τὴν κακὴν σκέψιν ὅσων δὲν ἐννοοῦν καλῶς καὶ νὰ τὴν ἐκτοπίσῃ. Δεκνύει λοιπὸν μετὰ ὅσα γράφε, ὁ Παῦλος, ὑποταγὴν τοῦ Χριστοῦ πρὸς τὸν Πατέρα ὅχι μετὰ βίαν καὶ οὐχὶ κατ' ἀνάγκην ἐπιβαλλομένην ἀπὸ τὸν Πατέρα, οὔτε δουλικὴν καὶ ἀνεῖ ἐλευθερίας, ἀλλὰ τὴν ὁμόνοιαν ἢ ὅποια ἀρμωξὲ εἰς τὴν θείκην ἀξίαν.

Ἀλλ' ὅς μὴ σὲ ἐτηρέασῃ, ἀδελφέ, κανένα ἀπὸ αὐτὰ πού προειπαμέν, ὅπως τὸ «ἀπὸ τὸν ἐαυτὸν μου δὲν λέγω αὐτό, ὁ Πατὴρ μου ἔχε δώσει ἐντολήν, πὶ νὰ εἴπω καὶ τι νὰ κηρύξω». Φοβοῦμαι μήπως αὐτὰ πού μαχητικὰ τὰ λέγομεν κατὰ τὴν αἰρετικὴν, τὰ νομίζεις ὡς δόγμα τῆς Ἐκκλησίας, καὶ λιπομνήσῃς τὴν ὀρθὴν ἐννοιαν καὶ τοῦ σκοποῦ τοῦ κηρυγματος. Ὅπως ὁ προηγουμένος λόγος μου ἐπέμενε λέγων ὅτι οἱ Ἀπόστολοι ὅλα ὅσα ἐκήρυξαν, ἔγραψαν καὶ ἐδίδαξαν δὲν τὰ διέτύπωσαν ὅλα δογματικῶς, ἀλλὰ ἄλλα μὲν εἰς δόγμα, ἄλλα δὲ κατ' οἰκονομίαν τὰ διατυπώνουν. Ἐτο. εὐρίσκω λόγους καὶ εἰς αὐτὴν τὴν πηγὴν τῆς ἀληθείας τὸν Κύριον τῶν Ἀποστόλων καὶ τῶν Προφητῶν, τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν ὁ ὁποῖος ἐμμελῶς ὅχι δογματικῶς ὡς πρὸς τὴν θεοκίαν του ἀξίαν, ἀλλὰ με ταπεινοφροσύνην διὰ τοὺς ἁμαθεῖς καὶ ἀδυνάτους νὰ ἐννοήσουν αὐτόν, εἰς τοὺς ἀνθρώπους τοῦ λαοῦ πού τὸν ἀκούουν, συγκαταβαίνει. Διότι πρὸς μου ἀδελφέ, ὅταν λέγῃ ὁ τῆς ἀληθείας Κύριος «Ἐὰν ἐγὼ μαρτυρῶ διὰ τὸν ἐαυτὸν μου, ἢ μαρτυρεῖται μου δὲν εἶνα ἀληθινὴ»,³ θὰ συμμορφωθῶ μετὰ ὅσα λέγει ἢ λέξεις καὶ τὸ γράμμα θὰ συμμορφωθῶ μετὰ τὴν ἐπικράνειαν

² Ἰω. 8, 16 καὶ 50.
³ Ἰω. 8, 31.

τοῦ λόγου χωρὶς νὰ ἐμβαθύνω εἰς αὐτόν. Θὰ ὑπόμειναι ἔτσι τὴν Θεότητα τοῦ Χριστοῦ διὰ τὴν συγκατάθεσίν του αὐτὴν ποὺ κάνει ὁ Χριστὸς μὲ τὰ λόγια του αὐτά, Ἄλλ' οὐτε καὶ οἱ θάνατοί νὰ ἔχω καὶ ἄλλην γνώμην ἐσφαλμένην. Θὰ μοῦ τὸ συγχωρήσῃ ὁ Δεσπότης Χριστὸς θὰ μοῦ ἀποκλείσῃ τὴν κακὴν σημασίαν ποὺ ἔδωκα εἰς τὴν κατὰ λέξιν ἐρμηνείαν τοῦ ὡς ἀνωτέρω λόγου του θὰ καταδείξῃ ὅτ' τὸ κήρυγμά μου, μὲ ἄλλον τρόπον θεολογεῖ καὶ ὁμιλεῖ περὶ τοῦ Τρισυγίου Τρισθενούς Θεοῦ καὶ ἔτσι, τίποτε ἄλλο δὲν κάμνει, εἰ μὴ νὰ ἐλασφημῇ καὶ νὰ ὑβρίσῃ τὴν Θεότητά του καὶ τὴν Θεϊκὴν ἀξίαν του. Καὶ λέγεις ὁ Χριστὸς Ἐπειδὴ ἀπὸ καταδεκτικότητος καὶ μακροθυμίας μου εἶπον εἰς τοὺς Ἰουδαίους ὅτ' ἡμεῖς ἐγὼ λέγω διὰ τὸν ἑαυτὸν μου ὅτι εἰ-μα Θεός, ἡ Ἰσχυὶς μου αὕτη μαρτυρία δὲν εἶνα ἀληθινήν, ἐπὶ τῆς αἰτίας τὴν φράσιν αὐτὴν διὰ νὰ μὲ ὑβρίσῃς καὶ νὰ μὲ ἐλασφημῇς, Δὲν μὲ ἤκουες εἰς ἄλλην περιστάσιν ποὺ ἔλεγον «Καὶ ἂν ἐγὼ μαρτυρῶ καὶ λέγω ὅτ' εἰ-μαι Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ἡ μαρτυρία μου αὕτη εἶναι ἀληθινήν. Τί λοιπόν, ἀ-δελφοί, ἡ ἀλήθεια λέγετα ἑναυσίον τῆς ἀληθείας, Πατέ- Ἄλλὰ μὲ ἄλλον τρόπον πρὸς τοὺς Ἰσχυοὺς τοῦ πιστοῦ καὶ ὁπαδοῦς τῆς ἀληθείας του καὶ μὲ ἄλλον τρόπον πρὸς τοὺς ἀπακακοποιημένους ἀπὸ τὴν ἀλήθειαν, ὁμιλεῖ ἡ αὐτοαλήθεια, ὁ Χριστὸς, χωρὶς αὕτη νὰ μεταβάλλεται, ἀλλὰ νὰ προσαρμό- ζετα, πρὸς τὴν γνώμην καὶ ἐλευθέραν ἐκλογὴν καὶ συμμόρ- φωσιν πρὸς αὐτήν. Διὰ τὴν λοιπὴν λέγει ὁ Χριστὸς πρὸς τοὺς Ἰουδαίους, «Ἐγὼ ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν μου δὲν ὁμιλῶ, ὁ Θεὸς Πατὴρ μου ἔχει δώσει ἐντολὴν τί νὰ εἶπω καὶ τι νὰ λαλήσω,» Ἐπειδὴ ἐνόμισαν τὸν Χριστόν ὅτι εἶναι ἐχθρὸς τοῦ Μωσαικοῦ Νόμου καὶ διατάσσει τὰ ἐναντία πρὸς τὸν Θεὸν Πατέρα, ὁ ὅποιος διὰ τῆς ἐντολῆς τοῦ Νόμου τιμᾷ τὸ Σάββατον, καὶ ἐνόμισεν ὁ Ἰουδαϊκὸς λαὸς ὅτ' κατὰ πρό- σωπον ἀντιτίθεται καὶ εἶναι ἐναντία ἡ Νέα Διαθήκη πρὸς τὴν Παλαιὰν κατὰστασιν. Θέλων λοιπὸν νὰ δεῖξῃ ὅτ' δὲν ἀντιτίθεται πρὸς τὸν Θεόν, οὕτε κηρύττει ἐναντίον τοῦ νό- μου, λέγει «Ἐγὼ ἀπὸ μέσα μου ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν μου, δὲν κηρύσσω ὅπως σὺς νομίζετε, ἀλλ' αὐτὸς ὁ Θεὸς μου ἔχει δώσει ἐντολὴν, αὐτὸς ὁ Θεὸς ὁ ὅποιος ἀπὸ σὺς προσκυνεῖ-ται καὶ λατρεύετα,» διδάσκων ἔτσι αὐτοὺς, ὅτ' ἔαν αὐτὰ ποὺ σὺς λέγω τὰ παραθεωρήσῃτε καὶ τὰ περιφρονήσῃτε, δὲν ἀδικοῦρεῖτε πρὸς τὴν Ἰσχυὴν καὶ διδασκαλίαν, ἀλλὰ ἀντιμάχεσθε πρὸς τὸν Θεόν, τὸν ὅποιον παραδέχεσθε καὶ

ὁμολογεῖτε καὶ λατρεύετε Ἐπειτα ἀπὸ αὐτὰ ἀδελφοί, πρέπει ἔτσι ἔλκειν ἔτσι πρός τυχαι, ἔτσι γήϊα νὰ παίρ- νουμεν καὶ νὰ νομίζουμεν τοῦ Χριστοῦ τὸν λόγον καὶ νὰ τὸν καταβιδάζουμεν εἰς τὴν τάξιν τοῦ δούλου, αὐτὸν ποὺ λέγει ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν μου δὲν κάμνω τίποτε, ὁ Πατὴρ μου ἔχει δώσει ἐντολὴν τί νὰ εἶπω καὶ τι νὰ κηρύξω, βλέ- πετε, πόσον θαρρὴ ἀσεβεῖς, ὅταν ἔτσι, ἐξηγῆς καὶ ἔτσι νο- μίζῃς, Διὰ τὸ κάμνεις τὸν Χριστόν καὶ τὸν θέτεις κατώτε- ρον ἢ μόνον ἀπὸ τὸν Πατέρα, ἀλλὰ καὶ μικρότερον καὶ κατωτέρου ἀπὸ τοὺς Ἀποστόλους, καὶ ἄκουε πῶς, Ὁ Παῦ- λος λέγει «Διὰ δὲ τὰς παρθέτους, διαταγὴν τοῦ Χριστοῦ δὲν ἔχω, ἀλλὰ ἰδικὴν μου γνώμην σὺς ἀκούετε»¹⁵ Ὁ Παῦ- λος λοιπὸν χωρὶς διαταγὴν ἡμπορεῖ νὰ ὁμιλῇ καὶ νὰ διδῇ γνώμην, ὁ Χριστὸς δὲν ἡμπορεῖ τίποτε νὰ πῇ καὶ νὰ διδά- ξῃ ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν του, «Διὰ δὲ τὰς παρθέτους διαταγὴν δὲν ἔχω ἀπὸ τὸν Κύριον, σὺς δίδω δυνάμει τὴν ἰδικὴν μου γνώμην» Εἰς τὸν Παῦλον λοιπὸν ἐπιτρέπεις νὰ διδῇ γνώ- μην χωρὶς τὴν διαταγὴν τοῦ Χριστοῦ, τὸν Χριστόν ὅμως ἀπακλαιοῖς καὶ τὸν θέτεις ὑπὸ ζυγὸν δουλείας, ἐπειδὴ ἐξη- γεῖς κατὰ λέξιν καὶ κατὰ γράμμα τὸ ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν μου τίποτε δὲν λέγω,» Ἐπειτα, ὅπως προηγουμένως εἶπον, μὲ ἄλλον τρόπον πρὸς τοὺς ὁπαδοὺς τῆς ἀληθείας ἀναπτύσ- σαι τὴν ἀλήθειαν καὶ μὲ ἄλλον τρόπον εἰς τοὺς ἀπακακοιμε- νους ἀπὸ αὐτὴν Διότι, μήπως οἱ Ἰουδαῖοι, τὸν Χριστόν ποὺ εἶναι ἡ ἀλήθεια, τὸν ἐκλαμβάνουν καὶ τὸν πιστεύουν ὡς τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ,

Δὲν ἤκουες τί περὶ τοῦ Χριστοῦ λέγουν; «Αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος —λέγουν— δὲν εἶναι ἀπὸ τοῦ Θεοῦ, διότι δὲν σέβεται τὸ Σάββατον»¹⁶ Ἀνθρώπον τοῦ Θεοῦ δὲν τὸν ἐξελάμβανον ἢ παρεδέχοντο, καὶ θὰ τὸν ἐνοουθῶσαν καὶ ἐ- πιστεύουν ὡς τὸν μονογενῆ Υἱὸν τοῦ Θεοῦ, Διότι, πάλιν αὐτοὶ ἔλεγον περὶ τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ, ἠγωνίζομεν ὅτι αὐτὸς εἶναι ἁμαρτωλός, διότι καταργεῖ τὴν ἀγίαν τοῦ Σαββάτου»¹⁷ Ἀφοῦ λοιπὸν αὐτὴν τὴν γνώμην εἶχον περὶ τοῦ Χριστοῦ ὡς ἁμαρτωλοῦ ἀνθρώπου, καὶ μάλιστα ὡμί- λουν περὶ ἀνθρώπου ξένου πρὸς τὴν ἀλήθειαν, καὶ ἔαν φα- νερά καὶ τέλεια καὶ καθαρά ὡμίλει ὁ Χριστὸς περὶ τῆς Θε- οτήτος του, αὐτοὶ θὰ τὸν ἐλευθέρουν καὶ θὰ τὸν ἐπιστεύουν ὅπως τὸν ἐφαντάζοντο.

15. Α' Κορινθ. 7, 30.

16. Το. 9, 14.

17. Το. 9, 24.

Πρός αὐτούς, τοὺς ἔτσι τοποθετημένους εἰς τὰ τῆς πίστεως ὡν, χρησιμεύουν ὡς δόσεις εἰς τὴν νέαν πίστιν τοῦ πρὸς αὐτόν, διδάσκει νὰ μὴ ἀντιλέγουν εἰς τὴν διδασκαλίαν του, τὴν ὅποιαν νομίζουν αὐτοὶ εἶναι ἐναντίον τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ, καὶ λέγει· «Ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν μου ἐγὼ δὲν ὁμιλῶ, ἀλλὰ αὐτὸς ὁ Θεὸς μου ἔχει δώσει ἐντολήν, τί νὰ εἶπω καὶ τί νὰ κηρύξω;». Ὁμως, πρὸς τοὺς ἀνθρώπους τῆς πίστεως, βλέπε πῶς ἀποδόλλε, τὴν ταπεινὴν ἐκφράσιν, ἐνδύετα, τὴν ἐξουσιαστικὴν δύναμιν τῆς θεότητός του καὶ λέγει· «ἤκούσατε ὅτι ἐλήχθη εἰς τοὺς προγόνους σας δὲν πρέπει νὰ μοιχεύσης ὅποιος ἴδῃ τὴν γυναῖκα τοῦ πλησίον του διὰ τὴν ἐπιθυμίαν, πλέον ἔχε ἁμαρτήσας. Ἐγὼ ὁμως λέγω». Ὡς βλέπετε ὅτι ὅπου πιστὸς ἀνθρώπος τὸν ἀκούει τοῦ ὁμιλεῖ παρουσιάζεται ὁ Χριστὸς μὲ δλοφάνερον τὴν ἐξουσιαστικὴν θεϊκὴν του δύναμιν ὅπου ὁμως ὁ ἀκρασπὴς του εἶνα ὑποπτος διδῶ. ἄλλην μορφήν καὶ σχῆμα εἰς τὴν διδασκαλίαν του, καὶ ἔτσι οἰκονομεῖ τὰ πράγματα.

(Ὅταν δὲ ἓνα μικρὸ παιδάκι, συνεβλήθη καὶ κατεπατήθη ἀπὸ τὸν λαόν που ἦκουε τὸν ἐρὸν Χριστόστομον, ὁ ἱερός Πατὴρ εἶπεν). Φυτρῶνε πάντοτε ἐπάνω εἰς τὴν ἀκρόασιν τοῦ Θεοῦ λόγου ἢ σύγχυσις καὶ ἡ ἀνατροπὴ τῆς ἡρεμίας καὶ τῆς ἡσυχίας. Διότι ὁ ἐχθρὸς τῶν ψυχῶν, ὁ διάβολος, ἐπειδὴ βλέπε τὸν θεῖον λόγον νὰ πίπτῃ εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ἀκρασπῶν μὲ ἀκούσιμα τὰ θέλη του κατὰ τῆς ἱδικῆς του πεπληνημένης διδασκαλίας, συνεχῶς προσπαθεῖ νὰ βολώνῃ τὸν νοῦν τῶν ἀκούοντων, διὰ νὰ διαφυγῇ ὁ διάβολος τὸν ἐλεγχόν τῆς ἀληθείας.

Ὅταν κάποτε ἐκβλεῖ ὁ Παῦλος, ἓνας νέος που ὠνομάζετο Εὐτυχὸς, ἐνύσταζε, καὶ ἔπεσεν ἀπὸ πολὺ ψηλά καὶ ἐθόλωσε τότε καὶ ἐτόραζε τοῦ Παύλου τὴν διδασκαλίαν καὶ εἶπὼ τῶρα, κάποιο παιδάκι που συνεβλήθη ἀπὸ τὸν πολὺν λαόν, τοῦ μὲ ἄκουε, ἐθόλωσε τοῦ λαοῦ τὴν ἀκρόασιν, διὰ νὰ ἐξασκήσῃ τῶν ἀκρασπῶν τὴν θέλησιν εἰς τὸ νὰ ἀκούουν, ἔστω καὶ ὅταν συμβαίνει παραχρήν ἡ ἀνησυχία. Ἡμεῖς ὁμως, ἀδελφοί, ἀφοῦ φύγωμεν ἀπὸ τῶν κημάτων αὐτῶν τὴν ζάλην, ὡς ὀρμησώμεν καὶ ὡς ἐσέλθωμεν εἰς τὸν ἡρεμον λυμένα τῆς ἀκρασπείας τῆς ἀληθείας τοῦ θεοῦ λόγου. Διότι δὲν θέλω νὰ μᾶς ἐμταδίσῃ ἀπὸ τὰ προλεχθέντα, τὸ ἐπιστόδιον αὐτοῦ τοῦ παιδίου. Ὅπου ὑπάρχει ὁποῖτος ἀκρασπής, καὶ κατ' οἰκονομίαν λαμβάνει, ἄλλην μορφήν καὶ σχῆμα ἢ διδασκαλία ὅπου ὑπάρχει, πραγματικὸς ἀπαθὸς

τῆς εὐσεβοῦς πίστεως, τότε φαίνεται ὁλοκάθαρως καὶ ὁλόλαμπρος ἡ θεικὴ ἐξουσία. Πρὸς τοὺς Ἰουδαίους λέγει· «Ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν μου τίποτε δὲν λέγω». Πρὸς τοὺς πιστεύοντας ὁμως· «ἤκούσατε ὅτι ἐλήχθη εἰς τοὺς παλαιούς νὰ μὴ μοιχεύσης, Ἐγὼ δὲ λέγω». Τὸ Ἐγὼ, τὴν κυριαρχικὴν δύναμιν τοῦ Χριστοῦ θεοκνίει. Παντοῦ τὸ ἐγὼ κυριαρχικὴν θεϊκὴν δύναμιν φανεροῦσε, εἰς τὸν Χριστὸν που λέγει· «Ἐγὼ εἶμαι, ἐγὼ εἶμαι, καὶ ὅσον χρόνον ζῆτε καὶ ὅταν γηράσκειτε ἐγὼ εἶμαι». Καὶ πάλιν ὁμως πρὸς τοὺς ὁδοιποροὺς λέγει· «Δὲν ἦλθον νὰ κάμω ὅ,τι θέλω ἐγὼ, ἀλλ' ὅ,τι θέλει ὁ Πατὴρ που μὲ ἐσταλεν εἰς τὸν κόσμον».

Ἡ ἀνάγνωσις τοῦ Εὐαγγελίου που ἔγινε σήμερον, διαλυε, τὴν ἀμφιβολίαν τῆς ἀνοήτου διανοίας τῶν αἰρετικῶν. Διότι, ὅταν προσῆλθεν εἰς τὸν ἱεροῦν ὁ λεπρὸς εἰς τὸ σῶμα, ἀλλὰ λαμπρὸς εἰς τὴν ψυχὴν, λέγει πρὸς αὐτόν· «Κύριε, ἐὰν θέλῃς μπορείς νὰ μὲ καθαρίσῃς ἀπὸ τὴν λέπραν». Εὖ καίτοι τὴν ἀρχὴν που ἔχουν οἱ αἰρετικοὶ δηλαδὴ, κατ' αὐτούς ὁ Χριστὸς ἔπρεπε νὰ πῇ, σύμφωνα μὲ ὅσα αὐτοὶ παραδέχονται μὲ τὴν ἐρμηνείαν που δίδουν εἰς τὸν λόγον τοῦ Χριστοῦ· «Δὲν θέλω ἐγὼ, θέλει ὁ Πατὴρ ὡς καθαρῶς λατὸν ἀπὸ τὴν λέπραν σου σοὺ λέγω δὲ αὐτὸ διότι, δὲν ἦλθα εἰς τὸν κόσμον νὰ κάμω αὐτὰ που θέλω ἐγὼ ἀλλ' αὐτὰ που θέλει ὁ Πατὴρ που μὲ ἐσταλεν» δὲν μὲ ἦκουσις ὅταν λέγω, δὲν ἦλθον νὰ κάμω τὸ θέλημά τοῦ ἱδικόν μου, Ἐὰν λοιπὸν ὑποχρεῖται νὰ κάμῃ αὐτὸ που ὑπάρκειται εἰς ἄλλην ἐξουσίαν ὅπως λέγεις μὲ ἀντίθειαν σοὺ, αἰρετικέ, θιπὲ θέλεις νὰ ἔχῃ κυριαρχίαν αὐτὸς που εἶνα εἰς τὴν ὑποταγὴν καὶ τὴν κυριαρχίαν τοῦ Πατρός. Ἀλλὰ κανένα τέτοιο πρᾶγμα δὲν εἶπεν ὁ Σωτὴρ πρὸς τὸν λεπρὸν που προσῆλθε μὲ γυνῆα καὶ ὀνὰ ψυχικὰ ἐλατήρια, ἀλλὰ ἀφοῦ ἀπέδειξεν πρὸς ὅλους τὴν γυνῆαν καὶ εὐκρινὴν πίστιν τοῦ λεπρῶ, βλεῖ εἰς αὐτόν καὶ τὴν ὕγιαν καὶ τὴν σωτηρίαν προσῆλθε εἰς αὐτὸ μὲ πίστιν, πάρε τὸ θεοδαῖον φάρμακον εἰς τὸ θέλημά μου ἀποδοῖς εἰς τὴν εὐεργεσίαν τῆς ἀποδοθείσης ὕγιαν σου, ἀπὸ ἐμένα πάρε καὶ φέρε μοῖς σου τὴν σωτηρίαν σου. «Κύριε ἐὰν θέλῃς μπορείς νὰ μὲ γιστρέψῃς καὶ, θέλω Γενεὸς καθαρὸς λάβε τὴν ὕγιαν σου». Σὲ αὐτὸ τὸ θαῦμα τοῦ Χριστοῦ, χωρὶς ἡ ἀνευλαθὴς καὶ ἀσεδῆς διδασκαλία τῶν αἰρετικῶν; βλέπε εἰς τὸν Χριστὸς λέγει ὅτι ὑπόκειται, ἀλλὰ, ἀπὸ τοῦ ὅτι κάμνε

αυτό που ο ίδιος θέλει, φαίνεται καθαρά πώς πράγματι, έχει ισίαν εξουσίαν και δύναμιν.

Όταν δὲ λέγω αὐτὰ, δὲν εἰσάγω νέαν διδασκαλίαν ὅτι δηλαδὴ ὁ Χριστὸς εἶνα, ἀποκακαυμένος ἀπὸ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ Πατρὸς καὶ κάμνει, ὅ,τ. θέλει χωρὶς νὰ συμπτράτῃ καὶ ὁ Πατήρ, ὅχ. Διότι αὐτὸ που θὰ πῇς θέλησιν τοῦ Υἱοῦ, εἶναι καὶ θέλησις τοῦ Πατρὸς καὶ, αὐτὸ που θὰ λέγῃς θέλησιν τοῦ Πατρὸς, κυριαρχικὴν δύναμιν καὶ. θέλησιν τοῦ Υἱοῦ κηρύττετε καὶ ἄλλοις ἐπὶ τῆς κυριαρχικῆς ἐξουσίας καὶ θέλησιν τοῦ Υἱοῦ, τὴν ἐξουσίαν καὶ δύναμιν φανερώνετε τοῦ Ἁγίου Πνεύματος διότ. μ.α εἶναι ἡ Ἐξουσία καὶ δὲν φανερύεται, ἀλλὰ εἶναι ἀκέραια καὶ πλήρης καὶ μ.α ἡ βασιλεία Ἄλλὰ θὰ εἴπῃ κανεὶς ἐκ τῶν ἀκροατῶν, ἀφῆκες χωρὶς νὰ μ.ας πληροφορήσῃς περὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, διότι ἐξ ὧν λέγει ὁ Ἀπόστολος, ἐγὼ εὗρισκα τὸ Ἅγιον Πνεῦμα νὰ εἶναι εἰς τὴν ὑποταγὴν τοῦ Χριστοῦ. Καὶ τοῦτο τὸ συμπεραίνω ἐξ ὧν λέγει ὁ Παῦλος, «Ὅταν δὲ θὰ εἴπῃ ὅτι ὅλα εἰς αὐτὸν ἔχουν ὑποταχθῇ, φανερόν, ὅτι ἐκτός τοῦ Πατρὸς που ὑπέταξεν εἰς αὐτὸν τὰ πάντα» ἐάν δὲ δὲν θὰ ὑποταχθῇ μόνον ὁ Πατήρ, λοιπόν, τὸ Ἅγιον Πνεῦμα εἶναι εἰς ὑποταγὴν, διότ. μόνον τὸν Πατέρα εἶπεν ὁ Ἀπόστολος ὅτι, δὲν θὰ ὑποταχθῇ εἰς τὸν Χριστόν. Τὸ ἐπάντα τὴν κτίσιν ἑνωσεῖ, δηλαδὴ αὐτὸ που ἐκτίσθη ἀπὸ τοῦ Θεοῦ καὶ ὅχι τὴν θείαν φύσιν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἡ ὅποια οὐδέποτε ἐκτίσθη ἢ ἐδημιουργήθη Ἄλλωστε, ὁ Παῦλος ἀμιλεῖ περὶ τῆς ὑποταγῆς τῶν ἐχθρῶν τοῦ Χριστοῦ «Τελευταίος ἐχθρὸς που καταργεῖται εἶναι ὁ θάνατος»²¹

Τι λοιπόν; Εἰς τὸν χώρον τῶν ἐχθρῶν τοῦ Χριστοῦ θάξεις τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, μήπως ἠθέλησε ποτὲ τὴν ὑποταγὴν τῶν ὀφθῶν τοῦ Θεοῦ; Μήπως εἶπε ποτὲ περὶ τῆς ὑποταγῆς τῶν Ἀγγέλων; Μήπως περὶ τῆς ὑποταγῆς τῶν Ἀρχαγγέλων καταπίσθηκε ἀμυλῶν, μόνον περὶ ὑποταγῆς τῶν ἐχθρῶν «Τελευταίος ἐχθρὸς που καταργεῖται, εἶναι ὁ θάνατος» Μέσα εἰς τοὺς ἐν τῇ ὑποταγῇ ἐχθρούς, δὲν εἶναι τὸ Ἅγιον Πνεῦμα. Ἐάν ἡμεῖς οἱ πιστοὶ, ἐπειδὴ πιστεύομεν, θὰ συμβασιλεύσωμεν μετὰ τὸν Χριστόν, τὸ Ἅγιον Πνεῦμα δὲν θὰ τύχῃ οὕτως αὐτῆς τῆς τιμῆς καὶ τῆς ἀξίας, που θὰ ἔχουν οἱ ὀπίσκει, Ὅταν θὰ ἔλθῃ κατὰ τὴν δευτέραν παρουσίαν τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ, θὰ καθίσουν τὰ παιδιά τοῦ Ζεφειδαίου, ὁ Ἰωάννης καὶ ὁ Ἰωάννης, καὶ ἡ ἀμὰς τῶν Ἀποστόλων ἐπάνω εἰς δώδεκα θρόνους, τὸ δὲ

Ἅγιον Πνεῦμα θὰ εἶναι, καὶ θὰ κάθεται περικυκλωμένον εἰς τὸ σκαμνὶ τὸ ὅποιον θὰ εἶναι εἰς τὰ πόδια τοῦ θρόνου τῶν Ἀποστόλων, καὶ θὰ κάθῃται, μαζί με τοὺς ἐν ὑποταγῇ ἐνδοσκομένους ὑπηκόους, Ἀπομακρυνθήτε παρακαλῶ ἀπὸ τῆς βλασφημίας καὶ τῆς ἀσεβείας αὐτῆς. Διὰ τὴν κτίσιν ὁμοίαι ὁ Ἀπόστολος ἀνέρωπε καὶ ὅχι διὰ τὴν ἀκτίστον ὑπόστασιν καὶ Θεαν φύσιν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ὅχι περὶ τῆς ἀξίας του ἢ ὅποια προσκυνεῖται.

Καὶ διὰ νὰ καταλάβῃς καὶ ἐννοήσῃς ἀκριβῶς εὐσεβῆ καὶ ἡλεγμένον διδασκαλίαν, ἀκούσον πῶς ὁ μακάριος Δαβὶδ, ὅταν ἀμ.λῇ πῶς ὕμνεῖ ἡ κτίσις τὸν Θεὸν τί λέγει. «Δοξάσατε τὸν Θεὸν ἀπὸ τοὺς οὐρανούς, δοξάσατε αὐτὸν ἀπὸ τῆς βῆφς, καὶ τῆς ἐξῆς, Ἄγγελοι, δυνάμεις, οὐρανοὶ τῶν οὐρανῶν καὶ, τὸ νερό που εἶναι παραπάνω ἀπὸ τοὺς οὐρανούς»²² Μήπως εἶπε περὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος νὰ δοξασθῇ καὶ ὕμνασθῇ τὸν Θεόν. Μήπως τὴν ἀκτίστον καὶ ἀδημιούργητον θείαν φύσιν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, εἰς τὴν κτίσιν καὶ δημιουργηθεῖσαν κτίσιν συμπεριέβαλεν, Πάτερ, τὰ τρία παιδιά που ἦσαν μαζί με τὸν Ἀνανίαν μέσα εἰς τὸ καμνί, καὶ αὐτὰ ἔφεραν τὴν κτίσιν νὰ χοροστατῇ καὶ ἔλεγον: «Δοξολογεῖτε οἱ Ἄγγελοι τοῦ Κυρίου, οἱ οὐρανοὶ τοῦ Κυρίου, αἱ δυνάμεις τοῦ Κυρίου, ὁ ἥλιος καὶ ἡ σελήνη» καὶ τὰ ἐξῆς, μήπως θυμώθηκαν καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, μήπως συνηθώμεσαν τὸ ἀκτίστον Ἅγιον Πνεῦμα εἰς τὴν κτιστὴν φύσιν Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος πάλιν, ὅταν διαχωρίσῃ τὰ βλέπομενα ἀπὸ τὰ μὴ βλέπομενα, λέγει, κάπου διὰ νὰ μ.ας διδάξῃ Ὅτι, αὐτὰ τοῦ Χριστοῦ ἐκτίσθησαν ὅλα, καὶ ἐκεῖνα που εἰναι εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ εἰς τὴν γῆν, καὶ αὐτὰ που βλέπομεν καὶ αὐτὰ που δὲν βλέπομεν καὶ ἀμέσως ἀπαρίθμει, αὐτὰ που δὲν βλέπονται καὶ λέγει «Καὶ τοὺς Ἄγγέλους, που λέγονται θρόνοι, Ἐξουσίαι, Κυριότητες»²³ Ἐπειδὴ ἔξ ὅλα δοῦν βλέπονται ἔχουν φανεράν τὴν ὑποταγὴν, μέσα δὲ εἰς τὰ μὴ βλέπομενα, δηλαδὴ εἰς τοὺς Ἄγγέλους καὶ τὰς δυνάμεις, εἶναι καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα καὶ ὁ Υἱὸς καὶ ὁ Πατήρ, ἐπεὶ δὲ ἴσως μὴ γνωρίζων τὴν οὐράνιον πνευματικὴν διάταξιν καὶ ἄρμονον, φέρῃς καὶ θέσῃς μέσα εἰς αὐτὰ τὰ οὐράνια πνεύματα καὶ τὴν κυριαρχικὴν ἀξίαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, δὲν διαρεῖ τὰ βλέπομενα οὕτε λέγει ὁ ἅγιος, ἡ σελήνη, ἢ τὰ ἀστρα, ὅλα εἶναι δοῦλα καὶ ὑποτασσόμενα αὐτὰ ὅλα ἔχουν φανε-

20. Α. Κορινθ. 15, 28.

21. Ψαλμ. 148, 1
22. Δαν. 88, 58.
23. Κολοσ. 1, 16.

ρὰν τὴν αὐτῶν των καὶ διαφύει των, ὅπως λέγει ἡ Γραφή, ὅτι «τὰ πάντα εἶναι ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν σου»· Ἐπειδὴ δὲ εἰς τὰ ἀόρατα πνεύματα περιλαβάνονται οἱ Ἀρχαὶ καὶ οἱ Ἀγγέλαι εἶναι δὲ ἀόρατον καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα τὸ ὁποῖον λατρεύομεν καὶ προσκυνῶμεν, διὰ τὴν μὴ τὸ συμπεριλάβει κακῶς μέσα εἰς τὰ ἀόρατα πνευματικά ὄντα, ἀπαριθμῶν ὅλα τὰ ὅσα ἡρίσθησεν ἑνωτέρω, διὰ τὴν θύλακιν ἐξω ἀπὸ τοῦ δουλοῦν τάγμα τὸν Κύριον καὶ Θεόν, τὸ Ἅγιον Πνεῦμα Ἀριθμῶν αὐτὰ που προσκυνοῦν τὸν τρισυπόστατον Θεόν, διὰ τὴν ἐκχώρησιν αὐτὰ που προσκυνοῦν. Αναφέρει δὲ τὸν δηλαδὴ τὸν ἄλλον οὐράνιον πνευματικὸν κόσμον, τοὺς Ἀγγέλους Ἀρχαγγέλους Θρόνους, Κυριότητες, Ἀρχάς, Ἐξουσίας, Δυνάμεις, Χερουδὲμ καὶ παρασιωπῶν τὸ Ἅγιον Πνεῦμα.

Ἀλλ' ὡς ἐλάωμεν εἰς τὸ ὑπο διδασκαλίαν θέμα «Ἐάν θέλῃς, Κύριε, μὴ ποτε εἶναι μετὰ καθαρίσεως ἀπὸ τῆς λέπρας», εἶπεν ὁ λεπρὸς εἰς τὸν Χριστόν· Εἶδε τὰς τάσας καλὰς πράξεις που ἐξετηγάζον ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ, εἶδε τὴν μεγάλην σωτηρίαν καὶ τὴν ἀνδρείαν τῆς ἱσταντικῆς τοῦ ἔπαιρου ὅλοι οἱ ἀναξιοπαθεῖς που μετανοοῦσαν καὶ ἐπιστεῦον εἰς τὸν Χριστόν, εἶδε πολλοὺς πάσχοντας, πονοῦντας, δαιμονισμένους, οἱ ὅποιοι περιέκυλιν τὴν ἡγνὴν τῆς σωτηρίας, τὸν Χριστόν. Καὶ διότι τὴν ἀμφιβολίαν ἀπὸ τοῦ νοῦν του, ὁ λεπρὸς μὲν εἰς τὸ σῶμα, καθαρὸς δὲ εἰς τὴν ψυχὴν δὲν εἶχε διψάσει τὴν ψυχὴν του οὕτως εἰς τὸ βάθος τῆς οὐτε εἰς τὴν ἐπιφανείαν τῆς καὶ δὲν εἶχε κλονισθῇ ὡς πρὸς τὴν πίστιν τῆς εἰς τὸν Χριστόν καὶ εἰς ἄλλα πράγματα, διότι, ὅπως εἶναι σχηματῆς καὶ ἐνοχλητικὴ ἡ λέπρα εἰς τὸ σῶμα που κομμοῦναι τὴν ἐπιφανείαν του, ὅτι εἶναι σχηματῆς ἡ διπλὴ καρδία μέσα εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ ἀνθρώπου, κομμένη εἰς δύο, εἰς τὴν πίστιν καὶ τὴν ἀπιστίαν ὅσην ὁ διὰν προκαλεῖ εἰς τὰ μάτια τῶν ἀνθρώπων ἡ λέπρα, τὴν ἀπὸ ἀπὸ καὶ σιχαίνον φέρει εἰς τὰ μάτια τοῦ Θεοῦ ἡ κομμομένη καὶ ὁρημένη ψυχὴ. Δι' αὐτὸν τὸν λόγον λέγει ἡ Ἁγία Γραφή «Ἀλλοιμονοὶ εἰς τὴν διπλὴν καρδίαν καὶ εἰς τὴν παράλυτον ψυχὴν καὶ εἰς τὸν ἀμαρτωλὸν, που καθίξε, εἰς δύο δρόμους»·²⁴ Ἀλλὰ ὡς ἐχόμεν λοιπὸν ὑπ' ὅψιν τὸ κύριον θέμα μας «Θέλω, ναί, ὡς καθαρισθῆς»· Καὶ ἀμέσως τὸ θαῦμα! «Θέλω ὡς καθαρισθῆς». Εἶναι, ἀδελφοί, λόγος τοῦ πολλὰς φορὰς ἀγαίνει καὶ λέγεται ἀπὸ αὐτοῦ τοῦ ἔχει ἐξουσίαν καὶ δύναμιν, πολλὰς ὁμοῦς φωνὰς λέγεται καὶ ἀπὸ

24. Σοφ. Σοφ. 2, 19.

ὁπερῆσαν ἄνθρωπον καὶ ἀπὸ ἐλατρία ὁπερῆσαν. Τὸ νὰ λέγῃ πολλά τὰ λέγει ὁ καθένας, ἀλλὰ μαζί με τὸν λόγον νὰ ἀκολουθήσῃ καὶ τὸ ἔργον που ἐκκαὶ καὶ ὑπάχεται ὁ λόγος, εἶναι ἔργον αὐτοῦ που ἡμπορεῖ καὶ εἶναι κυρίαρχος αὐτοῦ τοῦ ἔργου που θέλει νὰ γίνῃ· Ἐάν λοιπὸν ἔλεγε ὁ Χριστὸς θέλω νὰ καθαρισθῆς ἀπὸ τὴν λέπραν, καὶ δὲν ἐγίνετο ἡ θεραπεία, θὰ ἀπεδεικνύετο ὁ Χριστὸς φλύαρος πολὺλογος καὶ ὁπερῆσαν, χωρὶς ἀποτέλεσμα. Τώρα δὲ, μαζί με τὴν δεσποτικὴν φωνὴν καὶ τὸν λόγον του, ἐγίνε καὶ τὸ θαῦμα τῆς θεραπείας τοῦ λεπροῦ. Καὶ τὸν μὲν λόγον ὡς μὴ λογαράσῃς, ἀλλὰ τὸ ἔργον που ἀκολουθεῖ τὸν λόγον νὰ σεβασθῇ.

Βλέπε λοιπὸν πόση εἶναι ἡ διαφορά μεταξὺ τοῦ παλακοῦ νόμου καὶ τῆς καινουργίας· ὁ νόμος εἰς ὅποιονδήποτε περιστασίον καὶ ἀνάγκην. Ὁ Μωυσῆς, ἀφοῦ κατέβη ἀπὸ τὸ ὄρος, διὰ τῆς πρώτης του ἐντολῆς καὶ μετὰ τὸν νόμον, διέταξε νὰ ἐκχωρίζονται οἱ λεπροὶ ἀπὸ τὴν κοινωνίαν τῶν ἀνθρώπων. Ὁ Χριστὸς, ἀμέσως μάλιστα κατέβη ἀπὸ τὸ ὄρος, εἶδε τὸν λεπρὸν, τὸν ἐβέχθη καὶ τὸν ἐκαθάρισεν. Ὁ μὲν Μωυσῆς, τὰς πληγὰς καὶ τὰ φρικτωτάτα τὰ διώχνει μακριὰ. Ὁ Χριστὸς, τὰ πάθη καὶ τὰς πληγὰς καὶ τὰς ἀρρωστίας καὶ τὰς θεραπείας καὶ τὰς πιστὰς, τὰς θεραπείας. Ἀνέβη ὁ Χριστὸς εἰς τὸ θάνατον, ἀνέβη καὶ ὁ Μωυσῆς. Ὁ μὲν Μωυσῆς, διὰ νὰ πάρῃ τὸν νόμον ἀπὸ τοῦ Θεοῦ ὁ δὲ Χριστὸς διὰ νὰ δώσῃ τὸν Νῆμον. Ἀνέβη ὁ Μωυσῆς καὶ εὗρε τὸ θάνατον γεμῆτο ἀπὸ ἀσπίγγας, ἀπὸ αἰνιγμάτων, ἀπὸ δεινότητος, ἀπὸ ἀσπιδότητος, ἀπὸ θυέλλας, ἀπὸ πάχυνον καὶ ἀνέβη, ὅχι ὅτι αὐτὰ ἤρμοζαν εἰς τὴν δόξαν καὶ τὸ μεγαλεῖον τοῦ Θεοῦ που ἐφάνη εἰς τὸν Μωυσῆν, ἀλλὰ διότι αὐτὰ θὰ καθωδηγοῦσαν τὸν Ἰσραηλιτικὸν λαὸν εἰς τὸν φθόνον τοῦ Θεοῦ ἢ χάρις ὅμως τοῦ Χριστοῦ, ἀδελφοί, ἀποδύκει τὸν φθόνον, ἀποβάλλει τὴν δουλείαν, διότι ὁ Χριστὸς δὲν ἐμπνέει, καὶ δὲν ἐμβάλλει εἰς τὰς καρδίας μας τὸν φθόνον καὶ δὲν μᾶς θέλει, δουλοῦς, ἀλλὰ μετὰ τὴν χάριν τοῦ μᾶς ἔκανε παιδὶα τοῦ Θεοῦ. Ὁ Μωυσῆς ἔχε δώσει δέκα ἐντολὰς, ὁ Ἰησοῦς δὲ, ὁ Κύριος τοῦ Μωυσέως, ἔδωκε Μακαρισμούς. Ὅσοι γνωρίζουν τὰς Ἁγίας Γραφάς, ἐνώσαν τὴν ἀλήθειαν αὐτὴν που εἶπον Πρώτος Μακαρισμός εἶναι Μακάριοι οἱ πτωχοὶ που εἶναι ταπεινοί, διότι γίνονται ἰδικὴν τῶν ἡ βασιλείαν τῶν οὐρανῶν Μακάριοι. αὐτοὶ που περνοῦν τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς των με στενωχίας καὶ θλίψεις καὶ τὰς ὁπομένους

χάριν τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ, διότι, αὐτοὶ θὰ τύχουν τῆς παρηγορίας καὶ τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ. Μακάριοι οἱ ἡσυχοί, εἰρηνικοὶ καὶ πρᾶοι ἀνθρώποι, διότι αὐτοὶ θὰ περάσουν ὥραιοι καὶ ἡρεμῶς τὴν ζωὴν των. Μακάριοι αὐτοὶ ποὺ πεινοοῦν καὶ κλαροῦν τὴν δικαιοσύνην, διότι αὐτοὶ θὰ τύχουν τῆς εκπληρώσεως ὅλων των καλῶν ἐπιθυμιῶν των, καὶ ἔτσι θὰ χορτάσων καὶ θὰ ξεδιψάσουν πνευματικῶς. Μακάριο αὐτοὶ ποὺ πονοῦν τὸν φτωχὸν καὶ τὸν συντρέχουν καὶ τὸν βοηθοῦν, διότι, καὶ αὐτοὶ θὰ ἐλεηθῶν ἀπὸ τὸν Θεόν. Μακάριο αὐτοὶ ποὺ ἔχουν ἀνὴν καὶ καθαρὰν τὴν καρδίαν ἀπὸ κάθε ἁμαρτίαν, διότι αὐτοὶ θὰ ἴδωσιν εἰς τὴν ἄλλην ζωὴν τὸν καθάρων καὶ Ἅγιον Θεόν. Μακάριοι οἱ εἰρηνόποιοι, διότι αὐτοὶ θὰ ἀνομασθοῦν παῖδι τοῦ Θεοῦ. Μακάριοι αὐτοὶ ποὺ πέρασαν κάθε εἶδος διωγμῶν καὶ κατατρεγμῶν χάριν τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς πίστεώς του, χάριν τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς τελειότητος, διότι ἤδη αὐτοὶ ἔχουν κερδίσει τὴν οὐράνιον βασιλείαν. Μακάριοι εἰσθε δταν σὰς ἀνεδίξουν καὶ σὰς δώσουν καὶ εἰπουν κάθε ψευδὴ κατηγορίαν ἐναντίον σας»²⁶.

Διατί λοιπὸν ὁ Νόμος ποὺ ἔλαβεν ὁ Μωϋσῆς ἀπὸ τὸν Θεόν ἔχει δέκα ἐντολὰς, ἡ δὲ χάρις τοῦ Χριστοῦ ἐννέα μακαρισμούς. Ὁ ἀριθμὸς τῶν δέκα ἐντολῶν εἶνα ἴσος μὲ τὰς δέκα πλῆγας τῶν Αἰγυπτίων. Αὐτοὶ αἱ δέκα πλῆγαι ποὺ ἔλαβον ἀπὸ τὸν Θεόν αἱ Αἰγύπτιοι, ἐγένοντο πρὸξεναι σωφρονισμοῦ καὶ ταπεινώσεως των, αἱ δέκα ἐντολαὶ εἰς τὸν Ἰσραηλτικὸν λαὸν τοὺς παιδωνγαῶν καὶ τοὺς κἀμινουν καὶ συνέλθουν ἀπὸ τῆς ἀνασθησάντων των. Καὶ αὐτὸ τὸ γράμμα ποὺ γράφετα ὁ ἀριθμὸς δέκα, τὸ γνωστὸν διηλαδὴ, ὁμοιάζει, σὺν ῥάβδος ῥαβδος λοιπὸν συνετισμοῦ καὶ σωφρονισμοῦ ἦσαν καὶ αἱ πλῆγαι τῶν Αἰγυπτίων καὶ τὰ δεινοπαθήματα τοῦ Ἰσραηλτικοῦ λαοῦ. Ὁ Ἰησοῦς Χριστός, ὁ ἰσχυρὸς μας, παρέχει ἐννέα μακαρισμούς, τρεῖς ἐπὶ τρεῖς ἐννέα πλέκων ἔτσι τριπλοῦν στέφανον εἰς τοὺς ἀκολουθοῦντας τὴν διδασκαλίαν των μακαρισμῶν αὐτῶν. Διότι, ἀδελφοί μου, ἐπειδὴ ἡ Ἅγια καὶ προσκυνομένη Τριάς, Πατὴρ, Υἱός, Ἅγιον Πνεῦμα, ἡ βασιλικὴ αὐτῆς ἐξουσία, ἡ ἀμύλωντος καὶ καθαρὰ φύσις, ἡ ἀκυριάρχητος κυριαρχία ἔχει τὴν δόξαν καὶ τὸ μεγαλεῖον τῆς εἰς τὰ τρία πρόσωπά τῆς, καὶ τὸ κήρυγμα καὶ τὸν ἀριθμὸν τὸν τιμῆς ὁ Θεός, δταν εἶνα τριπλοῦς ὁ ἀριθμὸς των ὅπως εἶνα ἡ Ἅγια Τριάς

τριπλῇ. Αὐτὸ θέλω νὰ εἰπω. Τρεῖς οἱ Πατριάρχαι καὶ ὁ Θεός των ἐαυτὸν τοὺς λέγει καὶ ἀνομαζέει Θεὸν των Τριῶν Πατριάρχων. «Εγὼ εἶμαι —λέγει— ὁ Θεός τοῦ Ἀβραάμ καὶ ὁ Θεός τοῦ Ἰσαάκ καὶ ὁ Θεός τοῦ Ἰακώβ»²⁷. Λέγει δὲ αὐτό, ὅχι διότι δὲν ἦτο καὶ Θεός τοῦ Μωϋσέως καὶ τοῦ ὡσήφ, ὅχι διότι ὁ Θεός εἶναι Θεός ὅλων αὐτῶν ποὺ τὸν ἀνογνωρίζουν Θεὸν των καὶ τὸν ἐπικαλοῦντα μὲ τὴν ἀλήθειαν καὶ ὅχι μὲ δυσπιστίαν. Ἀλλὰ λέγει ὅτι εἶναι Θεός των τριῶν Πατριάρχων διότι θέλει νὰ τιμῇ τὰ ἐπίγειά δέπως τιμῶνται καὶ τὰ οὐράνια ἀπὸ τὴν Ἅγιαν Τριάδα. Τρεῖς Πατῆρες εἰς τὴν τῆς Ἁγίας Τριάδος, ὅπως λέγεται ὅτι «τώρα μένουσιν τὰ τρία αὐτά, ἦτοι, ἡ Πίστις, ἡ Ἐλπίς καὶ Ἀγάπη»²⁸. Σὲ τρία πράγματα καὶ μέρη ἔχει διαμεθεῖ ἡ ὅλη Κτίσις. Εἰς τὰ ἐπουράνια, εἰς τὰ ἐπίγεια καὶ εἰς τὰ καταχθόνια. Εἰς τρία χωρίζονται τὰ χρόνια εἰς αὐτὰ ποὺ πέρασαν, εἰς αὐτὰ ποὺ εἶνα τώρα ποὺ ζῶμεν, καὶ εἰς αὐτὰ ποὺ θὰ ἔλθουν. Καὶ ὅπως πολλοὶ ἦσαν οἱ γενάρχαι εἰς τὸν ἀρχαίον, ἀλλὰ οἱ τρεῖς Ἀβραάμ, Ἰσαάκ καὶ Ἰακώβ ἤρκεσαν νὰ δοξολογήσων τὸν Τριαδικὸν Θεόν, ἔστω μὲσα ἀπὸ τοὺς πολλοὺς ἱερεῖς, διαλέγει τρεῖς ἱερεῖς, τὸν Μωϋσῆν, τὸν Ἀαρὼν καὶ Σαμουὴλ. Πολλοὶ λοιπὸν βασιλεῖς, πολλοὶ ἱερεῖς, ἀλλὰ τρεῖς βασιλεῖς, τρεῖς ἱερεῖς εἶναι αὐτοὶ ποὺ μνημονεύονται. Διότι λέγει ἡ Ἅγια Γραφή «ἐκτός τοῦ Δαυὶδ καὶ Ἐζεκίου καὶ τοῦ Ἰακώβ, ὅλοι οἱ ἄλλοι ἀλλοεξοπιστοῦν»²⁹. Μέσα εἰς τὰ καμίνι εἰς τὴν Βαβυλῶνα τρία παιδιὰ Μαρτὶ μὲ τὸν Χριστὸν εἰς τὸ θάνατον ὁ Πέτρος, ὁ Ἰάκωβος καὶ ὁ Ἰωάννης. Πολλὰ εἰς τὸν οὐρανὸν οἱ ἄγγελοι, ἀλλὰ τρεῖς παρουσιάζονται εἰς τὸν Ἀβραάμ. Ὅλοι αἱ ἡμέραι εἶναι τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ τρεῖς ὑπηρετοῦν εἰς τὸ μυστήριον τῆς θεοφανείας τοῦ Χριστοῦ, τρεῖς, ποῖαι εἶνα αὐτὰ. ἤλαρε τὸν Ἰσαάκ τὸ μονόκροτον παιδί, ποὺ τοῦτο ἀγάπησες καὶ πῆγαινε σὲ εἶνα ἀπὸ τὰ θουὰν³⁰. Λέγει ὁ Θεός εἰς τὸν Ἀβραάμ. Καὶ ἐξάδισεν ὁ Ἀβραάμ τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας, διὰ νὰ δείξῃ ὁμοῦ καὶ τὸ μυστήριον. Διότι, ἀπὸ τὸν θάνατον ὁ Ἀβραάμ ἀπέλασε ζωντανὸν τὸν Ἰσαάκ καὶ πῶς, Ἄκουε Ἀπὸ τὴν στιγμήν ποὺ ὁ Ἰσαάκ παρελήφθη ἀπὸ τὸν πατέρα του διὰ νὰ προσφερθῇ θυσιᾶ εἰς τὸν Θεόν. Δὲ τὸν

²⁷ Ματθ 22, 32.
²⁸ Α' Κορινθ 13, 13.
²⁹ Σαμ Σαμ 22, 5.
³⁰ Γεν 22, 2.

ποτέρα του ἦτο νεκρὸς καὶ εσφαγμένος, διότι, ὅχι τὸ τέλος τοῦ ἔργου τῆς θυσίας, ἀλλὰ ἡ πρόθεσις πού εἶχεν ὁ Ἀβραάμ, διὰ νὰ θυσιάσῃ τὸν ἑαυτὸς ἐπικυρώσει τὴν ἀποτέλεσμα. Διὰ τὸν Ἀβραάμ, ὁ Ἰσαάκ ἀπὸ τὴν ἡμέραν ποὺ μετεφέρτετο εἰς θυσίαν, ἦτο ἀποθνήσκων. Κατὰ τὴν τρίτην ὅμως ἡμέραν τῆς πορείας πρὸς τὴν θυσίαν, ἀπεδόθη εἰς τὸν Ἀβραάμ ἀπὸ τοῦ Θεοῦ ζωντανὸν τὸ παιδίον, εἰς τὸν ποὺ τῆς τριήμερου ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ. Ἐμποροῦσε καὶ ὁ Ἰωάννης νὰ μείνῃ εἰς τὴν θέλασαν πολλές ἡμέρας, ἀλλὰ δὲν γίνεται αὐτὸ παρά μόνον διὰ τρεῖς ἡμέρας ποὺ εἰμὶν εἰς τὴν κοιλίαν τοῦ θαλάσσης, οὐ θηρίου, διὰ νὰ δείξῃ τὴν τῆς Ἀναστάσεως μυστήριον. Ἐπειτα λέγει ὁ αἰρετικὸς καὶ ἄν εὐρὴς κάποιος εἰς τὴν Ἁγίαν Γραφήν ὁ χρημὲνας τέτοιας πληροφορίας, θὰ τὰς ἐκλάβῃ καὶ παραλάβῃς πάλιν ὡς ἄλλας εἰκόνας τῆς Ἁγίας Τριάδος καὶ τῆς θείας οἰκονομίας, δὲν θέλεις αὐτὰ τὰ σημεία. Ἐάν ἐγὼ σοῦ ἐρμηνεύω, σόησε τὰ λόγια μου. Ἀλλ' εἰς εἶνα, θεῖον τὸ κήρυγμα, ἀκούε ἀπὸ ἐμὲ. Ἀλλὰ καὶ νὰ ἀκούῃς μαζί με ἐμέ, ὅτι αἱ τρεῖς ἡμέραι, ἐξηγοῦν τὸ πάθος τοῦ Χριστοῦ. Ἐπειδὴ εἰς τὴν ὑπόθεσιν τοῦ Ἀβραάμ, αὐτὸς ὁ Σωτὴρ Χριστὸς λέγει. «Ὁ Ἀβραάμ ποὺ εἶναι πατὴρ σὰς ἐδοκίμασεν ἀγαλλισαίν, διὰ νὰ ἴδῃ τὴν ἰδικήν μου ἡμέραν» καὶ τὴν εἶδε καὶ ἐχάρη.³¹ Ποίαν ἡμέραν εἶδε, τοῦ θανάτου μου. Διότι τὸ ἀρνὶ ποὺ παρεδόθη ἀπὸ τὸ θένδρον διὰ τοῦ Ἀγγέλου εἰς τὸν Ἀβραάμ, νὰ θυσιάσῃ ἀντὶ τοῦ Ἰσαάκ, εἰκόνα εἶχε τοῦ θανάτου τοῦ Θεοῦ ποὺ θὰ ἐθυσιάζετο διὰ νὰ σηκώσῃ τὰς ἁμαρτίας ὅλου τοῦ κόσμου. Διότι μετὰ τὸ νὰ εἴπῃ. Εἶδε τὴν ἡμέραν, τίποτε ἄλλο δὲν κἀναι παρά τὸ νὰ βλέπῃ τὸν θάνατον τοῦ Χριστοῦ. Ἀπὸ ποῦ τὸ συμπαρανῶμεν αὐτό, Ἀπὸ ἐκεῖνο ποὺ καὶ ἐμεῖς πολλές φορές λέγωμεν. Ἐφθασεν ἡ ἡμέρα του, ἀντὶ νὰ εἴπωμεν ἀπέθανεν. Ἀλλὰ δὲν εἴποι ἀρκετὸς αὐτὸς ὁ λόγος ποὺ συνηθίζομεν νὰ λέγωμεν διὰ νὰ ἐσθαιώσῃ δὲ, τὸ σὺς εἶπα, τὸ λοιπὸν, Ἄς εἴπωμεν πάλιν εἰς τὴν Ἁγίαν Γραφήν. Λέγει κάποιος ὁ μακάριος Δαυὶδ. «Θὰ ἴδῃ ὁ ἁμαρτωλὸς τὸν δίκαιον καὶ θα ταῖξῃ τὰ δόντια του ἐπ' αὐτοῦ, ὁ θεὸς δὲν θὰ τὸν σκαθίῃ καὶ θὰ γέλωσι δυνάτεις μετὰ τὴν κακοεργίαν του διότι προσέλεπε δὲ θὰ ἔλθῃ ἡ ἡμέρα του»,³² δηλαδὴ τὸ τέλος του. Ἀλλὰ αὐτὰ μὲν ἐσημειώθησαν διὰ τὸν Ἀβραάμ. Θὰ ἔλθῃ δὲν πάλιν εἰς τὸν Ἰωάννην διότι αἱ τρεῖς ἡμέραι τοῦ Ἰωάννη ποὺ

31 Ἰω. 8, 56.
32 Ψαλμ. 36, 19-18.

ἔμεινε μέσα εἰς τὴν κοιλίαν τοῦ μεγάλου φαρῶ ἐρμηνεύουν τὸν θάνατον τοῦ Χριστοῦ ποὺ ἔδωκε τὴν σωτηρίαν τοῦ κόσμου. «Ὅπως — λέγει — ὁ Ἰωάννης ἔμεινε ζῶν μέσα εἰς τὴν κοιλίαν τοῦ μεγάλου φαρῶ τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας, ἔτσι πρέπει καὶ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου νὰ μείνῃ μέσα εἰς τὴν κοιλίαν τῆς γῆς τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας».³³

Ἀλλὰ, ὡς εἴπωμεν μαζί με αὐτὰ κάτ, ἄλλο δυνατότερον ἀπὸ αὐτὰ. Τρία ἦσαν τὰ τάγματα ἢ αἱ τάξεις εἰς τὸν Ἰουδαϊτικὸν λαόν. Ἡ ἑρωςμένη, ἡ Βασιλεία καὶ ἡ Προφητεία. Ἐκτὸς λοιπὸν ἀπὸ αὐτὰς τὰς τρεῖς ἀρχάς, δηλαδὴ τὴν Βασιλείαν, τὴν Ἱερουσὺνην, τὴν Προφητείαν δὲν ὑπῆρχεν ἄλλη ἀρχὴ τὴν ὅποιαν νὰ εἶχον οἱ Ἑβραῖοι. Κέρας ὀπῆρχε ἔλαιον ἀντικειμένου. Ἐνὰ ἦτο τὸ χρῶμα ποὺ ἔχρουν, τρία δὲν τὰ δῶρα. Ἐνὰ τὸ κέρας, τρία χαρίσματα μετέδιδε, διότι μετὰ αὐτὸ ἔχρουν Βασιλεῖς, ἔρεις καὶ Προφῆταις. Ἀλλὰ, ἐπειδὴ ἡμεῖς δὲν γνωρίζομεν περὶ τίνος πρόκειται καὶ, θὰ νὰ μὴ σὺν ἀδελφάνος ὁ λόγος μου τρέχῃ χωρὶς ἀποτέλεσμα ὠφελεῖται, καὶ πηγαίνῃ χαμένος, ἀκούσε με συνταμίαν περ τίνος ὁ λόγος. Κέρας ἦτο αὐτὸ ποὺ κρατοῦσαν οἱ Προφῆταις εἰς τὰ χέρια των, ἐχρῶντο δὲ ἀπὸ τοῦ κέρατος αὐτοῦ Βασιλεῖς, Προφῆταις. Ἱερεῖς χωρὶς νὰ μεταβάλλεται τὸ ἔλαιον ποὺ περιεῖχε τὸ κέρας, ἀλλὰ ἡ χάρις διαφορετικὴ παρέχεται καὶ ἐδίδετο διὰ τοῦ ἰδίου κέρατος καὶ τοῦ χρίσματος εἰς τοὺς χρισμένους Βασιλεῖς, Ἱερεῖς καὶ Προφῆταις. Ἐνὰ λοιπὸν τὸ χρῶμα τρεῖς αἱ δωρεαί. Διότι δὲ μέσα εἰς τὸ κέρας αὐτὸ ποὺ τὸ ἀπῆκασσαν ἀπὸ τὴν κεφαλὴν τοῦ ζώου ἔδωσαν τὸ ἔλαιον καὶ ἔχρουν. Ἐπειδὴ τὸ κέρας εἶχε τὴν εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ. Ἀρὰ δὲν ἐπετρέπετο μέσα εἰς ἀσημένιον σκεῦος νὰ τεθῇ τὸ χρῶμα, δὲν ἐπετρέπετο οὔτε εἰς χρυσοῦν σκεῦος. Δὲν ἔμπορούσε εἰς ἄλλο ἀκριβότερον καὶ πολυτιμότερον δοχεῖον νὰ φυλάσσεται τὸ πολυτίμιον αὐτὸ ἔλαιον χρῶμα, Ὅχι. δὲν ἔμπορούσε, οὔτε καὶ ἔγινεν, ἀλλὰ ἐφυλάσσετο τὸ χρῶμα μέσα εἰς τὸ κέρας, ἐπειδὴ ὅπως προηγουμένως εἶπον τὸ κέρας ἦτο εἰκὼν Χριστοῦ. Καὶ τοῦτο λέγω, διότι ἡ Γραφή λέγει. «Καὶ ὅτι θὰ κάμω νὰ φυτρώσῃ κέρας εἰς τὸν Δαυὶδ».³⁴ Ὁ Χριστὸς δὲ ποὺ εἶναι κυρίαρχος τῆς Ἱερουσὺνης καὶ τῆς βασιλείας καὶ τῆς προφητείας, ὡς εἶναι μαζί με δλους σὰς

33 Ματθ. 12, 40.
34 Ψαλμ. 131, 17.

ΟΜΙΛΙΑ*

ΕΙΣ ΤΟ «ΕΠΙΣΤΕΥΣΑ ΚΑΙ ΔΙ' ΑΥΤΟ ΩΜΙΛΗΣΑ»

Λέγουν ότι πολλές φορές ή μέλισσα με τα ελαφρά πτερά της, όταν πετάει και ακολουθεί επάνω εις τὰ δένδρα και εις τὰ φυτὰ πρὸ κάμουν ἀνθὴ, κλέπτει χωρὶς νὰ εὐλάβη τὰ ἀνθὰ τῶν δένδρων καὶ τῶν φυτῶν τὴν εἰς αὐτὰ ἐνυπάρχουσαν σταγόνα καὶ προμηθεύει εἰς τοὺς ἀνθρώπους τὴν γλυκυτάτην κηρήθεον τοῦ μέλιτος. Ὡς τὴν μέλισσαν εἰναι καὶ οἱ τῆς Ἐκκλησίας διδάσκαλοι. Διότι, μετὰ καὶ ελαφρὸν τὸ πτερόν τῆς διανοίας τῶν, πετοῦν ἐπάνω εἰς τὴν γλῶσσαν καὶ πλουτοῦν εἰς χλόην ἀναξίν τῶν Ἁγίων Γραφῶν καὶ ἀφοῦ πάρουν τὴν δροσὴν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ποὺ ὑπάρχει, μέσῃ εἰς τὰ γράμματα τῶν Ἁγίων Γραφῶν ἐπιχύνουν ἥρεμα ἥρεμα εἰς τὰς καρδίας τῶν πιστῶν τὸ γλυκύτατον μέλι τῆς πίστεως. Ἐλᾶτε τώρα ὅλο, ἡμεῖς, ἀγαπῆτο, ἀφοῦ μιμηθῶμεν τὴν φιλεργὴν μέλισσαν, καὶ ἀφοῦ θερμώμεν τὸν νοῦν μετὰ πάς ἀκρίβειαν τοῦ ἡλίου τῆς δικαιοσύνης, ὡς σπεύσωμεν γρήγορα μετὰ θερμὸν ἀπὸ πίστιν πνεῦμα πρὸς τὸ νεμεῖτο ἀπὸ ἀνθὴ λειβάδι τῆς ψαλμωδίας. Διότι τί μᾶς ἔλεγεν ὁ πρὸ ὀλίγου ψαλμὸς, τὸν ὁποῖον μετὰ ἡσυχον καὶ χαμηλὴν φωνὴν ἐψάλαμεν, «Ἐπίστευσα καὶ δ' αὐτὸ ὠμίλησα». Ποῖον δὲ νόημα ἔχει ὁ λόγος αὗτος, εἶναι ἀνάγκη τὸ νόημα ποὺ στᾶζει μέλι, καὶ ὑπάρχει εἰς τὸ δόγμα τοῦ γράμματος τοῦ ψαλμοῦ, ἀφοῦ τὸ ἀντλήσωμεν καὶ τὸ πάρωμεν νὰ τὸ δώσωμεν εἰς ὅλους οὓς ποὺ διδάτε, καὶ ὅσον διδάμεθα, πόσῃ τὴν ροὴν τοῦ λόγου νὰ σὺς προσφέρωμεν.

Ἐπίστευσα καὶ δι' αὐτὸ ὠμίλησα. Ὅπως αὐτοὶ ποὺ θέλουν νὰ διηγηθοῦν ἐκ μερικῶν ἀνθρώπων ἕνα γεγονός, πρῶτον ἀφοῦ πληροφοροῦνται καλὰ περὶ τοῦ γεγονότος αὐτοῦ ἢ τοῦ πράγματος ποὺ θὰ κάμουν λόγον, ἐπειτα ἀρχίζουν νὰ διδάσκουν μετὰ πεισματικὴν τὸ πρᾶγμα, κατὰ

* Τὸ κείμενον τῆς παρτίκης ἡμῶς ἐμετάφρασε εἰς τὴν Χερουσίαν στὴν Σοσιαλιστικὴν Zeitschrift für katholische Theologie 91 (1907) 361-360.

Ὁ χαρακτὴρ τῆς ὁμιλίας εἶναι μόνον χρονικὸς καὶ οὐχ οὐχονομικός. ἀφοῦ ἐλλείπει τὸ χρονικὸν 115. 1. 3 φησὶν ὅτι ἡμεῖς εἰς τὸ ἐκφράζοντες τοὺς εἰς τοὺς ψαλμοὺς τὸ ὅπου καὶ τὸ περιεχόμενον τῆς ὁμιλίας ἀποδοῦν κώδων ὅτι εἶναι πρᾶγμα ἔργον τοῦ ἱεροῦ Χριστοῦ.

1. Φωκ. 115, 1. 3

τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ὁ προφήτης, προκειμένου νὰ μᾶς διδάξῃ, ἐπληροφορήθη προηγουμένως αὐτὸς περὶ τῆς ὑπάρξεως τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς εἰς τὸν Χριστὸν Θεὸν ἐλπίδος ποὺ ἀπόκειται εἰς τὴν καρδίαν τῶν πιστῶν ἀνθρώπων, καὶ λέγει. Ἐπίστευσα καὶ δι' αὐτὸ ὠμίλησα. Διότι, δὲν θὰ ἦτο εἰς αὐτὸν καλόν, καὶ θὰ ἐξετίθετο, ἔάν δὲν ἐπίστευε προηγουμένως ἀπὸ ἀσφαλῆ καὶ θεοῖαν πληροφορίαν τὴν ὁποίαν εἶχε δι' αὐτὰ ποὺ ἤθελε νὰ μᾶς διηγήσῃ, νὰ ἀρχίσῃ νὰ διδάσκη εἰκὴ καὶ ὡς ἐτύχε, χωρὶς νὰ πιστεῇ καὶ νὰ ἔχῃ θεοῖαν πληροφορίαν αὐτῶν ποὺ κηρύττει. Τί δὲ σημαίνει τὸ ἐπίστευσα. Ἐπίστευσα ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι Πατὴρ τοῦ Κυρίου ἡμῶν ἡσοῦ Χριστοῦ Πατὴρ λέγω καὶ οὐχ Κτίστης καὶ κατασκευαστὴς καὶ δημιουργὸς καὶ πλάστης τοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ γονεὺς τοῦ Χριστοῦ καὶ Πατὴρ. Καὶ αὐτὸ τὸ πρᾶγμα, τὸ γεγονός, τὸ δόγμα, ἀφοῦ τὸ ἐπληροφορήθη ἀκριβῶς καὶ ἀσφαλῶς τὸ ἐπίστευσα καὶ δι' αὐτὸ τὸ κηρύττω. Καὶ δὲν περιηργάσθη τὴν φύσιν τοῦ Θεοῦ, ποῖα καὶ πόση εἶναι, ἀλλὰ ἐπίστευσα ὅτι, ὁ Χριστὸς εἶναι Υἱὸς τοῦ Θεοῦ γεννηθεὶς προαιωνίως κατὰ τρόπον ἀείψωτον. Καὶ τοῦτο πληροφορήθεις ἐπίστευσα καὶ οὕτως ὠμίλησα. Ἀλλ' αὐτὸς ὁ ψαλμὸς ἂν καὶ εἶναι ὁυδαϊκός, ἐν ταῦταις αὐτοῖς δὲν θέλουν νὰ τὸν ψάλλουν καὶ νὰ τὸν κατανοοῦν ἀληθινά. Διότι, δὲν ἐπίστευσαν ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι Πατὴρ τοῦ Κυρίου ἡμῶν ἡσοῦ Χριστοῦ, οὔτε παρεδέχθησαν τὸν Χριστὸν, ὅτι εἶναι Υἱὸς τοῦ Θεοῦ. Διότι ἔαν ἐπίστευον καὶ παρεδέχοντο ὅτι ὁ Χριστὸς εἶναι Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, δὲν θὰ ἐθανάτωναν μετὰ σταυρικὸν θάνατον τὸν Κύριον τῆς δόξης. Αὐτὸν τὸν ψαλμὸν ἂν καὶ τὸν ἔχουν ἐν χρήσει, καὶ τὸν ψάλλουν οἱ αἱρετικοὶ Ἀρειανοί, καὶ Εὐνομιοί, ἀλλὰ δὲν τὸν ψάλλουν μετὰ ἀληθῆ πίστιν, διότι δὲν ἐπίστευσαν ὅτι ὁ Θεὸς Πατὴρ εἶναι γεννητὴρ καὶ γονεὺς τοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ κτίστης καὶ κατασκευαστὴς καὶ δημιουργός. Ὅτε πάλιν ἐπίστευσαν ὅτι ὁ Χριστὸς εἶναι Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἀλλὰ λέγουν ὅτι, ὁ Χριστὸς εἶναι κτίσμα καὶ ποίημα τοῦ Θεοῦ. Ὅταν δὲ δὲν παραδέχωνται καὶ ἀπαρρίπτουν τὸν Χριστὸν Θεόν, καὶ Υἱὸν τοῦ Θεοῦ, οὔτε τὸν Θεὸν Πατέρα δὲν παραδέχονται. Ἀκουσε πῶς τὸ λέγει αὐτὸ ἡ Ἁγία Γραφή. «Ἐὰν κανεὶς δὲν ἔχῃ εἰς τὴν καρδίαν τοῦ καὶ δὲν πιστεύῃ τὸν Χριστὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ, αὐτὸς ποὺ ἀπορρίπτει τὸν Χριστὸν ὡς Υἱὸν τοῦ Θεοῦ οὔτε τὸν Θεὸν Πατέρα ἔχει καὶ οὔτε εἰς αὐτὸν πιστεύει»¹. «Ἐπίστευσα δ' αὐτὸ καὶ ἐκήρυξα». Αὐτὸν

¹ Ῥωμ. Α. Κορ. Α. 2. 8.

² Α. 1. 2. 23. Ρ. 1. 9.

τὸν ψαλμὸν ἀν κα τὸν ἔχουν εἰς χρῆσιν καὶ τὸν ψάλλον οἱ ὀπαδοὶ τοῦ αἰρετικοῦ Μακεδονίου, ἐν τούτοις δὲν τὸν ψάλλον ἀληθινὰ διὰ, δὲν ἐπίστευσαι διὰ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, τὸ ὁποῖον ἐκπορεύετα ἐκ τοῦ Πατρὸς, χωρὶς νὰ ἡμπορῇ νὰ εἴπῃ κανεὶς καὶ νὰ ἐκφρασθῇ καὶ νὰ περιγράψῃ πῶς ἐκπορεύεται, δὲν πιστεύουν διὰ, καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον εἶναι Θεός. Μὴ ἔχοντες δὲ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, δὲν ἔχουν οὐτὲ τὸν Χριστόν. Ἄκουε καὶ διὰ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, ἢ λέγει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, Ἐάν κανεὶς δὲν ἔχη πιστεύσει τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, τὸ ὁποῖον ἐγνωρίσαμεν διὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ὅτι εἶναι Θεός, αὐτὸς δὲν εἶναι Χριστιανός. Κάθε ἀνθρώπος λοιπὸν ποὺ πιστεύει ὀρθοδόξως εἰς τὸν Πατέρα Θεόν, τὸν Θεὸν Υἱὸν καὶ τὸν Θεὸν Ἅγιον Πνεῦμα, ὁμολογεῖ καὶ διακηρύττει. Ἐπίστευσα δ' αὐτό καὶ ὠμίλησα.

Ἄς ἴδωμεν δὲ καὶ τὸν ἐπόμενον στίχον τ. θέλει νὰ μᾶς εἴπῃ, μετὰ τὸ «ἐπίστευσα, δι' αὐτὸ καὶ ὠμίλησα». Λέγει ὁ στίχος «Ἐγὼ δὲ ἐταπεινώθην πολὺ». Ἀλλὰ, αὐτὸς ποὺ δὲν καταλαβαίνει, τὸ νόημα τοῦ ψαλμοῦ, λέγει, ὅτι ὁ στίχος «Ἐγὼ ἐταπεινώθην πολὺ», εἶναι ξένος καὶ ἀδιόφορος ἀπὸ τοῦ «ἐπίστευσα, δι' αὐτὸ καὶ ὠμίλησα». Ἀλλὰ ἐάν κανεὶς ἀπὸ ἡμᾶς ἐννοήσῃ καὶ καταλάβῃ ὅπως καὶ ὁ Δαυὶδ ἠνένησε, περ. τοῦ μεγαλείου καὶ τῆς δόξης τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ καὶ τῆς μεγαλειότητος καὶ ταπεινότητος τοῦ αὐτοῦ, δὲν ἡμπορεῖ παρὰ καὶ αὐτὸς νὰ εἴπῃ. «Ἐγὼ δὲ ἐταπεινώθην πολὺ». Διὰ τῶν ἀφθαιμῶν τῆς καρδίας ὅταν βλέπῃς τὸ μεγαλεῖον τοῦ Θεοῦ ποὺ δὲν ἡμπορεῖ νὰ τὸ ἐκφράσῃ καὶ διηγηθῇ κανεὶς, διότι ὅσον διαφέρει ὁ οὐρανὸς ἀπὸ τὸ μυρμήγκι, τόσον διαφέρει ἔχει ὁ Θεὸς ἀπὸ τὸν ἄνθρωπον αὐτὸ τὸ μεγαλεῖον ὅταν τὸ καλοσκεφθῇ καὶ τὸ ἐννοήσῃς, βὰ ἐκπληγῇ καὶ βὰ εἴπῃς «Ἐγὼ δὲ ἐταπεινώθην πολὺ».

Αὐτὸ τὸ μεγαλεῖον τοῦ Θεοῦ καὶ ὁ Ἀβραάμ μετὰ τὰ μάτια τῆς ψυχῆς του ὅταν εἶδεν, καὶ κατενέε, δι., συγκρίνοντας μετὰ τὸν ἑαυτὸν καὶ παντοδύναμον Θεόν, αὐτὸς εἶναι χῶμα καὶ στάχτη, ἔλεγεν. «Ἐγὼ εἶμαι γῆ καὶ στάχτη». Οἱ ὑπερήφανοι ὅμως ἄνθρωποι ἐπειδὴ οὐτὲ τὸν Θεὸν γνωρίζουν, καὶ τὸν ἑαυτὸν τῶν δὲν γνωρίζουν ποῖος εἶναι. Πῶς ἀφοῦ δὲν ἡμάρταναν πρῶτα νὰ γνωρίσῃ τὸν δημιουργὸν τῆς κτίσεως καὶ τὸν ἄνθρωπον, βὰ ἡμπορέσουν νὰ καταλάβουν καὶ νὰ γνωρίσουν, δι., αὐτοὶ εἶναι, πλάσματα καὶ δημιουργήματα τοῦ Θεοῦ, τὸ ὅτι δὲ, ἐκ τοῦ ὅτι δὲν ἀνα-

γνωρίζουν τὸν Θεὸν Κύριόν των καὶ Πλάστην των, ἔρχεται εἰς αὐτοὺς καὶ τοὺς καταλαμβάνει ὑπερηφάνεια, δι. τὸ μαρτυρεῖ ἡ Ἁγία Γραφή ἣ ὅποια λέγει «Ἀρχὴ τῆς ὑπερηφανείας εἶναι, τὸ ὅτι δὲν γνωρίζει καὶ δὲν παραδέχεται. ὁ ἄνθρωπος τὸν Κύριόν του καὶ Θεὸν του καὶ δὲν τὸν γνωρίζει διότι ἔφυγε ἡ καρδία τοῦ ἀπὸ τοῦ Θεοῦ τὸν ποιήσαντα αὐτόν». Ὁ Δαυὶδ ὅμως δὲν εἶναι, τέτοιος ἄνθρωπος, ἀλλὰ, διότι ἐγνωρίζει ὅτι ὁ Θεός, τὴν καρδίαν τοῦ εἶναι συντετριμμένη καὶ καταταρακισμένη ἀπὸ τὴν συνασθεσίαν τοῦ μεγαλείου τοῦ Θεοῦ, καὶ τῆς μεγαλειότητος τῆς, ὁ Θεὸς δὲν βὰ τὴν ἐξαφανισθῇ καὶ δὲν βὰ τὴν ἀποδιώξῃ, ἐταπεινώθη ἔμπροσ εἰς τὸ μεγαλεῖον καὶ τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ, διὰ νὰ τὸν ὠμώσῃ ὁ Θεός. Διότι κάθε ἄνθρωπος ποὺ ἐταπεινωθεῖται, βὰ ταπεινωθῇ. Καὶ κάθε ἄνθρωπος ποὺ ταπεινώνεται, μπροστὰ εἰς τὸν Θεόν, βὰ ὠμώθῃ ἀπὸ αὐτόν τὸν Θεόν. Τόσον μεγάλον ἀγαθὸν εἶναι ἡ ταπεινοφροσύνη καὶ αὐτὸς ὁ Κύριος ἡμῶν, ἐταπεινώσε τὸν ἑαυτόν του, καὶ θέλει, καὶ ἡμᾶς τοὺς ὑπερηφάνους νὰ μᾶς ἐταπεινῇ εἰς τὴν ταπεινώσιν διὰ νὰ ὁμοιάσωμεν αὐτόν, ποὺ ἦτο τόσον ταπεινός, καὶ μᾶς λέγει. «Ἄς μάθωτε ἀπὸ ἐμὲ τὸν Ἰδιον δι., εἶμαι, πρὸς καὶ εἶμαι ταπεινός εἰς τὴν καρδίαν».

Ἐπίστευσα, λοιπόν, καὶ δ., αὐτὸ ὠμίλησα, καὶ ἀκόμη διότι ἐπίστευσα εἰς τὸ μεγαλεῖον τὴν δόξαν, τὴν ὑπαρξίν τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ, ἐταπεινώθην πρὸ τοῦ ὄρους τῆς μεγαλειότητός του καὶ εἶπα μέσα εἰς τὴν μεγαλειώδη καὶ φιλοσοφημένη αὐτὴν σκέψιν μου, δι. κάθε ἄνθρωπος εἶναι ψεύστης. Καὶ πῶς, ἀφοῦ ὅλοι οἱ ἄνθρωποι εἶναι, ψεύστης, ἀκούομεν δι. ὁ Ἰωὼ εἶναι ἀληθινός καὶ οὐχὶ ψεύστης, δι. ὅτι ὁ ἴδιος ὁ Θεὸς μαρτυρεῖ δι' αὐτόν καὶ λέγει «Ἐχεις προσέξει, τὸν Ἰωὼ ὁ ὁποῖός με ἀκολουθεῖ πιστὰ δι., δὲν εἶναι κανεὶς σάν κι' αὐτόν εἰς ἀληθινὴν τὴν γῆν. Εἶναι ἄνθρωπος χωρὶς ψεγάδι, δίκαιος, ἀληθινός, ὅποτε, ἀπὸ κάθε κακόν καὶ πονηρὸν πρᾶγμα». Ἐάν λοιπὸν ὁ Ἰωὼ εἴπῃ ἀληθινός καθὼς ἔχει γραφῇ καὶ μαρτυρεῖται ἀπὸ αὐτόν τὸν Θεόν πῶς ὁ Δαυὶδ ἔχει, ἀποφανθῇ ἐναντίον ὅλων καὶ λέγει «Ἐγὼ δὲ εἶπα κατὰ τὴν ἁσέτιν μου ὅτι κάθε ἄνθρωπος εἶναι ψεύστης,» Πρὸς αὐτὸ βὰ εἴπωμεν ὅτι, ὅταν συγκρίνωμεν τὸν Ἰωὼ μετὰ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους, ὁ ὧς ἦτο ἀληθινός. Ὅταν ὅμως γίνῃ συγκρίσεις Ἰωὼ καὶ Θεοῦ

5 2οφ. 2α.φ. 10, 14-15.

6 Πρβλ. Δουκ 18, 14.

7 Ματθ 11, 29.

8 Ἰωὼ 1, 8.

1 Πρβλ. Ρωμ. 8, 8.

καὶ ὁ ἰὼβ ἦτο ψεύστης διότι ὅπως λέγει ἡ Γραφή «δὲν εἶναι κανεὶς καθαρὸς καὶ ἀκηλίδωτος ἔστω καὶ ἐν μίᾳ ἡμέρᾳ ζήσῃ εἰς τὴν ζωὴν αὐτὴν».* Ἐάν δὲ δὲν εἶναι κανεὶς ἀναμάρτητος, φανερόν ἐστι δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι καὶ ἀληθινὸς εἰ μὴ μόνος ὁ Θεός.¹⁰

Τὸ ἴδιον ἀκούομαι καὶ διὰ τὸν Βαριθέδαν, ὅτι εἶναι ἀγαθός. Ναι. Ὅταν τὸν συγκρίνωμεν με τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους, γνωρίζομεν αὐτὸν σὰν ἀγαθόν. ὅταν τὸν συγκρίνωμεν με τὸν Θεόν καὶ ὁ Βαριθέδαν δὲν εἶναι ἀγαθός διότι «κανεὶς δὲν εἶναι ἀγαθός παρὰ μόνον ὁ Θεός». Καὶ ὅπως κατὰ τὸ δρόμῳ λέγει, κανεὶς φωτεινότερον ἕνα ἀστέρι, συγκρίνω αὐτὸν με τὰ ἄλλα ἀστέρια, ὅταν ὅμως φανῇ ὁ ἥλιος δὲν ἔμπορεῖ κανεὶς νὰ εἴπῃ ὅτι πλέον τὸ ἀστέρι αὐτὸ λάμπει, διότι ἀπὸ τὸ ὑπερδύλλον φῶς τοῦ ἡλίου καλυπτεται. ἡ λάμψις τοῦ ἀστέρος, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον λέγομεν τὸν ἕνα ἀνθρώπον ἀληθινόν καὶ ἀγαθόν, ὅταν τὸν συγκρίνωμεν με τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους, συγκρινόμενος ὅμως ὁ ἀνθρώπος καὶ με τὸν Θεόν, δὲν ἔμπορεῖ νὰ εἶναι ἀληθής. Κατὰ συνέπειαν κάθε ἀνθρώπος ὑπολείπεται. τῆς ἀληθείας καὶ κατ' ἀκολουθίαν εἶναι ψεύστης.

* Ἀλλὰ ἔλα, ἀγαπητέ, νὰ στρέψωμεν τὸν λόγον τοῦ κηρύγματός μας διὰ νὰ εἰσάγωμεν ἄλλην χάριν νοσημάτων τοῦ λάμπει καὶ αὐτὴ. «Ἐγὼ δὲ εἶπα εἰς τὴν ἔκστασίν μου, ὅτι κάθε ἀνθρώπος εἶναι ψεύστης». Ὁ μακάριος Δαυὶδ ὁ ὅποιος κατὰ τὴν παιδικὴν του ἡλικίαν ἀγαποῦσε τὸν λόγον ὡς ἀνδρὰς ἦτο φιλόσοφος, κατὰ δὲ τὰ γράμματα τοῦ ἡτο φιλόσοφος, ὁ Δαυὶδ λοιπὸν αὐτός ὁ ὅποιος ἦτο τοῦ Θεοῦ φίλος καὶ προσεπλάθη καὶ ἠθέλησε νὰ θεσπ. μέσα εἰς τὴν καρδίαν τοῦ ἀνθρώπου τὸν Θεόν καὶ νὰ συμμορφῶνται μέσα εἰς αὐτὸν ὅλον τὸ μεγαλεῖον τῆς θεότητός του καὶ νὰ εἴπῃ ποῖος εἶναι ὁ Θεός, ἐδόχθη ἔξω ἀπὸ τὰς σαρκικὰς ἐπιθυμίας, καὶ διὰ τοῦ νοῦ, παρεμέρισε καὶ τὸν ἀέρα, καὶ τὰ σύννεφα ἄρρηξε ἀπὸ κάτω του καὶ ὑπερῆρξεν τὸν αὐρανόν, καὶ ἀφ' οὗ πέταξε μαζὶ με τὰς ἀγγελικὰς δυνάμεις, καὶ ἀφ' οὗ εἰς τὴν καθαροτάτην θέαν τοῦ Θεοῦ, εἰσεχώρησε καὶ εἶδε τὴν δόξαν καὶ τὸ φῶς καὶ τὴν ἀστροπὴν τῆς μεγαλειότητος τοῦ Θεοῦ ποῦ δὲν ἔμπορεῖ κανεὶς νὰ τὴν φαντασθῇ, ἀφ' οὗ κατάλαβε ὅτι κανεὶς ἐκ τῶν ἀνθρώπων οὐτε καμία ἀνθρωπίνη γλῶσσα εἶναι ἱκανὴ καὶ ἔμπορεᖓ νὰ διηγηθῇ τὸ μέγεθος τῆς θεας καὶ τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ εἰς τοιαύτην ψυχικὴν καὶ πνευματικὴν ἀνάδασιν καὶ μεταποίησιν

8. Ψαλμ. 14. 4. 5.
10. Ματθ. 10. 18.

πρὸς τὸ ἕνα ἀφ' οὗ ἔγινε καὶ ἀφ' οὗ εἶδε καὶ ἔμαθε ἀπὸ τὴν θεωρίαν αὐτὴν καὶ ἐθαύμασε τὸ μεγαλεῖον τοῦ Θεοῦ, με βάρρος πίστεως ἀποκαλύπτει καὶ λέγει. «Ἐγὼ δὲ εἶπα εἰς τὴν ψυχικὴν αὐτὴν ἐξαορσί μου, ὅτι, κάθε ἀνθρώπος εἶναι ψεύστης».

Ἀλλὰ ἔλα πάλιν νὰ στρέψωμεν τὸ πολύτιμον πετράδι, τὸν μαργαριττὸν τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ, καὶ ἀπὸ τὴν λάμψιν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ποῦ εἶναι, μέσα εἰς τὸν λόγον, τὸν νοῦν ἡμῶν ἀς φωτισομεν. Γνωρίζω ἔγω, ἀγαπητοί, καὶ γεωργὸν με παίρνει γεωργικὴν, ἀπὸ ἕνα χωράφ. νὰ παύρῃ εἰς ἕντος τρεῖς καρπούς. Ἀς μνησθῶμεν λοιπὸν καὶ ἡμεῖς τοὺς γεωργοὺς καὶ ἀς σκάπτωμεν με τὴν ἀξίαν τοῦ Πνεύματος, ὅπως λέγει ὁ προφήτης. «Τὴν νύκτα ὅλην με τὴν καρδίαν μου ὠμολοῦσα πολὺ καὶ ἀκαλλήτερον μέσα μου τὸ πνεῦμα μου». Τοῦ πρώτου λοιπὸν στίχου εἶδωμεν τὸ γράμμα, τὸν δεύτερον τὸν ἐπὶ ἔγραψεν ὅπως εἶχεν, ἀκόμη τὸν τρίτον στίχον ἀς ἴδωμεν. «Ἐγὼ δὲ εἶπον. λέγει ὁ προφήτης. κατὰ τὴν πνευματικὴν μου ἀνάδασιν καὶ ἐκστασιν ὅτι κάθε ἀνθρώπος εἶναι ψεύστης». Βλέπε κάθε ἀνθρώπον ποῦ νὰ ἐγγυῖται διὰ τὸν ἑαυτὸν του, ὅτι, θὰ ζήσῃ πολλὰ χρόνια, ποῦ θέλει, νὰ οἰκοδομῇ καὶ νὰ φυτεύῃ καὶ νὰ τρέφῃ τὰ παιδιὰ του, νὰ ἐμιλῇ ἐναντίον αὐτῶν ποῦ τὸν ὠδικαῖν, νὰ ὑπόσχεται ὅτι τοὺς ἐχθρούς του θὰ ἀπακροῦσῃ, θὰ φυλοκισῇ, θὰ περιορίσῃ, θὰ ἐξαρρίσῃ. ἢ καὶ, ὅτι ἄλλο χειρότερον ἔμπορεῖ νὰ φαντασθῇ κανεὶς νὰ κάμῃ καὶ, ἄστερα ἀπὸ ὅλῃν, ἢ αὐτὴν τὴν νύκτα ἢ μετὰ δύο ἢ τρεῖς ἡμέρας, νὰ ἀποθάνῃ. Καὶ θὰ ἴδῃς τότε, πῶς κάθε ἀνθρώπος εἶναι ψεύστης διότι αὐτὰ ποῦ εἶλεγε δὲν τὰ ἔκαμεν. Ἀλλὰ κάθε ἀνθρώπος ποῦ ἀγαπᾷ τὴν ζωὴν αὐτὴν εἶναι ψεύστης. Αὐτὸς ὅμως ὁ ὅποιος εἰς τὴν ζωὴν αὐτὴν ἔδω, προσπαθεῖ, καὶ ἐπίσπτε καὶ ἐπιδύκωκε νὰ ζῇ με τὰς ἀρετάς, δὲν εἶναι ψεύστης, διότι, αὐτὸς ὁ ἀνθρώπος τῶν ἐναρέτων πράξεων, δὲν εἶναι ἀνθρώπος ἀλλὰ Θεός, ὅχι διότι ὁ ἴσος εἶναι Θεός ἐκ φύσεως, ἀλλὰ διὰ τὴν θείαν χάριν ἢ ἀποία κατοικεῖ μέσα του, ὅπως ὁ Παῦλος καὶ ὁ Πέτρος οἱ ὅποιοι εἶχον μέσα των τὸν Χριστὸν ποῦ τοὺς ἐμίλει. Αὐτοὶ δὲν ἦσαν ψεύστα ἀλλὰ ἀληθεῖς, ὅτι δὲν ἦσαν ἀνθρώποι. Εἶχον μέσα των τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ ποῦ ὠμολοῦσε μέσα των. Εἰς αὐτοὺς δὲν ὑπῆρχε φροντίς διὰ χρήματα οὔτε διὰ κτήματα, διότι, πῶς ἦτο δυνατόν νὰ φροντίζουσιν αὐτὰ διὰ χρήματα ὅταν ὁ Χριστὸς ποῦ εἶχον μέσα των τοὺς εἶλεγε. «ἢνὰ μὴ ἀπακτήσῃτε οὔτε χρυσάφι οὔτε ἀσημένιον οὔτε

11. Ματθ. 19. 7.

τε νὰ ἐλάσετε χαίρων εἰς τὰς ζώνας σας.¹³ Ὅτε ἀπειλοῦσαν νὰ ἀποκρούσουν τοὺς ἐχθροὺς των διότι οὐκ εἶχον ἐχθροὺς. Ἐφύλαττον καὶ ἠκολούθουν τοῦ Κυρίου τὴν ἐντολὴν ποὺ ἔλεγεν ὡς ἀναπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς σας καὶ νὰ εὐχεσθε ὑπὲρ αὐτῶν ποὺ σᾶς διώκουν.¹⁴ Αὐτοὶ δὲν ἠγγύωντο δὲ θά ῥησαν χρόνια πολλὰ, διότι καθένας χωριστὰ ἔλεγε «Κάθε ἡμέραν ἀποθνῄσκω, μὰ τὸν Θεόν σας κοίτα παρόν». ¹⁵ Ἀκούε ἀκόμη τοῦ Ἀποστόλου ὁ ὁποῖος λέγει «ἡμεῖς οἱ ἀπόστολοι φαينόμεθα ὡς πλάνοι ἀλλὰ καὶ ὡς ἀληθεῖς, ὡς ἀπαθνήσκοντες καὶ ἰδοὺ ζώμεν». ¹⁶ Καὶ τοῦτο διότι σπῶς μᾶς θάλπει κανεὶς, μᾶς νομίζει πλάνους καὶ φαينόμεθα δὲ, εἰμεθα πλάνοι ἐπειδὴ φαينόμεθα δὲ, εἰμεθα ἀνθρώποι. Ὅταν ὁμως μᾶς προσέξῃ κανεὶς εἰς τὸ τί λέγομεν ἀπὸ τὴν καρδίαν μας, καὶ πῶς συνανατρεφόμεθα καὶ ζώμεν καὶ πολλαπλῶς εἰς τὸν κόσμον αὐτόν, εἰμεθα ἀληθινοὶ ὡς τὸν ἀληθινὸν Θεόν. Καὶ ἀφοῦ μᾶς θάλπει κανεὶς σὺν νὰ ἀποθνήσκωμεν, ἐν τούτῳ, νὰ, ποὺ μὲ τὴν χάριν τοῦ Χριστοῦ ποὺ εἶναι μέσα μας ζώμεν ὡς κριθεὶ ἀπὸ ἐκεῖνο τὸ ὅποιον θέλωμεν ἡμεῖς διὰ τὸν ἑαυτὸν μας, κάθε ἡμέραν εἰμεθα σὺν ξένῳ ἀπὸ τὸν κόσμον καὶ πεθαμένοι διὰ τὸν κόσμον. Ὅταν ὁμως κρίνωμεν ἀπὸ τὴν πίστιν μας καὶ τὴν δύναμιν τοῦ ἀντλοῦμεν καὶ παίρνουμε ἀπὸ τὸν Θεόν, ζώμεν.

Ἐπειτα, μετὰ τὸ «Ἐγὼ δὲ εἶπα κατὰ τὴν πνευματικὴν μου ἐκπαίδεισιν ὅτι κάθε ἄνθρωπος εἶναι ψεύστης», προσθέτει «Τί ἡμπορῶ νὰ ἀνταποδῶς εἰς τὸν Κύριον δι' ὅλα ὅσα μοῦ ἀνταπέδωκε καλὰ;» Ἀφοῦ εἶδεν ὁ Προφήτης Δαυὶδ τὴν ἀπὸ τὴν ἀρχὴν ποὺ ἐπλάσθη ὁ ἄνθρωπος δωρεάν τοῦ ἔδωκεν ὁ Θεὸς εἰς αὐτόν τὸν ἄνθρωπον προκειμένου νὰ ἀνταποδῶς καὶ ὁ Δαυὶδ ὡς ἄνθρωπος εἰς τὸν Θεόν αὐτὰ ποὺ ὁ Θεὸς τοῦ ἐχάρισε λέγει. Τί ἡμπορῶ νὰ ἀνταποδῶς ἐγὼ ὁ ὑποστένιος ἄνθρωπος εἰς τὸν Θεόν μου, ποὺ πόσας μοῦ ἐχάρισε καὶ μοῦ ἐδωκεν εὐεργεσίας. Δι' ἐμὲ ἐξεθιτῶσεν καὶ ἐτένωσεν ἐμπρὸς εἰς τὰ μάτια μου τὸν οὐρανὸν ποὺ μὲ φωτοφόρα καὶ φωτοδόξα ἄστρα τὸν δ' ἐκόσμησεν, ἦλιν δ' ἐμὲ ἔθιμα, οὐργήσεν εἰς τὸν ὅποιον ἔχε περιπλέξει χρυσοφάντους ἀκτίνες, τὸ φεγγάρ δ' ἐμὲ τὸ ἔθηκεν εἰς τὸν οὐρανὸν νὰ περιπατῇ τὴν νύκτα καὶ τὰ μαύρα σκοτάδια τῆς νυκτὸς νὰ φωτίξῃ ὥστε, αὐτοὺς ποὺ

13 Ματθ. 19, 9.
14 Μκ. 6, 5, 44.
15 1 Κορινθ. 15, 31.
16 Ρωμ. 1, 6, 8, 9.

πλέουν εἰς τοὺς ὠκεανούς καὶ τὰ πέλῃ, καὶ αὐτοὺς ποὺ ὀδοιποροῦν, νὰ τοὺς ὀδηγῇ, τὴν γῆν δι' ἐμὲ ἔκαμε μεγάλην, καὶ μὲ ἐόθε δένδραν καρποφόρον καὶ καρπὸν καρποῦναι, μὲ ἄνθη καὶ χλόην καὶ φυτὰ διάφορα τὴν ἐξωγράφισεν καὶ τὴν ἐστόλισεν, νερά πολλὰ εὐόνοξε ποὺ γεννοῦν ψάρια· τὰς θαλάσσας δηλοῶν— πηγὰς ἀπὸ καθαρά νερά καὶ γλυκὰ καὶ πόσιμα ἔδωκε ποὺ πηγάζουν ὡς ἀπὸ τὴν κοιλίαν τῆς γῆς, διὰ νὰ σθένουν τὴν δίψαν τῶν ἀνθρώπων. Αὐτὸς λοιπὸν τὰς πολλαπλὰς εὐεργεσίας τοῦ Θεοῦ καὶ τὰ δωρήματα τοῦ, ἀπορεῖ πῶς ἡμπορεῖ νὰ ἀνταποδῶς εἰς τὸν δωρεοδότῃ Θεόν ὁ Προφήτης καὶ λέγει μὲ ἀπερίσιν «Τί νὰ ἀνταποδῶς, ἐγὼ εἰς τὸν Θεόν μου δι' ὅλα αὐτὰ τὰ καλὰ ποὺ μοῦ ἔκαμεν;» Ἀλλὰ ἀφοῦ ἠνέμοσεν ἀκόμη θαυότερα καὶ πνευματικώτερα ὁ Προφήτης Δαυὶδ, καὶ ἀφοῦ μὲ τὰ μάτια τῆς ψυχῆς του εἶδεν ὅλας τὰς εὐεργεσίας ποὺ ἐπρόκειτο νὰ δοθῶν διὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς τὸν ἄνθρωπον καὶ, σὺν νὰ τὰς ἔχη μπροστά του καὶ τὰς θάλπει τὰς εὐεργεσίας αὐτὰς φωνάζει καὶ λέγει «Τί νὰ ἀνταποδῶς εἰς τὸν Κύριον δ' ὅλα ὅσα μοῦ ἀνταπέδωκε». Καὶ πόσα δὲν μοῦ ἔδωκε, Ἀφοῦ πῆρε χῶμα ἀπὸ τὴν γῆν, μὲ ἔπλασε ἀπὸ τὸ μῆδεν, ἀπὸ τὸ τίποτε μὲ ἐδημιούργησε, καὶ μὲ ἐτίμησεν μὲ τὴν ἰδίαν του εἰκόνα, μοῦ ἔδωκε δόξαν ἀγγελικὴν, καὶ, αὐ καὶ ἐγὼ μὲ τὴν παρόδωσιν τῆς ἐντολῆς τοῦ ἐγὼνα ὀνητὸς ἀπὸ θάνατος καὶ ὁ θάνατος —ὁ ψυχικὸς μου χωρισμὸς ἀπὸ τὸν Θεόν μου— λόγῳ τῆς ἁμαρτίας μου μὲ παρέλυσεν κυριολεκτικῶς, ἀφοῦ ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον πάλιν μὲ ἐπῆρε κοντὰ τοῦ. Τί λοιπὸν νὰ τοῦ ἀνταποδῶς δι' αὐτὰ ποὺ μοῦ ἀνταπέδωκε πὰρ τὴν ἁμαρτωλότητά μου, τὴν ἀναξιοτήτά μου καὶ τὴν ἀχαριστίαν μου πρὸς αὐτόν; Τὸ θηρίον ποὺ μὲ κυνηγᾷ, τὸ φίδι αὐτὸ τῆς ἁμαρτίας, τὸ ἀπενέκρωσε τὰς χαλκίνας πόδας τοῦ θανάτου ποὺ ἔκλειον φυλακισμένας εἰς τὸν Ἄδην τὰς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων ὅταν ἦλθεν εἰς τὸν Ἄδην τὰς κατετάκισε καὶ τὰ θάρηα οἰδερά του τὰ κατεκοιμήσασεν· τί λοιπὸν νὰ ἀνταποδῶς εἰς τὸν Κύριόν μου δι' ὅλα αὐτὰ τὰ πόσα καλὰ ποὺ μοῦ ἔκαμεν. Ὅταν ἐγὼ ἐθῆκα ἔξω ἀπὸ τὸν παράδεισον τῆς ἀπολαύσεως, μὲ εἰσήγαγε πάλιν μέσα εἰς αὐτόν, ὅχι διὰ τὴν ἰδικήν μου δικαιοσύνην καὶ ἀξίαν, ἀλλὰ διὰ τὴν πολλὴν χάριν ποὺ μοῦ ἔκαμε, τοῦ οὐρανοῦ τὰς θύρας μοῦ ἠνοίξε, τὴν βασιλείαν τοῦ οὐρανοῦ μοῦ ὑπεσχέθη, σκόλαν διὰ νὰ ἀνεθάνω ἀπὸ τῆς γῆς εἰς τὸν οὐρανὸν μου ἔψιαξε, καὶ εἶναι αὕτῃ ἡ σκόλα, ἡ πίστις μου πρὸς Αὐτόν. Τί λοιπὸν νὰ ἀνταποδῶς εἰς τὸν Κύριον δ' ὅλα ὅσα μοῦ ἔδωκε, Ἀλλὰ μοῦ ἐχάρισε περισ-

ούτερα από αυτά που άνεφερα δι' ἐμέ κατεδέχθη καὶ ὑπέμεινε νὰ τὸν πτύουν καὶ νὰ τὸν ραπίζουν καὶ νὰ τὸν μαστιγώνουν, δι' ἐμέ ἐφόρεσε εἰς τὸ ἅγιον κεφάλι. Του στεφάνου, ἀπο ἀγκάθια, ἔπιε δι' ἐμέ ξύδι, ἀνακατεμμένον μὲ χολήν. δι' ἐμέ πολλά ἔπαθε διὰ νὰ ἀδικήσῃ τὴν πίκραν καὶ τὴν κακίαν που μοῦ εἶχεν ἐτοιμὴν νὰ μοῦ δώσῃ ὁ θάνατος «Τι νὰ ἀνταποδώσω εἰς τὸν Κύριον δι' ὅλα αὐτά.»

Πολλὰ ἀφοῦ ἐζήτησε καὶ εἶπεν ὁ Προφήτης, ἀφοῦ στριφογυρίσας τὸ μυαλό του καὶ τὸν νοῦν του, καὶ ἀφοῦ δὲν ἤμπορεσε νὰ εὕρῃ ἀντίδικον τῶν μεγάλων τοῦ Θεοῦ δωρεῶν πρὸς τὸν ἄνθρωπον, καὶ πρὸς τὸν Θεὸν Ἰσραὴλ ἀνταποδοσῇ, ἀφοῦ προεῖδε τὴν πνευματικότητα, προφήτευσεν καὶ λέγει περὶ τοῦ μαρτυρίου τοῦ Χριστοῦ «Ποτήριον που θὰ μὲ σωσῇ θὰ λάβω καὶ τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου θὰ ἐπικαλεσθῶ» Αὐτὸ δὲ τὸ ποτήριον που προεῖπε καὶ προεῖδεν ὁ Δαυὶδ, εἶνα τὸ πικρὸν ποτήριον τῶν παθῶν τοῦ μαρτυρίου καὶ θακτοῦ που ἔτιεν ὁ Χριστὸς. Διότι εἰς τὸν κήπιον τῆς Γεσθημανῆ προσεχόμενος ὁ Χριστὸς ἔλεγεν «Πατέρα ἂν εἶναι δυνατόν, ἅς περάσῃ ἔτα, χωρὶς νὰ τὸ πῶ τὸ ποτήριον τοῦτο τοῦ μαρτυρίου καὶ τοῦ ἀκλήρου μου θανάτου. Ἡ Ἁγία Γραφή γράφει καὶ κάμνει λόγον διὰ πολλὰ ποτήρια. Λέγει διὰ ποτήριον χρυσοῦ τῆς Βαβυλῶνος¹⁶ ἀπὸ αὐτὸ τὸ ποτήριον ἔτιον τὰ τότε Ἔβην καὶ οἱ Ἀσσοί καὶ ἐμέθυσαν ἔχει λοιπὸν καὶ ὁ βαβυλων τῆς σήμερον ὁ καλοσπασὶς ποτήριον χρυσοῦν, ἀλλὰ τὸ ποτόν του δὲν εἶναι καλόν καὶ ὠφέλιμον. Ἦτο χρυσοῦν τὸ ποτήριον τῆς Βαβυλῶνος, ἀλλὰ ἐλέπευ μέσα εἰς αὐτὸ τὸν ὠρακώτατον λόγον τῶν εἰδωλατρῶν Ἑλλήνων, που μὲ ὑπερηφάνειαν ἔλεγον καὶ ἐνόμιζον τοὺς ἑαυτοὺς τῶν σοφῶν, καὶ τὸ ποτήριον εἶχε ποτόν τοιοῦτον που ἦτο ἀνακατωμένον μὲ τῆς εἰδωλατρίας τῆς διδασκαλίας. Ἀλλὰ, τέτοιο ποτήριον δὲν εἴχεται εἰς τὸν ψαλμὸν τοῦ Δαυὶδ καὶ δὲν τὸ ζητεῖ. Τι λοιπὸν ζητεῖ. Τὸ ποτήριον τῆς ὑπομονῆς καὶ τῆς νίκης κατὰ τοῦ κόσμου, κατὰ τῆς ἁμαρτίας, που εἶναι σφραγισμένον μὲ τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ. Καὶ ἀπὸ τὸ ποτήριον αὐτὸ οἱ ποιοὶ θὰ πῶν, ἀφοῦ χορτάσῃ ἀπὸ τὴν χαρὰν καὶ τὴν ἀγαλλίασιν καὶ τὴν εὐφροσύνην τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, θὰ συγκοταριωθῇ εἰς τὴν ἀγ.αν χορείαν τῶν μαρτύρων, μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ Χριστοῦ τοῦ Κυρίου μας, εἰς τὸν ὅποιον ἀνέκει ἡ δόξα καὶ ἡ δυνάμις εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Τὴν ἀκουσθεσαν ὁμιλίαν τοῦ ἱεροῦ Χριστοστόμου δυνάμεθα νὰ τὴν ἐνείκημεν εἰς τὰς ἐκκλησιαστικὰς ὁμιλίας, διότι τὸ περιεχόμενον εἶναι καθαρῶς ἐκκλησιαστικόν. Ὁ Χριστοστόμος, ἀσχολούμενος ἐνταῦθα μὲ τὴν ἐκκλησίαν τοῦ ἀνωτέρου ῥητοῦ, ἀπεμύνην ἰδιαιτέρως εἰς τὰς λέξεις «θεὸς καὶ αἰρέσεις».

Ἀποδεικνύει δι, τὸ νόημα τοῦ «θεοῦ» δὲν εἶναι προσηγορικὸν ἢ συμβολικὸν οὐδὲν, ἀλλ' ἔχει ἴσχυον προσηγορικόν. Ἡ λέξις «αἰρέσεις» οὐδέποτε ἔχειν ἔχει μὲ δογματικὰς διδασκαλίας. Ὁ Παῦλος δ' αὐτῆς ἐννοεῖ τὰς δικαιοσύνας, τὰς διαφωνίας, τὰς σχίσματα, τὰ ὅποια ἐλάμβανον χώραν κατὰ τὰς συνεστάσεις τῶν Χριστιανῶν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἐκκ. τοῦ Θεοῦ.

Κατὰ τὰς ὁμιλίας ταύτας οἱ πλουσιοὶ δὲν ἀνέμεινον τοὺς πτωχοὺς, ἀλλὰ ἐπύρουν μόνοι τῶν καὶ ἔτα παρθενοῦσαν οἱ πτωχοὶ. Ὡς ἐκ τούτου ἐξηκουρήθησαν διειρήσεις καὶ σχίσματα, τὰ ὅποια ὁ Παῦλος κατηγόρει καὶ ἀναμείζει αἰρέσεις.

Ἡ ὁμιλία αὕτη ὑπολαμβάνει ἑτέραν, τῆς ὅποιας τὸ θέμα ἦτο διὰ τὴν Ἱερουσαλήμ, καὶ διὰ τοὺς ὁρίτους αὐτῆς, τοὺς ὁποίους ὁ Χριστοστόμος παρότρυνεν ἐναργέστατα καὶ συνεκίνησε τὸ ἀκροατήριον. Τσακιστὴ δὲ ἦτο ἡ συγκίνησις, ὅστε καθὼς ἴσχυε ὁ Πίλος ὁ ὁμιλητῆς, ἠναγκάσθη νὰ διακόψῃ τὸν λόγον διὰ νὰ μὴ ἀναλωθῇ εἰς δακρυὰς ὁ ἀκροατήριον.

Ὁ τόπος τῆς ἐκφωνήσεως τῆς ὁμιλίας ταύτης — ἐν ἑθελῇ αὕτη ἐξεφωνήθῃ εἰς τὴν Ἀντιόχειαν ἢ εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν — μὲς εἶναι ἀγνωστος. Ἐπίσης ἀγνωστος μὲς εἶναι καὶ ὁ χρόνος καὶ ἡ ἐποχὴ.

Ο Μ Α Ι Α

240 Α ΕΙΣ ΤΟ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΟΝ ΕΠΙΤΟΝ ΤΟ ΟΠΟΙΟΝ ΛΕΓΕΙ: ΠΕΡΙΣΤΕΙ
ΝΑ ΓΙΑΡΙΤΟΥΝ ΚΑΙ ΔΙΑΙΡΕΣΕΙΣ ΑΝΑΜΕΣΑ ΣΑΣ ΔΙΑ ΝΑ ΓΙΝΩΝΤΑΙ
ΦΑΝΕΡΟΙ ΕΙΣ ΣΑΣ ΟΙ ΕΝΑΝΤΙΟΙ.¹

Πολυ συνεκινήθη προηγουμένως τὸ πνευματικὸν τοῦ-
το θέατρον, ἡ Ἐκκλησία, ὅτε παρουσίασα ἐνώπιόν σας διὰ
τοῦ λόγου τὴν Ἱερουσαλήμ, νὰ ἀπαρθῇ καὶ νὰ θρηνηθῇ τὰς
συμφορὰς τῆς. Καὶ λέγω ὅτι συνεκινήθη διότι, εἶδον τοὺς
ὀφθαλμοὺς σας ἐτοιμοὺς νὰ πηγάσουν δάκρυα ἀντιλή-
ψην τὴν διανοίαν σας νὰ ὀδυρεταὶ καὶ νὰ κλαῖῃ ἀπὸ ὅσα
ὑπέσχετο.

Τοῦτο καὶ ἐγὼ ταχέως ἐνωήσας, διέκυρα τὴν περ-
γραφήν τῆς τραγικῆς διηγήσεως, ἢ ἀφῆρα ἐκ τοῦ μέσου
τὸν λόγον, ὥστε νὰ προλάβω τὸν θρήνον τοῦ ἡμελλεῖ νὰ
ῥιραγῇ ἀπὸ κάθε καρδίας. Διότι, ψυχὴ, ποὺ ἔχει καταλη-
φθῇ ἀπὸ μεγάλην λύπην δὲν δύναται οὔτε νὰ εἴπῃ, ἀλλ'
οὔτε καὶ ν' ἀκουσῇ τὸ ὅγιόν. Διὰ ποῖον λόγον σκοπὸν
τώρα σὰς ὑπενθύμιζα τὰ προηγουμένα ἐκεῖνα λόγια, διότι
καὶ ὅσα πρόκειται σήμερον νὰ λεχθῶν εἶναι, παραπλήσια
μὲ τὰ τότε λεχθέντα. Καὶ ὅπως ἀκριβῶς τὰ λόγια ἐκεῖνα
τὴν ραθυμίαν ἐκ τοῦ βίου ἡμῶν ἐξέβαλλον καὶ τὴν ἀμελεί-
αν ἐμύθωνον δι' ὅσα ἔπρεπε νὰ πράξωμεν, ἔτσι, καὶ τὰ
ὅσα πρόκειται, τώρα νὰ εἴπωμεν διὰ τὴν ἀκριβὴ ἐξέτασιν
τῶν δογματικῶν διδασκαλιῶν, δύναται νὰ καταστήσῃ
ἡμᾶς σταθερωτέρους εἰς αὐτὰ ὥστε ἐξ ἑλπίων νὰ ἔμεθα κα-
τηρητισμένοι, ὡς φθάνοντες. «Εἰς ἄνδρα τέλειον, εἰς μέτρον
ἡλικίας», συμφωνῶς πρὸς τὸν Θεὸν Ἀπόστολον Παῦλον.²
Τότε τὸ σῶμά σας ἐθεραπεύσαμεν, τώρα σὰς ἱστρούμεν
τὴν κεφαλὴν· τότε διὰ τῶν λόγων τοῦ Προφήτου Ἱερεμίου
τώρα διὰ τῶν ρημάτων τοῦ Παύλου. Ποιοὶ λοιπὸν εἶναι οἱ
λόγοι τοῦ Παύλου μὲ τοὺς ὁποίους σήμερον πρόκειται νὰ
ἀσχοληθῶμεν πρὸς ὠφέλειαν ἡμῶν, «Πρέπει νὰ ὑπάρχουν

¹ 1. Κορινθ. 11, 19.
² 2. Εφεσ. 4, 13.

καὶ αἱρέσεις, λέγει, ἀνάμεσά σας, ὅ ἀ νὰ γίνωνται φανεροὶ εἰς σὰς οἱ ἐκλεκτοὶ.³

Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον θέλωμεν νὰ μάθωμεν δὲν εἶναι μὴ κρόν Διότης, ἐάν ὁ Παῦλος συμβουλεύῃ νὰ γινετο κατ' ἐταίον, δηλαδὴ «νὰ ὑπάρχουν καὶ αἱρέσεις», τότε οἱ εἰσάγοντες τὰς αἱρέσεις ἀπαλλάσσονται, πάσης εὐθύνης. Ἀλλὰ κατ' ἐταίον δὲν συμβαίνει, ἔχει ὁ Διότης λέγει αὐτό, ὅχι προκαθορίζων ἀλλὰ προφητεύων τὸ μέλλον. Ὅπως δηλαδὴ ὁ κατρός, ὁ ὁποῖος βλέπει τὸν ἀσθενὴ νὰ παραβιθεῖται, εἰς πολυφαγίαν καὶ μέθην καὶ τὸν βλέπει ἀκόμη νὰ ἔχη ἐστραμμένην τὴν προσοχὴν του καὶ εἰς ἀπηγορευμένα ὅ αὐτὸν φαγητὰ προλέγει, ὅτι ἡ κατὰχρησις αὐτῆ θὰ προσενηύσῃ πυρετόν, δὲν θέτε, νόμους, οὔτε συμβουλεύει. τοῦτο, ἀλλὰ προλέγει τὸ μέλλον, κατὰ τὴν ἐξετάσεως τῆς παρουσίας καταστάσεως ὁμοίως καὶ ὁ γεωργὸς ἢ ὁ κυβερνητὴς πλοίου, οἷός τις βλέπει νὰ συγκινηθῶνται νῆες καὶ νὰ πῖπτουν θρονεῖται, ἢ συνοδευόμενοι ἀπὸ ἑσπέρους καὶ λέγει ὅτι τὰ νῆες πρέπει νὰ φέρουν ὄρεγην καὶ μάλιστα ραγδαίαν, οἷτε αὐτὸς συμβουλεύει ἀλλὰ προλέγει ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον θὰ λάβῃ χώραν εἰς τὸ μέλλον. Ἔτσι καὶ ὁ Παῦλος ἔβλεπε τὸ «πρέπει».

Πολλὰς λαοὶν καὶ ἡμεῖς ὅταν βλέπωμεν ἀνθρώπους διατηρητομένους καὶ με φανεράς ὁρεῖς περιλουμένους, λέγομεν ὅτι πρέπει νὰ ἔλθουν εἰς τὰς χεῖρας καὶ νὰ καταλήθουν εἰς τὴν φυλακὴν. Δὲν τοὺς συμβουλεύομεν, οὔτε τοὺς προτρέπομεν νὰ κάνουν αὐτὰ (ἀλλοῦτε πῶς εἶναι δυνατόν,) ἀλλὰ συμπεραίνουμεν τὸ μέλλον ἀπὸ τὸ παρόν. Ὅπως καὶ ὁ Παῦλος, δὲν συμβουλεύει αὐτὰ με τὸ νὰ λέγῃ ὅτι, «Πρέπει, καὶ αἱρέσεις νὰ ὑπάρχουν ἀνάμεσά σας» ἀλλὰ προαναγγέλλει καὶ προφητεύει ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον θὰ γίνῃ εἰς τὸ μέλλον. Ἀποδείξῃς ὅτι, δὲν συμβουλεύει νὰ ὑπάρχουν αἱρέσεις, εἶναι καὶ τὸ ὅτι ὁ ἴδιος λέγει, «Καὶ ἂν ἀκόμη ἄγγελος σὺς κηρύξῃ διαφορετικὸν εὐαγγέλιον ἀπὸ ἐκείνου, τοῦ σὺς ἐκηρύττωμεν, αὐτὸς ὅς εἶναι ἀνόθεμα»⁴ 24. Ἀ. Ὁ ἴδιος ὁ Παῦλος εἶναι ἐκεῖνος τοῦ ἀπορρίπτει τὴν περιτομήν καὶ λέγει, «Εάν περιτέμνησθε, ὁ Χριστὸς δὲν θὰ σὰς ὠφελῇ εἰς τίποτε»⁵ καὶ τοῦτο ἐπειδὴ ὁ καθωρισμένος διὰ τὴν περιτομὴν χρόνος εἶχε παρέλθει καὶ ἐβόλωνετο ἡ

3. Α' Κορινθ. 11, 19.

4. Α' Κορινθ. 11, 19.

5. Ρωμ. 1, 8.

6. Ρωμ. 5, 2.

καθαρότης τοῦ κτηνύγματος. Διὰ τοῦτο, λέγει, καὶ αἷται προσέθεσεν καὶ εἶπεν «Διὰ νὰ γίνωνται φανεροὶ οἱ ἐκλεκτοί». Τὸ «Διὰ νὰ» εἰς πολλὰ μέρη τῶν Θεῶν Γραφῶν δὲν εἶναι ἁπλοῦς αἰτιολογίας ἀλλὰ ἀποτελέσματα τῶν πραγμάτων. Παράδειγμα, ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον ὁ Χριστός, καὶ εἰς τὸν τυφλὸν ὤρεσε τὸ φῶς καὶ ἐκεῖνος μὲν, ὁ τυφλός, τὸν Χριστὸν προσκυνοῦν. Ἀντιθέτως, οἱ Ἰουδαῖοι, ἐνῷ ὁ τυφλὸς εἶχε θεραπευθῇ τὰ πάντα μετεχειρίζοντο, ὥστε νὰ καλύψουν τὸ θαῦμα καὶ τὸν Χριστὸν ἐδίωκον. Τότε λοιπὸν λέγει ὁ Χριστός, ἢ «Διὰ κρίσιν ἐγὼ ἦλθα εἰς τὸν κόσμον τοῦτον, διὰ νὰ ἀποκτήσουν τὸ φῶς ἐκεῖνοι, τοὺς δὲν βλέπουν καὶ νὰ γίνουν τυφλοὶ ἐκεῖνοι τοὺς βλέπουν».

Ἀρὰ γὰρ λαοὶν, δὲ αὐτὸν τὸν σκοπὸν ἦλθεν ὁ Χριστός, εἰς τὸν κόσμον διὰ νὰ κατασπῶν τυφλοὺς ἐκεῖνοι, (οἱ Ἰουδαῖοι). Ὅχι, δὲν ἦλθε δὲ αὐτό, ἀλλὰ συνέβη τοῦτο καὶ τὸ γεγονὸς ἔβλεπεν ἐν σχηματὶ αἰτιολογίας.

Ἄλλου παραδείγμα, ἔδωκε εἰς τοὺς ἀνθρώπους ὁ Μωσαϊκὸς Νόμος διὰ νὰ ἐμποδίσῃ τὴν ροπὴν πρὸς τὴν ἁμαρτίαν, διὰ νὰ κάμῃ καλύτερους τοὺς ἀποδεχομένους αὐτόν. Ἀλλὰ τοῦσαντόν συνέβη, ἐνεκα τῆς ραθυμίας ἐκείνων (τῶν Ἰουδαίων), διότι νύκτεσαν οἱ ἁμαρτίαι των. Καὶ λέγει ὁ Παῦλος, «Ὁ Νόμος παρεσίεφεσε διὰ νὰ πολυλαπλασασθῶν οἱ παραβάσεις»⁶. Καὶ, βέβαιον δὲν ἔδωκε δὲ αὐτὸν τὸν σκοπὸν ἀλλὰ διὰ νὰ ἐλαττωσῇ τὴν ἁμαρτίαν. Ὁ ἔγινεν ὅμως τοῦτο διὰ τὴν ἀκλήροκαρδίαν ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι, ἐδίωκον τὸν Νόμον.

Ἔτσι, καὶ ἐνταῦθα, τὸ «Διὰ νὰ» δὲν εἶναι ἀπλοῦς αἰτιολογίας ἀλλὰ ἀποτελέσματος. Ὅτι, δὲ κάποια ἐλπίς εἶναι, ἡ αἰτία τῶν αἱρέσεων καὶ δὲν γίνονται αἱρέσεις διὰ τοῦτο, δηλαδὴ «Διὰ νὰ γίνωνται φανεροὶ οἱ ἐκλεκτοί», ἀλλὰ ἀπὸ κάποιο ἄλλου ἔλαβον τὰς ἀφορμὰς ἀκούσε τὸν Χριστόν, ὁ ὁποῖος μᾶς φανερώνει τὴν αἰτίαν. «Ἡ Βασιλεία τῶν Οὐρανῶν» λέγει, «ὁμοίως, με ἀνθρώπων, ὁ ὁποῖος ἁπείρεν εἰς τὸν ἀγρόν του καλὸν σπέρρον. Ἀλλ' ὅταν οἱ ἄνθρωποι ἐκοιμῶντο, ἦλθεν ὁ ἐχθρὸς του καὶ ἐσπείρε ζιζάνιον»⁷. Βλέπετε ὅτι δὲ αὐτὸν ἀπερῶς τὸν λόγον φησὶν ὅτι αἱρέσεις, ἐπειδὴ οἱ ἄνθρωποι (Χριστιανοὶ) ἐκοιμήθησαν, ὁ ἔπειδὴ εἶχε καταλάβει αὐτοὺς ἡ ραθυμία, ἔπειδὴ

7. Α' Κορινθ. 11, 19.

8. Ἰωάν. 8, 39.

9. Ρωμ. 5, 20.

10. Ματθ. 13, 24, 25.

δὲν ἐπρόσκειαν μὲ ἀκριβείαν εἰς τὰ λεγόμενα, διὰ τὴν μὴ λέγειν κάποιος, «ὡς ἀπὶ ὁ Χριστὸς παρεχώρησε τὰς αἰρέσεις», λέγει, ὁ Παῦλος «ὡς ἐλάττω». αὐτὴ ἡ παρεχώρησις ἐάν εἴσῃ, ἐκλεκτός, θὰ γίνῃς ἀκόμῃ ἐπιφανέστερος». Διότι δὲν εἶναι τὸ ἴσον νὰ ἴσῃσαι εἰς τὴν ἀρετὴν πιστὴν, καθ' ἣν σι. γμὴν δὲν ὑπάρχει οὐδεὶς νὰ σὲ ἐμποδίσῃ ἢ νὰ σὲ ἀπατήσῃ μὲ τὴν ἄλλην περίπτωση, ὅταν μένῃς ἀσάλευτος καὶ ἀμετακίνητος εἰς τὴν ἀρετὴν πιστὴν, ὅν καὶ σὲ κτυποῦν μύρια κύματα. Καὶ ὅπως τὰ δένδρα πανταχόθεν ὑπὸ τῶν ἀνέμων προσβαλλόμενα, ἰσχυρότερα καθίστανται, ἐάν εἴναι καλῶς καὶ μετ' ἀκριβείας ἐρριζωμένα· ἔτσι οὕτως καὶ οἱ πιστοὶ συμβαίνει καὶ μετὰ τὰς ψυχὰς τὰς ἐδρακινώσας ἐπὶ τοῦ θεμελίου τῆς ἀρετῆς πιστεύουσας. Ὅσοι αἰρέσεις καὶ ἄν τὰς προσβάλλουν, δὲν τὰς μετακινῶν ὁ σταθερωτέρας τὰς κἀννοῦν. Τὶ λοιπὸν θὰ εἴπωμεν, λέγει διὰ τοὺς ἀσθενεῖς περὶ τὴν πίστιν, τοὺς μετακινουμένους καὶ ἐκδόλως ἀνατρεπόμενους, ὅτε ἐκεῖνοι εἶναι εἰς αὐτὴν τὴν κατάστασιν ὥστε τῆς προσβολῆς τῆς αἰρέσεως, ἀλλὰ τοῦτο ὑψίστου διὰ τὴν ἰδίαν ἀσθενείαν. Ἀσθενεῖαν δὲ λέγω, ὅχι τὴν φυσικὴν, ἀλλὰ τὴν προεργασμένην ἀπὸ τῆς προαιρέσεως των, ἢ ὅποια εἴσῃ, ἀξιοκατάκριτος καὶ ὑπὸ κόλασιν καὶ τιμωρίαν εὐρίσκεται. Τὴν ὅποια καὶ ἡμεῖς εἰμεθα εἰς θέαν νὰ διορθώσωμεν. Διὰ τοῦτο καὶ, ὅταν τὸ κατορθώσωμεν, ἐπαινοῦμεθα καὶ, ὅταν δὲν τὸ κατορθώνωμεν, τιμωροῦμεθα.

Καὶ διὰ τὴν μάθησιν ὅτι τίποτε δὲν δύναται, νὰ ἐλάττω τοὺς ἀγρυπνοῦντας, θὰ προσπαθῇς νὰ σοῦ τὸ ἀποδείξω καὶ μετὰ τὸ ἐξῆς. Τὶ δύναται νὰ γίνῃ πονηρότερον τοῦ διαβόλου, τ. δὲ μισρωτέρου, 242 Α' Ἀλλ' ὅμως ὁ πονηρὸς αὐτὸς καὶ κακοῦργος ἂν καὶ εἴχῃ πολλὰς δυνάμεις καὶ μετὰ τῶν τεχνασμάτων του προσβάλλῃ τὸν ἰώδ, καὶ ἐκεῖνος δὲν τὰ θέλει τοῦ εἰς τὴν οἰκίαν καὶ τὸ σῶμα τοῦ θεοῦ, ὅχι μόνον αὐτὸν δὲν ἐκλόνει, ἀλλὰ καὶ λαμπρότερον τὸν κατέστησε. Καὶ αὐτὸς μὲν, ὁ ἰώδ, ὅτε ἀπὸ τὸν ἱεὺς τὸν διαβόλου τότε ἐβλάπτετο ὁ δὲ ἰούδας, ἐπειδὴ ἦτο ἀμελής καὶ ῥαθυμὸς τίποτε δὲν ἐκίρυσεν ἀπὸ τὴν συναναστροφῇ του μετὰ τὸν Χριστόν, ἀντιθέτως, παρὰ τὰς πολλὰς νοουθεσίας καὶ συμβουλὰς ἔμεινε προδότης ἡ αἰτία εἶναι, ὅτι, ἐάν καὶ δὲν βέλη νὰ ὡθῇ, δὲν τὸν ἀναγκάζει οὔτε τὸν διώκει ὁ Θεός· ὅπως ἐκρίβως δὲν ἠνάγκαζε καὶ ἐκεῖνον. Ὡς οὕτως, ἐάν ἀγρυπνῶμεν καὶ ἡμεῖς ὅτε ὁ διαβόλος δύναται, νὰ μᾶς ἐλάττω ἐάν διὰ δὲν γρηγορώμεν ἀλλὰ ζῶμεν μετὰ ῥαθυμίαν, ὅτε καὶ ἀπὸ ἐκείνου αἰτνῶμεν

θέλουν νὰ μᾶς ὠφελήσουν, θὰ κερδίσωμεν ποτὲ κάτι, ἀλλὰ καὶ ζημιαν τὴν ἐσχάτην θὰ ὑποστώμεν· τὸσον μέγα κακὸν εἶναι ἡ ῥαθυμία.

Οἱ σὺδαῖοι, λοιπὸν, ὅχι μόνον δὲν ὠφελήθησαν ἀπὸ τὴν ἐλευσιν τοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ καὶ ἐζημιώθησαν. Ὅχι θεοδικῶς ἐνεκα τοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ ἐξ αἰτίας τῆς ῥαθυμίας καὶ ἀχαριστίας των. Καὶ ἀκούσε αὐτὸ τὸν ἴσον τὸν Χριστὸν ποῦ λέγει «Ἐάν δὲν εἴχον ἔλθε, καὶ δὲν τοὺς εἴχα ἠμῶν, δὲν θὰ εἴχον ἁμαρτίαν τώρα διὰ τὴν ἔχον καμμίαν δικαιολογίαν διὰ τὰς ἁμαρτίας των». Ὁ βλάπεις, λοιπὸν, ὅτι ἡ ἐλευσὶς τοῦ Χριστοῦ καὶ τὴν συγγνωμὴν τοὺς ἀπεστέρησε καὶ τὴν ἀπολογίαν αὐτῶν ἀφῆρεσεν. Τὸσον μέγα κακὸν εἶναι τὸ νὰ μὴ φροντίζῃ τις τὸν ἑαυτὸν του, μὴδὲ νὰ ἐξοικονομῇ τὰ περὶ τὸν ἑαυτὸν του καθὼς πρέπει. Τοῦτο καὶ εἰς τὰ σώματα δύναται κάποιος νὰ ἴδῃ ὅτι συμβαίνει. ὁ ἀσθενὴς δηλαδὴ κατὰ τοὺς ὀφθαλμοὺς βλέπει συνήθως καὶ αὐτὸν τὸν ἥλιον σκοτεινόν. Ὅποιος ὅμως τοὺς ὀφθαλμοὺς ἔχει ὡς εἰς, ὅτε τὸ σκοτὸς δύναται νὰ τὸν ἐμποδίσῃ.

Καὶ δὲν ἐπεκτείνω τὸν λόγον χωρὶς αἰτίαν· ἀλλ' ἐπεὶ πολλοὶ παραλείπουν νὰ μέμψωνται τὰς ῥαθυμίας των καὶ δὲν ἀσχολοῦνται μετὰ τὴν διόρθωσιν τῆς σκληροκαρδίας καὶ τῆς ἀναισθησίας των, ὅχι μόνον τοῦτο δὲν κἀννοῦν, ἀλλὰ περιέρχοντα καὶ ἀναζητοῦν ψευδεῖς δικαιολογίας διὰ τοὺς ἑαυτοὺς των καὶ λέγουσιν «Ἐάν δὲν ὑπῆρχεν ὁ διάβολος, δὲν θὰ ἐκλονόμει ἐάν δὲν ὑπῆρχεν ὁ νόμος δὲν θὰ ἡμαρτάνομεν». Δικαιολογία εἶναι τοῦτο καὶ προσάγει, ἀνθρωπίνῃ. Διότι, τίποτε δὲν ἔμπορεῖ ποτὲ νὰ ἐλάττω τὸν ἀγρυπνοῦντα, ὅπως τίποτε δὲν ὠφελεῖ τὸν ὑπνοῦντα καὶ ῥαθυμὸν καὶ ἀμελοῦντα διὰ τὴν ἑαυτοῦ σωτηρίαν. Αὐτὸ τοῦτο λοιπὸν καὶ ὁ Παῦλος ὑπαινισσόμενος ἔλεγεν, «Διὰ τὴν γινώσκοντες φανεροὶ οἱ ἐκλεκτοὶ εἰς σῶσιν». Δηλαδὴ, μὴ θορυβήσῃς, μὴ ταράσσῃς αἱ αἰρέσεις δὲν δύναται νὰ σᾶς ἐλάττωσιν ποσῶς.

Καὶ ὅτι λοιπὸν, αὐδὲ οὕτως ἔχει τὸ ἐν λόγῳ θεῶς, ἐκ τῶν ἐξῆς γίνεται φανερόν· ἔστω καὶ ἂν ὁ λόγος ἦτο περὶ αἰρέσεων. Διότι εἶναι προφητεία ὅχι συμβουλὴ ἢ παράρρησις καὶ ὅχι παρότρυνσις καὶ τὸ «Διὰ τὴν» ἀποτελεῖ σῶματος δηλωτικόν εἶναι, αὐχὶ αἰτιολογίας. Ὅτι δὲ ὁ λόγος

γος τοῦ Παύλου τώρα, δὲν εἶναι περὶ δογματικῶν διδασκαλιῶν, ἀλλὰ περὶ τῶν πτωχῶν καὶ πλουσίων διὰ τὴν συμμετοχὴν εἰς τὸ φαγητὸν ἢ ὄχι, περὶ τῆς ἀσωτίας καὶ τῆς λαίμαργίας τῶν πλουσίων, περὶ τῆς ἐγκαταλήψεως τῶν πτωχῶν ἐκ μέρους αὐτῶν, ἀναμειναιε ὀλίγον δὲ νὰ σὺς δηγηθῶ ταῦτα ἐξ ἀρχῆς, ἐκ τῶν πρωτῶν χριστιανικῶν χρόνων διότι ἄλλως, δὲν εἶα κατανοήσετε τὸ λεγόμενον.

Ὅταν οἱ Ἀποστόλοι ἤρχισαν νὰ στείρουν τὸν λόγον τῆς εὐσεβείας, προσήλθον ἀμέσως εἰς τὸν Χριστὸν τροχιλοὶ καὶ πάλιν πεντακοχίλια, καὶ ὧν ἡ ψυχὴ καὶ ἡ καρδιά ἦτο μία.¹⁴³ Ἡ αἰτία δὲ τῆς ὁμοιοῦς καὶ ὁ δεσμός τῆς ἀγάπης τῶν ὁποίων ἦν ὡς τῶν ψυχῶν εἰς μίαν, ἦτο ἡ περιφρόνησις τῶν χρημάτων «Διότι λέγει, οὐδεὶς ἔλεγεν ὅτι κάτ' ἀπὸ τὰ ὑπάρχοντά του εἶνα ἰδικόν του, ἀλλὰ εἰς αὐτοὺς τὰ πάντα ἦσαν κοινά»¹⁴⁴.

Ἐπειδὴ κατεστράφη ἡ ρίζα τῶν κακῶν, ἡ φιλαργυρία λέγω, ἐσπλήθον ἔπειτα ὅλα τὰ καλὰ, καὶ οἱ πρῶτοι Χριστιανοὶ συνεβέβητο στενῶς μεταξὺ τῶν, μὴ ὑπάρχοντος ἑκείνου τοῦ θὰ διαρῶσεν αὐτοὺς. Διότ' εἶχεν ἐκδηλῆθῇ ἀπὸ τὴν Ἀγίαν Ἐκκλησίαν τὸ ψυχρὸν ἐκεῖνο ῥῆμα, τὸ ἰδικόν μου καὶ τὸ ἰδικόν σου, τὸ ὁποῖον ἔφερον μυρίους πολέμους εἰς τὴν οἰκουμένην, καὶ οὕτω κατώκαυν οἱ Χριστιανοὶ τὴν γῆν, ὡς οἱ ἔγγελοι εἰς τὸν αὐρανόν καὶ δὲν ἐφθόουν οἱ πένιτες τοὺς πλουσίους. Ἔβ' διότ' δὲν ὑπῆρχον πλούσιοι. Οὕτε περιφρόνουν οἱ πλούσιοι τοὺς πένιτας. Δ. ὅτ' πτωχοὶ δὲν ὑπῆρχον, ἀλλὰ τὰ πάντα ἦσαν κοινά. Καὶ κανεὶς δὲν ἔλεγε κάτ' ἀπὸ τὰ ὑπάρχοντα ἰδικόν του.¹⁴⁵ Διότ' δὲν ἐγένετο τότε, ὅπως γίνεται τώρα.

Τώρα ἔχοντες τὰ ἰδικά των διδοὺν εἰς τοὺς πτωχοὺς. Τότε ὅμως δὲν συνεβέβητο ταῦτο, ἀλλὰ παραιτηθέντες τῆς δικαιοδοσίας τῶν ἰδίων χρημάτων, εἰς τὸ κοινὸν τοῖς ἑαυτῶν αὐτὰ κατέθετον καὶ ἀναιμεινουν, καὶ οὕτε ἐφάνησαν πλέον ἔμποροι οἱ πρότερον πλούσιοι. ὥστε καὶ ἐὰν ἀκόμη κάποιοι ἀλαζονεῖα ἐνεμύνατο, ἔνεκα τῆς καταφρονήσεως τῶν χρημάτων καὶ αὐτὴ παντελῶς θὰ ἐξηφανίζετο ἐπειδὴ ὅλα ἦσαν ἴσα καὶ τὰ ἡμέτερα ὧν εἶχον ἀναιμειν.

Τὴν εὐλάβειαν αὐτῶν δυνάται τις νὰ ἴδῃ ὅχι μόνον ἐκ τούτου, ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ τρόπου μετὰ τοῦ ὁποῖον κατέθετον τὰ χρήματα. Ὅσοι δηλαδὴ ἦσαν κάτοχοι κτημάτων ἢ

¹⁴³ Πρῆξ. 4, 29
¹⁴⁴ Πρῆξ. 4, 32

αἰκῶν ἐπωλοῦν αὐτὰ καὶ ἔφερον τὰ χρήματα καὶ τὰ θετόν παρα τοὺς πόδας τῶν Ἀποστόλων.¹⁴⁶ Δὲν εἶπεν, ὅτ' ἔθετον ταῦτα εἰς τὰς χεῖρας αὐτῶν ἀλλ' ἔτοποθέτων παρά τοὺς πόδας αὐτῶν, δεκνύντες διὰ τούτου τὸν σεβασμὸν καὶ τὴν εὐλάβειαν καὶ τὸ δέος, τὰ ὅποια εἶχον πρὸς τοὺς Ἀποστόλους. ὅτι ἐνόμιζον ὅτ' ἐλάμβανον μᾶλλον ἢ ὅτι ἐδίδον.

Καὶ τοῦτο πρὸ πάντων ὑποβοηθεῖ εἰς τὸ νὰ περιφρονήσωμεν τὰ χρήματα, τοῦτο εἰς τὸ νὰ διαθεσώμεν γνησίως τὸν Χριστὸν, ὅταν δηλαδὴ πράττης αὐτὸ μετὰ πενικίας καὶ χωρὶς ὑπερηφάνειας, ὅταν θεωρῇς ὅτι εὐεργετεῖς τὸν ἴδιον τὸν ἑαυτὸν σου μᾶλλον ἢ τὸν λαμβάνοντα. Ὁ Δ. ὅτ' ἐὰν θεὸς σκέπτεται οὕτω, μὴ διδῇς ἐὰν δὲν νομίζῃς ὅτι λαμβάνεις μᾶλλον παρά ὅτι παρέχεις, μὴ διδῇς. Τοῦτο ἐσθδαιώσιν καὶ πρὸς ἄλλους ὁ Παῦλος γράφων οὕτω «Σὺς γνωρίζω ἀδελφοί, τὴν χάριν τῆς γενναιοδωρίας, τὴν ὁποῖαν ἔδωκεν ὁ Θεὸς εἰς τὰς Ἐκκλησίας τῆς Μακεδονίας, διότι ἡ ἐσχάτη πτωχεία των ἐξέχειλσεν εἰς πλουσίαν γενναιοδωρίαν ἐκ μέρους των διότ' ἀναλόγως πρὸς τὰς δυνάμεις των, τὸ μαρτυρῶ καὶ περισσώτερον ἀπὸ τὰς δυνάμεις των, ἔδωκεν αὐτοπροαιρέτως, καὶ μὴ ἐζητοῦσαν μετὰ πολλὰς παρακλήσεως νὰ τοὺς κάμωμεν τὴν χάριν νὰ μετὰσχουν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν αὐτῇ πρὸς τοὺς ἁγίους»¹⁴⁷.

Βλέπετε πῶς διὰ τοῦτο θαυμάζε περὶ σπώτερον αὐτοὺς, διότ' ὑποχαρίζονται καὶ ἐθέλουν, καὶ παρεκάλουν, καὶ οὕτως ἐποίουν τὴν ἐλεημοσύνην, ἢ Δὲ αὐτῶν τὸν λόγον καὶ τὸν Ἀδραμά θαυμάζομεν, ὅχι μόνον διότ' ἔμασαν ἐθυσίαν πρὸς τὸν λαόν, αὐτὸς διότ' ὀλεον ἐξυμῶσιν ἀλλὰ διότ' μετὰ πολλῆς εὐχαριστήσεως καὶ ταπείνωσης ὑπεδέχθη τοὺς ξένους, τρέχων πληροὺς αὐτῶν, ὑπηρετῶν, κυρίως ἀναμείνων αὐτοὺς, διότ' ἐνόμιζεν ὅτ' εὐρίσκετο θησαυρὸν μυρίων αγαθῶν, ἐὰν ποτε ἐβλέπε νὰ διέρχεται κάποιοι ξένος. Ἔτο, ἡ ἐλεημοσύνη γίνεται διπλή, ὅταν διδῶμεν καὶ διδόντες παρέχομεν μετὰ προθυμίας. Διότ' «Ὁ Θεός, λέγει, ἀγαπᾷ τὸν χαροῦμενον δωρητὴν»¹⁴⁸. Ἔπειδὴ, ὅταν καὶ πολλὰ χρήματα δώσῃς μετὰ ἐγωῖσμον καὶ ὑπερηφάνειαν καὶ κενοδοσίαν, τὰ πάντα ἀπώλεσες καθὼς ἐκεῖνος ὁ Φαρισαῖος, ὅστις ἐβίδεν μὲν εἰς ἐλεημοσύνας τὸ ἐν δίκαιον ἀπὸ τὰ ὑπάρχοντά του ἐπεδὴ ὅμως καὶ ὑπε-

¹⁴⁶ 1, 48 4, 34
¹⁴⁷ 1, Κορ. 13, 1 1
¹⁴⁸ 11, Κορ. 9, 7

ρηφανεύετο και έκανυχάτο, τὰ πάντα ἀπώλεσε, καὶ οὕτω κατήλθεν ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ.¹⁷ Δὲν συμβαίνει ὅμως τὸ ἴδιον καὶ διὰ τοὺς περὶ τοὺς Ἀποστόλους εὐρισκομένους· ἀλλ' αὐτοὶ προσέφερον τὰ χρήματα χαίροντες, ἀγαλλόμενοι, νομίζοντες ὅτι κερδίζουν τὰ μέγιστα, καὶ τὸ νὰ δεχθῶν οἱ Ἀπόστολοι τὰ χρήματα τῶν εἶχον διὰ μεγάλην τιμὴν τῶν. Καὶ ὅπως μερικοὶ, ποὺ καλοῦνται πρὸς μεγάλας ἐξουσίας καὶ μέλλουν νὰ κατοικήσουν εἰς τὰς ἡγεμονικτέρας τῶν πόλεων, ὅς διὰ παντὸς ἀφ' οὗ πωλήσουν τὰς περιουσίας καὶ ἐξαργυρώσουν αὐτάς, οὕτω μετατίθενται. Ἔτσι ἀκριβῶς καὶ οἱ Χριστιανοὶ ἔπραττον τότε, προσκληθέντες πρὸς τὸν οὐρανόν, εἰς τὴν ἀνω Μητρόπολιν καὶ τὴν ἐκεῖ εὐρισκομένην Βασιλείαν. Ἐπειδὴ ἐγκωρύζον, ὅτι ἡ πραγματικὴ αὐτῶν πατρίς εἶναι ἐκείνη, ἡ Ἐποικίαν, ἀφ' οὗ ἐξαργύρωσαν τὴν περιουσίαν τῶν, διὰ τῶν χειρῶν τῶν Ἀποστόλων ἔστειλον τὴν περιουσίαν ἐκεῖ, εἰς τὸν οὐρανόν. Καθ' ὅσον εἶναι γνώρισμα ἐσχάτης ἀπορροῦσης νὰ ἀφήσωμεν κάτι ἐκ τῶν ἡμετέρων νὰ ἐναπομείνῃ ἐνταῦθα, τὴν στιγμὴν ποὺ πρόκειται ἡμεῖς νὰ ἀποδημήσωμεν ἀπὸ ἐδῶ μετ' ὀλίγον καθ' ὅσον ὁ,τι παρομένει ἐδῶ, εἰς ζημίαν θὰ μᾶς ἀποβῇ. Τὰ πάντα λοιπὸν πρὸς τὰ ἐκεῖ ἄς στείλωμεν ἐκ τῶν προτέρων, ὅπου καὶ ἡμεῖς διὰ παντὸς πρόκειται νὰ ζήσωμεν.

Αὐτὰ λοιπὸν καὶ ἐκεῖνοι οὐκ ἐπτόμενοι, ὅλα τὰ ὑπάρχοντα αὐτῶν προσέφερον εἰς ἐλεημοσύνην καὶ ἡ πρόξυς αὕτη διπλῇ ἐλογίζετο· Ἐ καθ' ὅσον τὴν πενίαν τῶν πτωχῶν ἀνεκούφιζον, καὶ μεγαλυτέραν καὶ ἀσφαλέστεραν καθιστοῦσαν τὴν περιουσίαν τῶν, εἰς τὸν οὐρανὸν μεταφέροντες τοὺς θησαυροὺς τῶν. Ἐξ αὐτῆς λοιπὸν τῆς συνήθειας καὶ τῆς ἔξωθεν προήλθεν τότε μία θαυμαστὴ συνήθεια εἰς τὰς Ἐκκλησίας· συνερχόμενοι δηλαδὴ ὅλοι οἱ πιστοὶ μετὰ τὴν ἀκρόασιν τῆς διδασκαλίας, μετὰ τὰς προσευχάς, μετὰ τὴν κοινωνίαν τῶν Ἁγίων Μυστηρίων, μετὰ τὴν διάλυσιν τῆς συνέξεως τῶν πιστῶν, δὲν ἀνεχώρουν ἁμίσως διὰ τὰς οἰκίας, ἀλλ' οἱ πλούσιοι καὶ εὐπορώτεροι ἔφερον ἀπὸ τὰς οἰκίας τροφὰς καὶ φαγητά, προσεκόλουν τοὺς πένιτας καὶ μετείχον κοινῶν τραπεζῶν, ὅ κοινῶν ἐστιάσεων, κοινῶν συμποσίων εἰς αὐτὴν ταύτην τὴν Ἐκκλησίαν· ὥστε καὶ ἀπὸ τῆς συνεστιάσεως, καὶ ἀπὸ τῆς εὐλαδίας τοῦ τόπου, καὶ ἀπὸ παντοῦ ἡ ἀγάπη νὰ συσφίγγεται, καὶ μεγάλη ἦτο εἰς αὐτοὺς ἡ εὐχαρίστησις, μεγάλη δὲ καὶ ἡ ὠφέλεια. Διότι καὶ οἱ πτωχοὶ ἀπελάμβανον παραμυ-

17. 129κ. 18, 10. 14

θίας οὐχὶ μικρᾶς, καὶ οἱ πλούσιοι πολλῆς εὐνοίας καὶ παρὰ τῶν τρεφόμενων καὶ παρὰ τοῦ Θεοῦ, διὰ τὸν ὅποιον ταῦτα ἔπραττον, προσέλαβον πολλὴν χάριν καὶ οὕτως ἀπήρχοντο εἰς τὰς οἰκίας.

Ἀπειρά δὲ ἀγαθὰ προήρχοντο ἐκ τοῦ πράγματος τούτου (τῆς συνιστάσεως). Ἐ καὶ τὸ πλεον οὐσιωδέστερον, ἡ φιλία ἐγένετο καθ' ἐκάστην οὐναξὴν θερμότερα, καθ' ὅσον συνεδέοντο μετὰ τῶν δι' ἀγάπης, καὶ εὐεργέται καὶ εὐεργετούμενοι. Αὐτὴν λοιπὸν τὴν συνήθειαν οἱ Κορινθιοὶ σὺν τῷ χρόνῳ κατήργουν καὶ οἱ πλούσιοι μόνοι τῶν συνερχομένων παραδίδοντες τοὺς πτωχοὺς, μὴ ἀναμένοντες αὐτοὺς, ἐπεὶ πολλὰς καθυστέρουν, καὶ ὑπὸ διοικτικῶν ἀναγκῶν, καθὼς εἶναι οἱ τῶν πτωχῶν, ἀπρηχολοῦντο καὶ ἐδράδουναν.

Ἔτσι λοιπὸν ἔφθασαν μετ' ὀλίγον οἱ πτωχοὶ καὶ ἐφευγον ἐντροπισμένοι, διότι τὸ δεῖπνον εἶχε τελειώσει, καὶ ἄλλοι μὲν εἶχον προσθάσει, ἄλλοι δὲ εἶχον στέρησιν τοῦ δεῖπνου.

Βλέπων λοιπὸν ὁ Παῦλος ἐκ τούτου πολλὰ ἔπρατα νὰ προέρχονται, καὶ ἄλλα μὲν νὰ ἔχουν γίνῃ ἡδὴ, ²⁴⁵ ἄλλα δὲ εἰς τὸ μέλλον νὰ ἀναφῶνται, (δηλαδὴ καταφρόνησις τῶν πένιτων ὑπὸ τῶν πλουσίων καὶ περιφρόνησις μεγάλη, εἰς τοὺς πένιτας δὲ παρετηρεῖτο στενοχωρία, καὶ μῖσος πρὸς τοὺς πλουσίους, καὶ ὅσα ἄλλα ἦτο φυσικὸν νὰ προέλθουν ἐκ τῶν ἀτόπων τούτων), προσπαθεῖ νὰ διορθώσῃ τὴν ἀμαρτωλὸν ταύτην καὶ κακὴν συνήθειαν. Καὶ πρόσχε μετὰ πόσῃ σοφίᾳ καὶ ἐπιείκειαν εἰς τὴν διόρθωσιν εἰσέρχεται. Καὶ κἀμνε ἀρχὴν λέγων ταῦτα: «Δίδω τὰς ἀκολούθους ὁδηγίας καὶ δὲν σὺς ἐπακνῶ, διότι συνέρχεσθε ὅχι πρὸς τὸ καλύτερον, ἀλλὰ πρὸς τὸ χειρότερον».²⁴⁶

Τι δὲ σημαίνει τὸ «Ὅχι πρὸς τὸ καλύτερον»; Οἱ πρόγονοί σας, λέγει, καὶ οἱ πατέρες ἐπώλουν καὶ αὐτὰς τὰς περιουσίας τῶν καὶ τὰ κτήματα καὶ τὰ ὑπάρχοντα, καὶ κοινὰ τὰ πάντα εἶχον, καὶ πολλὴν ἀγάπην εἶχον μετὰ τῶν, ὅς οἱ ἐνῶ ἔπρεπε νὰ μνησθῇτε ἐκείνους, ὅχι μόνον τοιούτων τι δὲν ἐπράξατε, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνο τὸ ὅποιον εἶχατε μονοδικόν, καὶ αὐτὸ τὸ ἔχασατε, βηλαδὴ τὰ συμπτώσια τὰ γινόμενα κατὰ τὴν θέαν συγκέντρωσιν διὰ ταῦτα καὶ λέγει, ὅτι «Ὅχι πρὸς τὸ καλύτερον ἀλλὰ πρὸς τὸ χειρότερον συνέρχεσθε». Καὶ ἐκεῖνοι μὲν (οἱ πατέρες σας) ὅλα τὰ ὑπάρχοντα παρεχώρησαν εἰς τοὺς πένιτας· οἱ δὲ μόνον

18. Α' Κορινθ. 11, 17.

κοινήν τράπεζαν ἔχοντες πρὸς τοὺς πτωχοὺς καὶ ταύτης ἀπεστερήσατε αὐτοὺς «Κατὰ πρῶτον ἀκούω ὅτι ὅταν συνέρχασθε ὡς ἐκκλησία, ὑπάρχουν μεταξύ σας διαίρεσεις καὶ ἓν μέρος τὸ πιστεύει».¹⁹

Βλέπε πῶς πάλιν συνετῶς ἐπιφέρει τὴν διόρθωσιν. Δὲν εἶπεν, «Ὅτε ἀπιστῶ, οὕτε πιστεύω» C ἀλλὰ τὴν φράσιν τὴν ἀφῆσε διφορούμεν. «Μέρος τι καὶ πιστεύω» δὲν τὸ πιστεύω τελείως, ἀλλὰ δὲν τὸ ἀπαρρίπτω τελείως· τὸ νὰ γίνῃ ἢ τοῦτο ἢ ἐκεῖνο ἀνήκει ἐξ ὁλοκλήρου εἰς τὴν ἐξουσίαν σας. Δὲν τὸ πιστεύω, εἰς διόρθωσιν. Ἐάν ὅχι, τὸ πιστεύω. Οὕτε λοιπὸν, τοὺς κατηγορήσεν, ἀλλὰ καὶ τοὺς κατηγορήσας. Δὲν τοὺς κατηγορήσας τελείως, διὰ νὰ τοὺς δώσῃ εὐκαιρίαν διορθώσεως καὶ προθεσμίας μετανοίας· δὲν τοὺς ἀφῆσε χωρὶς νὰ τοὺς ἐλέγξῃ, διὰ νὰ μὴ μένουν εἰς τὴν αὐτὴν ἀρρώστειαν τῆς ραθυμίας. Δὲν τὰ ἐπίστευσα ἀκόμη ὅλα λέγει· τοῦτο σημαίνει τὸ «Μέρος τι πιστεύω». D Τοῦτο δὲ εἶπε διὰ νὰ προτρέπῃ αὐτοὺς νὰ μεταβληθῶν καὶ νὰ διορθώσωσιν τὴν ἀσθένειάν των, καὶ νὰ ἀποτρέψουν αὐτὸν, τὸν Παῦλον, ὥστε νὰ μὴ πιστεύῃ ὅτε κατ' ἐλάχιστον εἰς ὅραμα αὐτῶν. «Πρέπει νὰ ὑπάρχουν καὶ αἱρέσεις ἀνταρτίαι σας, διὰ νὰ γίνωνται φανεροὶ εἰς ὅς οἱ ἐκλεκτοί».²⁰ Λέγει λοιπὸν τὰς αἱρέσεις. Ἐδὼ προσέχετε, διότι δὲν ἀφορᾷ εἰς δογματικὰς διδασκαλίας τὸ, «Πρέπει νὰ ὑπάρχουν καὶ αἱρέσεις» ἀλλὰ τὴν διχόνοιαν ποὺ ὑπάρχει εἰς τὰ δειπνα. Διότι, ὅταν εἶπεν «Πρέπει καὶ αἱρέσεις νὰ ὑπάρχουν» προσδιώρισε καὶ τὴν μορφήν τῶν αἱρέσεων. «Διότι ὅταν συγκεντρώσεσθε ὅλοι μαζί, δὲν εἶναι δυνατόν τὸ Κυριακὸν δεῖπνον νὰ φάγετε».²¹ Τί σημαίνει «Κυριακὸν δεῖπνον νὰ φάγετε». Δεσποτικὸν δεῖπνον, λέγει, E δὲν εἶναι δυνατόν νὰ φάγετε· δεῖπνον ἐκεῖνο ἐννοεῖ, τὸ ὁποῖον παρέδωκεν ὁ Χριστὸς κατὰ τὴν τελευταίαν βύβλα, ὅτε ὅλοι οἱ μαθηταὶ ἦσαν μετ' αὐτοῦ. Διότι εἰς ἐκεῖνο τὸ δεῖπνον καὶ ὁ Δεσπότης καὶ ὅλοι οἱ δοῦλοι μαζί συνέντρον· ἐνῶ σεῖς ἂν καὶ εἰσθε ἴσοι μετὰς σας, ἤλθατε εἰς διάσταςιν καὶ εἰς σχίσματα. Καὶ ἐκεῖνος οὐδὲ τὸν προδότην ἐξέβαλεν καθ' ὅτι ὁ Ἰούδας μαζί των ἦτο τότε, οὐ δὲ τὸν ἀδελφόν σου ἀποστρέφεται. Διὰ τοῦτο καὶ λέγει, «Δὲν εἶναι δυνατόν Κυριακὸν δεῖπνον νὰ φάγετε». Κυριακὸν δεῖπνον λέγει, τὸ μεθ' ὁμονίας καὶ ὑπὸ πάντων τῶν Χριστιανῶν εἰς κοινὴν

19. A' Κορινθ. 11, 18.

20. A' Κορινθ. 11, 19.

21. A' Κορινθ. 11, 20.

τράπεζαν λαμβανόμενον. «Διότι καθείς ἀπὸ ὧς τὸ ἴδικόν του δεῖπνον προλαμβάνει καὶ τρώγει».²² 248 A Καὶ δὲν εἶπεν, ὁ ἄλλος δὲ καθ' ὑπερβολὴν μεθύει».²³ 248 A Καὶ δὲν εἶπεν, οὗτος μὲν πεινᾷ, ἐκεῖνος δὲ ἐσθίει, ἀλλὰ διὰ τοῦ ὀνόματος τῆς μέθης σφοδρότερον αὐτοὺς ἐλέγχει. Καὶ ἐκεῖ καὶ ἐδῶ πέραν τοῦ μέτρου (τοῦ κανονικοῦ) γίνονται, λέγει. Σὺ μὲν ὑπὸ τῆς πολυφαγίας διαρρηγνύσῃ, ἐκεῖνος δὲ λιάνει ὑπὸ τοῦ λιμοῦ, καὶ οὐ ἀπολαμβάνεις καὶ τῶν μὴ ἀναγκαίων, ἐκεῖνος δὲ οὐδὲ τῶν ἀπαραιτήτων γεύεται. Τὸ διπλοῦν κακὸν τοῦτο καλεῖ αἱρέσεις, τὸ ὁποῖον προήλθεν ἐκ τῆς ἀθετήσεως τῆς ἰσότητος, ἐπεὶ ἐφίλοντο μεταξὺ των καὶ ἐτασιασθῶν, καὶ οὗτος μὲν ἐπεινά, ἐκεῖνος δὲ ἐμίθευε. Καὶ καλῶς εἶπε «Συνερχόμενον ὁμῶν ἐπὶ τὸ αὐτό». Διὰ ποίαν αἰτίαν συγκεντρώσεσθε; Λέγει τί ἐπιθυμεῖ ἡ συνάθροισις; B Διὰτὶ κοινὴ γίνεται ἡ συγκέντρωσις, ὅταν ἡ τράπεζα δὲν γίνεταί κοινή· τὰ χρήματα, τὰ ὅποια συγκεντρώσαμεν, ἀνήκουν εἰς τὸν Δεσπότην· εἰς κοινὴν, λοιπὸν, τράπεζαν ἂς ἐκτεθῶν, καὶ εἰς τοὺς ἴδικούς μας ἀδελφούς. «Ἢ μήπως δὲν ἔχετε οἰκίας διὰ νὰ ἐσθίετε καὶ διὰ νὰ πίετε; Ἢ περιφρονεῖτε τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ, λέγει, καὶ ἐξουθενεῖτε τοὺς πτωχοὺς;»²⁴ Σὺ μὲν νομίζεις, λέγει, ὅτι ὀφείλεις μόνον τὸν ἀδελφόν, ἀλλὰ καὶ ὁ τόπος μετέχει τῆς ὀφείας. Διότι περιφρονεῖς ὁλόκληρον τὴν Ἐκκλησίαν. Καθ' ὅσον διὰ τοῦτο Ἐκκλησία ὀνομάζεται, διότι πάντας ἔχειται ἐξ Ἰησοῦ. Διὰτὶ λοιπὸν τὴν ἐντέλειαν τῆς οἰκίας σου εἰς τὴν Ἐκκλησίαν μεταφέρεις; Διότι καὶ ἂν καταφρονῇς τὸν ἀδελφόν σου, σιδασθῇ τὸν τόπον καθ' ὅσον καὶ ἡ Ἐκκλησία ὀφείκεται. Καὶ δὲν εἶπεν, «Ἀποστερεῖτε τοὺς μὴ ἔχοντας», ἢ, «Δὲν ἐλάετε τοὺς πτωχοὺς», ἀλλὰ τί; C Κατεξουθενεῖτε τοὺς πένητας. Σφοδρότατα περιέγραψε τὴν ἀσυντομίαν αὐτῶν. Διότι λέγει, δὲν στενοχωρεῖ τὸν πτωχὸν τόσον ἡ τροφή, ὅσον ἡ ὄρεσις. Βλέπε πῶς καὶ ὡς πρὸς τοῦτο ἀπελογηθῇ μετὰ πολλὴν συνέσιν, καὶ ἐκεῖνος ἡλέγηεν σφοδρότερον. «Τί νὰ σὲ εἰπω; Νὰ σὲ ἐπαινώσω; Διὰ τοῦτο δὲν σὲ ἐπαινῶ».²⁵ Τί σημαίνει τοῦτο; Μετὰ τὴν ἀπόδειξιν τοῦ ἀτόπου πράγματος χαλαρωτέρως πλέον ἢ κατηγορία, καὶ εὐλόγως, διὰ νὰ μὴ γίνωσι περισσότερον ἀναγκηκτοί. Διότι πρὶν ὅτι ἀποδείξῃ τὸ παράνομον τοῦ πράγματος, ἐξέφερε τὴν ἀπόφασιν τελείως καταδικαστικὴν καὶ

22. A' Κορινθ. 11, 21.

23. A' Κορινθ. 11, 22.

24. A' Κορινθ. 11, 22.

εἶπε: «Τοῦτο σὺς παραγγέλλω καὶ δὲν σὺς ἐπαίνω». Ὁ δὲ τοὺς ἀπέδειξε μετ' ἀκριβείας ὅτι εἶναι ἀξιοκατάκριτοι, χαλαρώτερα κἀμὲν τὴν κατηγορίαν, ἀφῆκε δὲ νὰ αὐρίσκεται ἡ σφοδρότης τῆς κατηγορίας, εἰς τὴν πλοκήν τοῦ λόγου καὶ εἰς τὴν ἀπόδειξιν.

Ἐπεὶ περὶ τὴν Μυστικὴν Τράπεζαν φέρεי τὸν λόγον, θέλων περισσότερον αὐτοὺς νὰ φοβίσῃ, «ἀδελφοί ἐγὼ», λέγει, «παρέλαβον ἀπὸ τὸν Κύριον ἐκεῖνα τὰ ὅποιον καὶ σὺς παρέδωσα». Ὡς Πόλεμ ἀκολουθεῖαν πρὸς τὰ προηγουμένα ἔχει τὸ λεγόμενον: Περὶ δειπνοῦ κοινῷ ὁμιλεῖς, καὶ ἐνθυμιόσαι τῶν φρικτῶν Μυστηρίων. Ναί, λέγει. Διότι ἐάν τὰ πνευματικὰ ἐκεῖνα, ἐάν ἡ Τράπεζα ἢ προκολοῦσα φόβον, εἶναι κοινὴ εἰς ὅλους, καὶ εἰς τὸν πλούσιον καὶ εἰς τὸν πένητα, καὶ δὲν ἀπολαμβάνει ταύτης περισσότερον ὁ πλούσιος, ἔσθ' ὁλιγώτερον ὁ πτωχός, ἀλλὰ μία εἶναι ἡ τμὴ καὶ ἡ ὠφέλεια μία· καὶ μέχρις οὗ πάντες συμμετάσχουν καὶ κοινωνήσουν τῆς πνευματικῆς καὶ ἱερᾶς ταύτης Τραπέζης, δὲν ἀπέρχονται τὰ τίμια δῶρα, ἀλλ' ἴστανται ὅλοι οἱ ἱερεῖς, καὶ ἀναμένουν ἀκόμῃ καὶ τὸν πτωχότερον καὶ τὸν πλέον ὀσημον ἐξ ὧν πολὺ περισσότερον ἐπομένως, πρέπει νὰ γίνεταί τοῦτο, ἐπὶ τῆς αἰσθητικῆς ταύτης τραπέζης. Διὰ τοῦτο καὶ ἐνεθυμήθην τοῦ Κυριακοῦ Δείπνου ἐκεῖνου. «ἀδελφοί ἐγὼ παρέλαβον ἀπὸ τὸν Κύριον ἐκεῖνα τὰ ὅποιον καὶ σὺς παρέδωσα, ὅτι δηλαδὴ ὁ Κύριος Ἰησοῦς κατὰ τὴν ὥκτα, κατὰ τὴν ὅποιαν παρεδίδοτο, ἔλαβεν ἄρτον, καὶ ἀφ' οὗ ἀνέπτυξεν εὐχαριστίαν, τὸν ἔκοψε, καὶ εἶπε: 247 Ἀ τοῦτο εἶναι τὸ Σῶμά μου, τὸ ὅποιον τομαχίζεται διὰ τὴν σωτηρίαν πολλῶν ἀνθρώπων, διὰ τὴν ἀφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν. Νὰ κάμνετε τοῦτο συνεχῶς εἰς ἀνάμνησίν μου. Ἐπίσης ἔλαβε καὶ τὸ ποτήριον μετὰ τὸν δειπνόν, καὶ εἶπε: Τοῦτο τὸ ποτήριον εἶναι ἡ Καινὴ Διαθήκη, ἡ ὁποία σφραγίζεται μετὰ τὸ Αἷμά μου».

Ἐπεὶ περὶ ἀφ' οὗ εἶπε πολλὰ διὰ ἐκείνους τοῦ κοινωνοῦν ἀναξίως τῶν Θεῶν Μυστηρίων, καὶ σφοδρῶς τοὺς ἐπετίμησε καὶ τοὺς ἠλεγξεν, εἶπεν, ὅτι τὴν ἴδιαν τιμωρίαν θὰ ὑποστούσιν ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι λαμβάνουν τὸ Αἷμα αὐτοῦ καὶ τὸ Σῶμα ἀδιοκρίτως καὶ ὡς ἔτυχεν, μετ' ἐκείνους, οἱ ὅποιοι καὶ τὸν ἐσταύρωσαν πάλιν φέρει τὸν λόγον εἰς τὸ θέμα καὶ λέγει: Β «Ἵνατε, ἀδελφοί, ὅταν συγκεντρώνησθε

διὰ νὰ φάγητε, περιμένετε ὁ ἕως τὸν ἄλλον. Ἐάν δὲ κάποιος πεινῇ, ἅς τρώγῃ εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ διὰ νὰ μὴ γίνωται αἱ συγκεντρώσεις εἰς καταδίκην».²⁵

Πρόσεχε πῶς κατεδίδασκεν αὐτοὺς κρυφίως καὶ διὰ λαμαργίαν καὶ δὲν εἶπεν, «Ἐάν πεινᾷτε, ἀλλὰ, «Ἐάν δὲ κάποιος πεινῇ, ἴνα διασῶς, ἀντιτάκμενος ὁ ἴδιος νὰ φανῇ ὑπεύθυνος διὰ τὰς κατηγορίας, προλάβῃ καὶ διορθώσῃ. Τελικῶς τὸν λόγον μετὰ τὸν φόβον τῆς κολάσεως, λέγων «διὰ νὰ μὴ συναιροῦσθε εἰς κρίμα» δηλαδὴ εἰς καταδίκην καὶ εἰς δνειδισμόν. Διότι δὲν θεωρεῖται, λέγει, τροφή, οὐτε τράπεζα ἐκείνη, ἡ ὁποία γίνεταί μετὰ καταφρόνησιν τοῦ ἀδελφοῦ σου, Ὁ μετὰ περικρόνησιν τῆς Ἐκκλησίας, μετὰ λαμαργίαν ἢ ἀσυντίαν, δὲν εἶναι χαρὰ τοῦτο, ἀλλὰ κολάσις καὶ τιμωρία. Διότι μεγάλην καταδίκην ἔχετε ἐπισφύρει ἐπειδὴ ὑβρίζετε τοὺς ἀδελφοὺς σας, τὴν Ἐκκλησίαν καταφρονεῖτε, κάμνετε δὲ τὸν ἅγιον τόπον ἰδιωτικῆν οἰκίαν μετὰ τὸ νὰ τρώγητε μόνοι σας. Ταῦτα καὶ σὺς ἀφ' οὗ ἠκούσατε, ἀγαπητοί, νὰ ἀποστομῶντε τοὺς οὐχὶ ὁρθῶς μεταχειρισμένους τὸ ἀποστολικόν ρητόν καὶ τὴν χριστιανικὴν διδασκαλίαν· νὰ διορθώνητε τοὺς χρησιμοποιοῦντας τὰς Γραφὰς πρὸς ἐλάθλην ἰδικὴν τῶν καὶ τῶν ἄλλων. Διότι ἡμᾶς περὶ τίνος λέγει τὸ, «Ἦρπεί καὶ αἰρέσεις νὰ ὑπάρχουν μετὰς σας», περὶ τῆς διχονοίας τῆς γνωστῆς εἰς τὰ δειπνα, ἐπειδὴ Ὁ «Ὁ μὲν πεινᾷ, ὁ δὲ καθ' ὑπερβολὴν τρώγει». Καὶ μετὰ τὴν ὁρτὴν πίστιν καὶ εἶον σύμφωνον πρὸς τὰ δόγματα ἅς ἐπίδειξάμεν, πολλὴν πρὸς τοὺς πένητας μέριμναν, μεγάλην πρόνοιαν διὰ τοὺς δεομένους· ἅς ἐμπορευώμεθα τὴν πνευματικὴν ἐμπορίαν, καὶ τίποτε περισσότερον τοῦ ἀναγκαίου νὰ μὴ ἐπιζητήσωμεν. Τοῦτο εἶναι πλοῦτος, τοῦτο ἐμπόριον, τοῦτο θησαυρὸς συνεχής, τὸ νὰ μεταστέμνῃ ὅλα τὰ ὑπάρχοντά μας εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ νὰ ἔχωμεν ἐπιπλοῦσιν πλεον διὰ τὴν φύλαξιν τῶν κατατιθεμένων. Διότι ὅπλασιν εἰς ἡμᾶς θὰ εἶναι τὸ κέρδος ἐκ τῆς ἐλεημοσύνης, ἀφ' οὗ μὲν δὲν θὰ φοβοῦμεθα πλέον διὰ τὰ κατατεθέντα χρήματα, μήπως κάποτε λησται καὶ διαρρήκται καὶ ἡ κοκία τῶν ὑπηρετῶν ἐξαφανίσουν αὐτά, ἀφ' ἑτέρου δὲ ὅτι ὅτῳ διατιθέμενα, δὲν ἔχουν κρυφθῇ εἰς τὴν γῆν διὰ κέρδους· ἀλλὰ καθὼς ἐν δένδρῳ τὸ ὅποιον ἔχει φυτευθῇ εἰς εὐφορον ἀγρὸν φέρεται κατ' ἑτος ὠρίμους καρπούς, ὅτῳ καὶ τὸ ἀργύριον, εἰς τῶν πτωχῶν τὰς χεῖρας φυτευόμενον, ὅχι

25. Α' Κορινθ. 11, 22.

26. Α' Κορινθ. 11, 23.

27. Α' Κορινθ. 11, 28-29.

28. Α' Κορ. 11, 22-24.

μόνον κατ' ἔτος, ἀλλὰ καθ' ἑκάστην ἡμέραν φέρει εἰς ἡμᾶς πνευματικούς καρπούς, παρρησίαν πρὸς τὸν Θεόν, συγχώρησιν ἁμαρτημάτων, προσέγγισιν ἀγγέλων, συνείδησιν ἀγαθὴν, χαρὰν πνευματικῆς ἀγαλλιάσεως, ἐλπίδα ἀκαταίτητον, τὰ ἀξιοθαύματα ἀγαθὰ, τὰ ὅποια ἡτοίμασεν ὁ Θεὸς διὰ τοὺς ἀγαπῶντας Αὐτόν. ²⁴⁸ Ἀ καὶ διὰ τοὺς ἠλπιούσας τὸ ἔλεος διὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἐλευσέως Του μεθερμὴν καὶ ζέουσαν καρδίαν εἶθε πάντες ἡμεῖς, ἀφοῦ διελθόμεν τὸν παρόντα βίον εὐσέστως, νὰ ἐπιτύχωμεν τὴν αἰώνιον χαρὰν τῶν σωζομένων, μετὰ τὴν χάριν καὶ τοὺς οἰκτιρμοὺς τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνέκει ἡ δόξα καὶ ἡ δύναμις, ὁμοῦ καὶ εἰς τὸν Πατέρα καὶ εἰς τὸ Πανάγιον Αὐτοῦ Πνεῦμα, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

**ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ**

**ΙΩΑΝΝΟΥ
ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ
ΕΡΓΑ**

ΤΟΜΟΣ 39

ΠΕΡΙ ΕΙΝΑΡΜΕΝΗΣ ΚΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑΣ Α'—Ε'
ΠΕΡΙ ΕΙΝΑΡΜΕΝΗΣ
Ἡ ΚΑΤΑ ΓΑΣΤΡΙΜΑΡΓΙΑΣ ΣΤ'
Εἰς τὰ Θεοφάνια
ΠΕΡΙ ΥΠΟΤΑΓΗΣ ΤΟΥ ΥΙΟΥ Εἰς τὸν Πατέρα...
ΕΠΙΣΤΕΥΣΑ ΔΙ' Ο ΕΛΛΗΝΣΑ
ΔΕΙ ΓΑΡ ΚΑΙ ΑΙΡΕΣΕΙΣ...

Κείμενα: α) B. de Montfaucon, *Sacra J. Chrysostomi opera omnia*, II, Paris 1834, vol. 900-930: III, Paris 1836, 987-297 (PG 50, 749-774: PG 51, 252-260).

β) Antoine Wenger, *Une homélie inédite de Jean Chrysostome sur l'Épiphanie*, *Revue des Études Byzantines* 29 (1971) 123-135.

γ) Sebastian Haldacher, *Drei Unedite Chrysostomus-Texte einer Baseler Handschrift*, *Zeitschrift für Katholische Theologie* 81 (1907) 150-167, 351-358.